

Fatih Sultan Mehmet'in Eşi
SİTTİ ŞAH
MÜKRİME SULTAN
GÜNGÖR MAZLUM

İkinci Murat, Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'yı çağırarak emir buyurdu:

“Halil, kızlarımı çeyizledim, çıkardım. İmdi derim ki; oğlum Sultan Mehmet'i everem. İlla derim ki; Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızını alam. Türkmen bizimle doğruluk eder.”

Çandarlı şöyle cevap verdi:

“Âlâ Sultan'ım, layıktır.”

Daha sonra görücü olarak Amasya Valisi Hızır Bey'in eşini Elbistan'a gönderdiler. Elbistan (Kahramanmaraş) Dulkadiroğlu Beyliği'nin başkentiydi. Süleyman Bey'in beş kızı vardı. Hepsi beraber görücülerin huzuruna çıktılar. Mükrime Sitti Hatun kardeşlerin en güzeliydi, onu seçtiler.

“Ya ben İstanbul'u alırım ya İstanbul beni!”

Fatih Sultan Mehmet — Edirne

SİTTİ ŞAH MÜKRİME SULTAN
Fatih Sultan Mehmet'in Eşi

GÜNGÖR MAZLUM

Fatih Sultan Mehmet'in Eşi
SİTTİ ŞAH
MÜKRİME SULTAN
GÜNGÖR MAZLUM

EDİRNE VALİLİĞİ KÜLTÜR YAYINLARI

Fatih Sultan Mehmet'in Eşi
SİTTİ ŞAH
MÜKRİME SULTAN
GÜNGÖR MAZLUM

SİTTİ ŞAH MÜKRİME SULTAN
Fatih Sultan Mehmet'in Eşi

GÜNGÖR MAZLUM

Fatih Sultan Mehmet'in Eşi
SİTTİ ŞAH
MÜKRİME SULTAN
GÜNGÖR MAZLUM

EDİRNE VALİLİĞİ KÜLTÜR YAYINLARI

Fatih Sultan Mehmet'in Eşi
SİTTİ ŞAH
MÜKRİME SULTAN

GÜNGÖR MAZLUM

EDİRNE VALİLİĞİ
KÜLTÜR YAYINLARI

Edirne Kitaplığı Yayın No: 29
ISBN: 978-975-17-5382-3

Fatih Sultan Mehmet'in Eşi
SİTTİ ŞAH MÜKRİME SULTAN
Güngör MAZLUM

Editör: Celal KARAKAŞ

Koordinatör: Kemal SOYTÜRK
(Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürü)

Kapak ve Sayfa Tasarımı: Hüseyin ÖZKAN

Baskı-Cilt: Matsis Matbaa
Sefaköy Tevfikbey Mah. Dr. Ali Demir Cad. No: 51
Küçükçekmece / İstanbul
Tel: (0212) 624 21 11
info@matsisprint.com
Sertifika No: 40421

Birinci Baskı, Mayıs 2023

Bu eserin tüm yayın hakları Edirne Valiliğine aittir." "Parayla Satılamaz."
Tanıtım dışında yayıncının ve yazarının izni olmadan, hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Fatih Sultan Mehmet'in Eşi
SİTTİ ŞAH
MÜKRİME SULTAN

GÜNGÖR MAZLUM

İÇİNDEKİLER

SÖZE BAŞLARKEN.....	7
ELBİSTAN (Kahramanmaraş) 1448.....	9
EDİRNE - 1448.....	17
MÜKRİME'NİN DÜĞÜNÜ MUHTEŞEM OLDU.....	27
MÜKRİME'NİN EDİRNE GÜNLERİ.....	32
EDİRNE SARAYINDA YAŞAM.....	37
ŞEHZADE MEHMET VE MÜKRİME SULTAN MANİSA'YA GİDİYORLAR.....	45
MANİSA SARAYINDA YENİ BİR HAYAT.....	55
BEYAZIT DİMETOKA'DA DÜNYAYA GELDİ.....	71
ŞEHZADE MEHMET ÇOCUK YAŞTA TAHTA ÇIKMIŞTI.....	73
BUÇUKTEPE OLAYI.....	81
MÜKRİME SULTAN'LA BİRLİKTE MANİSA SARAYINDA ŞEHZADELİK YILLARI.....	84
HAMAM SEFASI.....	87
HAS BAHÇE SEFASI.....	89
İKİNCİ MURAT'IN ÖLÜMÜ - ŞEHZADE MEHMET'İN TAHTA ÇIKIŞI.....	91
ÖLÜM HABERİ MANİSA'YA ULAŞIYOR.....	93
SULTAN MURAT'IN EN KÜÇÜK OĞLU ŞEHZADE AHMET'İ BOĞDULAR.....	97
EDİRNE MURADIYE MEVLEVİHANESİ'NE MOLLA GÜRANİ ZİYARETE GİTTİ.....	101
EDİRNE SARAYINDA HÜZÜNLÜ GÜNLER.....	106
MÜKRİME SULTAN'LA GÜLBAHAR SULTAN'IN DAYANIŞMASI.....	113
MAHMURE HATUN SADULLAH EFENDİ İLE EVLENİYOR.....	123
MAHMURE HATUN'UN NİKÂHI KIYILYOR.....	126
GELİN ALAYI DA YAPILDI.....	128
GELİN HAMAMI ÇOK NEŞELİ GEÇTİ.....	130
KINA GECESİNDEN SONRA DÜĞÜN DE YAPILDI.....	132
1452 MART AYI İKİNCİ MEHMET İSTANBULU ALMAK İÇİN HAZIRLIKLARA BAŞLADI.....	140
EDİRNE'DE AŞK CİNAYETİ.....	145

BİZANS KALESİ İÇİNDEKİ ŞEHİR HALKININ DURUMU	160
PADIŞAHA AŞIK ŞAİR KADIN, AMASYALI ZEYNEP HANIM	163
MÜKRİME SULTAN'LA ŞAİR ZEYNEP HANIMIN TANIŞMASI	165
EDİRNE'DE SON FETİH HAZIRLIKLARI.....	171
MÜKRİME SULTAN SIKINTILI GÜNLER YAŞIYOR	177
OLAY AYDINLATILIYOR.....	185
"YA BEN İSTANBUL'U ALACAĞIM YA İSTANBUL BENİ"	191
İSTANBUL'UN FETHİNE KARŞI ÇIKANLAR VARDI.....	193
İSTANBUL'UN FETHİNDE DONANMANIN ROLÜ	195
SAVAŞ BAŞLIYOR	197
DENİZLER DE HAREKETLENDİ	199
İSTANBUL'UN FETHİNDE GEMİLER KARADAN YÜRÜTÜLDÜ	200
HALIÇ'E BİR DE KÖPRÜ YAPILDI.....	202
İSTANBUL KUŞATMASINDA TEKERLEKLİ KULELER.....	203
İSTANBUL TÜRKLERİN ELİNE GEÇİYOR.....	204
İSTANBUL'UN FETHİNDEN SONRA YAŞANAN OLAYLAR.....	205
FETİH SONRASI İDAMLAR.....	207
ÇANDARLI HALİL PAŞA DA İDAM EDİLİYOR	209
FETİH SONRASI ŞEHİRDEKİ YENİLİKLER.....	211
FETİH SONRASI EDİRNE SARAYI'NDA YAŞANANLAR.....	213
1455 NİSAN- EDİRNE	221
1457 - EDİRNE'DE ŞEHZADELER DÜĞÜNÜ.....	230
MÜKRİME SULTAN KENDİ SARAYINDA 23 ARALIK 1459	238
FATİH'İN ÖLÜMÜ.....	244
SİTTİŞAH MÜKRİME SULTAN FATİH'İN ÖLÜM HABERİNİ ALIYOR	247
1484 NİSAN AYI - EDİRNE	251
SOFU BEYAZIT CAMİSİNİ YAPTIRIYOR.....	252
BEYAZIT KÜLLİYESİNİN TEMELİ ATILYOR 23 NİSAN 1484	253
SİTTİ ŞAH SULTAN CAMİİ İNŞAATINA NASIL KARAR VERİLDİ?	256
MÜKRİME SULTAN PADIŞAHI ZİYARETE GİDİYOR	261
YARARLANDIĞIM ESERLER.....	264
YAZARIN YAYINLANMIŞ ESERLERİ	266

SÖZE BAŞLARKEN...

●
kinci Murat, Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'yı çağırarak emir buyurdu:

— Halil, kızlarımı çeyizledim, çıkardım. İmdi derim ki; oğlum Sultan Mehmet'i everem. İlla derim ki; Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızını alam. Türkmen bizimle doğruluk eder.

Çandarlı şöyle cevap verdi:

— Âlâ Sultan'ım, layıktır.

Daha sonra görücü olarak Amasya Valisi Hızır Bey'in eşini Elbistan'a gönderdiler. Elbistan (Kahramanmaraş) Dulkadiroğlu Beyliği'nin başkentiydi. Süleyman Bey'in beş kızı vardı. Hepsı beraber görücülerin huzuruna çıktılar. Mükrimе Sitti Hatun kardeşlerin en güzeliydi, onu seçtiler.

Daha sonra tekrar Anadolu Beyleri ve eşleri heyet halinde Elbistan'a gittiler. Mükrimе Sitti Hatun'u alarak Edirne'ye getirdiler. 1449 yılının baharında üç ay süren bir düğünle bu siyasi evliliğin merasimini tamamlamış oldular.

Fatih Sultan Mehmet'in İkinci eşi olan Mükrimе Sitti Şah Sultan'ın hiç çocuğu olmadı. Çocuğu olmadığı için olsa gerek Fatih onunla pek ilgilenemedi. Fakat onun için özel, çok güzel bir saray yaptırdı. Talihsiz Sultan tam otuz altı yıl bu sarayda ömür tüketti.

Bilemiyoruz ki, acaba Fatih'e karşı tek tarafı bir aşk mı yaşıyordu, ondan nefret mi ediyordu, yoksa her gün yollarını mı gözlüyordu.

Mükrime Sitti Şah Sultan yaşamının son yıllarında hayır işlerine yöneldi. Yaşadığı sarayın bahçesine kendi adını taşıyan bir cami yaptırdı. (Sitti Şah Camii) Vasiyeti üzerine bu caminin haziresine defnedildi.

Mükrime Sitti Şah Sultan'ın yaşadığı saraydan günümüze hiçbir iz kalmamıştır. Tarihçilerin verdikleri bilgilere göre sarayın yerini şöyle tarif edebilirim: Lise bayırından, şimdiki Atatürk İlköğretim Okulu, tekel binaları, Edirne Lisesi, İstanbul yolu üzerinde elektrik trafosu, öğretmen evi, eski Öğretmen okulunun bulunduğu alan. Bu saydıklarım bahsettiğim sarayın kapladığı alan içine sonraki yıllarda yapılmış. Sarayın haremligi eski öğretmen okulunun bulunduğu alanı kaplıyormuş. Selamlığı ise şimdiki kanatlı köprüye yakın bulunuyormuş. Sarayın mutfak, depo gibi müstemilatının da bugün eski devlet hastanesinin bulunduğu yerde olduğunu yazıyor tarihçiler.

Mükrime Sitti Şah Sultan'ın ölümünden sonra, saray bir süre boş kaldı. Daha sonra Sadrazam Kara Mustafa Paşa'nın mülkiyetine geçti. Kara Mustafa Paşa'nın azlinden sonra onun bütün mülküne padişah tarafından el kondu.

İstanbul'u fethederek bütün dünyaya nam salmış, çağ kapayıp çağ açmış kudretli bir hükümdarın eşi olduğu halde, çocuğu olmadığı için bir kenara bırakılıp, unutulmuş bu kadını tarih kitaplarında okurken içimi hüznün kaplıyordu. Nedense romanlara, filmlere de hiç konu olmadı. Onu daha iyi tanımak ve tanıtmak istedim. İnadına uzun uzun yazmak istiyorum. "FATİH SULTAN MEHMET'İN EŞİ SİTTİ ŞAH MÜKRİME SULTAN" isimli bu romanımı işte bunun için kaleme aldım. Umarım beğeneceksiniz.

GÜNGÖR MAZLUM

ELBİSTAN (Kahramanmaraş) 1448

Elbistan sarayında bir bayram havası esiyordu. Dulkadir Hükümdarı Süleyman Bey'in güzeller güzeli kızı Sitti Şah Mükrimine Hatun Osmanlı'ya gelin gidecekti. Amasya Valisi Hızır Ağa'nın hatunu Elbistan'a dünür olarak gelmişti. Süleyman Bey'in evlilik çağındaki beş kızı Hızır Ağa'nın hatununun huzuruna çıkarıldı. Hatun içlerinden beğendiği Sitti Mükrimine'nin eline yapışverdi. Bir türlü bırakmıyordu. Kardeşleri içinde en güzeli de zaten Mükrimine'ydi. Ayağa kalkarak ona sarıldı, yanaklarından öptü ve parmağına nişan yüzüğünü takıverdi. Mükrimine utancından kıpkırmızı olmuştu, ne yapacağını bilemiyordu. Hatun bu arada kulağına eğilerek "Bizim gelinimiz olur musun" dedi Mükrimine'ye. Güzeli kız heyecandan cevap bile veremedi. Zaten onun cevap vermesi hiçbir şey ifade etmeyecekti. Dulkadiroğulları ile Osmanlı arasında bu evlilik sözleşmesi yapılmış sadece örf ve adetlerin yerine getirilmesi kalmıştı.

İkinci Murat, oğlu Şehzade Mehmet'i (Fatih) evlendirmek isteyince aklına Elbistan'da bulunan Dulkadiroğulları Hükümdarı Süleyman Bey'in kızları geldi. Gençlerin birbirlerini görüp beğenmeleri, sevmeleri önemli değildi. İkinci Murat için önemli olanı Dulkadiroğullarının Memlüklüler ile Osmanlılar arasında kalması ve tampon bir devlet olmasıydı. Süleyman Bey'in kızını vermek istemesinin nedeni ise, bu akrabalık sayesinde hem Karamanoğulları'na hem de Memlüklülere karşı

Osmanlı'nın gücünden yararlanmak arzusuydu. Yani bu evlilik olayı bütünüyle iki ülke arasında geçen politik bir olaydı.

Mükrim'e'nin Osmanlı'ya gelin gideceği haberi kısa zamanda bütün Elbistan'a yayıldı. Şehrin her tarafında, hatta köylerde bile davullar çalıyor, şenlikler yapılıyordu. Elbistan sarayında coşku daha çoktu. Mükrim'e sevinçten kuşlar gibi uçuyordu adeta. Yüreği pır pır ediyordu. Kardeşleri de onun sevincine ortak olmaya çalışıyordu. Her ne kadar görücülerin gözüne girememiş olsalar da pek kırgın değillerdi.

Mükrim'e'nin ağabeyi Melik Arslan Bey sarayın haremine gelerek onu kutladı. Sarılıp alnından öptü. O da herkes gibi çok sevinçli görünüyordu. Babası Dulkadir Hükümdarı Süleyman Bey yaşlı sayılırdı. Üstelik çok şişmandı. Şişmanlığından ata binemiyordu. Devlet işlerini de artık bırakmış, zevke sefaya dalmıştı. Bu sebeple ülkeyi oğlu Melik Arslan yönetiyordu.

Melik Arslan kardeşi Mükrim'e'yi kutladıktan sonra ayrıca ödüllendirmek istiyordu. Bu sebeple sordu:

— Ceyhan Nehri kıyısına yüzlerce çadır kuruldu, Elbistan'ın maharet sahibi bütün sazandeleri orada, halkımız eğleniyor. Sen de oralara gitmek ister misin?

— Gitmesine gitmek isterim Ağabey fakat o kalabalığın arasına girmek doğru olmaz. Beni Ahır Dağı'ndaki yaylalara götür. Oralarda çiçeklerin en güzeli yaban orkidesi toplamak istiyorum. Coşup; koşmak, zıplamak, uçmak istiyorum.

— Haydi o zaman, söyle dadılarına, nedimelerine, yarın sabah güneş doğarken hep beraber Ahır Dağı'na, Geben yaylasına gidiyoruz.

Şehzade Melik Arslan sarayın selamlık tarafına geçerek görevlilere emirler verdi. Daha çok kadınların katılacağı bu gezi için hazırlıkların yapılması gerekiyordu. Güvenlik için askerlerin görevlendirilmesini istedi.

Ertesi gün sabah erkenden çift atla çekilen altı adet üstü kapalı süslü araba sarayın önünde yerlerini aldılar. Saray muhafızlarından yirmi kadar asker de çift sıra sarayın önüne dizildiler. Osmanlı saraylarında hatun kişiler saraydan çıkıp arabalara binerlerken er kişiler tarafından görülmeleri sakıncalı sayılırdı. Bu sebeple saray kapısı ile binecekleri arabaların arasına iki taraflı halvet bezi dedikleri bir perde gerilirdi. Dulkadiroğulları'nda kadınlar bu konuda rahattılar. Oğuzların Bozok koluna mensup Dulkadir Türkmenlerinde kadınlar Osmanlı sarayındaki kadar kapalı değillerdi.

Geziye katılan bütün saray hatunları arabalara bindikten sonra konvoy hareket etti. Melik Arslan at üstünde katılıyordu konvoya. Bindiği beyaz kısrak durduğu yerde duramıyordu.

Güneş yüzünü göstermeye başlamış hava da yavaş yavaş ısınmıyordu. Sonbaharın başında hala uzun sayılırdı günler. Güneş batana, hava serinleyene kadar onlar Ahır Dağı Geben yaylasında sefa sürecektik kadar zaman bulabileceklerdi.

Elbistan, Ahır Dağı'nın hemen eteğine kurulmuştu. Dağın solunda da zümrüt gibi Ceyhan Nehri akıyordu. Gidecekleri yayla fazla uzak sayılmazdı. Güneş tepelere tırmanırken Geben yaylasına vardılar. Mükrimine atıverdi kendini süslü arabadan. Tedbirli giyinmişti; ayağında güvez rengi ipek kumaştan yapılmış, kenarları altın sarısı sırma ile süslenmiş bol bir şalvar vardı. Onu gören kardeşleri, nedimeleri ve dadıları da indi

arabalarından, yaylada doyum olmaz bir güzellik vardı. Yeşil çimenlerle kaplı geniş yaylayı, güzeller güzeli, çiçeklerin en güzeli, mor renkli yaban orkideleri süslüyordu.

Melik Arslan'ın emri ile gün öncesinden yaylaya onlarca çadır kurulmuş hizmet edecek görevliler de çadırlarında yerlerini almışlardı. Dört, beş hizmet çadırından başka gölgelenecek, yemek yenecek, şerbet içilecek çadırlar hizmet çadırlarından ayrı kurulmuş, araya biraz mesafe bırakılmıştı. Bir kısım hatun yol yorgunluğunu atmak için çadırlarda istirahat etmeyi tercih ederken Mükrime, kardeşleri, dadısı ve nedimeleriyle birlikte yaylada dolaşp orkide toplamayı tercih etti. Mükrime'nin dadısı Ferhunde Hatun bir süre gençlere ayak uydurmak istedi. Daha sonra çadırda oturup onları uzaktan seyretti. Hizmetliler şerbet ibriği ile şerbet bardaklarını çadırın önüne getirip bırakıyorlar, cariyeler de bardaklara doldurup tablalar ellerinde ikramda bulunuyorlardı.

Mükrime kardeşleri ve nedimleri ile uzun süre yeşillikler arasında dolaştı. Mutlu bir şekilde hep birlikte şarkılar söylediler. Ayrılık günlerinin çok yaklaştığını düşünerek yörenin şarkıları ile duygulandılar. Mükrime'nin gözleri zaman zaman morlandı. Mor orkide çiçeklerinden kucaklar dolusu topladılar.

Melik Arslan'ın gür sesi duyuldu:

— Haydi kardeşlerim yemek vaktidir, çadırlarımızda toplaşın.

Mükrime ve kardeşleri nefes nefese çadırlara geldiler. Hepsinin yanakları kırmızı birer elma gibiydi. Mükrime kucağındaki orkide çiçeklerini dadısı Ferhunde Hatun'un kucağına bıraktı ve şöyle söyledi:

— Sevgili dadıcığım, kar yağdıktan sonra bu çiçeklerle karsambaç (dondurma) yapar beni anarsınız. Kış bastırana kadar herhalde ben yuvadan uçmuş olurum.

— Hayırlısı Sultan'ım, geç olsun da güç olmasın, Osmanlı'nın sarayı çok uzak diyarlarda, görücüler daha yeni ayrıldılar Elbistan'dan.

— Neyse biz gene de yaparız karsambaç tatlısını.

— Yapmasına yapalım da karsambaç tatlısı için bu çiçekler değil, bize kökleri lazım. Sen merak etme ben onların yumru köklerinden toplatırım. Salep dediğimiz o yumru kökler veriyor tatlıya lezzeti.

— Kar yağana kadar gelin olup gitmezsem bana öğretirsin.

— Saleple karsambaç tatlısını Osmanlı sarayına taşımak isterim.

— Bugüne kadar o tatlı Osmanlı sarayına varmıştır. Fakat onun vatani Elbistan'dır.

— Dadıcığım neden bu tatlının vatani Elbistan, anlatsan da bileyim. Osmanlı sarayında sorarlarsa anlatayım.

— Fazla uzatmadan kısaca anlatayım, kardeşlerin de duyusun, onlar da gelin gittikleri saraylarda anlatırlar.

Mükrime, kardeşleri ve nedimleri Ferhunde Hatun'u sesizce dinliyorlardı;

— Elbistan'da vaktiyle Osman Ağa adında bir satıcı yaşıyor-muş. Osman Ağa saraylara, asilzadelerin konaklarına dağlardan topladığı yabani orkide çiçekleri ile bu çiçeklerin yumru köklerinden elde ettiği saleplerden satarmış.

Mükrime söze karışarak sordu:

— Tatlıyı çiçekten mi yoksa yumru köklerden mi yapıyor-
muş acaba?

— Ona da geleceğim Sultan'ım. Bir gün sarayı, zengin ko-
naklarını gezip bitirdikten sonra elinde satamadığı salebi kalmış.
Salebi de yaban orkidelerinin yumru köklerinden yapıyormuş.
Elinde arta kalan salebi şeker ve sütle karıştırıp kara gömmüş.
Nasılsa soğukta bozulmaz demiş. Ertesi gün baktığında salebin
kıvamındaki değişiklik dikkatini çekmiş. Süt, salep ve şeker ka-
rışımının yoğunluk kazandığını ve sakız gibi bir hal aldığını gö-
rünce önce şaşırmış. Sonra tadına bakmak gelmiş aklına, tadına
bakınca da çok sevinmiş. Tesadüfen bulduğu bu yeni tatlının
lezzeti bambaşkaymış, hayran kalmış. Eşe dosta, konu komşuya
tattırılmış, herkes çok beğenmiş. Sonra bu tatlıya salepli karsam-
baç adını vererek satmaya başlamış. Daha sonra da bu tatlının
adı dondurma olmuş.

Öğlen yemeklerini ikram etmek üzere görevliler hareketle-
nirken hatunlar çadırlarında neşeli bir şekilde sohbetlerini sür-
dürüyordu. Çevreden, tabiatın güzelliklerinden konuşuyorlar-
dı. En çok da Mükrime'nin çeyizinden ve düğün hazırlıkların-
dan bahsediyorlardı. Görevliler kocaman bakır tepsiler içinde
kapaklı sahanları çadırların önlerine bırakıyorlar, cariyeler de
sahanları sofralara taşıyordu. Sahanların kapakları açılınca kı-
zarmış etlerin, etli pilavların mis gibi kokuları dağılmıştı etrafa.
Daha sonra, soğukluk dolu ibrikler, madeni parlak bardaklar
bırakıldı, sofralara. Nakliyesi ve servisi zor olacağı düşünülerek
çorba veya sulu yemek getirilmemişti.

Melik Arslan müstakil çadırında yiyordu yemeğini. Muhafız askerler ve bir kısım görevliler hizmet çadırlarının önünde yiyecekleri yemeklerini. Yere meşin sofralar serildi. Altışar kişilik gruplar halinde sofraların başında yerlerini alınca yemekleri dağıtılacaktı. Görevliler kısa süre içinde yediler yemeklerini. Tekrar görevlerinin başına döndüler.

Hatunların yemekleri uzunca sürmüştü. Yemekten sonra sofralar kaldırılınca şerbet faslı başladı. Gençler daha çok şerbeti tercih ediyordu. Karanfilli, zencefilli şerbetlerin tadı ve kokusu hoş oluyordu. Ferhunde Kalfa sadece meyve yemeyi tercih etti.

Şerbetler içilirken muhabbet iyice koyulaştı. Düğün hazırlıkları, nişan ve kına gecesi değişmeyen sohbet konusuydu. Mükrime'nin aklına takılan bir soru vardı, düğün öncesi nişan nasıl olacaktı. Kardeşleri ve nedimleri ile bu konuyu konuşurlarken Ferhunde Kalfa söze girerek nişan konusuna açıklık getirdi.

— Sultan'ım, Hızır Ağa'nın hatunu nişan yüzüğünü taktı, bak parmağında taşıyorsun, tekrar merasim olmaz ki,

— O zaman düğünden önce sadece kına gecesi yapılacak.

— Haliyle, düğün hem kız tarafında hem de erkek tarafında yapılır.

— Kına gecesini ne zaman yapacağız?

— Çeyizinle çemeninle gelin alayın başlamazdan birkaç gün önce kına gecesi yaparız. Bütün sevdiklerinle vedalaşacaksınız. Biraz da ağlayacaksınız.

Mükrime bu sözler karşısında çok duygulandı, tutamadı kendini ağlamaya başladı. Kardeşleri, nedimleri ve diğer

hatunların da gözleri yaşardı. Ferhunde Hatun kollarını açarak sarıldı Mükrime'ye, sildi yanaklarından süzülen gözyaşlarını. Aslında o da ağlıyordu, onun da göz pınarlarından süzülüyordu gözyaşları. Bir süre yaşanan sessizlikten sonra nedimelerin söylediği yöresel türkülerle duygusal anlar sona erdi. Hepsi neşe ile türkülere iştirak ettiler.

EDİRNE - 1448

Hızır Bey'in hatunu Elbistan sarayında Mükrim'e ye nişan yüzüğünü takarak amacına ulaşmıştı. Fakat yüzüğü takarak iş bitmiyordu. Gerçi kendisine geniş yetkiler verilmiş olsa bile 1230 kilometre uzaklıktaki Edirne sarayına gidecek, gelin adayı ile ilgili bilgiler verecekti. Ancak ondan sonra tekrar Elbistan'a giderek gelin alayı ile kızı çeyizi ile birlikte alıp gelecekti. Daha sonra da tabii ki düğün.

Hızır Bey'in hatunu ve onunla beraber görücü olarak heyete katılan Anadolu Beylerinin hatunları Elbistan sarayında çok itibar gördüler. Adeta el üstünde tutuldular. Nişan yüzüğü takıldıktan sonra misafirlerini bırakmadılar. Daha yoldan yeni geldiniz, yol yorgunluğunuz bile geçmedi dinlenirsiniz, böylece sarayımızı da şenlendirirsiniz, dediler. Onları daha üç gün misafir ettiler. Saraya yakın bazı Beylerin hatunları onları konaklarına davet etti, ziyafetler verildi. Elbistan'ın nefis Türkmen yemeklerini özellikle sofralarına taşıdılar. Yöresel Türkmen kıyafetleri giymiş hanımlar konaklarında eğlenceler düzenledi. Elbistanlı hatunlar görücü olarak gelmiş hatunlar ile kısa süre içinde güzel dostluklar kurdular. Kanları birbirlerine kaynaşmıştı.

Nihayet ayrılık günü ve saati gelmişti. Vedalaşırken bir türlü ayrılmıyorlardı. Elbistan sarayından Beylerin hatunlarından beş kişilik bir grup Dulkadiroğlu topraklarından çıkana kadar

misafirlerine refakat etmeye karar verdi. Elbistan askerlerinden yirmi kadar asker de muhafız olarak bu yolculuğa katılıyordu.

Osmanlı heyeti, başta Hızır Bey'in hatunu olmak üzere görücü olarak gelen Anadolu Beylerinin hatunları ve diğer üst düzey yöneticiler ve saygın zevat arabalarında yerlerini aldılar. Beylerden at üstünde yolculuk edenler çoğunluktaydı. Muhafız askerler de konvoyun önünde ve iki tarafında yerlerini alınca yolculuk başlamış oldu. Görücüler ancak otuz sekiz gün sonra Edirne'ye dönebildiler.

Edirne alındığı zaman şehirde Padişahın yaşayabileceği gibi önemli bir yapı bulunmadığı gibi Edirne'de yaşayan Bizans Tekfurlarının Manyas Kapı yakınında oturdukları saray da Osmanlı Sultan'ına yakışır gibi değildi. Bu sebeple Sultan Murat şehri aldıktan sonra Dimetoka'ya giderek kendi sarayı yapılanaya kadar orada kaldı. Başkenti Edirne'ye taşımadan önce (1365) Kavak Meydanı denilen yerde, Muradiye bayırı ile topraklı bayırı arasında kalan alana bir saray yapılmasını emretti. Hızır Bey'in hatunu işte bu sarayda padişah huzuruna çıkacaktı. İkinci Murat, Tunca Nehri kıyısına ikinci bir saray yapılmasını emretmiş inşaatına da başlanmıştı. Burada inşaatı tamamlanan bir köşkü çok sevmişti Bazı günler keyif için bu köşte vakit geçiriyordu. Fakat devlet işleri gene eski sarayda yürütülüyordu.

Hızır Bey'in Hatunu eski sarayda padişahın huzuruna çıkarak Elbistan sarayında edindiği intibaları Sultan İkinci Murat'a anlatacaktı.

Amasya Valisi Hızır Bey misafir olarak Tunca Nehri kıyısındaki devlet konukevlerinden birisinde kalıyordu. Tunca Nehri

boyunda çok güzel yalı tipinde konaklar yapılmıştı. Varlıklı kişilerin, devlet kademelerindeki yöneticilerin, ünlü şairlerinden bu konaklar. Ayrıca yurt dışından gelen yabancı devlet adamlarını, elçileri, Anadolu'dan Balkanlardan gelen devlet yöneticilerini ağırlamak üzere buralarda birkaç konukevi de bulunuyordu. Osmanlı en görkemli ve zengin günlerini yaşıyordu. Tunca Nehri kıyısındaki bu konakların bazılarının saçakları, altın sarısı yıldızlı varaklarla süslüydü. Hemen hemen her konağın önünde zevrak denilen kayıklar bağlı bulunuyor, konaklarda yaşayanlar bu zevraklarla Tunca ve Meriç nehirlerinde gezinti yapıyor, sefa sürüyorlardı. O yıllarda Tunca ve Meriç nehrinin tabanı ve kıyıları devamlı temizleniyordu. Çok sıcak geçen Temmuz ve Ağustos aylarının dışında nehirlerde her zaman su seviyesi zevrak gezintileri için uygun olurdu.

Amasya Valisi Hızır Bey devlet konukevinde dinlendikten sonra Sadrazam Çandarlı'nın haber göndermesi ile Padişah huzuruna çıkmak üzere hazırlandı. Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in göndermiş olduğu değerli hediyeleri daha önce saraya teslim etmişti. Süleyman Bey'in iyi dilekleri ve temennilerini içeren bir mektup vardı elinde, huzurda Padişaha bu mektubu takdim edecekti.

Çandarlı Halil Paşa süslü, üstü kapalı iki adet saray arabası gönderdi, Hızır Bey ve hatununu almak üzere. İkisi de saraya uygun kıyafetlerini giymişlerdi. Hızır Bey refakatçisi ile bindi arabasına, hatunu da nedimesi ile birlikte bindi arabalarına. Perdeleri açtı arabaların, nehir kıyısındaki güzelim yeşilliklerden yavaş yavaş ayrılarak şehir sokaklarına vardılar. Eski Cami önünden bayır yukarı çıkarken atların zorlandığı görülüyordu. Saray kapısına gelince nöbet tutan iki bostancı kapıları ardına

kadar açarak dış avluya girmelerini sağladı. Bostancıbaşı iç avluya doğru koşarak içeriye haber gönderdi. Sonra dönüp gelecek Hızır Bey ve hatununa yol göstererek onları Çandarlı Halil Paşa'nın makamına çıkardı. Halil Paşa bu değerli misafirlerini ayakta karşıladı. Bir süre sohbet ettiler. Sordu Halil Paşa:

— Yoruldunuz, şöyle bir nefeslenin, ne içmek istersiniz acaba?

— Vaktinizi almayalım paşam, dedi Hızır Bey. Hızır Bey'in hatunu hiç konuşmuyordu. Padişah huzurunda nasıl konuşacak, neler anlatacak, hep kafasında bunları planlıyordu.

Hızır Bey:

— Eğer varsa zencefilli, karanfilli şerbet içelim, dedi.

— Olmaz olur mu, sarayın şerbeti tükenir mi?

Şerbetlerini yudumlarırken Hızır Bey eşinden duyduklarını Çandarlı'ya anlatmaya çalışıyordu. Bu arada Çandarlı Halil Paşa da bir itirafta bulunarak Hızır Bey'e şöyle söyledi:

— Padişahımızın gelini, yani İkinci Mehmet'in ilk nikâhlı eşi Gülbahar Hatun alt tarafı bir cariyeye, soyu soppu belli değil. Zaten Padişahımız bu evliliği hiç istememişti. Fakat oldu bir kere. Bizde terbiye, görgü, adap çok önemlidir. Padişahımızın şimdi yüzü gülecek. O Bey kızı istiyordu. Süleyman Bey'in kızı, Bey kızı olarak onun hükümdarlığını arttıracak. Bu evlilik onların şanına, şerefine yaraşır bir ihtişamda olacak.

— Ben de söylediklerinize tamamen katılıyorum. Yeter ki Padişahımız huzurlu olsun.

Bu arada Bostancıbaşı Padişahın onları huzura beklediğini söyleyince ayaklandılar. Çandarlı önde onlar arkasında arz

odasına geldiler. Kapıdakiler yol gösterip onları Padişahın huzuruna aldı. İkinci Murat güler yüzle ayakta karşıladı ziyaretçilerini. Başta Halil Paşa olmak üzere Hızır Bey ve hatunu yerlere kadar eğilerek Padişahı selamladılar. Padişahın el hareketi ile işaret etmesiyle Hızır Bey'in hatunu söze giriverdi.

— Hünkârım, verdiğiniz görevi Osmanlı'nın şanına, şerefine, yüceliğine uygun şekilde yerine getirdik. Sağ salim yola çıktık, sağ salim huzur içinde, hayırlı ve uğurlu olacağımı umduğumuz bilgilerle döndük. Hamdolsun ki huzuruza da çıkabildik.

— Hoş geldiniz, inşallah hayırlı olur. Sizi hoş karşıladılar mı?

— Elbistanlılar bizi bağırlarına bastılar, çok itibar gördük Sultan'ım.

— Süleyman Bey, oğlu Melik Arslan bu işe ne derler acaba?

— Gördüğümüz, sezdiğimiz kadarıyla bu evliliğe onlar çoktan razılar hünkârım.

— Gelin olacak hatun ne der, gönlü var mıdır, anlayabildiniz mi acaba?

— Süleyman Bey'in beş kızı var evlenecek, hepsi çok güzel, hele bir tanesi var ki dünya güzeli, adı Sitti Mükrimе Hatun. Biz onu seçtik, yüzüğü de parmağına taktık Sultan'ım.

— Nasıl bir güzellik bu bileyim.

— Gelinimiz olacak Mükrimе siyah badem gözlü, güler yüzlü üstelik yüzü çok güzel. Orta boylu balık etli, simsiyah saçları var.

— Gönlü var mı demiştim?

— Gönlü fazlasıyla var Sultan'ım. Mükrime sevinçten yerinde duramıyor. Elbistan halkı duymuş, her yerde şenlikler düzenleniyor.

— Ziyadesiyle memnun oldum. Bu işe gene sen öncülük edeceksin.

— Baş üstüne Sultan'ım, bu görevler bizim için şereftir.

Bu arada Çandarlı Halil Paşa'ya emir buyurdular;

— Sarıca Paşa ile konuş, onun nezaretinde yola çıksınlar. Anadolu Beylerinin hatunları da Hızır Bey'in hatununa yardımcı olsunlar. Mehmet'in dadısı Daye Hatun da gitmek istiyordu. Onu da unutmazınlar.

Sarıca Paşa, Padişah emrini aldıktan sonra Elbistan yolculuğu için hazırlıklara başladı. Anadolu Beylerinin hatunlarından başka Osmanlı'nın en seçkin soyluları ve yöneticileri de yolculukta yerlerini aldı. Ve büyük yolculuk başladı. Bu büyük ve gösterişli kalabalığı korumak için yüzlerce yeniçeri görev almıştı. Anadolu topraklarında geçtikleri her yerde; şehirde, kasabada, köyde konvoy gösterişli haliyle Osmanlı'nın gücünü kuvvetini de sergilemiş oluyordu.

Elbistan'a vardıklarında Süleyman Bey misafirlerini parlak bir merasimle karşıladı. Daha sonra, kendine bağlı olan Türkmen Bey ve ağalarını davet ederek muhteşem bir düğün düzenledi. Ceyhan Nehri kıyısında ormanlık bir alanda yapıyordu saray düğünleri. Yüzlerce dana, keçi ve kuzu kesildi. Türkmen düğünlerinde nerdeyse bütün yemekler etli olarak yapıyordu. Orman kenarında kurulan ocaklarda, maltızlarda kazanlarla

kaynıyordu pilavlar, etli yemekler. Kocaman tepsiyle taşı-
nıyordu sofralara yemekler. Saray mutfağında mevcut kazan,
tepsi, bakır sahan yetmediğinden düğünden sonra geri vermek
üzere Elbistan esnafından temin edilmişti.

Önce Edirne'den gelen misafirler ile Türkmen Beyleri ve
ağalar için hazırlandı sofralar. Düğün sahibi Süleyman Bey de
katıldı bu yemeğe. Üst düzey devlet görevlilerinin bulunduğu
bu çadırların rengi değişikti. Üstelik çadırların etrafında güven-
lik önlemleri de alınmıştı.

Düğünün bu ilk günlerinde hazırlanan sofralarda on beş tür-
lü yemek, üç çeşit kâse hoşafı bulunuyordu. Sofralara Elbistan
işî sırma işlemeli peşkirler döşenmişti. Misafirlere leğen ve ibrik
tutulması zaten adettendi. Çini işî kâselere çeşitli turşular, gene
çini işî tabaklara her misafir için ikişer kaşık konmuştu. Saray
hizmetlileri yemek esnasında şerbet sunmak üzere hazır bekli-
yorlardı.

Ziyafet esnasında davetliler için bir duyuru yapıldı; ikinci
namazından sonra getirdikleri düğün hediyeleri sarayın selam-
lığında yapılacak merasimde kabul edileceklerdi.

Ertesi gün ve diğer günlerde ziyafetlere devam edildi, sof-
ralar toplanıyor, sofralar açılıyordu. Çeşitli devlet görevlileri,
askeri erkân, din adamları, güzel söz söyleyenler, sırasıyla ziya-
fetlere katıldılar. Ayrıca halktan gelenler, fakirler, muhtaç ki-
şiler de kurulan yer sofralarında karınlarını doyurdular. Fakir
fukaraya sadaka dağıtıldı.

Düğünde ziyafetlerin yanı sıra çeşitli eğlenceler de düzen-
leniyordu. Elbistan ve çevresinden çeşitli sanatçılar davetliydi,
şarkıcılar, şairler vs. Ayrıca cambazlar ve hokkabazlar gösteriler

yaparak halkı eğlendiriyordu. Bey kızının düğünü de olsa Türkmen geleneklerini uygulamada özen gösteriyorlardı. Türkmen geleneklerine göre düğünün ilk gününe “yalan çelpek” ikinci gününe ise “cin çelpek” denirdi. Türkmen kadınları çelpek denilen yufka benzeri hamuru açarak sacda kavuruyorlardı. İnanaşa göre gelinin mutluluğu için çelpek geleneğinin yapılması şarttı. Mükrime'nin de düğününde ilk iki gün sacda kavrulmuş çelpekler misafirlere dağıtıldı.

Mükrime'nin gelinliği adeta gözleri kamaştırıyordu. Kırmızı renkler hâkimdi gelinlikte. Gelinliğinin ağırlığı neredeyse kendi ağırlığı kadardı. Takılarıyla birlikte üstündeki kıyafetin ağırlığı otuz altı kilo kadardı. “Kurte” olarak adlandırılan el işlemeli gelinlik örtüsü ve diğer kıyafetlerle birlikte bu ağırlık kırk kiloyu aşıyordu. Gelin kıyafetini başındaki miğfere benzeyen “gupba” denilen başlık tamamlıyordu. Göğsünde ise zırha benzeyen ancak göz alıcı süslemelerle işlenmiş “gülyaka” bulunuyordu. Parmaklarında da “köken yüzük” denilen birbirine bağlı yüzükler takılıydı. Elbistan sarayındaki bütün hatunlar geleneksel Türkmen kıyafetlerini giydiler.

Düğünün sonunda Mükrime'nin baba ocağından ayrılma saati gelip çatmıştı. Gene Türkmen geleneklerine uygun olarak yapılan uğurlama merasiminde Mükrime gelin arabasına binerek on beş yıllık güzel hatıralarla dolu baba ocağını bırakarak Osmanlı topraklarına doğru yol almaya başladı. Gelin saraydan çıkarken yüz derdin dermanı olarak bilinen “üzerlik otu”nun dumanı ile haremlik tütsüleniyordu.

Elbistan'dan çıkan gelin alayı yüzlerce yeniçerinin ve atlının korumasında ilerliyordu. Köylerden kasabalardan geçerken sanki büyük bir olay yaşanıyordu. İnsanlar onlarca, yüzlerce süslü arabayı ve Mükrim'e'nin çeyizlerini taşıyan filleri şaşkın bir şekilde seyrediyordu.

Gelin alayı Bursa'ya geldiğinde Osmanlı'nın en seçkin birlikleri, Rumeli Beyleri ve silahlı askerler düğün alayına dâhil oldular. Daha da görkemli hale gelen konvoy mehter takımının öncülüğünde Bursa sokaklarında ortalığı inletiyordu. Mehter takımı da o yıllarda Çandarlı Halil Paşa'nın tavsiyesi ile bir ocak halinde yeni kurulmuştu. Mehter takımının yarattığı coşku ile Bursa halkı Mükrim'e'yi gelin olarak bağrılarına basıyordu.

Çanakkale boğazını geçerek Gelibolu'ya gelen kafileye bazı Rumeli Beyleri ve askerler katıldılar. Kafile Uzunköprü'ye geldiğinde büyük bir kalabalıkla karşılandı. Uzunköprü halkı köyleri dâhil Padişah İkinci Murat'a minnettardı. Köyden farksız bir yerleşim yeriye köprüsü, camisi, çeşmesi ve sebili ile orasını rahat yaşanır mamur bir kent haline getirmişti.

O günlerde İstanbul henüz Türklerin değildi. Alınabilmesi için daha beş yıl geçmesi gerekiyordu, çünkü Mükrim'e'nin gelin alayı köprüden geçerken takvimler aylardan Ekim'i yıllardan de 1448'i gösteriyordu. Bu sebeple Anadolu'dan Edirne'ye gelmek için Gelibolu'dan sonra Ergene ırmağından geçmek gerekiyordu. Ergene ırmağı ilkbahar ve kış aylarında taşkınları nedeniyle aylarca geçit vermiyordu. Çanakkale boğazından kolayca geçildiği halde taşkın haliyle Ergene Osmanlı ordusunu durdurabiliyordu.

Ergene köprüsünün kurulduğu yer sazlık, bataklık ve ormanlıktı. Hırsızlar, yol kesen eşkıyalar buralarda saklanıp günahsız kişilerin yollarını keserek soyup soğana çeviriyorlar, canlarına kıyıyorlardı. Padişah İkinci Murat işte böyle bir yere o eşsiz köprüyü yaparak bütün dünyaya örnek olmuştu. Uzunköprü halkı padişaha minnettar olduğu içindir ki gelini olacak Mükrime'ye ve onun gelin alayına aşırı derecede sevgi gösterisinde bulunuyordu.

Edirne'ye haber tez ulaşmıştı. Başkent halkı heyecanla Sultan'ını bekliyordu. Coşkulu karşılama merasiminden sonra Mükrime Edirne sarayında istirahata çekildi. Bir süre yorgunluğunu gidermesi gerekiyordu. Merasimler henüz bitmemişti. Bir taraftan da düğün hazırlıklarına başlandı. Üç ay sürecek düğünle Mükrime padişahın oğlu İkinci Mehmet'le dünya evine girecekti.

MÜKRİME'NİN DÜĞÜNÜ MUHTEŞEM OLDU

Melik Arslan ve Dulkadiroğulları Beyleri düğün alayı ile birlikte Edirne'ye gelmişlerdi. Heyet halinde padişahın huzuruna çıkarak Süleyman Bey'in gönderdiği hediyeleri takdim ettiler. Bu arada getirdikleri çok zengin ve kıymetli çeyizi de ilgililere teslim ettiler.

İkinci Murat her ne kadar gönderilen hediyelerden ve çeyizden memnun olsa da gene de Osmanlı'nın şanına yakışmayacağı için olsa gerek,

— Benim töremde bu yeterli değildir, dedi ve geline yeniden çeyiz yapılması için emir verdi. Aynı zamanda Manisa'ya haber göndererek oğlu Mehmet'i çağırdı. Bir tarafta çeyiz hazırlıkları yapılırken bir taraftan da düğün hazırlıklarına başlandı. Düğün hazırlıklarını idare etmek üzere Defterdar Kaymakamı Mahmut Efendi'ye görev verildi. Kendisi ayrıca düğün mutemetliği görevini de üstlendi.

Beylerbeylerine, Sancak Beylerine, Voyvodalara, esnaf kethüdalarına ve memleketin diğer ileri gelenlerine fermanlar gönderilerek düğünün yapılacağı tarih bildirildi. Bizans, Avusturya, Macaristan Kralları, Balkanlarda ve Anadolu'da Osmanlı idaresinde yer alan bütün Beylikler, krallar, elçiler, prensler ve dönemin tüm yöneticileri bizzat İkinci Murat tarafından

düğüne davet edildi. 1449 yılının on birinci Haziran günü başlayacak düğün üç ay sürecekti.

Bir heyet Bursa'ya gönderilerek kıymetli kumaşlar ve mücevherler alındı. Düğün için lüzumlu nahılların (hediyelerin asıldığı tahta süslü sıyrıklar), şeker işlerinin, düğün malzemelerinin yapımı için kırılacağı bayırında bir han kiralandı. Burada yüz yirmi şekerçi, seksen nahılcı görevlendirildi. Çeşitli düğün malzemeleri yapmak üzere yüzlerce mahir sanatkâr, Bursa ve yurdun çeşitli yerlerinden temin edildi. Kendilerine yatacak yer hazırlandı. Ülkenin meşhur müzisyenleri, kuklacılar, hayalbazlar, hanendeler, taklitçiler, hokkabazlar Edirne'ye toplandı. Kendilerine konaklar tahsis edilirken, ücretleri de hemen ödenmeye başlandı.

Bursa'daki saray mensuplarının da düğünde bulunmaları için vasıtalar gönderildi. Düğünde bulunamayacak kadar yaşlı olanlara padişah armağanları verildi. Düğün, yapımına başlanmış ve bir kısmı tamamlanmış olan Tunca Nehri kıyısındaki yeni sarayın çevresinde yapılacaktı. Tunca Nehrinin iki kola ayrılarak sarmaladığı ada saray bahçesi ve saray ormanı olarak düzenlenmişti. Bahçe, Hadaka-i Hassa (padişah bahçesi) adını taşıyordu. Elli sekiz hektarlık bu alanı kıymetli ağaçlar ve çeşitli çiçekler süslüyordu. Düğün etkinlikleri için, saray çevresi ile birlikte padişah bahçesi de değerlendirilecekti.

Hareme mensup kadınların düğünü seyredebilmeleri için meydana bakan kısma bir tesis yapılacaktı. Bunun için de Şehremaneti hizmetlerinde bulunan Durmuş Ağa'ya görev verildi.

Düğünün ilk gününde sofralar en önemli misafirler için hazırlandı. Değerli sırma işlemeli peşkirler omuzlarında, en

tecrübeli hizmetliler yemek öncesinde misafirlere leğen ve ibrik tuttular. Kıymetli çini tabaklar içinde sofralara yirmi çeşit yemek dağıtıldı. Daha sonraki günlerde önem sırasına göre misafirlere sofralar kuruldu. Birinci gün yemekler yenildikten sonra padişahın sağlığına dua edildi. Baltacıların (sarayın hizmetlileri) sunduğu karanfilli şerbetler içildi, gül ablar (gül suyu) döküldü, buhurlar yakıldı.

Davetlilerin ziyafete katıldıkları gün düğün hediyelerini vermeleri tembih edildiğinden, padişah köşke çıkararak hediyelerin getirilmesini bekledi. O gün sadrazam ve diğer vezirler hediyelerini vermek suretiyle padişaha saygı ve bağlılıklarını belirtmiş oldular. Onları diğer önemli kişiler takip etti. Davetlilerce sunulan hediyelerin kabulünden sonra padişah tarafından hediye sunanlara hilatlar¹ verildi.

Bu törenin bitmesinden sonra padişah saraya çekilerek bir süre istirahat etti. Vezirler de kendi otağlarına döndüler. İkinci vakti hokkabazlar ve diğer oyuncular düğün meydanına giderek padişahı beklediler. Bu arada padişah otağına gelerek oyunların başlamasını emretti. Böylece düğün eğlenceleri başlamış oldu.

Düğünün ikinci gününde büyük bir geçit töreni düzenlendi. Törene katılanların en önünde nahiller vardı. Nahillerin ardından maharetli ellerin şekerden yapmış olduğu çeşitli sanat eserleri geçiyordu. Bunlar, en küçük ayrıntısına kadar işlenmiş

¹ *Hilat* = Osmanlı döneminde, padişahların gönül almak ya da ödüllendirmek için bir kimseye giydirdikleri, çok değerli bir kumaştan ya da kürkten yapılmış kaftan.

yapma bahçeler, köşkler, havuzlardı. Hepsi şekerden yapılmıştı. Ayrıca bu şekerden tasvirlerin içinde devekuşu, tavus kuşu, kuğu, pelikan, aslan, tazi, geyik ve fil gibi hayvan şekilleri de görülüyordu.

Daha sonra da esnaf geçmeye başladı. Her biri kendi işleri ile ilgili bir sahneyi canlandırıyordu. Yapılan bu gösterilerde geleneksel dini törenlerin ve Anadolu Selçuklularının esnaf örgütlerinin izleri görülüyordu. Çoğunlukla bolluk, güç ve çoğalma isteği fark ediliyordu.

Yürüyüşün başında çeşitli boylarda onlarca nahil yerini almıştı. Nahil, sahibinin gücünü ve toplumdaki yerini gösteren bir simgeydi. Ağaç biçimindeydiler. Üzerlerinde süsler; balmundan meyveleri, hayvan ve çiçek figürleri yer alıyordu. Bazıları renkli kâğıtlarla süslüydü. Bazılarının üzerleri de değerli taşlar, gümüş, altın kaplama süsler ve yıldızlarla donatılmıştı. Büyük nahiller önde yürürken en küçükleri yanlarda yerlerini almıştı. Nahillerin hemen ardından Sadrazam, vezirler ve devletin ileri gelenleri yürüyordu. En büyük nahil adeta gemi direğini andırıyordu. Nahillerin boyları dikkate alınarak geçiş güzergâhlarında bazı evlerin saçakları, cumbaları yıktırılmış, parası da ev sahiplerine peşin olarak ödenmişti. Büyük nahillerin kaldırılıp taşınması için çok sayıda tersane forsası gelmişti Edirne'ye. En büyük nahili en az seksen kişi taşıyabiliyordu. Nahilin altında sekiz, on adet birbirine paralel tutamaklar vardı. Taşıyıcılar yan yana dizilerek tutamaklardan kaldırıyorlardı bu dev aletleri.

Geçit töreninden önce Edirne'deki bütün esnaf töre ve şenlik geleneklerine uygun olarak önceden tespit edilmiş ölçüye

göre hediyelerini padişaha sunuyordu. Ayrıca her lonca da kendi alanları ile ilgili değerli armağanlarını sundular.

Esnaf arabalarla geçiyordu. Arabaların üzerinde yaptıkları işleri sergilerken öbür yandan da kendi çalışmalarını yansıtan gösterilerde bulunuyorlardı. İlk önce ekmekçiler, çörekçiler geçti; arabaların birinde değirmen taşları ile buğday öğütülürken, diğer arabada ateşi yanan bir fırında çörekler ekmekler pişiriliyordu. Demirciler demir döverken, terziler elbise dikerken, kasaplar koyun keserken, pabuççular da pabuçları mıhlar-ken görülüyorlardı. Esnafın içinde bazıları yüzünü una bulamış ya da kömür tozu ile boyanmış olarak, çeşitli komik hareketlerle seyircileri güldürüyordu. Kürkçüler ise aslan, kaplan, tilki gibi hayvan postlarına bürünmüş olarak geçiyordu.

Mükrimе'nin düğünü şenliklerle, çeşitli gösteri ve eğlencelerle sürüp gidiyordu.

MÜKRİME'NİN EDİRNE GÜNLERİ

Mükrime'nin üç ay sürecek düğünü devam ediyordu. Başlayalı bir ay kadar olmuş Haziran ayının ilk günleri gelmişti. Edirne'nin cadde ve sokakları epeyce ısınmıştı. Saray bahçeleri ile bütün konakların bahçelerini rengârenk açmış olan güller süslüyordu. Edirne'nin genç kızları bahçelerinden topladıkları gülleri camilerin pencere içlerine bırakıyor, cami cemaati mis gibi gül kokuları ile namazlarını kılıyordu. Edirne en güzel gül mevsimini yaşıyordu.

Mükrime sabah namazı için uyanmış, nedimesi Didenur ile sohbet ederek harem bahçesinde güller arasında geziniyordu. Sabahın serin rüzgârları ile uykularını açmaktı niyetleri. Sabah sabah pek konuşmak da istemiyordu canları.

Aslında içlerinde tutsak olan mazide kalmış anlatacak pek çok anıları vardı onların. Didenur yarı uykulu bir sesle:

— Sabah namazı vaktimiz geliyor, abdestimizi alalım Sultan'ım.

— Biz Elbistan sarayında toplu kılmazdık, bir türlü alışamadım.

Harem dairesine geçerek namaz öncesi hazırlıklarını yaptılar. Bu arada kadın lalalar odaları gezerek herkesi sabah namazına davet etti. Aslında Mükrime bir şehzade eşi olarak toplu

namaza iştirak etmek zorunda değildi. Fakat alçak gönüllü davranarak o da cariyelerle saf tutarak sabah namazını eda ediyordu. Geldiği Elbistan sarayında böyle öğütlemişti büyükleri. Daima alçak gönüllü ol demişlerdi. Edirne sarayının haremünde sürdürülen bir gelenek vardı: Harem halkı sabah namazından sonra uyuyordu. Bir saat bile sürmüyordu bu uyku. Mükrimde de geleneğe uyarak kısa bir Sultan uykusu yaptı. Yaşlı lalaların kalınca sesleri kafesli harem odalarında yankılanırken Didenur da uyanmıştı. Mükrimde'nin yanına gelerek sohbetlerine kaldıkları yerden devam ettiler.

Mükrimde'nin kim olduğunu, nereden geldiğini bütün saray halkı biliyordu. Fakat Didenur kimdi, nereden gelmişti. Mükrimde Edirne sarayına uyum sağlamaya çalışırken bir taraftan da etrafındaki kişileri tanımaya çalışıyordu. Bu sebeple en çok sevdiği ve kendine en yakın hissettiği nedimesi Didenur'u tanımak istiyordu. Onu üzmeden, sıkmadan, laf arasındaki soruları ile merakını gidermeye çalışıyordu.

— Didenur, sen Edirne sarayına nereden geldin, Annen baban kimdir, kardeşlerin...

— Çok uzun hikâye Sultan'ım.

— Vaktimiz var, uzun da olsa seni dinleyeceğim.

— Macaristan'ın Sırbistan topraklarına yakın Szeged kasabasıdır. Henüz on dört yaşındayken, bundan dokuz yıl önce bahçemizde çiçeklerimizi sularken iki yeniçeri beni kapıp at üstünde uçuruverdiler. Hâlbuki annem hep tembih ederdi: "küçük kızları kaçırıyorlarmış, dikkat edin," derdi. Korkudan sokağa çıkamıyorduk.

— İlk önce nereye geldiniz.

— At sırtında günlerce süren, çok yorucu yolculuktan sonra Edirne'ye geldik. Yeniçeriler beni bir konağa götürüp bıraktılar. Burada benim yanımda kaçırılmış başka kızlar da vardı. Konak sahibi bize iyi davranıyordu. Hamamı yaktılar, diğer kızlarla birlikte yıkandık. Temiz elbiseler verdiler. Hatta güzel kokmamız için yüzümüze, saçlarımıza güzel kokular sürdüler. Diğer kızlarla beklemeye başladık. Konaktaki kadınların davranışlarından birisinin beklendiği anlaşılıyordu.

— Kimmiş beklenen bu önemli kişi.

— Sonradan öğrendik ki, beklenen kişi ebe kadınmış. Ebe kadın nihayet geldi. Beni yan odaya alarak muayene etti.

— Çok yazık, şimdi ben de çok utandım ve üzüldüm doğrusu. Peki saraya nasıl geldin, orasını çok merak ediyorum.

— O gece konakta misafir edildim. Gece uyurken horlayıp horlamadığımı öğreneceklermiş. Onu da sonradan öğrendim. Konakta daha bir ay misafir edildim. Dil bilmediğim için çok zahmet çekiyordum. İsteklerimi hep işaretlerle anlatmaya çalıştım. Bir gün konağa kadın sesli bir adam geldi. Harem Ağasıymış. Konak sahibi ile uzun uzun konuştuktan sonra güzelliğimden dolayı beni seçti ve saraya getirdi. Onunla da işaret diliyle konuşuyorduk.

— Nasıl geldin saraya.

— Konağın kapısında saray arabası duruyordu, renkli, içi kıymetli kumaşlarla kaplı. Arabaya bindim. Kafesli pencereleri vardı arabanın.

— Devam et, seni dinliyorum, Didenur.

— Sarayda çeşitli incelemeler yapıldı. Hekimbaşı muayene etti, hastalık geçirip geçirmediğimi sordular.

— Sonra,

— Sonra da dersler başladı. Siz o dersleri Elbistan sarayında görmüşsünüzdür.

— Elbette zorunlu olarak...

— Sonra bizi kadın kalfalar eğitmeye başladı. Türkçe öğreniyorduk, İslam dinini öğreniyorduk. Bu arada bana yeni bir isim verdiler. Benim ismim Dionay'dı. Didenur ismini koydular. Farsça bir isim, gözbebeği demek.

— Başka ders görmediniz mi?

— Olmaz olur mu, yazı, müzik, raks, dikiş, nakış, en önemli derslerimizi.

Bir süre daha sohbet ettiler. Mükrimine sorduğunda Didenur uzun uzun anlatıyor ve böylece yıllardır hapsolmuş duygu ve düşüncelerini de Mükrimine'ye güvenerek anlatıyordu. Bir süre için bu konuya nokta koyarak haremın diğer bölümüne geçtiler. Orada çeyizin bir kısmı sergileniyordu. Çok önemli misafirleri çeyiz görmeye gelecekti.

İkinci Murat 1400 yılında Belgrad seferine çıkmış fakat kaleyi fethedemeden dönmüştü. Dönüşünde öyle çok savaş esiri getirmişti ki, esir pazarlarında en güzel Macar kızı üç yüz akçe etmiyordu. O günlerde birbirinden güzel çok sayıda esir Macar ve Yugoslav kızlarıyla dönmüştü.

1400'li yıllarda yaşamış ve Padişah İkinci Murat'ın dostu, tarih yazarı Aşıkzade, padişahın kendisine dokuz cariye verdiğini ve bu kızları çok zor satabildiğini, dilber bir cariyenin bir çizmeye değiştirildiğini söylemişti.

Didenur işte o günlerde, Edirne'de esir bolluğu yaşanırken güzelliği sayesinde seçilip saraya gelebilmişti.

EDİRNE SARAYINDA YAŞAM

Haremdeki cariyeler çeşitli yerlerden temin ediliyordu. En çok savaşlarda ve seferlerde, zorla ailelerinden kaçırılan kızlardı. Hareme hediye olarak verilen cariyeler de vardı. Sadrazam, Beylerbeyleri, Sancak Beyleri, Kırım Hanları, Akıncı Beyleri, Kaptan Paşaları, terbiye ettikleri kızları padişaha sunuyorlardı.

Cariyelerin vücutları muayene edilerek, sağlıklı olup olmadıklarına bakılırdı. Hasta, geçimsiz olanlar, uykusu ağır olanlar ve horlayanlar saraya kabul edilmezlerdi.

Cariye hareme geldiğinde önce kendisine bir isim verilirdi. Sonra acemi ocağına alınarak beşer veya yedişer kişilik gruplar halinde eğitime başlanırdı. Eğitimde öncelikle, yürüme, yemek yeme, yatma kalkma, yıkanma gibi basit bilgiler verilirdi. İslami terbiyenin yanı sıra, okuma yazma ile dini bilgiler öğretilirdi.

Eğitim alan cariye bilgi yönünden belli bir seviyeye geldikten sonra ikinci aşamada eğitime başlanırdı. Örneğin; Padişah, şehzade, Sultanlar veya valide hanıma meşrubat, terlik ve çamaşır takdimi, Efendisi ellerini yıkarken gösterilecek saygı, nezaket, incelik öğretilirdi. Ayrıca cariyeler dikiş nakış, çocuk bakımı gibi daha detaylı bilgilerle de donatılırdı. Bu eğitimler üç yıla kadar devam edebiliyordu.

Kalfa kadın eğitim gören cariyelerin yetiştiğini ilgililere bildirince, Hazine dar usta kadın tarafından imtihan edilirdi.

Edirne sarayında yemek iki öğün yeniliyordu. Kuşluk yemeği sabah erken, kuşluk vakti, akşam yemeği ise ikindi namazından sonra yeniliyordu. Bu gelenek Osman Gazi zamanından beri değişmeden devam ettiriliyordu. Osman Gazi, ikindi namazından sonra dairesinde bulunan bütün adamları ile birlikte sofraya oturuyordu. Ecdadının bıraktığı geleneklere aşırı derecede hassasiyet gösteren İkinci Murat Han da on kişi ile birlikte sofraya oturmayı gelenek haline getirdi. “Yemeği toplu olarak yeğın, bereket topluluktur” sözünü benimsemişti. Haremde de cariyeler, kadın kalfalar ve diğer görevliler hep gruplar halinde sofraya oturuyorlardı.

Mükrime, Kâhya Kadın Meva Hatun ve çok sevdiği Didenur ile diğer üç cariye de dâhil olmak üzere altı kişi kuşluk vakti yemeklerini yemişlerdi. Yemek sonrası Didenur ıslak tülbent getirdi Mükrime’ye, elini ağzını silmesi için. Daha sonra ikisi Mükrime’nin odasına çekilerek muhabbete daldılar.

Mükrime annesini, babasını, kardeşlerini özlemişti. Didenur’a dert yandı:

— Bir bilsen Didenur, ne kadar özledim Elbistan’ı. Sarayımızı, ailemi, arkadaşlarımı. Hepsi burnumda tütüyor.

— Haklısın Sultan’ım, ya ben ne diyeyim. Annem babam acaba yaşıyor mu? Annem kim bilir ne kadar ağlamıştır benim için. Kuş olup uçsam da bir görünsem. İyilik haberlerini alabilsem onların... Gözleri doldu, yanaklarından iki damla gözyaşı süzülüyordu. Vatan hasreti, yuva hasreti, ana baba hasreti, kardeş hasreti yakıyordu içini Didenur’un. Acıklı sözler Mükrime’yi de duygulandırdı, onun da gözleri ıslanmıştı. Onların

bu hüzünlü halini görünce Kâhya Kadın Meva Hatun yanlarına sokularak hayretle sordu:

— Hayrola Sultan'ım, her yerde şenlik var, herkes gülüp eğleniyor, nedir gücünüze giden.

— Merak etme Meva Hatun, Didenur annesini özlemiş de, onun için hüzünlendik.

— Kimler geldi, kimler geçti bu saraydan, inşallah o da bir paşa karısı olur da huzura kavuşur.

— İnşallah Meva Hatun.

Meva Hatun güzel sözlerle ikisinin de gönlünü aldıktan sonra konuyu değiştirdi:

— Sultan'ım sizinle görüşmem gereken önemli ve özel konularım var. İsterseniz büyük salona geçelim.

Önemli ve özel deyince Mükrim'e'nin kalbi yerinden çıkacak gibi oldu. Aklından çeşitli olaylar geçiyordu. Babası hastaydı, acaba vefat mı etmişti. Ağabeyi Melik Arslan'la erkek kardeşler geçinmiyorlardı, acaba birbirlerine mi düştüler. Buna benze hep olumsuzluklar geliyordu aklına. Yüzünün rengi bile değişmişti. Onun bu gergin halini görünce tecrübeli kâhya kadın, güzel sözlerle onu yatıştırmaya çalışıyordu:

— Endişe edilecek durum yok Sultan'ım. Her genç kıza nasip olmaz bu şeref. Şehzademiz sizi kabul edecek.

Bu sözleri duyunca biraz rahatladı. Şimdi de zıfaf gecesi için kuruntulara kapıldı. Kâhya kadınla birlikte odalarına çekildiler. Kapıyı da kapatarak konuşmaya başladılar. Kâhya Kadın sakin bir sesle öğütlerini sıralıyordu.

— İnşallah oğlunuz olur. Şehzademiz padişah olarak tahta çıkacaktır. O zaman baş haseki olacaksınız. Oğlunuz tahta çıkarsa Valide Sultan olacaksınız. Bu çok önemli bir yer, haremi siz yöneteceksiniz.

— Şu anda haremi kim yönetiyor.

— Şehzademizin annesi Hüma Hatun geçen yıl vefat etti. Sağlığında o yönetiyordu. Şimdi Despina Mara Sultan yönetiyor. Padişahımızın Sırp asıllı eşi. Biz ona Meryem Sultan diyoruz.

— Çok kibar bir insan. Onu yakından tanımak istiyorum.

— Daha sonra konuşuruz. Şimdi gene kendi konumuza dönelim.

— Nerde kalmıştık.

— Oğlunuz padişah olursa demiştim. O zaman sizin sözüünüzden çıkmayacaklar. Sınırsız servete ve güce sahip olacaksınız. İsteddiğiniz gibi hayır işleri yaparsınız. İsteddiğiniz yere cami, çeşme, köprü, han, hamam yaptırabilirsiniz.

— Çok güzel sözler söylüyorsunuz.

— Fakat bütün bunların olabilmesi için ille de oğlan çocuğu doğurmalısınız Sultan'ım. Hem de acele edin. Yoksa cariyeler hazırda bekliyorlar. Hepsinin hayallerinde şehzadeden bir çocuk sahibi olmak var. Çekinmeyin peş peşe birkaç çocuk da olsa doğurun.

— Erkek çocuk doğurmazsam ne olur Meva Hatun.

— Sizin için iyi olmaz. Erkek çocuğu olmayan Sultanların geleceği parlak değildir.

— Elimizden geleni yaparız, gerisi Allah'a kalmıştır.

— Sağlığınıza dikkat edin Sultan'ım, kendinizi üşütmeyin, derdinizi saklamayın, hekimlere danışmak için bana söyleyin. Derdiniz olursa çaresi bulunacaktır.

İkinci namazını kılalı epeyce olmuştu, neredeyse akşam oluyordu. Harem Ağası Reyhan Ağa hamamın hazır olduğunu bildirdi. Nihayet beklenen saat gelmişti. Meva Hatun Mükrim'e hamama gideceklerini söyledi. Gelini yıkayıp paklayacaklardı. Meva Hatun Didenur'u da çağırды, kalfa kadınlara haber gönderdi yardıma gelmeleri için. Beraberce Mükrim'e'nin odasına giderek önceden hazırlanmış hamam takımlarını alacaklardı. Meva Hatun, bir taraftan sessizce dua okumaya başladı. Dudakları kıpırıyor, arada bir mırıldanıyordu. Sandıktan hamam bohçasını çıkararak sedirlerin üzerine yaydılar. Peştamallar, havlular, işlemeli iç çamaşırları, altın hamam tasları, fildişi taraklar, sabun kabı, hamam keseleri, sedef kakmalı nalınlar tek tek gözden geçirildi. Gereken kontrolleri yapıldıktan sonra tekrar bohçalandılar. Başka bir bohçaya da gece giyeceklerini katlayarak koydular.

Harem Ağası Reyhan Ağa kapıda bekliyordu. Kalfa kadınlar bohçaları kucakladıkları gibi hep birlikte Harem Ağası'nın peşine takılarak hamama doğru yürüdüler. Diğer cariyeler her şeyi çabucak öğrenmişler arkalarından bakıyorlardı. Yüzlerinde biraz kıskançlık biraz da hüzün belirtileri görülüyordu.

Reyhan Ağa saray hamamından içeriye girmedi, kapıda bekliyordu. Kafileyi hamam görevlileri karşıladı. Topluca soyunma salonuna geçtiler. Geniş bir alanı kaplayan salonun ortasında

büyük bir havuz dikkati çekiyordu. İşlemeli mermer havuzun ortasındaki göbekten soğuk sular dökülüyordu, şakır şakır...

Mükrime'yi nedimesi Didenur ile diğer genç cariyeler mermer sedire oturarak soyunmasına yardım ediyorlardı. Meva Hatun ve gelen diğer görevliler soyunma odalarına girerek üzerlerindeki çıkarıp, peştamallarını koltuk altından sardılar. Gelin hanımın üzerindeki kıymetli giysileri çıkarıyorlardı; önce feracesini, üç eteği, ayağındaki Bursa ipeğinden dikilmiş entarisini, krem rengi ince şalvarını, cepkenini ve üzeri kıymetli taşlarla bezenmiş ipek kemerini çıkardılar. Mükrime çırılçıplak kalmıştı. Vücudunun güzelliğini gören Meva Hatun ve cariyeler bu güzelliği bir süre hayranlıkla seyrettiler. Güzelliğinin farkında olan Mükrime onların dalgın ve hayran bakışları karşısından gülümsüyordu.

— Ben hazırım, yıkanabilirim, dedi yavaşıca.

— Sultan'ım, acele etmeyelim, bakın daha beliklerinizdeki inciler duruyor, dedi Didenur.

— Unutuverdim, onları da alıverelim, diyerek cevap verdi Didenur'a.

Didenur ile Meva Hatun iki taraftan işe koyulup saçlarındaki örgüleri çözmeye başladılar. Örgüler arasındaki incileri dikkatli bir şekilde toplayarak getirmiş oldukları bir yağlığa koyup bağladılar. Kollarındaki altın bileziklerle boynundaki pırlanta ve yakutlarla süslü kolyesini de gene başka bir yağlığa koyarak çıkın yaptılar. Cariyelerden birisi sedef kakmalı gümüş kaplı şimşir nalınları küçücük ayağına giydirdi. Kollarından tutarak kaldırdılar ve hamamın sıcaklık bölümüne geçtiler. Meva

Hatun'un gene dudakları kıpırdıyordu. Arada mırıldanıyor ve yıkanmadan önce Mükrime için dua ediyordu.

Sıcaklık bölümü de geniş bir alanı kaplıyordu. Ortada onlarca kişinin yatıp uzanabileceği kadar büyüklükte yuvarlak bir göbek taşı duruyordu. Etrafta da altı adet kurnalı bölme vardı. Çok yüksek duvarların üzerindeki büyük bir kubbe örtüyordu bu mekânı. Kubbede bulunan yuvarlak küçük camlardan süzülen ışıklarla aydınlanıyordu ortalık.

Mükrime'yi göbek taşına yatırdılar, güzel kokulu yağlarla ovarak masaj yapıyorlardı. Bu arada hep birlikte neşeli türküler söylemeye başladılar. Gelin hanımın hüzünlenmesini istemiyorlardı. O da neşelendi, çocukluğunda öğrendiği bir Türkmen türküsünü söyledi.

Didenur gelirken getirdiği güzel kokulu yağlarla kremleri kullandı. Bütün bu işlemler tamamlandıktan sonra dinlenmesi için onu bir süre göbek taşında bıraktılar. Bu sefer her biri kurna başına geçerek yıkanmaya başladı. Didenur saygısı gereği Meva Hatun'a yıkanması için yardım ediyordu. Diğer cariyeler de birbirlerine yardım ederek yıkanıp paklandılar.

Mükrime epeyce dinlenmişti. Onu tekrar kurna başına alarak mis kokulu sabunlarla yıkayıp sıрма işli havlulara sararak soyundukları bölüme geçtiler. Biraz dinlenmeleri gerekiyordu. Altın işlemeli gümüş bardaklarla soğuk şerbetler sunuldu, görevliler tarafından. Mükrime epeyce rahatlamıştı. Cariyeler yumuşak kıymetli kumaşlarla örtülmüş sedire uzanmasını sağladılar. Önceden hazırladıkları kremlerle boynundan başlayarak ayak parmaklarına kadar vücudunun her tarafını ovaladılar. Saçlarını havlularla iyice kuruladıktan sonra güzel kokulu

sularla taradılar. Saçlarını belik belik öreerek aralarını incilerle donattılar.

İncecik ipek bir entari giydirdiler sırtına. Soyunma odasının boy aynası buhardan göstermiyordu onun güzelliğini, işi biten baş havlusu ile sildi boy aynasının buğusunu. Yürüdü, aynaya doğru yaklaşıp alıcı gözle baktı aynadaki görüntüsüne. Çok güzel görünüyordu. “Şehzademiz de acaba bu güzelliğin farkına varabilecek mi, değerini bilecek mi” diye aklından geçirdi. İpek eteğinin üzerine üç eteğini de giydi. Artık gidebilirlerdi. Kâhya Kadın Meva Hatun hamam görevlilerinin bahşişlerini dağıttı. Görenlerin dikkatini çekmemek için feracesini de giydirdiler Mükrim’e. Dualar ve temennalarla saray hamamından ayrıldılar.

Mükrim’e, Elbistan sarayından yola çıkarken türlü türlü hayaller kurmuştu yeni yaşamı için. Şimdi gerdek odasına yürürken gene güzel hayaller kuruyordu. Edirne sarayında geçireceği bu gecede birçok bilinmez vardı. Şehzadesini yakından tanıyarak bazı bilinmezleri öğrense de birçoğu hala bilinmez olarak kalacaktı. “İnşallah bahtım açık olur” diyerek gerdek odasına doğru yürüdü.

ŞEHZADE MEHMET VE MÜKRİME SULTAN MANİSA'YA GİDİYORLAR

Üç ay süren muhteşem düğünden sonra Edirne'de bir sessizlik yaşanıyordu. Yaz sıcakları etkisini kaybetmiş yerini latif rüzgârların estiği ılıman havalara bırakmıştı. Tunca ve Meriç nehirlerinin kıyılarındaki çayırlar çimenler serin havalarla birlikte yeniden yeşillenmiş gibiydi. Mevsim yağmurları ile Balkanlardan gelen sular nehir yataklarını doldurmuş, sefa düşkünü Edirneliler kayıkları ve zevraklar (Bir çeşit kayık) ile gezinti yapıyorlardı nehirlerin serin sularında. Bazıları da balık tutmakla meşguldü. Manyas kapısına yakın, nehir kıyısındaki zevrak atölyeleri hareketlenmiş; bazıları tamirle uğraşırken bazıları da iskeleti çatılmış zevrakları tamamlamaya çalışıyordu. Velhasıl zengin Edirne halkı asude bir hayat sürüyordu. Yapılan son divan toplantısından sonra padişah fermanı duyuruldu; Şehzade Mehmet evlendiği eşi ve mahiyeti ile birlikte Manisa sancağına dönecekti. Fermana yolculuğa çıkacakların isimleri görevleri ile birlikte şöyle sıralanmıştı:

Hocaları: Akşemseddin, Molla Gürani ve Molla Hüsrev.

Sütannesi (Dayesi): Hundi Hatun.

Üvey annesi: Despina Mara Sultan.

Mükrimine Sultan'ın Nedimesi: Didenur,

Diğer bazı cariyeler ve saray görevlileri Manisa'ya gidecekler arasında yer alıyordu. Padişah fermanı duyulunca yolculuğa çıkacak olan harem halkında hummalı bir hazırlık başladı. Böyle bir yolculuğu hiç beklemediği için Mükrimme Sultan telaşlandı. Neyse ki Kâhya Kadın Meva Hatun devreye girerek Mükrimme'yi sakinleştirmeye çalıştı:

— Telaşa gerek yok Sultan'ım, ben de seninle yola çıkacağım. Didenur da yanımızda olacak. Üstelik Despina Mara Sultan da geliyor.

— Padişahımız onu neden gönderiyor ki...

— Saray gelenekleri gereği şehzadeler görevli oldukları sancağa anneleri ile birlikte giderler biliyorsun. Şehzademizin annesi Hüma Sultan geçen yıl vefat etmişti. Zaten Despina Mara Sultan şehzademizin annesi gibiydi. Üzerinde çok emeği var.

— Bana da çok iyi davranıyor. Ondan anne şefkatini görüyorum.

— Sen de ona anne diyebilirsin Sultan'ım.

Yolculuk hazırlıklarını yaparken çalışmalarına bir süre ara vererek derin derin sohbetlere daldılar. Mükrimme Sultan bundan sonra anne diyeceği kadını yakından tanımak istiyordu. Zira, Manisa sarayının haremünde Valide Sultan sıfatıyla onun hükmü geçecekti.

—Üvey de olsa, ona anne olarak saygı göstermek isterim. Üstelik sevgi ile yaklaşarak iyi geçinmeliyiz. Bu sebeple yakından tanımak istiyorum. Sarayımıza nasıl ve ne sebeple gelmiştir acaba, biliyor musunuz?

— Çok uzun hikâye. Fakat ben senin merakını gidermek için kısaca anlatmaya çalışacağım:

— Hünkârımız, yani şehzademizin babası Murat Han Sırbistan seferine hazırlanıyordu. Bu hazırlıklardan haberdar olan Sırbistan Despotu Brankoviç, haber göndererek kızı Despina Mara'yı Murat Han'a eş olarak vermeyi teklif etti.

— Yani bizim şimdiki annemizi, değil mi?

— Evet, aynen öyle. Bu teklif üzerine Saruca Paşa, Despot'a sadakat yemini ettirmek ve kızı getirmek için Semendire'ye gönderildi. Kız küçük olduğu için sadece söz kesildi. Yıllardan 1431 aylardan Haziran'dı.

— Sonra nasıl gelmiş sarayımıza.

— Despina'nın babası sözünde durmamıştı. Sadakat yemini unutup el altından Macaristan'la ve Karamanoğullarıyla yeni ittifaklar kuruyordu. Bu olaylardan sonra Osmanlı ordusu 1434 tarihinde Macar ve Karamanoğlu ordularını yendi. Despina'nın babası Sırbistan Despotu telaşa kapıldı. Edirne'ye haber göndererek Despina'nın padişahın nişanlısı sayıldığını, on dokuz yaşına geldiğini, çeyizinin de tamamlandığını bildirdi.

— Çeyizini çok merak ettim, neler vardı acaba?

— Senin çeyizin kadar olamaz Sultan'ım. Senin çeyizinin üstüne ne çeyiz gördüm ne de duydum.

— Despina Mara Sultan'ımız annemizin de çeyizinde neler olabilir, Sırbistan'dan geldiğine göre çok değişik olsa gerek.

— Zengin ve değerli bir çeyiz olduğunu biliyorum. Ayrıca Sırbistan'ın güneyindeki iki bölge de Osmanlı'ya veriliyordu.

— Benimki gibi, çeyiz gelin alayınla birlikte gelmemiştir herhalde.

— Edirne sarayından Reyhan ve Örnek isimli iki hadımağası ile Üsküp Sancak Beyi İshak Bey'in hatunu Semendire'ye gidip çeyizle birlikte gelini Edirne'ye getirdiler. Edirne sarayına ulaştıkları gün, günlerden 4 Eylül, yıllardan 1435'ti. Gelinin iki kardeşi (Gregor ve Stefan) da gelinle birlikte geldiler. Gelin hanım Edirne sarayının haremine alındı. Fakat düğün yapılmadı.

— Erkek kardeşlerini hiç göremedim. Üstelik isimleri de hiçbir yerde geçmedi.

— Gelen iki kardeşten büyük olan Gregor hünkârımızın verdiği hediyelerle memleketine geri gönderildi. Küçük kardeş Stefan rehin olarak Edirne'de tutsak bırakıldı. Daha sonra Stefan'ın başına gelmeyen kalmadı Sultan'ım, hiç sorma, anlatıp seni üzmem istemiyorum.

— Öğrenmezsem ölürüm merakımdan ne olur anlat, neler oldu Meva Hatun?

— Küçük kardeş Stefan casuslukla suçlanarak Tokat kalesine hapsedildi. Bir süre sonra da gözlerine mil çekilerek kör edildi. Sonra da Bursa'ya gönderildi.

— Despina Mara annemizin haberi yok mu?

— Uzun yıllar bu olay kendisinden gizlendi. Biz de bilmiyorduk. Çok sonraları Haremde duyuldu. O da haliyle öğrendi. Çok üzüldü, günlerce yemeden içmeden kesildi. Odasına çekilip dua ederek Allahahtan sabır diledi.

— Dua ediyor dediniz de aklıma geldi, gördüğüm ve duyduğum kadarıyla duaları ve ibadet şekilleri de bizimkine benzemiyor.

— Sarayda hiç görülmemiş bir olaydır bu, Despina Mara Sultan, İslam dinini kabullenemedi. Ortodoks Hıristiyan olarak yaşıyor sarayımızda. Siyasi sebeplerle olsa gerek Hünkârımız onu geriye memleketine göndermedi. Ayrıca gereken ilgiyi de göstermiyor. Haremdeki odasında kendi inancına göre ibadet ediyor. Onun için haremdeki herkes, ben de dâhil, ona “Mer-yem Sultan” diyoruz.

— Onun Sultan’dan bir beklentisi yoktu, diğerleri gibi göze girmeye de çalışmıyordu. Velhasıl Sultan’ın diğer hatunları ile rekabet de etmiyordu.

— Şehzademiz Mehmet’i çok sevdiği gibi eğitime de destek olmuş sanırım.

— Soylu bir kadın, on dokuz yaşına kadar Sırbistan sarayında yetişmiş, üstelik çok da zeki ve bilgili. Türkçeyi çabucak öğrendi. Ayrıca Sırpça, Rumca ve Latince de biliyor. Şehzademizin annesi Hüma Hatun’la arası çok iyiydi. Güzel geçiniyorlardı. Hüma Hatun, Kafkas asıllı bir cariyeydi. Ne kadar eğitilse Despina Mara Sultan kadar olamazdı.

— Şehzademiz de bilgi küpü maşallah.

— Nasıl bilgi küpü olmasın, üç yaşından itibaren küçük Mehmet’in eğitilmesine Mara Sultan çok emek verdi. Ona yabancı dil ve okuma yazma öğretti. Roma ve Bizans tarihini, Truva savaşlarını, Büyük İskender’in seferlerini öğretirken Avrupa devletleri ile hanedanlarını tanıması için yardımcı oldu.

— Hem annelik hem de öğretmenlik yapmış sevgili Mer-
yem Sultan'ımız.

— Annesi Hüma Sultan ölünce, şehzademiz ona anne de-
meye başladı. Üzerinde çok emeği vardır. Şehzademiz de onun
farkında, bu sebeple ona karşı saygıda hiç kusur etmiyor.

— Yeterince aydınlandım Meva Hatun. Her şeyi öğrenmiş
oldum. Allah senden razı olsun.

— Senden de razı olsun Sultan'ım.

Bu uzun sohbetten sonra tekrar yolculuk için hazırlıklara
başladılar. Didenur ve diğer cariyelerden de yardımcı olanlar
vardı. Mükrime'nin giyeceklerini özenle katlıyorlar, bohçalayıp
sandıklara yerleştiriyorlardı. Diğer özel eşyaları ve asım takım
gibi değerli mücevherleri de çıkın yaparak büyükçe mücevher
kutularına yerleştiriyorlardı. Üç günlük hazırlıktan sonra niha-
yet yolculuk başladı.

Vezir-i azam, vezirler, kazasker (askeri hâkim), defterdar,
Nişancı (içişleri bakanı), Şeyhülislam ve diğer birçok devlet
erkânı Şehzade Mehmet'i uğurlamak üzere Edirne sarayında
toplandılar. Yolculuğa çıkacak konvoyun güvenliği için ayrılan
seçkin askerler de takım halinde saray önünde yerlerini almış-
lardı.

Şehzadeler uğurlanırken veya karşılanırken mehter takımı-
nın gösteri yapması bir gelenek halini almıştı. Birinci Murat
Hüdavendigâr döneminde Çandarlı Kara Halil Paşa'nın tavsiye-
si ile kurulan mehter takımı nerdeyse yüz yıla yakın bir süredir
askeri coşturuyor, merasimlere renk katıyordu. Yeniçerilerin
olduğu gibi Mehteranın da piri Hacı Bektaşî Veli Hazretleriydi.

Şehzade Mehmet Padişah babasının huzuruna çıkararak elini öptü, hayır duasını aldı. Daha sonra saray halkı şehzadeyi dış avluya kadar temennalarla uğurladı. Burada elinde dizginler, görevli seyis şehzadenin atını bekliyordu. Binек taşına basarak, süt beyazı atına bindi ve cümle kapısından çıktı. Şehzade, kalabalığın arasından ilerleyerek yolculuğu başlattı. Erkekler at üstünde kadınlar da rengârenk süslü saray arabaları ile yola çıkıyorlardı.

Mehter takımının coşturucu marşları ile kafile Edirne'den Sazlıdere'ye doğru yol alıyordu. Eylül ayının ortasıydı. Yaz sıcakları etkisini kaybetmiş Edirne sokakları serince bir hava ile yelpazeleniyordu. Son günlerde yağın mevsim yağmurları ile Meriç Ovası yemyeşil bir hal almıştı.

Uzunköprü'ye geldiklerinde mola verecekler ve geceyi İkinci Murat'ın çok sevdiği ve eserleri ile donattığı bu şirin kasabada geçireceklerdi.

Edirne ile Manisa arasındaki beş yüz altmış kilometrelik mesafeyi on altı günde alabildiler. Manisa'ya geldiklerinde Ekim ayı da gelmişti. Pastırma sıcaklarına daha bir ay vardı. Fakat havalar Edirne'de bıraktıkları gibiydi. Ne sıcak ne soğuk, hoş ve latif bir hava. Şehre vardıklarından bir gün önceden hızlı at koşturan seçkin bir asker haber vermek üzere Manisa sarayına gönderildi. Şehzade Mehmet'in geleceğini öğrenen saray erkânı hazırlanmış, misafirlerini bekliyordu. Manisa sarayı İkinci Murat tarafından 1445 yılında Osmanlı'nın şanına yakışır güzellikte ve büyüklükte yapıldı. Saruhan Beyliği döneminden kalma eski bir saray vardı. Yıkılarak yenisi yapılmıştı. Şehzade şehirlerindeki Amasya, Konya, Trabzon ve Kütahya saraylarından çok

daha büyüktü. Düz bir alanda elli iki dönümlük bir arazi üzerine kurulmuştu. Etrafı yüksek duvarlarla çevrelenmiş olan saraya kemerli yüksek bir kapıdan giriliyordu. Sarayın arkasında Spil Dağı bütün heybeti ile görülmekteydi. Dağın eteklerinde vaktiyle inşa edilmiş bir de kale vardı. Kalenin eteğinde Saruhan Bey'inin torunu İshak Bey'in yaptırdığı Ulu Cami bütün zarafeti ile boy gösterirken, cami cemaati şadırvanın etrafında oturmuş namaz vaktini bekliyordu.

Manisa şehri, kale ile sarayın arasında kalan alanda doğudan batıya doğru uzanıyorken, sarayın arkasındaki yamaçlarda, çiçekli geniş bahçeler içindeki gösterişli konaklar Manisa'nın zenginliğinin sanki bir işareti gibiydi. Havası latif, suyu bol ve lezizdi Manisa'nın. Bu sebeple olsa gerek sipahiler, bostancılar gibi saray görevlileri emekli olduktan sonra burada kalıp yaşamayı tercih ediyorlardı. Saray çevresi köşkler ve konaklarla doluydu. Şehzadelere veya hanedan mensuplarına hizmet ederken görevleri sona erenler de Manisa'da kalarak şehre zenginlik katıyorlardı.

Ilıca, Selendi kasabalarının kadıları burada oturur ve işlerini buradan yürütmeyi tercih ediyorlardı. En güzel köşklere gene onlar sefa sürüyorlardı.

Manisa'da ticaret için gelen Venedikliler, Cenevizliler hatta az da olsa Ermeni ve Rumlar da vardı. Burada yaşayan insanların değişik eğitim ve kültür zenginliği ile Manisa diğer Anadolu şehirlerine göre çok farklı bir konumdaydı. Bu zenginlik haliyle şehzadeler şehri oluşundan kaynaklanıyordu.

Mükrimine Sultan, arabanın perde aralığından sarayın cümle kapısına bakarak hayaller kurmaya başladı. Bu kapıdan girdikten sonra acaba onu nasıl insanlar karşılayacak ve mutlu olabilecek miydi? Şehzade Mehmet'i memnun ederek Osmanlı tahtına bir veliaht adayı doğurabilecek miydi? Didenur onun dalgın halini görünce sordu:

— Sultan'ım, daldınız derin düşüncelere, neler düşünüyorsunuz?

— Geleceğimi Didenur, doğrusu heyecanlıyım. Acaba mutlu olabilecek miyim?

— Ona şüphen olmasın, sana bu güzelliği hediye eden Tanrım bahtını da açık etmiştir.

— Bir bakıma seviniyorum buraya geldiğimize, Elbistan'a daha yakın. Edirne Sarayı dünyanın öbür ucunda. Belki annemi, babamı kardeşlerimi de görürüm. Sordum Meva Hatun'a gelmezden önce, at sırtında yirmi günde gidiliyormuş Elbistan'a. Ben gidemesem de belki onlar gelirler buralara.

— Elbette gelirler, sen istedikten sonra.

İkisi de yorgun görünüyordu. Yaylı arabada yolculuk yaptılar. Kıymetli kumaşlarla kaplı minderlerinde uzanıp yatabiliyorlardı. Minderlerin altına ot ve saman çuvalları konmuştu, sarsıntıyı önlemek için. Fakat gene de uzun yolculuk yormuştu onları.

Arabaların durması ile acemi oğlanlar koşuştular. Önce karpıcıbaşı yaklaştı. Ayağındaki sarı yemeniler dikkat çekiyordu. Kırmızı dökme şalvarının üzerine entari giymiş, kuşağında sokulu hançerindeki değerli taşlar parlıyordu. Kafilede yer alan

Harem Ağası Reyhan Ağa, arabalarda yer alan hatun kişilere nezaret ediyordu. Başta Mükrime Sultan olmak üzere arabalarından inen hatun kişiler Reyhan Ağa'nın öncülüğünde sarayın haremlik bölümüne doğru yürüdüler. Mükrime Sultan için artık burada yeni bir hayat başlıyordu.

MANİSA SARAYINDA YENİ BİR HAYAT

Şehzade Mehmet ile birlikte Manisa'ya gelen Meryem Sultan (Despina Mara) sarayda Valide Sultan gibi davranmıyordu. Edirne sarayında olduğu gibi gene odasına çekiliyor Hıristiyan inancına uygun olarak ibadet ediyordu. Haremın yönetimi ile Mükrimme Sultan ilgilenmeye başladı.

İncecik ayak bileklerinde altın bilezikler vardı. Erguvan rengi ipek şalvarı, pırıl pırıl parlıyor, kendinden emin adımlarla yürüyordu. Başında küçük bir altın başlık vardı. Örgülü saçlarına inciler takılmıştı. Lacivert mercan broşu, küpeleri, incecik belindeki kıymetli taşlar ve nakışlarla süslü kemeri zarafetine zarafet katıyordu. Gümüş rengindeki Bursa ipeğinden dokunmuş gömleğinin üstüne kehribar renginde Keşmir yelek giymişti. Cariyeler onun bu güzelliği ve zarafeti karşısında adeta kıskançlık krizine girmişlerdi. Özellikle kemer tokalarında taşlar olan birkaç cariye çok huzursuz olmuşlardı. Kemerlerindeki tokalarında pırlanta taşlar varsa bu genç cariyenin ayrıcalıklı oldukları anlaşılıyordu.

Mükrimme Sultan Manisa sarayına geleli altı ayı geçmişti. Haremdeki yaşamı, harem görevlilerini, cariyeleri yakından tanımış olsa da genç cariyeler hala aklında soru işaretleri yaratıyordu. Bu durum nedimesi Didenur ile onunla yakından ilgilenen Meva Hatun'un gözünden kaçmamıştı. Fakat onu üzmemek için konuyu hiç açmıyorlardı, kendisinin dile getirmesini

bekliyorlardı. Nihayet bir gün sırdaş olarak kabul ettiği Didenur'a açtı konuyu,

— Didenur, ne olacak benim sonum, bir evlat sahibi olamadan harem odalarında geçecek ömrüm.

— Üzülmeysin Sultan'ım yüce Tanrımızdan niyaz edelim, elbet bir çaresini verecektir.

— Çaresi acaba ne olabilir.

— Hekimbaşı'na sorsak mı?

— Sakın ha, dillere düşmek istemiyorum.

— O halde Meva Hatun'a danışalım. Tecrübeli bir insan, bize yol gösterecektir.

— O zaman çağırırız Meva Hatun'u, benim odama çekilip gizlice görüşelim.

Didenur harem dairesinin diğer bölümüne geçerek cariyelerin oturup sohbet ettiği salona geçti. Meva Hatun Didenur'u görünce oturduğu yerden kalkarak salon kapısına doğru yürüdü ve sordu:

— Hayrola Didenur, bir sorun mu var.

— Hayır, sorun yok Meva Hatun.

Bu arada iyice yanına yaklaşarak çok alçak sesle, fısıltı halinde sözüne devam etti:

— Mükrime Sultan seninle odasında görüşmek istiyor.

O da yavaş sesle cevap verdi:

— Hadi gidelim öyleyse.

İkisi beraberce Mükrimе Sultan'ın odasına gittiler.

Mükrimе Sultan işaret etti Didenur'a, kapıyı da kapaması için. Bir süre sessiz kalıp bakiştılar. Aslında üçü de ne konuşacağını biliyordu. Beklediler, acaba konuyu kim açacaktı. En sonunda Didenur dayanamadı ve giriverdi konuya:

— Mükrimе Sultan'ımız çok üzgün Meva Hatun, bir evlat sahibi olamayacak mıyım diyor. Ben de elbet bir çaresi bulunur dedim. Aklıma sen geldin, soralım dedik. Bize ne tavsiye edersin acaba.

— Hekimbaşı'na sorsak Sultan'ım, ne dersiniz.

— Sakın ha, dillere düşmek istemiyorum.

— O halde aktarlara gidip hazır ilaçlardan almamız gerekecek. İsterseniz şifalı otlardan alarak biz hazırlayalım ilacımızı. Satın alma işini biz yapamayacağımıza göre Reyhan Ağa'ya açılmamız gerekecek.

— Ağzı sıkı mıdır?

— Hiç merak etmeyin Sultan'ım. Bunca yıldır Edirne sarayında Harem Ağalığı yapıyor. Hiçbir yanlışını görmedim, üstelik sır küpüdür.

— Başka ne yapabiliriz Meva Hatun.

— Göbeğine çömlек çekirim, o işi siz bana bırakın.

Ertesi gün Meva Hatun sabah namazı için özellikle erken kalktı yatağından. Çabucak hazırlanıp abdestini aldıktan sonra, harem ağasının boş zamanlarında oturup dinlendiği odasına gitti. Etrafta kimse görünmüyordu. Oda kapısını kapatarak yavaş sesle konuştu:

Reyhan Ağa, sana gene işimiz düştü.

— İşimiz düştü ne demek, her zaman emrinizdeyim Meva Hatun.

— Sağ olasın Reyhan Ağa.

Elindeki pusulayı uzatarak anlatmaya başladı:

— Biliyorsun Mükrime Sultan'ın çocuğu olmuyor.

— Ne yapabiliriz ki,

— Sana vereceğim kâğıtta şifalı bitkiler yazılı, bir kavanoz da kestane balı alırsın. İlaç yapacağım.

— Hay hay, faydamız olursa, ne mutlu bize. Unutmadan sorayım tarifini de alayım mı ilacın.

— Ben biliyorum da istersen gene de sor, belki de unuttuğumuz bir şey olabilir.

— Sen merak etme Meva Hatun, bugün bu işi halledeceğim.

— Söylememe gerek yok fakat gene de hatırlatayım; ağzını sıkı tut. Kimseye sır verme. Şimdi aktar sana soracak kime alıyorsun bu ilacı diye, sakın ha, duymazlıktan gelirsin.

— Sen hiç merak etme, eşek cambazı Mestan Ağa'nın avradına alıyorum der çıkarım işin içinden.

— Kimseyi karıştıрма işin içine, kimseye sır verme, o kadar...

Şehzade sarayının Manisa'da olması şehre ticari yönden büyük bir zenginlik sağlıyordu. Manisa çarşısında, zahireciler, kavaflar, saraçlar, pamukçular, kürkçüler, bezazlar, takkeçiler, abacılar, aktarlar harıl harıl alışveriş yapıyorlardı. Aktarların

sattığı yüzlerce çeşit baharat, şifalı bitkiler, kokular Arabistan, Hindistan ve Çin'den geliyordu. Çok azı da çevredeki dağlardan, ormanlardan toplanır itina ile kurutularak aktarlarda yerini alırdı.

Sabit dükkânlardan başka, yemiş pazarları, pamuk pazarları, zeytin pazarları gibi pazarlar da kuruluyordu. Köylü kadınlar burada tereyağı, yoğurt, yumurta, zahire çeşitlerini, ayrıca yetiştirdikleri tavuk, ördek, hindi, kaz gibi hayvanları da satıyordu. Pazarda satış yapmak veya alışveriş yapmak üzere çevreden de gelenler oluyordu. Çevre ilçe ve köylerden gelenler geceleri hanlarda kalır, ertesi gün de evlerine dönerlerdi.

Kale muhafızlarının hatunları kızları, orta gelirli mahalle kadınları bazen tek başlarına, bazen de köleleri ile birlikte semt pazarları ile Avret pazarlarında alışveriş yapabiliyorlardı. Kenar mahallelerin kadınları kocaları ile birlikte pazarlarda dolaşabilir, dükkânlardan alışveriş yapabilirlerdi. Fakat kadınlar dükkânlardan içeriye giremiyordu. Tezgâhların arka tarafına geçmek ise mümkün değildi. Hava şartları ne olursa olsun kadınlar alışverişlerini dükkân kapısı önünde yapmak zorundaydı. Haremde yaşayan kadınların ayrıca konaklarda yaşayan ve bey ve paşaların kadınlarının ise pazarlarda veya dükkânlarda alışveriş yapmaları kesinlikle yasaktı. Haremde yaşayan cariyelerin istedikleri; miski amber veya gülyâğı kokuları ile rastık, allık, sürme gibi güzellik malzemelerini hep Harem Ağaları temin ediyordu.

Sağlıklı bir vücut için macunlar, bunun için gerekli bitkiler gene Harem Ağalarına sipariş edilirdi. Harem dışında mahallelerde yaşayan genç kızlar, yeni gelinler, çocuğu olmayan evli kadınlar dertlerini daha ziyade yaşlı kadınlara açarlar ve

onlardan medet umarlardı. Onlar da aktarlardan satın aldıkları şifalı bitkileri karıştırarak kızlarına, gelinlerine, torunlarına derman olmak için uğraşırlardı.

Reyhan Ağa, Meva Hatun'un verdiği sipariş listesini cebine koyarak çarşının yolunu tuttu. Reyhan Ağa olsun Manisa sarayının emektar Harem Ağası Nergis Ağa olsun haremde yaşayan cariyelerin istedikleri şifalı bitkileri hep aktar Karakaş Eşref'ten alıyorlardı. Aktar Karakaş Eşref biri ağzında biri boğazında, durmadan konuşan tam tezgâhtar bir adamdı. Haremde ne olmuş ne bitmiş her şeyi bilirdi. Olup biteni, sorar, soruşturur öğrenirdi. Bunun dışında başka marifetleri de vardı Karakaş Eşrefin; kocaları yaşlı gencecik evli kadınları, sevgilileri buluşturur çok zaman da haberleşmelerine aracılık ederdi.

Geveze aktar, Reyhan Ağa'nın geldiğini görünce dükkânının önüne çıkıp yerlere kadar eğilerek selamladıktan sonra konuşmaya başladı:

— Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, fakirhanemizi şereflendirdiniz.

— Allah razı olsun, müşterin bol olsun, kesen bereketli olsun, diyerek karşılık verdi Reyhan Ağa. Sonra da kâğıda yazılı olan siparişlerini okudu. Aktar Karakaş Eşref, istenen şifalı bitkilerin ne için kullanılacağını anlayıverdi. Bir taraftan tartıyor bir taraftan da tarifini yapmaya çalışıyordu. Ayrıca Reyhan Ağa'dan laf almaya çalışıyordu.

— Bu ilacın bende hazır yapılmıştı vardı...

— Olsun, onlar kendileri yapacaklarmış.

— Onlar dediğin kimler mesela, bu işlerin ehli midirler?

— Onları karıştıрма sen. Gene de tarifini yaparsan gidince aynen anlatırım.

Aktar Karakaş Eşref, Manisa sarayının haremde yaşayan herkesi tanıyordu. Hatta Mükrim Sultan'ı ve beraberinde gelenleri de. Reyhan Ağa sır vermemek için gayret etse de o bilinmeyi çözmüştü bile. İstenen şifalı bitkilerle kestane balını beyaz bir beze itina ile sarıp sarmalayarak teslim ederken,

— Meva Hatun'a selam ve hürmetlerimi sunarken, Sitti Şah Mükrim Sultan'ımıza Allah'tan hayırlı evlatlar nasip etmesini diliyorum, dedi. Bu sözler karşısında Reyhan Ağa afallayıverdi. Bir süre durakladı, ne söyleyeceğini şaşırıldı. Sonra toparlanıp cevap verdi.

— Bak Eşref bu sözlerinle kalbimi kırıyorsun. Seninki esnafığa sığmaz, senin herkesten çok ağzını büzmen lazım. Üstelik yalan yanlış laflarla beni güç durumda bırakıyorsun.

Aktar Eşref'in umurunda bile değildi. Güzel cicili bicili sözlerle Reyhan Ağa'nın gönlünü almaya çalıştı. Onu gene yerlere kadar eğilip temennalarla uğurladı.

1449 yılının son günlerini yaşıyordu Manisa. Kış mevsimi bastırılmış, yağın karlarla Spil Dağı bembeyaz olmuş, gelin gibi örtünmüştü. Gediz Nehri'nin suladığı bereketli topraklar da alabildiğine geniş beyaz örtülerle kaplıydı. Bu soğuk kış gününde şehir sakin bir gün yaşıyordu.

Şehzade Mehmet, şehrin ileri gelen yöneticileri ile sohbetle koyulmuştu. Edirne'den gelirken hocaları Molla Hüsrev ile Ak Şemsettin de onunla birlikte gelmişler, yalnız bırakmamışlardı.

Şehzade Mehmet'in babası İkinci Murat oğlunun çok iyi yetiştirmesini, ilim irfan sahibi bir padişah olmasını istiyordu. İşte bu sebeptendir ki ülkenin en iyi hocalarına görev vermişti. Şehzadenin eğitimine daha yedi yaşında başlandı. Zaman geçtikçe değişik ünlü hocalar eğitimine katkı sağladılar.

Şehzade Mehmet belli bir yaşa gelmişti ve edindiği dağarcığı ile artık hocaları ile arkadaş gibi sohbet edebiliyordu. Hocalarına verdiği cevaplar ve sorduğu sorularla kemale erdiği anlaşılıyordu. Özellikle Ak Şemsettin şehzadeyi evlat gibi seviyor, onun başarılı olabilmesi için gece gündüz dua ediyordu. Lakabı Ak şeyh olan Ak Şemsettin'in asıl adı Muhammet Bin Hamza idi. Hacı Bayram-ı Veli'nin ona; "Ak bir insan olan Zey'den insan cinsinin karanlıklarını söküp atmakta güçlük çekmedin," demesi sebebiyle Ak Şemsettin lakabı verilmişti. Bunun dışında saçının ve sakalının ağarması ve ak elbiseler giymesi sebebiyle Ak Şemsettin denildiği de rivayet edilmektedir.

Diğer değerli hocası Molla Hüsrev aynı zamanda şehzadenin lalasıdır. Babası Fransız subayı iken İslam dinini seçer, Fransa'dan kalkıp Anadolu'ya göç ederek Sivas – Tokat çevresine yerleşir. Bu Fransız subayının oğlu olarak dünyaya gelen Molla Hüsrev iyi bir eğitim aldıktan sonra devlet kademelerinde çabucak yükselir. İkinci Murat ondaki cevheri keşfederek Kadı asker olarak görevlendirir. Oğlu Mehmet'i Manisa'ya gönderirken ona hem lalalık hem babalık hem de hocalık yapacak birisi gereklidir.

İlk şehzadelik yıllarında kalıbına sığmayan Mehmet'e lalalık yapacak ehil bir insan aranır. Müthiş zekâsı ve kabiliyetinin yanı sıra kabına sığmayan bu hırçın çocuğa bakmak, öğretmek kolay değildir. Çok kişi bu işten uzak dursa da Molla Hüsrev

bu görevi memnuniyetle kabul etti. Böylece geleceğin Fatihinin lalası oldu.

Şehzade Mehmet, hocası Molla Gürani ile sohbetini bitirdikten sonra makamına çekildi. Günler iyice kısalmış, güneş, karlarla örtülü şehri hala bol ışıkları ile aydınlatıyordu. Aklına Mükrimine Sultan geldi birdenbire. Sarayın haremlik bölümüne geçerek karısının odasına geldi. Bir süre baş başa sohbet ettiler. Sonra haremden ayrıldı. Geceyi Mükrimine ile beraber geçirmek niyetindeydi. Reyhan Ağa'ya gereken talimatı vererek, hazırlıkların yapılabilmesi için haremden ayrıldı. Harem Ağası Reyhan Ağa aldığı talimatı yerine getirmek üzere Meva Hatun ile diğer cariyeleri göreve çağırdı. Bu akşam Şehzade Mehmet, Mükrimine Sultanla beraber olacaktı. Bunun için hazırlık yapılması gerekiyordu. Hamama gidilecek, yıkanıp paklandıktan sonra saç örülecek, süslenip püslenerek güzel kokular sürülecekti Mükrimine Sultan'a. Bu sebeple haremden hareket başladı. Yapılan hazırlıklar haremden hiçbir şekilde gizlenmiyordu.

Son günlerde şehzade sadece Mükrimine Sultanla ilgileniyordu. Aylar geçtiği halde cariyelerden ne Gülperi ne de Hümeyra ile ilgilenmiyordu. Mükrimine Sultanla ilgili konuşmalarını görünce kıskançlıklarından deli oluyorlardı. Tam da onlar böyle gergin haldeyken emektar harem ağası Nergis Ağa yanlarına gelerek söz attı:

— Siz hala kış uykusu uyuyun.

Gülperi alındı bu sözden.

— Hayrola Nergis Ağa, ne demek istiyorsun.

— Ne demek isteyeceğim, etraftaki telaşlı hali görmüyor musunuz?

— Ne yapabiliriz ki.

— Siz daha iyi bilirsiniz.

— Nergis Ağa, senin dilinin altında bir şeyler var, fakat çıkarmıyorsun, çıkar şu baklayı.

Nergis Ağa yanlarına sokularak yavaş sesle anlatmaya başladı:

— Aktar Karakaş Eşref'e geçerken şöyle bir uğramıştım, bana neler anlattı, neler.

— Neler atlattı?

— Meva Hatun türlü baharatlar, şifalı bitkiler, kestane balları aldırılmış Reyhan Ağa'ya.

— Ne işe yarayacakmış o aldıkları,

— Ne işe yarayacak, çocuğu olmayanlara şifa olsun diye.

— Kimin için.

— Kimin için olacak, Mükrime Sultan'ımıza.

Genç cariyeler Gülperi ile Hümeysra donakaldılar. Şok yaşıyorlardı. Yaşadıkları kıskançlık krizinden çeneleri kilitlenmişti adeta. Yavaşça yerlerinden kalkarak Gülperi'nin odasına çekildiler. Uzun süre sessiz kaldılar. İkisi de kafalarında, Mükrime Sultan'a zarar vermek için planlar kuruyordu. Gülperi tasarladığı planı arkadaşı Hümeysra'ya açıklamaya başladı:

— Öyle bir şey yapmalıyız ki, Şehzademiz ondan tiksinsin. Bir daha yanına bile sokulmasın.

— Ne yapabiliriz ki?

— Çok kolay, halvet olacaklarını öğrendüğümüzde yemeğine misil ilacı olan sinameki katalım. Şehvetini arttırmak için macunları yiyor ya...

— Sinameki zehirli olmasın, başımız belaya girer.

— Yok canım, sadece ishal yapar, Şehzademizin yatağını batırır, o kadar.

— O zaman mesele yok,

— Yemeğine kim katacak misil ilacını.

— Kim olacak, Nergis Ağa.

— Yapar mı?

— Oynaya oynaya yapacaktır.

— Neden yapsın ki.

— Ona bazı vaatlerde bulunalım. Yaşı yerinde, artık azat edilmek istiyor. Yardım edeceğimizi, Sarayın dışında Spil Dağı'nın eteğinde güzel bir köşk alacağımızı, iyi bir maaş bağlatacağımızı söyleriz.

— O kadar iş için sözümüz geçer mi ki.

— Geçer tabi, geçmese de geçtiği kadar. Çok fazla gerisini düşünme. Yeter ki sinamekiyi Mükrimine Sultan'a yedirelim.

— İnşallah hakkımızda hayırlısı olur.

— Bugün için yapamayız herhalde.

— Yok canım, biz hazırlığımızı yapalım önümüzdeki günlerde uygularız.

— Nergis Ağa'ya açalım konuyu, bakalım kabul edecek mi?

— Güzel bir köşk var, emekli maaşı var işin ucunda, kabul etmez olur mu?

— O halde çağırıp konuşalım.

Gülperi, ayağa kalkarak Hümeýra'ya tembihledi:

— Sen odada kal, ben Nergis Ağa'yı bulup getireceğim.

Kısa bir süre sonra Gülperi Nergis Ağa ile birlikte Hümeýra'nın yanına geldiler. Genç cariyelerin tedirgin halleri Nergis Ağa'yı da tedirgin etmişti. Bir süre havadan sudan konuştular, sonra Gülperi konuya giriverdi:

— Siz hala kış uykusu uyuyun dedin ya Ağa, bizi kalbimizden vurdun.

— Olur mu öyle şey, ben sizin iyiliğiniz için söylemiştim, üzme için değil ki,

— Fakat doğrusu biz üzüldük. Şimdi senden bir yardım bekliyoruz.

— Elimden geleni yaparım, olacak bir işse.

— Bize aktardan sinameki alacaksın. Fakat Karakaş Eşreften değil, o geveze adamın ağzında bakla ıslanmıyor.

— Ne işe yarayacak sinameki, kabız mı oldunuz yoksa tehlikeli bir müshil ilacıdır. Ararımı kaçıırırsanız ishal olursunuz.

— Bizim için değil.

— Kimin için?

— Mükrime Sultan'ın yemeğine katacağız.

— Kim katacak?

— Tabii ki sen katacaksın.

— Siz aklınızı mı oynattınız, olur mu öyle şey.

— Neden olmasın Nergis Ağa, kestirip atma, sözümü dinle.

— Dinliyorum, fakat boşuna...

— Bak Ağa, artık yaşlandın, yoruluyorsun, seni emekli ettireceğiz, iyi bir emekli maaşı bağlatacağız, Spil Dağı'nın eteklerinde güzel bir köşkün olacak. Ayrıca yardımcıları da verilecek.

— Bunların hepsi güzel de sinameki denen o tehlikeli maddeyi duymak bile istemem.

— Hemen kestirip atıyorsun Ağa, sana yarına kadar müsaade, unutma, köşk, emekli maaşı, uşaklar...

Ertesi gün Gülperi ile Hümeyra Nergis Ağa'yı gene sıkıştırdılar. Durmadan dil döküyorlardı. Güler yüz, tatlı dille bu iş için onu ikna etmeye çalışıyorlardı. Hareme gelesi kimseye bir zararı olmayan bu saf adamın böyle kirli bir işe katılması kolay değildi. Bir taraftan da köşkü, emekli maaşını, uşakları düşünmeye başladı. Sonunda genç cariyelerin teklifini şartlı şekilde kabul etti. Sinameki'yi aktardan satın alacak fakat Mükrime Sultan'ın yemeğine karıştırma işine karışmayacaktı. Gülperi, şimdilik bu kadarı yeter, gerisini sonra hallederiz diye düşündü. Böylece anlaşmış oldular. Hemen o gün Nergis Ağa sipariş edilen diğer malzemelerle birlikte aldığı sinamekiyi getirdi. Gülperi'ye teslim ederken heyecanlı görünüyordu:

— Buyurun emanetinizi getirdim.

— Sende dursaydı, günü gelince alırdım.

— Konuştuğumuz gibi benim görevim bitti.

— Zamanı gelince gene konuşuruz, bu işi gene sen yapacaksın.

— Yapamam, duyulursa ne olur benim halım.

— Hiçbir şey olmaz, biz neciyiz burada. Şehzademize hiç mi geçmeyecek sözümüz.

Sonunda sinamekinin gene Nergis Ağa'da kalmasını sağladılar. Zamanı gelince bu işi ona yaptıracaklardı.

Nergis Ağa elinde kalan müshil ilacını odasındaki dolabının bir köşesine gizledi. Fakat, nereden çatmıştı böyle karışık işe, içi içine sığmıyordu. Günler geçtikçe Ağa'nın huzursuzluğu artıyordu. Odasına çekildiğinde, dolabı gördüğünde aklına sinameki geliyordu. Geceleri uyku uyuyamaz oldu. Ya Mükrime Sultan veya Şehzade Mehmet duyarsa ya asarlar ya da gözlerine mil çekerler diyerek söyleniyordu. Sinir sistemi bozuldu, eli ayağı titremeye başladı aklına geldikçe. Düşündü kendi kendine, sarayın Hekimbaşısına çıksam diye. Fakat Hekimbaşı bu işe bir çare bulamazdı ki. Çünkü onun derdi ilaçlık bir dert değildi. Başka çareler aramaya başladı kendi aklınca. Sonunda Edirne Sarayından gelen Reyhan Ağa'ya her şeyi anlatmaya karar verdi. Onu bu dertten ancak ve ancak Reyhan Ağa kurtarabilirdi. Çok yaşlı değildi fakat Edirne sarayında edindiği tecrübelerle inşallah bu kördüğümü çözecekti.

Birkaç gün onun uygun saatini kolladı. Odasında yalnız başına oturmuş dinlenirken yanına giderek selam verdi:

— Es selamü aleyke, ey azizim.

— Aleyküm selam üstadım.

— Biraz sohbet etme ihtiyacı duydum, eğer uygun görürseniz.

— Ne demek üstadım, memnuniyetle, zaten benim de son zamanlarda canım sıkılır oldu. Kış bastırınca kapanıp kaldık.

Bir süre kendi işlerinden söz ettiler. Haremde cariyeler arasında yaşanan geçimsizliklerden konu açıldı. Cariyelerden söz açılınca Nergis Ağa dertli dertli konuşmaya başladı:

— Cariyeler dediniz de Reyhan Ağa, şu bizimkiler, Gülperi ile Hümeýra başıma öyle bir bela sardılar ki, uykularım kaçtı, korkuyorum.

— Sen bu haremın ağasısın, nasıl olur da cariyeler başına bela sararlarmış.

— Hiç sorma Reyhan Ağa, oldu bir kere, karanlık bir tünele girdim, çıkamıyorum.

— Sen merak etme, çıkarsın ağam çıkarsın. Hele anlat bana derdini.

Nergis Ağa olanı biteni harfi harfine Reyhan Ağa'ya anlattı. Sonra da sakin bir şekilde başını eğerek ağlamaya başladı. Yıllarını Manisa sarayının haremında geçirmiş bu yaşlı harem ağasının gözyaşı dökmesi Reyhan Ağa'yı çok duygulandırdı. Onu güzel sözlerle teselli etmeye çalıştı:

— Şu Osmanlı sarayının şerefli bir harem ağası olarak sana gözyaşı hiç yakışmaz.

— Korkuyorum.

— Neden korkuyorsun ki,

— Duyarlarsa beni yağlı urganla boğarlar ya da gözlerime mil çekerler.

— Ortada yenmiş içilmiş bir şey yok ki ağam.

— Şu elimdeki sinameki denen mikroptan da bir kurtulsam.

— O mikrobu sen bana teslim et, gerisine karışma. Şimdi onları kazdıkları kuyuya düşüreceğim. Sen merak etme, o sinamekiyi onlara yedireceğim. Günlerce helâya taşınacaklar. Kimseye de bir şey söyleyemeyecekler. Bu iş de böylece kapanıp gider. Hiç meraklanma.

Nitekim Reyhan Ağa günlerce fırsat kolladı. Şehzade Mehmet, divan toplantısından sonra öğlen vakti Gülperi ile birlikte olacağını Reyhan Ağa'ya bildirmişti. İkinci vakti yenen toplu öğlen yemeğinde hem Gülperi'nin hem de Hümeysra'nın yemeklerine Reyhan Ağa elindeki sinamekiden yeterince katıverdi.

BEYAZIT DİMETOKA'DA DÜNYAYA GELDİ

Dimetoka Bizans döneminde Trakya'nın en önemli müstahkem kasabasıydı. Kolay kolay ele geçirilemeyecek sağlamlıkta bir kale ile korunuyordu. 1359 yılında Hacı İl Bey liderliğinde yarı bağımsız hareket eden akıncılar tarafından alındı. Dimetoka'nın kısa bir süre için Osmanlı Devleti'ne (Bursa'nın yanı sıra, Edirne'den önce) başkentlik yaptığı söylenebilir. Osmanlı Padişahı Birinci Murat, Edirne'de Eski sarayı inşa ederken beş yıl burada kalmıştı.

Kış mevsiminde Kızıldeli Nehri ile Meriç Nehri'nin taşması sonucu arazi göl haline geliyordu. Sular çekilince bereketli topraklarda ekim yapılır ve bol miktarda ürün alınırdı. Dimetoka'nın kavunu Ergene kavunundan lezzetli oluyordu. Buralarda ipek kozacılığı, şayak, aba dokumacılığı, hünnap, cep çakıları ünlüydü.

Savunma amacıyla Bizans zamanında inşa edilen kalenin tepesine Osmanlı döneminde muhteşem bir saray kondurdu. İşte bu muhteşem Dimetoka sarayında 1450 yılında Şehzade Mehmet'ten olma, Gülbahar Hatun'dan doğma bir erkek çocuğu dünyaya geldi. Adını Beyazıt koydular. Sanki dünyaya geldiğinde pişman olmuş gibi o ağlarken saray şenlendi. Herkesin içini bir sevinç kaplamıştı. Harem Ağçasının isteği üzerine Bostancıbaşı seçme askerlerden birisini hızlı koşan atı ile Edirne Sarayına gönderdi. Haberi alan İkinci Murat sevindi ve ferman buyurdu, ulemaya hediyeler, fukaralara da sadakalar verilecekti.

Edirne'nin çeşitli yerlerinde yüzlerce çadır kuruldu, sofralar açıldı, fakir fukara ve isteyen herkese ziyafetler verildi.

Sultan Murat Han, Beyazıt'ın doğumundan dolayı duyduğu mutluluğu anlatan bir mektup yazarak oğlu Şehzade Mehmet'e gönderdi. Yeniçeri ocağından seçkin üç asker görevlendirildi. Ayrıca onlara kumanda etmek üzere Sekbanbaşı görev aldı. Müjdeli mektubu Şehzade Mehmet'e Sekbanbaşı Alaeddin verecekti. Yıldırım hızıyla, olanca, koşturdular atlarını. Beş altı defa at değiştirdiler mola yerlerinde. Haberciler nihayet on gün içinde Manisa'ya varabildiler. Saraya geldiklerinde kulelerin köşkünde gözcüler hem dışarıyı hem de avluyu gözlüyorlardı. Atlı misafirleri görünce kapıları açtı görevliler. Onları önce dış avluya aldılar. Hepsi atlarından indiler. Segbanbaşı elinde İkinci Murat'ın müjdeli mektubu ile iç avluya alındı. Atlıların geldiğini gören acemi oğlanlar koşuşturdular. Biraz sonra kapı ağası göründü. Başında kırmızı tepelikli kavuğu, sırtında bol yenli kontoş kürkü, ayağında da dökme şalvar vardı. Kuşağındaki değerli taşlarla süslü hançeri kıyafetini tamamlıyordu. Sekbanbaşı dar yenli sırma işlemeli yeleğinin iç cebinden, kadife kaplı içi deri bir muhafaza içindeki mektubu çıkardı. Mektubu öptü, başına koydu kapı ağasına uzattı:

— Saadetli Hünkârım Murat Han'dan mektup var, dedi.

Kapı ağası saygıyla mektubu aldı, öptü, başına koydu.

— Hoş geldiniz. Sefalar getirdiniz, diyerek misafiri içeriye aldılar.

Müjdeli haber çok çabuk duyuldu. Manisa sarayında şenlik vardı. Fakat başta Mükrime Sultan olmak üzere genç cariyelerin içi kan ağlıyordu.

ŞEHZADE MEHMET ÇOCUK YAŞTA TAHTA ÇIKMIŞTI

Şehzade Mehmet çocuk denecek yaşta, on iki yaşındayken tahta çıkmıştı. O yıllarda ilk eşi Gülbahar Hatun herhalde Sırbistan'daki köyünde arkadaşları ile saklambaç oynuyordu. İkinci eşi Mükrime Sultan da muhtemeldir ki Elbistan sarayında kardeşleri ile evcilik oynuyordu.

İkinci Murat'ın büyük oğlu Alaeddin 1443 yılında Manisa'da esrareniz bir şekilde ölmüştü. Bir av sırasında attan düştüğü söyleniyordu. Büyük oğlunun ölümü padişahı derinden üzdü. Hatta bunalıma girmesine vesile oldu. Hâlbuki onu kendisinden sonra tahta geçmesi için hazırlıyordu. Şehzade Alaeddin'in ölümünden sonra hazırlattığı vasiyetnamesinde öldüğünde Bursa'da gömülü oğlunun kabrinin yanına gömülmesini istedi.

İkinci Murat 1421 yılında on yedi yaşındayken tahta çıktıktan sonra bir türlü huzurlu bir gün yaşayamadı. Tahta çıkar çıkmaz Düzmece Mustafa isyanı başladı. Genç yaşta büyük zorluklarla bastırabildi isyanı. Bu arada hazmedilmesi kolay olmayan birtakım ihanetleri gördü.

Daha sonraki hükümdarlık dönemi de devamlı savaşlarla geçti. 1434 ile 1442 yılları arasındaki hükümdarlık döneminde şiddetli fetih siyaseti takip etmek isteyenler Divan-ı Hümayun'da etkili olmuşlardı. Bir taraftan Anadolu Beylikleri diğer

taraftan Balkanlardaki Avrupa devletleri ile yapılan savaşlar padişahı epeyce yıpratmıştı. Ömrünün son yıllarını savaştan uzak geçirmek ve hayattaki tek oğlu Şehzade Mehmet'in hükümdarlığını görebilmek için Anadolu'da Karaman Beyliği ve Balkanlardaki Avrupalı devletlere toprak tavizleri vererek anlaşmalar yaptı. Bu sulh anlaşmalarındaki hükümler padişaha çok ağır geldi. Biraz da bunun için bunalıma girmişti. İşlerin ters gitmesinin sebebini düşünürken kendisinde bir uğursuzluk olduğuna inanmaya başladı. Bu uğursuzluğu yok etmeliydi. Taht ve Saltanatın talihini değiştirmek gerekiyordu. Günlerce düşündü ve kararını verdi; on iki yaşındaki Şehzade Mehmet'i tahta geçirerek sağlığında onu böylece hükümdar olarak yetiştirecekti.

Nihayet bir gün Sadrazam Halil Paşa ile en güvendiği vezirlerden İshak Paşa'yı davet etti;

— Oğlum tahta geçireyim, padişah edeyim derim, ben hayli seferler ettim, gazalara gittim. İmdi, benim oğlum dahi benim hayatımda, göreyim nice padişah olur.

Halil Paşa bu fikre itiraz etti.

— Padişahım bu işte tehlike vardır. Çünkü kâfirlerin birleşerek aleyhimize kıyam edeceklerine dair bazı rivayetler vardır. Gerçi Şehzade Mehmet Han akıl ve dirayette yekta, yiğitlik ve cesaretle denk ise de henüz pek gençtir. Böyle tehlikeli bir zamanda saltanat makamına teşrifleri caiz değildir. Hele bir müddet daha saadetle daim olunuz. İnşallah düşman galesi tamamıyla zail olsun. O zaman feragat buyurursunuz, dedi.

Vezir İshak Paşa Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'nın fikrini desteklemedi. Sultan Murat ısrar edince Şehzade Mehmet'i Edirne'ye davet için Manisa'ya mektup gönderildi. Saltanat

değişikliğinin biat merasimi yapılanaya kadar gizli kalması kararlaştırıldı.

Şehzade Mehmet mektubu okuyunca hayrete düştü. Hatta biraz da endişelendi:

— Ne acep bizi Edirne'ye isterler. Yoksa bilmeden zuhur eden bir taksirimiz mi (kabahatimiz) var, diyerek mektubu getiren Çavuşbaşı'yı sorgulamaya başladı. Israrlı sorular karşısında daha fazla suskun kalamayan Çavuşbaşı yere kapanarak Şehzadenin ayağını öptükten sonra:

— Sultan'ım, inşallah saltanat mukarrerdir. Hemen acele etmelisiniz, dedi.

Şehzade Mehmet almış olduğu bu müjdeli haber karşısında büyük bir sevinç yaşadı. Hemen hazırlıklara başladı. Zaman kaybetmemeliydi. Hocaları ile vedalaştı. Yanına sadece Molla Hüsrev'i aldı. Ayrıca koruma amacıyla seçme askerlerden altı atlıyı görevlendirdi.

— Tez getirin atımı, diye seslendi.

Böylece Edirne'ye doğru yola çıktı. Menzillerde çok az kalıyorlardı, dinlenmek için. Böylece mümkün olan en kısa süre içinde Edirne'ye vardılar.

İkinci Murat oğlunu İskenderköy'de karşıladı. Karşılama heyetinde Sadrazam Çandarlı Halil Paşa ile diğer vezirler ve devlet erkânı da vardı. Şehzade Mehmet babasının ayaklarına kapanarak ona karşı sevgi ve saygısını gösterdi. Karşılama için gelen başta Çandarlı Halil Paşa olmak üzere diğer resmi zevatı da saygılı bir şekilde selamladı.

Şehzade Mehmet'in Manisa'dan kalkıp ani bir şekilde Edirne'ye gelme nedenini şehir halkı çabucak öğrenmişti. Aralarında konuşurken:

— Koca Murat nasıl olur da koskocaman Osmanlı Devleti'ni bu tıfıl çocuğa bırakır, diyorlardı. Bu kararı hayretle karşılıyorlardı.

İkinci Murat iyi kalpli, merhametli ve yardımsever bir padişahı. İlim irfan sahibi ulemayı kollayarak himaye ederken fakir fukarayı da sürekli gözetirdi. Bu sebeple Edirne halkı onu çok seviyor ve takdir ediyordu. Sevgi ve takdirlerini ifade edebilmek için ona, "Koca Murat" lakabını uygun görmüşlerdi.

Her ne kadar halk çocuk yaştaki Şehzade Mehmet'i taht ve saltanata uygun görmese de, babası ona güveniyordu.

İkinci Murat, Tunca kenarındaki yeni sarayı eski saraydan daha çok seviyordu. Zamanının çoğunu yeni sarayda geçirmeyi tercih ediyordu. Gerçi onun zamanında yapımına başlanan bu sarayın inşaatı tamamlanmamıştı. Fakat Tunca Nehri kıyısında tamamlanmış olan birkaç sefalı köşk ihtiyaca cevap verebiliyordu. Karşılama merasiminden sonra Koca Murat, oğlunu bu köşklere birisine çağırdı. Baba oğul baş başa kaldılar. Oğluna devlet yönetimi ile ilgili gelişmeleri ve muhtemel tehlikeleri hatırlattı. Karşılıklı sohbet ettiler. Şehzadenin fikirlerini de öğrenen Koca Murat sorularına karşı almış olduğu cevaplardan memnun kaldı. Daha sonra da oğluna, çok zor günler yaşadığını hele savaşlardan bıkmış usandığını dile getirdikten sonra:

— Seni tahta geçireyim de ben de biraz dinleneyim, dedi.

Şehzade Mehmet çok önceden kendini hazırlamıştı. Ne söyleyeceğini gayet iyi biliyordu, hiç tereddüt etmeden cevap verdi:

— İmdi, Hünkârımız böyle münasip görmüşler, itaat borcumuzdur.

İkinci Murat oğlu Şehzade Mehmet'le yapmış olduğu bu görüşmeden fazlasıyla memnun kaldı. Devlet yönetimi konusunda taşımış olduğu bazı kuşkuları vardı, onları gidermiş oldu. Zaten yanında yetişkin birçok vezir ve ulema olacaktı. En çok da Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'ya güveniyordu.

İkinci Sultan Murat ertesi gün bütün devlet görevlilerini yeni saraya davet ederek onların huzurunda:

— Kendi isteğimle tacımı ve tahtımı oğlum Mehmet Han'a devrettim. Kendisine biat eyleyin dedi ve başındaki padişah sarığını çıkararak Mehmet'in başına giydirdi.

Yapılan bu biat merasiminin çok sakin bir ortamda debdebe ve gösterişten uzak olması için azami dikkat sarf edilmişti. Böylece çocuk denecek yaştaki Şehzade Mehmet Osmanlı Hükümdarı oldu.

Merasimden sonra İkinci Murat yeni sarayda oğlu Sultan Mehmet'le gene bir araya geldi. Son tembihlerini yaparak gönül rahatlığı ile Edirne'den ayrılarak Manisa'ya gidecekti. Şöyle nasihat ediyordu:

— Başta Halil Paşa olmak üzere vezirler ve diğer devlet erkânı ile iyi geçinmelisin. Devlet işleri ile ilgili karar verirken onların görüşlerini almalısın. Onlarla meseleleri müzakere etmelisin.

Son tembihlerini de yaptıktan sonra İshak Paşa ve maiyeti ile birlikte Manisa'ya gitmek üzere Edirne'den ayrıldı. Hâlbuki kendisi henüz otuz yedi yaşındaydı.

Osmanlı tahtının çocuk yaştaki Mehmet'e teslim edilmesi düşmanları fazlasıyla sevindirdi. Kolları sıvadılar ve hem Anadolu'da hem de Balkanlarda Osmanlı ordusunu bozguna uğratmak üzere planlar kurmaya başladılar. Osmanlı'nın ezeli düşmanı Karamanoğlu derhal, Bizans'a, Macaristan'a Papa'ya elçiler gönderdi.

— Ne duruyorsunuz, Osmanlı tahtı küçük bir çocuğa teslim edildi. Bundan iyi fırsat mı olur, birlik olalım, üzerlerine yürü-yelim, diyordu.

Avrupa devletleri kendi aralarında anlaşarak ciddi şekilde harp hazırlıklarına başladılar. Hâlbuki İkinci Murat'la anlaşma yaparken, anlaşmayı bozmayacaklarına dair İncil üzerine yemin etmişlerdi.

Papa'ya sormuşlar, o da verdiği yazılı cevapta; “Mukaddes kitaba göre Türkler için yeminin hiçbir anlam taşımadığı ifade edilmektedir. Hatta bu konudaki yemine uyanların büyük bir günah işleyecekleri bildirilmektedir” demişti.

Düşman devletler harp meclisini topluyor, aldıkları kararlarla hummalı bir şekilde harp hazırlıkları yapıyorlardı. Bu arada Macar Kralı Ladislas orduları ile Tuna Nehri'ni geçti ve Var-na'ya kadar geldi. Bütün müttefik orduları orada toplanacaktı.

Bütün bu gelişmeler üzerine Sadrazam Halil Paşa daha fazla sorumluluk altına girmek istemedi ve yapılan divan toplantısında konuyu gündeme taşıdı. Müzakereler devam ederken genç padişaha dönüp;

— Sultan'ım, pederinizi çağırarak münasip olmaz mı, dedi. Sultan Mehmet, Halil Paşa'nın bu teklifine karşı çıkmadı. Derhal babasına bir davetname göndererek Edirne'ye gelip görevi devralmasını istedi. Manisa'da sakin bir hayat sürerek huzurlu şekilde yaşayan Sultan Murat bu daveti kabul etmedi. Cevap olarak gönderdiği mektupta şöyle diyordu:

— Sizler küffar (gâvur) takımını def edecek güçtesiniz.

Bu olumsuz cevap karşısında Sultan Mehmet İkinci bir mektup göndermek zorunda kaldı. İkinci mektubunda babasına söyle yazıyordu:

— Eğer padişah iseniz, hemen teşrif edip gâvurların hücumunu def etmeniz gerekir. Yok eğer biz padişah isek emrimize itaat etmeniz lazımdır.

Bu ikinci mektubu alan Sultan Murat artık dayanamadı. Atına bindiği gibi iki günde Çanakkale boğazına geldi. Marmara Denizi'ni güneyden dolaşarak Edirne'ye ulaştı. Osmanlı tahtını tekrar devralarak savaş hazırlıklarına başladı. Avrupa devletlerinin hazırlıklarına karşı zaten Osmanlı ordusu hazırlıklıydı. Sultan Murat birkaç gün içinde seferberlik çalışmalarını bitirdi. Ordunun başına geçerek Varna'ya geldi. Vakit kaybetmeden tarazuza geçti. Karşılıklı şiddetli çarpışmalar oldu. Osmanlı ordusu zaman zaman tehlikeli durumlar da yaşadı. Savaş esnasında Türk tarafından havalanan bir mızrak Macar Kralı Ladislas'ın göğsüne isabet etti. Kral atının üzerinden yuvarlanıp yere düşünce şövalyeler dağılmaya başladı. Mızrağı Hızır isiminde bir yeniçeri fırlatmıştı. Hızır yerde yatan Kralın yanına gelerek bir kılıç darbesi ile başını gövdesinden ayırdı. Kesilmiş başı koşarak Sultan Murat'a götürdü. Onun önüne fırlatarak:

— Alın padişahım, bu da size benden armağan olsun dedi.

Düşman askeri çil yavrusu gibi dağılmış Sultan Murat savaşı kazanmıştı. (10 Kasım 1444)

Savaş sonrası Edirne'ye dönen Sultan Murat burada fazla kalmadı. Saltanatı gene oğlu Mehmet'e bırakarak tekrar Manisa sarayına çekildi.

BUÇUKTEPE OLAYI

Sultan Murat'ın Edirne'den ayrılmasından sonra şehirde korkunç olaylar yaşanıyordu. Bir gece yarısı halk acı acı bağıyordu.

— Yangın var... Yangın var...

Halk, Abacılarbaşı'na doğru koşmaya başladı. Bedesten çarşısı yanıyordu. En kıymetli mallar bu çarşıda satılmaktaydı. Yangın kısa zamanda Tahtakale'ye kadar yayıldı. Bütün evler ahşap olduğu için yangın önüne kattığı bütün evleri kül haline getirdi. Bu arada Bedesten kâhyası Hoca Kasım ile birkaç dükân sahibi ateş altında kalarak kömür oldular. Sultan Mehmet yangını söndürmek için yeniçerilere emir verdi, kendisi de yangın yerine gelerek olayı izlemeye çalıştı. Emir vermesine rağmen ortalıkta bir tek yeniçeri bile görülmüyordu. Hayretini gizleyemeyerek:

— Yeniçeri kullarım ne acep meydanda yok, diye sordu. Fakat kimse ağzını açmıyordu. Bu arada yeniçerilerin Şahabettin Paşa'nın konağını bastıkları duyuldu. Halil Paşa ile Şahabettin Paşa birbirlerini hiç sevmezler, didişip dururlardı. Şahabettin Paşa konağı basıldığında yeniçerilerin elinden zor kurtuldu. Tebdili kıyafetle Tunca Nehri kıyısına saklanarak önce yeni saraya oradan da eski saraya kaçıp sığındı.

Aslında bütün bu olaylar Halil Paşa'nın başının altından çıkıyordu. Fakat Sultan Mehmet her şeyin farkındaydı. Daha sonra yeniçeriler Buçuktepe'de toplanarak kazan kaldırdılar.

— Terakki isterük... diye bağıryorlardı. Aslında maaşlarının arttırılmasını istiyorlardı.

Çocuk yaştaki Padişah ne yapacağını şaşırıldı. Yeniçerileri durdurmak mümkün değildi. Düşündü taşındı sonunda Sadrazam Halil Paşa ile İshak Paşa'yı çağırarak:

— Varın söyleyin. Cümlesine buçuk akçe terakki ihsan eyledim... demek mecburiyetinde kaldı. Fakat buna rağmen yeniçeriler gene de kazan kaldırmaktan vazgeçemediler. Bu olaydan sonra tepeye BUÇUKTEPE denildi.

Halil Paşa Sultan Murat'a gizlice mektup gönderdi. Mektubunda yangını ve Buçuktepe olayını yazdıktan sonra mektubun sonunu şu satırlarla tamamladı: “Şevketli Hükümdarım. Gerçi Şehzade cıvanbahtınız (mutlu genciniz) Sultan Mehmet Han Hazretleri akıl ve dirayette yektadır (eşsizdir) amma saltanat umurunda gafildir (aymazdır). Gece gündüz demeyip, bu canibe (tarafa) teşrif ediniz... ve Devleti Aliyenizi bu müşkül vaziyetten halas eyleyin (kurtarın). Eğer teşrife rağbet buyurulmaz ise bu sadık kulunuza destur (izin) veriniz. Sadarettten el çekip ve bir derviş hırkası giyip inziva köşeme çekilelim.”

Sultan Murat işin ciddiyetini anlamıştı. Artık daha fazla Edirne sarayından uzak kalamazdı. Kısa zamanda hazırlığını tamamlayarak atına binerek yola koyuldu. Önce Çanakkale boğazına geldi. Gelibolu'dan Trakya yakasına geçti. Edirne'ye varmadan önce Halil Paşa'ya haber gönderdi:

— Şikar (av) maksadı ile olcanibe (o tarafa) geliyorum. Bu-
çuktepe'ye çadırlar kurulsun.

Sultan Mehmet, Halil Paşa'ya içten içe kinleniyor hatta onu idam etmeyi bile düşünüyordu. Buna rağmen sükûnetini muhafaza etti. Babasına karşı saygıda kusur etmemek için gayret ediyordu. Onu karşılayarak çadırına yerleştirdi. Sultan Murat avlanırken diğer taraftan yeniçeri isyanının sebebini araştırmaya başladı. Tecrübeli kurnaz sadrazam Halil Paşa, önceden tedbirlerini almıştı. Sorgu sual edilebilecek kişilere neler söyleyeceklerini önceden tembihlemişti. Huzura çıkarılanlar hep Zağanos Paşa'yı suçluyorlardı. Zağanos Paşa'nın Sultan Mehmet'i ayartarak Halil Paşa'nın azledilmesi hatta katledilmesi için uğraştığını, bu şekilde onun yerine geçmek istediğini söylüyorlardı. Bu şartlar altında oğlunun saltanat makamında kalmasının mümkün olmadığını anladı. Sultan Mehmet'e kendi eliyle kalemeye aldığı bir ferman gönderdi: "Şevketli oğlum, var, saadetle Manisa'ya teşrif eyle. Saruca Paşa'yı sana vezir ettim. Onu da beraber götürürsün."

Bu emir karşısında Şehzade Mehmet, Zağanos Paşa ile birlikte Saruca Paşa'yı da yanına alarak Edirne'den ayrıldı. Böylece Şehzade Mehmet'in çocuk yaştaki ikinci padişahlık dönemi de son bulmuş oldu. 1446 yılıydı. Daha üç yıl Manisa'da şehzadelik dönemini yaşadı. 1449 yılında babasının daveti ile Edirne'ye geldi ve Sitti Şah Mükrime Sultan'la evlendi. Üç ay süren dillere destan düğünden sonra Mükrime Sultan'ı alarak tekrar Manisa'ya döndü ve burada tekrar şehzadelik hayatına başladı.

MÜKRİME SULTAN'LA BİRLİKTE MANİSA SARAYINDA ŞEHZADELİK YILLARI

Beyazıt'ın doğumu ile ilgili olarak müjdeli haber saraya ulaşınca sevinç yaratmıştı. Edirne'de olduğu gibi Manisa'da da sevinç gösterileri yaşanıyordu. Şehzade Mehmet ferman buyurdu. Şairlere, şehrin ileri gelenlerine ve ulemaya çeşitli hediyeler verildi. Manisa'da çeşitli muhitlerde çadırlar kurularak sofralar açıldı. Fakir fukara doyuruldu, kendilerine sadakalar dağıtıldı.

Hal böyle olduğu halde haremde cariyeler arasında soğuk rüzgârlar esiyordu. Duygularını gizlemek için şen şakrak görünüp gülümsüyorlarsa da özellikle Gülperi ile Hümeysra'nın içi kan ağlıyordu. Bellerindeki tokalarında pırlanta taşıyan bu ayrıcalıklı cariyeler bir türlü çocuk sahibi olamamışlardı. Gülbahar Hatun'un erkek çocuk doğurmasıyla şanslarını kaybetmiş oluyorlardı. Çünkü ilk çocuğun padişah olup tahta çıkması daha kolay olacaktı. Padişah anası olma hayalleri suya düşen bu cariyeler kendi aralarında dertleşerek planlar kurmaya başladılar.

Mükrimine Sultan da bu haber karşısında sevinmiş gibi görünse de umudunu kaybetmiş bir Sultan olarak gizli gizli ağlıyordu. Meva Hatun onun üzgün halini görünce teselli etmek istedi:

— Sultan'ım, endişelerinizi anlıyorum fakat bu kadar üzülmeyin. Siz de inşallah bir erkek çocuk doğuracaksınız.

— Artık benim umudum kalmadı Meva Hatun. O kadar ilaç yaptık, kullandık olmadı, olmadı. Anlaşılan ben kısır bir kadıyım. Bu da başıma gelen en büyük felaket. Ana olarak hak ettiğim saygı ve itibarı hiçbir zaman göremeyeceğim. Şehzadem Mehmet artık benimle olmaz herhalde. Onun şu aşağılık cariyeler Gülperi ve Hümeysra'nın kolları arasında olmasına nasıl tahammül edeceğim. Şehzadem Mehmet benden boşanma da isteyebilir.

— Ben Şehzade Mehmet'i tanırım, böyle bir isteği katiyen olmaz.

— Olmaz demeyin, burada sarayın kanunları geçerlidir. O zaman ben de itiraz etmeyerek rıza göstermek zorundayım. İşin daha da acı tarafı bu şekilde boşanırsam ölünceye kadar tekrar evlenemem ve şu harem duvarları arasında ömrümü acı çekerek tüketirim.

— Bu kadar kötümser olma. Sen genç ve sağlıklı bir kadıyısın. Göreceksin bak kısa zaman sonra çocuğun olacak.

— Hiç zannetmem.

Mükrimine Sultan aşağılık duygusuna kapılarak harem içinde kendini eksik, hasta ve sakat bir kadın olarak hissetmeye başlamıştı.

Manisa Sarayındaki harem hayatını gece gündüz ibadet ederek geçiren Despina Mara Sultan sessizliğini bozdu. Beyazıt'ın doğum haberi ile Manisa halkı gece gündüz yapılan şenliklerle gülüp oynarken hareme sanki bir sessizlik çökmüştü. Gerçi sarayın tamamında görevliler gülüp eğleniyorsa da aynı coşku

hareme bir türlü yansımıyordu. Despina Mara Sultan işte bu sebeple sessizliği bozdu. Haremde eğlenceler düzenlenmeliydi. Valide Sultan sıfatı ile Reyhan Ağa'ya emir verdi:

— Murat'ımın nadide gelini Gülbahar Hatun, nur topu gibi bir evlat doğurmuş, Şehzadem Mehmet ilk evladının mürüvvetini görmüş, nedir şu harem hali.

— Emir buyurun Sultan'ım, emrinize amadeyim.

— Nergis Ağa'ya da söyle, bütün cariyeleri saray hamamına götürün, hamam sefası yapsınlar. Gülbahar Sultan'ı çok severim, onun şanına yakışsın isterim.

— Emriniz başımın üstünedir Sultan'ım.

Reyhan Ağa yere eğilerek temenna ederken konuşmasına devam etti.

— Sultan'ım, hamam sefası ile yetinmeyelim, bir de has bahçe sefası ile eğlendirelim.

— Şehzadem Mehmet de eğlenceden nasibini almalı, onun huzurunda cariyelerin müzik takımı meşk eylesin. Şarkılar söylensin, oyunlar oynansın.

Nergis Ağa yerlere kadar eğilip temenna ederek Sultan'ın huzurundan ayrıldı.

HAMAM SEFASI

Vakit kaybetmeden Nergis Ağa'yı bularak hazırlıklara başladılar. Önce hamam sefasının yapılacağı gün belirlendi. Hafta ortasında, Perşembe günü saray hamamı şenlenecekti. Hamam sefasının yapılacağı gün belli olunca hazırlıklar hızlandı. Edirne sarayında olduğu gibi Manisa sarayında da cariyelerden kurulu bir saz ve oyun takımı vardı. Ayrıca sesi güzel cariyeler saz takımına eşlik ediyorlardı. Bu saz ve oyun takımı haremın en önemli eğlence unsuruydu. Fethedilen toprakların ünlü sazende ve hanendeleri sarayda toplanarak, sesi güzel, kabiliyeti olan cariyelere ders verirlerdi.

Cariyeler de kendi hazırlıklarını tamamladılar. Hamamda kullanacakları peştamal, nalin, sabun ve kendilerine özel kokularını hazırladılar. İç çamaşırları ile yıkandıktan sonra giyecekleri yeni kıyafetlerini itina ile katlayarak bohçaladılar.

Perşembe günü, sabah öğlen arası Reyhan Ağa destur diye söze başlayarak haremdeki bütün hatunları hamama davet etti. Bu arada dikkat etmeleri gereken konuları da hatırlatıyordu. Hazırlanmış bir grup cariye ile birlikte yola çıktı. Geri kalanlar Nergis Ağa ile birlikte gelecektlerdi. Hamam kapısından girdikten sonra kendisi girişteki bölümde beklemeye koyuldu. İçerideki soyunma ve yıkanma bölümlerine harem ağalarının girişi yasaktı. Genç cariyeler soyunma bölümüne gelince neşeli bir şekilde şarkılar söyleyerek soyunmaya başladılar. Sonra vakit

kaybetmeden sıcak bölüme geçtiler. Bir kısmı sıcak suları dökünürken bir kısmı da göbek taşına uzanmış sohbet ediyorlardı. Gümüş hamam taslarının mermerdeki seslerine karışan kadın kahkahaları kubbelerin altında yankılanıyordu. Haremden dışarıya çıkmayan, çıksalar da tamamen örtülü olan kadınların kusursuz bir beyazlıkları vardı. Buna bir de saatler süren hamam, dökünülen sıcak sular eklenince, ortaya pembe yanaklı beyaz ve tombul kadınlar çıkıyordu.

Mükrime Sultan, nedimesi ile birlikte yıkandı. Kâhya Kadın Meva Hatun da onlara su dökerek yardım ediyordu. Mükrime Sultan yıkandıktan sonra fazla kalmak istemedi:

- Sıcaktan nefesim daraldı, deyince Meva Hatun telaşlandı:
- Hayrola Sultan'ım, buhar dokundu mu yoksa?
- Yok canım baksana şunların şımarıklığına.
- Gülperi ile Hümeyra'yı mı kastettiniz.
- Evet onları.
- Onlar da akıllarınca eğleniyorlar, siz artık onları hoş görün.
- Şımarık hareketlerini bilhassa bana karşı yapıyorlar.
- Onları siz görmeyin Sultan'ım, biz kendi işimize bakalım. İsterseniz serinlemek için soğukluk bölümüne geçelim.
- Buradan çıkıp dinlenme salonuna geçelim, orada şarkılar söyleniyor.

Dinlenme salonunda sazlar çalıyor, şarkılar söyleniyor, oyunlar oynanıyordu. Bazıları getirdikleri meyveleri soyarken bazıları da gözlerine sürme çekip süsleniyordu. Her cariyenin sürdüğü koku ayrıydı. Bekleme salonu mis gibi kadın kokuyordu.

HAS BAHÇE SEFASI

Hamam sefasında harem halkı doyasıya eğlenmişti. Genç cariyeler Gülperi ile Hümeysra'nın şımarık hareketleri Mükrim Sultan'ın biraz canını sıkmış olsa da daha sonra müziğin sihirli nameleriyle neşelenmişti.

Despina Mara Sultan'ın emirleri gereğince sıra has bahçe sefasına gelmişti. Aslında haremdede yaşayan kadınlar için zaman zaman has bahçe sefaları yapılıyor adına da Halvet günü deniliyordu. Halvet günü için sarayın bahçesi tamamen boşaltıldı. Bahçenin görülebilecek yerleri halvet bezleri ile örtüldü. Bahçede kadınların ve cariyelerin dolaşacağı yollar üzerine iki taraflı çadırlar kuruldu. Böylece kapalı sokaklar ve oturma yerleri meydana getirildi. Ayrıca ayrı ayrı oturacak, namaz kılınacak, oynanacak, eğlenilecek ve yemek yenilecek çadırlar düzenlendi. Halvet günü sabah namazı kılındıktan sonra Reyhan Ağa herkesin duyacağı şekilde "Halvet..." diye bağırdı. Nöbetçilerden başka sarayın bütün hatun kişileri gezi alanına dağıldılar. Kadınlar yeşillikler arasında gezinip sohbet ediyorlardı. Kızlar kelebek misali çiçekler arasında koşup eğlenmeye başladı. Cariyelerden oluşan müzik grubu çalıyor, sesi güzel cariyeler söylüyordu. Herkes gönüllerince eğlendi. Eğlence akşama kadar sürdü. Hava kararmak üzereyken Harem Ağası Reyhan Ağa gene "Halvet!" diye bağırdı. O kadar mutluydular ki duydukları halvet sesiyle sanki tatlı bir rüyadan uyanmış gibi oldular. Gençler

bahçeden topladıkları çiçekler ellerinde dönüyorlardı. Fakat sanki ayakları geri geri gidiyordu. Bu mutlu gün tatlı bir hatıra olarak belleklerinde kalacak, kolay kolay unutamayacaklardı.

Sıra Şehzade Mehmet'i eğlendirmeye gelmişti. Reyhan Ağa, Despina Mara Sultan'ın huzuruna çıkarak hatırlatmada bulundu:

— Sultan'ım emir buyurmuşsunuz, Şehzademizi eğlendirecektik.

— Sen acele etme, önce kendisi ile konuşayım. Bakalım ne emir buyuracaklar.

Despina Mara Sultan, Şehzade Mehmet'le bu konuyu görüşmek için kendisine haber gönderdi. Onu haremdeki odasına davet etti. Bu davet üzerine ertesi gün Şehzade Mehmet hareme gelerek üvey annesi ile görüştü. Önce annesinin elini öptü, iltifat dolu sözlerle onun gönlünü aldı. Bir süre karşılıklı söylenen güzel sözlerden sonra Despina Mara Sultan söze girdi:

— Sultan'ım oğlunuz Beyazıt'ın doğumu bizi ziyadesiyle memnun etti. Bilirsin ben zevceniz Gülbahar Sultan'ı çok severim. Hamam sefası ve has bahçe sefası ile harem eğlendi, hepsi sevincimize ortak oldular. İsterim ki sizin için de bir eğlence düzenlensin.

— İki gözüm validem, iyi düşünmüşsünüz, bilirsiniz ben size minnettarım. Anne olarak bana çok hakkınız geçmiştir. Emeğinizi ödeyemem. Bu sebeple saygıda da kusur etmek istemem. Fakat benim eğlence gününe ayıracak vaktim yoktur, gönlüm de yoktur.

Bu cevap üzerine şehzade için düzenlenmesi düşünülen eğlenceden vazgeçildi.

İKİNCİ MURAT'IN ÖLÜMÜ - ŞEHZADE MEHMET'İN TAHTA ÇIKIŞI

Sultan Murat bir gün avlanmaya çıktı. Büyükdöllük, Suakacağı köyleri civarında dolaştı. Av partisinden dönüp yeni saraya gelirken Tunca Nehri üzerindeki köprünün başında bir dervişe rastladı. Derviş özellikle tahta köprünün başında durup padişahın geçmesini beklemişti. Padişah yakınından geçerken duyacağı şekilde seslendi;

— Hey, Murat Han, dünyada çok gazalar ettin, büyük şerefler kazanıp muradına erdin. Artık ahret seferi ile meşgul ol. Tövbe istiğfar et.

Padişah bu sözleri duyunca derin bir üzüntüye kapıldı. Yanında bulunan İshak Paşa'ya sordu:

— Kimdir bu derviş?

— Emir Sultan Hazretlerinin müritlerindedir, Sultan'ım, diyerek cevap verdi İshak Paşa.

Bu cevabı alınca üzüntüsü bir kat daha arttı. Zira Emir Sultan, Peygamberimizin soyundan gelen, İslam dünyasının çok değerli kişilerindendi. Hiç vakit kaybetmeden yeni saraya gelen Sultan Murat abdest alarak seccadesinin üzerine oturup avuçlarını açarak dua etmeye başladı. Dervişin uyarısına uyarak tövbe ve istiğfar etti. Bu arada birden bir baş ağrısı başladı. Zaman

içinde bu baş ağrısı durmadan arttı. Ömrünün son günlerini yaşadığını fark etti. Bu sebeple vasiyetnamesini yazdırdı. Bu vasiyetnameye göre Şehzade Mehmet’i kendine tekrar halef tayin etti. Devlet yönetimi ile ilgili olarak birçok tavsiyelerde bulundu. Sadrazam Halil Paşa’yı da vasiyetnamesinin uygulanması için vekil tayin etti. Daha sonra bütün üst düzey devlet görevlilerini huzuruna çağırarak vasiyetnameyi okuttu ve “Allah huzurunda cümlenizi şahit tutuyorum” dedi.

Bu olaydan sonra Sultan Murat kısa süre bir hastalık dönemi yaşadı. 1451 yılı muharrem ayının üçüncü Cuma günü (12 Ağustos 1451) gözlerini bu dünyaya kapadı. Sadrazam Halil Paşa tedbir olarak vefat haberini gizledi. Derhal Edirne’ye gelerek tahta geçmesi için Şehzade Mehmet’e bir mektup yazdı. En hızlı at koşturan posta tatarlarından birisi görevlendirildi. Posta tatarı dur durak bilmeden, menzillerde at değiştirerek kısa zamanda Manisa’ya geldi.

ÖLÜM HABERİ MANİSA'YA ULAŞIYOR

Manisa Spil Dağı ve çevresinde her türlü av yapılabilirdi. Gölleri, yamaçlardan süzülen suları, şelaleleri, her mevsim görülebilen çiçekleri ve yeşillikleri ile Spil Dağı adeta cennetin bir köşesiydi.

Şehzade Mehmet, Spil Dağı'na giderek av yapmayı çok seviyordu. Av partilerine büyük bir kfile halinde çıkılırdı Spil Dağı'na; Balabancılar (atmaca görevlileri), şahinciler (şahin görevlileri), zağarcılar (tazı yetiştiricileri), silahtarlar, segbenler (köpek yetiştiricileri), seyisler ve sakalarla otuz, bazen kırk kişiyi buluyordu kfile. Av partileri Şehzade Mehmet'i çok mutlu ediyordu. Bunun dışında Şehzade Mehmet, günlerinin büyük bölümünü hocaları Akşemseddin, Molla Gürani ve Molla Hüseyin ile sohbet ederek geçiriyordu. Bu sohbetler aslında şehzadenin en iyi şekilde yetişip Osmanlı tahtına geçtiğinde ülkeyi rahatça yönetebilmesi amacıyla yapılıyordu.

Şehzade Mehmet, haftanın belli günlerinde şehrin yönetimi ile ilgili toplantılar yapıyor, bu toplantılara çok sık olmak üzere hocalarını da davet ediyordu.

Ağustos ayının ortasıydı. Sıcak güneşin ateşiyle şehir kavrulurken Spil Dağı şırıl şırıl akan suları ile serindi. Şehzade Mehmet o meşhur av partilerinden birisini yapmış ve mutlu bir

şekilde saraya dönüyordu. Sarayın cümle kapısından girip iç avluya gelince atının dizginleri elinde bir posta tatarı ile karşılaştı. Yüreği hop etti. Acaba kara haber midir diye düşünürken posta tatarı ayaklarına kapanarak göğsünden çıkardığı meşin muhafaza içindeki mühürlü mektubu şehzadeye uzattı. Mektup Halil Paşa ve diğer vezirler tarafından imzalanmıştı. Mektupta, babasının vefatını yazdıkları gibi, vakit kaybetmeksizin ve mümkünse uçarca koşan bir ata binip, padişahın vefatı civar milletlerce duyulmadan Edirne'ye gelmesi, yazıyordu.

Şehzade Mehmet, acele yol hazırlıklarına başladı. Hocaları ve diğer saray erkânı ile görüştü. Harem dairesine geçerek üvey annesi Despina Mara Sultanla görüştüktan sonra sevgili eşi Mükrime Sultan'ın odasına geçti. Mükrime Sultan ayakta karşıladı şehzadesini, fakat üzgün ve endişeli görünüyordu. Onu kaybetme korkusu yaşadığı anlaşılıyordu halinden. Şehzade Mehmet gönül alıcı güzel sözlerle yaklaşıp Mükrime Sultan'ın elini tutarak yanağına bir öpücük kondurdu. Sonda da sözlerine devam etti:

- Neden üzülüyorsun ki Sultan'ım, babamın vefatına mı?
- Elbette onun için üzülüyorum, en çok da sizin gidişinize.
- Ecdadımızın mirası şanlı ülkemizi başsız bırakacak değiliz.
- Benim halim acep ne olacak.

— Endişeye gerek yok, mahiyetimle birlikte seni Gelibolu'da bekleyeceğim. Sen de hazırlıklara başlamalısın.

Bu sözler üzerine Mükrime Sultan'ın yüreğine su serpilmişti. Gülen gözlerle manalı şekilde baktı şehzadesine. Şehzade Mehmet de sarıldı sevgilisine alnına bir veda busesi kondurarak ayrıldı odasından.

Hızlı koşan Arap atlarından birisi hazırlanmış sarayın dış avlusunda bekletiliyordu. Atına bindikten sonra, uğurlamak için hazır bekleyen saray erkânına; “Beni seven arkamdan gelsin” dedi. Önde sarayın askerlerinden okçular ve çabuk yürüyenler, iki yanında yürekli kahramanlar giderken, arkadan kılıçlı mızraklı süvariler geliyordu. Bu şekilde düzenlenmiş olan birlikle yola çıktılar. Kısa süre içinde boğazı geçerek Gelibolu’ya geldiler.

Şehzade Mehmet burada mola vererek geride kalanların gelmesini bekledi. Bu arada Edirne’ye bir ulak göndererek Çanakkale Boğazı’nı geçerek Gelibolu’da beklediğini bildirdi. İç ve dış düşmanların herhangi bir kötü niyetli girişimini kırmak, halkın başkaldırıp karışıklık yaratmasını önlemek için dikkat ediliyordu. Bu sebeple yeni padişahın Gelibolu’da bulunduğu her tarafa yayıldı. Fakat buna rağmen yeniçeriler uz durmadılar. Edirne’de sur duvarlarının dışında toplanarak şehri yağmalamaya hazırlanıyorlardı. Sadrazam Halil Paşa onların derdini biliyordu. Onlar akçe peşindeydiler. Paşa otoritesini kullandı, kalan kapıkulu askerleriyle acele topladığı kuvvetleri yeniçerilerin üzerine sürdü. Yeniçerilere; “silahlarınızı bırakmazsanız kılıçtan geçirileceksiniz. Sultan’ımızı bekleyiniz, gelince size ihsanda bulunacaktır...” Bu sözler etkili oldu. İsyandan vazgeçtiler. Yeniçeriler Çandarlı Halil Paşa’ya güveniyorlardı.

Şehzade Mehmet artık padişah olarak biliniyordu. Gelibolu’dan hareket eden genç padişah Edirne’ye ulaşmakta pek acele etmiyordu. Şehre yaklaştığında başta Sadrazam Halil Paşa olmak üzere vezirler, Beylerbeyleri, sancakbeyleri, ulema ve ordu mensupları onu İskenderköy civarında karşıladılar.

Edirne halkının ölüm haberini almasından sonra bütün şehri bir matem havası kaplamıştı. Edirne halkı, kadın, erkek, yaşlı, genç herkes hıçkıra hıçkıra ağlıyordu. Çünkü Koca Murat onların kalbinde taht kurmuştu. Edirneliler yeni padişahı da seviyorlardı. Koca Murat'ın ölümüne üzülrken gelen genç padişah için de seviniyorlardı. Ona bir an önce kavuşmak için sabırsızlanıyorlardı. Onu yakından görebilmek için kalabalıklar halinde karşılamaya çıktılar. Sultan Mehmet karşılamaya gelen büyük kalabalığı görünce, padişahlık makamının bu defa onun için gerçek olduğunu anlamıştı.

Ertesi gün biat merasimi yapıldı. Sultan Mehmet Edirne'ye gelmeden sarayda hazırlıklar bitirilmişti. Taht, babası Sultan Murat tarafından yapımına başlanmış olan yeni sarayın önündeki divanhaneye çıkarılmıştı. Vezirler ve paşalar merasim boyunca yeni padişahın iki tarafında durdular.

Biat merasiminden sonraki gün Koca Murat için muhteşem bir cenaze merasimi düzenlendi. Devlet erkânı ile bütün saray mensupları başlarına siyah bezler örtmüşlerdi.

Cenaze namazı onun tarafından yaptırılmış olan Üç Şerefeli Camii'nde kılındı. Namazdan sonra şallar ve elmas işlemeli kumaşlarla süslenmiş olan tabut büyük bir arabaya yerleştirildi. Tekbir sesleri arasında hareket edildi. Cenaze Edirne'den Gelibolu'ya doğru hareket etti. Konaklama yerlerinde hafızlar tarafından hatmi şerifler indiriliyor, dervişler tarafından zikirler ediliyordu. Vasiyeti üzerine Koca Murat Bursa'ya defnedildi.

SULTAN MURAT'IN EN KÜÇÜK OĞLU ŞEHZADE AHMET'İ BOĞDULAR

Sultan Mehmet'in tahta oturmasından ve babasının cenaze merasiminden sonra Edirne'de gene kalabalıktan geçilmiyordu. Gelen misafirler hem baş sağlığı diliyorlar hem de yeni padişahı kutluyorlardı. Gelen heyetler ve elçilerle kalabalık günden güne artıyordu. Edirne hanlarında yer kalmamış, gelenlerin bir bölümü zorunlu olarak evlerde misafir ediliyordu. Sakız, Rodos gibi adalardan, Bizans'tan, Trabzon'dan, Galata'dan gelen elçiler padişahın huzuruna çıkarak tebrik ederken ona methiyeler yağıdırıyorlardı.

Bu tebrik merasimlerinden sonra Sultan Mehmet harem daireesine geçti. Haremdeki kadınların da tebriklerini kabul etmek istiyordu. Bütün kadınlar eski sarayda divanhanede toplandılar. Bu toplantıya haliyle Sultan Murat'ın eşlerinden Hatice Sultan da katıldı. Tebrik merasimi devam ederken Rum dönmesi Evronozzade Ali Bey, Hatice Sultan'ın ikamet ettiği daireye gitti. Bakıcı kadına, "Anası şehzadeyi istiyor, onu anasına götüreceğim" dedi. Ali Bey saray gözcülerinden birisi olduğu için bakıcı kadın hiç şüphe duymadı. Sultan Murat'ın en küçük oğlu, Sultan Mehmet'in kardeşi şehzade Ahmet'i Ali Bey'e verdi. Şehzade Ahmet meme emiyordu, henüz memeden bile kesilmemişti. Ali Bey şehzadeyi aldıktan sonra yakında bulunan saray

hamamına götürdü. Orada boğup öldürdükten sonra ölüsünü saray görevlilerinden birisine vererek gizlice gömdürdü.

Hatice Sultan tebrik merasiminden döndü, fakat kucacağında bebeği yoktu. Bakıcı kadın telaşlandı:

— Şehzade nerede,

— Hangi şehzadeyi soruyorsun, yoksa Ahmet'i mi?

Bakıcı kadın Ali Bey'in aldığı, kendisine götürdüğünü söyleyince işin ciddiyeti anlaşılmıştı. Yüreğine ateşler düştü Hatice Sultan'ın. Kendini yerden yere atıyor, saçını başını yuluyordu.

Padişah Sultan Mehmet, Hatice Sultan'ın şikâyeti üzerine Ali Bey'in idam edilmesi için ferman buyurdu. Böylece cinayetin sırrı tarihin sayfalarında kaybolup gitti.

Hatice Sultan'ın oğlu Ahmet'in boğdurulması, haremde yaşayan bütün kadınları derinden etkiledi. Saray dışında yaşayan devlet erkânının eşleri baş sağlığı için geliyorlar, yüreği yaralı Sultan'ı teselli etmeye çalışıyorlardı.

Cinayet olayından Mükrimе Sultan da çok etkilendi. Birkaç gün sonra, ona çok yakın olan Kâhya Kadın Meva Hatun odasına geldi ve moral vermeye çalışıyordu:

— Siz artık padişah eşisiniz, dirayetli olmalısınız.

— Haklısın Meva Hatun, fakat bu üst üste acılara nasıl dayanacak o talihsiz kadın. Önce genç yaştaki kocasını, sonra medeki evladını... Buna yürek dayanır mı?

— Biliyorum, onun acısını paylaşıyorsun.

— Elbette, üstelik daha çok paylaşmak isterim.

— Hatice Hatun'un geleni gideni çok, fakat isterseniz bu arada kendisini ziyaret edelim, Ferhunde Hatun'u da alalım yanımıza.

Bu görüşmeden sonra yanlarına Ferhunde Hatun'u da alarak Hatice Sultan'ın odasına gittiler. İshak Paşa'nın eşi nedimleri ile gelmişti, baş sağlığı için. Mükrimine Sultan'ı görünce ayağa kalktılar.

— Rahatsız olmasaydınız, dedi Mükrimine Sultan.

— Zaten biz kalkıyorduk Sultan'ım, diyerek yerlerini yeni gelen misafirlere bıraktılar.

Hatice Sultan çok bitkindi. Hala acılarını hafifletememişti. Misafirlerini görünce, hoş geldiniz diyerek yer gösterdi. Bir süre sessizlik oldu. Sonra Mükrimine Sultan söze girdi, konuşurken sesi titriyordu:

— Güçlü olmalıyız Sultan'ım. Bu badireyi beraberce atatacağız. Size bundan sonra her türlü manevi desteği sağlamaya hazırım. Beni kızımızın gibi kabul edebilirsiniz.

— Allah sizlerden razı olsun Sultan'ım, Koca Murat'ım gitti, evladım gitti, kafes arkasında bu dört duvar arasında ömrüm nasıl geçecek bilemiyorum.

— Hep beraber, dayanışmayla, sevgiyle Sultan'ım.

Uzun sürmedi ziyaretleri, Mükrimine Sultan, Hatice Sultan'ın elini öperek saygı gösterdi. Vedalaşarak ayrıldılar odasından.

Şehzade Mehmet'in tahta çıkışından sonra sarayın diğer bölümlerinde olduğu gibi harem dairesinde de değişiklikler yaşanıyordu. Önceki padişahın eşleri ve gözdeleleri odalarını yenilerine bırakıyordu. Taziye ziyaretleri devam ettiği halde bir taraftan da yeni düzenlemelere gidiliyordu.

Osmanlı'da her meslek grubunun kendine ait kıyafetleri vardı. Saray kadınlarının kıyafetleri de hiyerarşik düzen içinde farklılık gösteriyordu. Padişahın eşinin kıyafeti çok farklıydı. En gözde cariyeler bile o kıyafeti giyemezdi. Onun kıyafetinin ihtişamı Osmanlı'nın zenginliğini kudretini yansıtıyordu.

İkinci Mehmet tahta çıktığında Osmanlı siyasi açıdan olduğu gibi sosyal ve ekonomik açıdan da doruğa çıkmıştı. Ekonomik yönden gelişince sanatsal yönden de gelişti. Saray yaşamı Avrupa'da taklit edilirken, giyim kuşamda, yeni modellerin doğmasında, saray ilham kaynağı oluyordu.

İşte bu şartlar altında padişahın güzel eşi Mükrime Sultan için yeni kıyafetler tasarlandı. O görkemli giysiler için kumaş siparişleri verildi. Altın ve gümüş simli elle dokuma ipekli kumaşlar, kadife, atlas gibi çeşitli kumaşlar. Giysilerde daha çok yeşil ve kırmızı renkler tercih ediliyordu.

EDİRNE MURADIYE MEVLEVİHANESİ'NE MOLLA GÜRANİ ZİYARETE GİTTİ

İkinci Murat Mevlâna Celaleddin-i Rumi'yi rüyasında gördü. Kendisinden bir Mevlevihane yaptırmasını istedi. Bu rüyadan çok etkilenen padişah, 1436 yılında saraya bakan tepe üzerine bir Mevlevihane yapılması için ferman buyurmuştu. Yapılıştan altı yıl sonra Mevlevi dervişleri arasında çıkan ve cinayetle sonuçlanan kavgadan dolayı burası cami olarak hizmet vermeye başladı. Caminin kuzey kısmına Mevlevihane bölümü yapıldı.

İkinci Murat, Mevlevi düşüncesinin yayılmasını istiyordu. Bu sebeple buraya gereken her türlü desteği sağlıyordu. Mevlevi sülalesinden beşinci kuşak Celaleddin ile altıncısı Celaleddin Çelebileri Edirne'ye getirtti. Burada görev yapan Mevlevi şeyhlerini saraya davet eder onlarla uzun uzun sohbet ederdi. Onun genç yaşta ölümü Mevlevihanede görevli herkesi derinden üzdü. Semazenler günlerce yas tuttular.

Muradiye Mevlevihanesi Şeyhi Adil Çelebi İkinci Mehmet'in tahta çıkışını kutlamak üzere saraya gitmişken yeni padişahın hocası Molla Gürani'yi de ziyaret etmişti. Bu ziyaretin üzerinden birkaç gün geçmişti ki Molla Gürani de iadeyi ziyaret için Muradiye Mevlevihanesi Şeyhini makamında ziyaret etti.

Camiyi geçip cümle kapısından Mevlevihane'ye girince şadırvana karşı olan kapıdan selamlığa giriliyordu. Sağ tarafta

şeyhin misafir kabul odası, sol tarafta da kahve odası yer alıyordu. Onların arkasında dedelerin oturma ve soyunma odaları, musiki odası, büyük bir salon ve haremlik kapısı vardı. Haremlikte de misafir için ayrı, Şeyh ailesi için ayrı birçok odalar yer alıyordu. Daha ilerisinde hücre tabir edilen sekiz adet dede odası, sıra ile evler ve en sağda da semahane vardı.

Mevlevihane eski saraya yakın olduğu halde Molla Gürani, süslü saray arabası ile geldi ziyarete. Onun geleceği saati bildikleri için Şeyh Adil Çelebi başta olmak üzere dedeler onu cümle kapısında karşıladılar. Hepsi eğilip Mevlevi selamı vererek temenna ile buyur ettiler. Gürani ile birlikte gelenler kahve odasına alınırken Şeyh Adil Çelebi ile Molla Gürani misafir odasına geçtiler. Tatlı tatlı sohbete başladılar. Önce Adil Çelebi girmişti söze:

— Tekrar hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, Mevlevihanemi zi şereflendirdiniz. Sizi burada görmekle ziyadesiyle memnun olduk.

— Rahmetli padişahımız Murat Han sizi çok severdi, sizin şahsınızda buraya çok destek olmuştur. Tasavvufi düşüncenin bütün ülkemize yayılmasını isterdi.

— Haklısınız hem maddi hem manevi olarak bize çok destek olmuştur. Zaman zaman onun huzuruna çıkma şerefine de nail olmuşuzdur.

— Çok muhterem insandı. Fakir fukara olsun, okumuş ulema olsun onu herkes çok severdi. Ne yazık ki genç yaşta ve en verimli çağında kaybettik onu.

— Kaç yaşındaydı acep hocam?

— Kırk yedisine yeni girmişti.

— Nedendir bu genç yaşta ölüm, acaba bir derdi mi vardı?

— Osmanlı'nın düşmanı çok, Anadolu Beylikleri, başta Karamanoğulları, hiç rahat bırakmadılar. Bizans, Macar, Sırp kâfirleri ile birlik olmalar. Türlü türlü oyunlar, hileler, anlaşma yaptıktan sonra gizlice yapılan ihanetler.

— Bunlar Anadoludakiler, ya Balkanlar, Avrupa.

— Onları hiç sorma; Bir tarafta Papa, diğer tarafta Macar Kralı Ladislas, Bizans Kralı Konstantin, hiç durmadan saldırdılar. Türlü entrikalar çevirdiler.

— Desenize Hocam, bunca savaş padişahımızı yıpratmış.

— Tahta çıktığı zaman on yedi yaşındaydı. Padişahlığının ilk yıllarında Düzmece Mustafa belası çıktı karşısına.

— Duymuştuk adını, lakin aslı astarı nedir, tamamen idrak edemedik.

— Timur cenginde Yıldırım Beyazıt Han mağlup olunca Timur padişahın oğullarından birisi olan Mustafa'yı esir olarak Semerkant'a götürdü. Sonra da Bizans'a sattılar. Rahmetli padişahımız genç yaşta tahta çıkınca Mustafa isimli birisi Balkanlarda dolaşp taraftar toplamaya başladı. Kendisinin Yıldırım Beyazıt'ın oğlu olduğunu söylüyordu. Halkı inandırmak için vücudundaki yaraları gösteriyordu. O yaraları Ankara savaşında aldığını söylüyordu.

— Balkanlarda dolaşan Mustafa, başka Mustafa değil mi?

— Rahmetli padişahımız, onun bir sahtekâr olduğunu, Mustafa'ya benzeyen birisi olduğunu söyledi. Onun için Düzmece Mustafa diyordu.

— Evrenos Bey Oğulları ne güne duruyordu oralarda.

— Adam, ben Şehzade Sultan Mustafa Bin Yıldırım Han'ım deyince inanmışlar ve onun tarafına geçmişler.

— Yazıklar olsun onlara, Evrenos Bey'in kemikleri sızlamıştır.

— Selanik tarafından yola çıktı, Serez'e geldiğinde halk şehri teslim etmiş. Edirne halkı bile itaatini bildirmişti. Böylece bütün Rumeli halkı ona tabi oldu. Yeteri kadar asker de toplamıştı. Bu haber Bursa'da bulunan Sultan Murat Han'a bildirilince ziyadesiyle müteessir oldu.

— Yazıklar olsun Rumeli halkına. Sonra neler olmuştu hocam? Bu ihanet nasıl önlendi?

— Fitnenin ortadan def edilmesi için padişahımız Beyazıt Paşa'yı görevlendirdi. Beyazıt Paşa bir miktar seçkin asker alarak Allah'ın yardımını niyaz eyledi. Kardeşi Hamza Bey'i de yanına yoldaş edinin Bursa'dan yola çıktı. Lakin nice ahmak askerin öte tarafa meylettığı gibi Beyazıt Paşa da askerleri ile birlikte Düzmece Mustafa'nın tarafına geçti.

— Eyvah, eyvah, ne büyük ihanetler görmüş yüce padişahımız. Bu Düzmece Mustafa'nın ortaya çıkışına İstanbul Tekfuru sebep olmuştur, kanaatindeyim.

— Ona şüphe yok.

— Düzmece Mustafa kendi kendine düşündü; “Beyazıt Paşa Sultan Murat'ı terk ettiğine göre, bana böyle bir hainin ne faydası olabilir” dedi. Yakın adamları ile konuyu görüşüp değerlendirdi. Sonunda Beyazıt Paşa'yı koyun boğazlar gibi öldürdü. Kardeşi Hamza bir yolunu bularak firar etti. Olay Sazlıdere

köyü mevkiinde gerçekleşti. (Beyazıt Paşa'nın halen Sazlıdere köyünde türbesi bulunuyor.)

— Hayretler içindeyim Hocam. Bu kadar ihanete can nasıl dayanır ki. Şimdi daha iyi anlıyorum ki Padişahımızı en çok uğradığı ihanetler yıpratmış.

— Elbette, işte onu anlatmaya çalışıyorum.

— Düzmece'nin sonu nasıl oldu hocam?

— Daha sonra padişahımız bizzat takibe başladı. O kaçtı padişahımız kovaladı. Sonunda askerleri de dağıldı. Edirne'de duramayarak firar etti. Kendi yoldaş askerlerinden endişeye kapıldılar. Kaçarken yol üstünde kendisini tutup bağladılar. Arkasında koşarak gelen Sultan Murat'ın askerlerine teslim ettiler. Sultan Murat'ın dergâhına getirildi ve idam edildi.

EDİRNE SARAYINDA HÜZÜNLÜ GÜNLER

Sultan Mehmet tahta çıktıktan sonra gücünü göstermek istiyordu. İşe Anadolu'dan başladı. Osmanlı'nın baş belası Karaman Bey'i İbrahim Bey birtakım gizli ittifaklar peşindeydi. Aydın, Germiyan, Manisa Beylerinin oğulları ile anlaşmak üzereydi. Onun tahta çıkmasında bütün komşu devletler tebrik ettikleri halde İbrahim Bey oralı bile olmamıştı. Son olarak duyduğu fesatlıklar üzerine Sultan Mehmet, Anadolu Beylerbeyi İshak Paşa'yı Karaman üzerine gönderdi. Arkadan güçlü bir ordu ile o da harekete geçti. İbrahim Bey hazinesini ve aile efradını alarak Taşeli'ne kaçtı. Çok korkmuştu. Sultan Mehmet'e bir heyet gönderdi. Padişah'tan af diledi. Artık Osmanlılar aleyhine hareket etmeyeceğine söz verdi. Ayrıca bağlılığını ispatlamak için kızlarından birini padişahın haremine takdim etmeye hazır olduğunu bildirdi.

Anadolu'daki bu gelişmeler karşısında sıra bana da geliyor korkusu ile İmparator Konstantin telaşlandı. Sultan Mehmet'le iyi ilişkiler kurmak istiyordu. Bu amaçla Padişaha haber göndererek babası Sultan Murat'ın dul kalan eşi Despina Mara Sultanla evlenmesine müsaade istedi. Bu evlilik sayesinde Sultan Mehmet, üvey annesinin hatırı için Bizanslıları hoş tutacaktı.

Sultan Mehmet gelen elçiye şöyle konuştu:

— Böyle münasebetsizce isteğe ben evet diyemem. Fakat Mara Sultan isterse ona da karışmam. Onun bileceği iştir.

Elçi bu olumsuz cevabı aldıktan sonra Despina Mara Sultan'a da aynı teklifi ilettili. O da şöyle cevap vermişti:

— Türk sarayından çıkan bir prenses, Bizans sarayına giremez.

Yaşanan bu olaylardan sonra Sultan Mehmet, Despina Mara'yı izzet ve ikram ile memleketine göndermeye karar verdi. Edirne sarayına gelin olarak gelirken babasının çeyiz olarak verdiği Sırbistan'ın güneyindeki iki bölge de tekrar babasına iade edilecekti.

Sultan Mehmet, Despina Mara Sultan'ı çok seviyor ve sayıyordu. Konstantin'den gelen evlilik teklifinden sonra onu gücendirmemeye özen gösteriyordu. Gönlünü almak ve ne yapmak istediğini anlamak için hareme geldi. Padişahın habersiz şekilde gelişi harem görevlilerini hareketlendirdi. Doğruca Despina Mara Sultan'ın odasına gitti. Mara Sultan gene odasına kapanmış kendi dinince ibadet ediyordu. Görevliler kapısını açınca padişah: “Desturrrr,” diye seslendi.

Mara Sultan buyur etti. Görevliler kapının önünden çekildiler ve padişah konuya girdi:

— Nasılsınız Sultan'ım, sağlık sıhhatiniz yerinde midir?

— Allaha şükürler olsun, sizin için gece gündüz dua ediyorum.

— Konstantin'e gerekli cevap verilmiştir, lakin başka talipleriniz de var ne dersiniz.

— Zinhar, kimseyle evlenmem. Osmanlı sarayından çıkarsam ancak Sırbistan sarayına dönerim.

Bu şekilde bir süre daha karşılıklı görüştüler. Sonunda Despina Mara Sultan'ın kendi rızası ile baba evine gitmesine karar verildi.

Despina Mara Sultan'ın Edirne Sarayından yolcu edileceği duyulunca haremde yaşayanlar büyük bir üzüntüye kapıldılar. Hele Mükrime Sultan iki gözü iki çeşme ağlıyordu. Henüz otuz beş yaşında dul kalan bu kadını Mükrime Sultan çok sevmişti. Bir beklentisi yoktu. Çocuk da doğurmadığı için şehzadeler üzerinden rekabete de kalkışmamıştı. Hıristiyan inancını açık şekilde muhafaza ediyor, ibadeti ile meşgul oluyordu. Mükrime Sultan onun bilgisi ve görgüsünden çok yararlandı, öğretmeni gibiydi.

Padişah fermanı ile hazırlıklar başladı. Harem Ağası Reyhan Ağa, Despina Mara Sultan'a yardımcı olmaları için birkaç becerikli cariyeye görev verdi. Bostancıbaşı da yola çıkacak koruma birliğinin hazırlıklarına başladı.

Cariyeler, içi kadife kaplı dışı kıymetli kumaşlarla kaplanmış sandıklara saray kıyafetlerini koyuyorlardı. Bir taraftan da sedef kakmalı mücevher kutularına Despina Mara Sultan'ın kıymetli mücevherleri itina ile yerleştiriyordu.

Başta Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'nın eşi olmak üzere nazırların ve paşaların eşleri ziyaret etmeye başladılar. Hepsinin elleri doluydu. Türlü türlü hediyeler getiriyorlardı. Çeşitli takılar ve kıymetli kumaşlar. Hâlbuki Despina Mara Sultan'ın bundan sonra ne takı takmaya ne de gösterişli saray kıyafetleri giymeye niyeti yoktu. O bundan sonra siyah çarşafa bürünüp rahibe gibi mütevazi bir hayat yaşamayı düşünüyordu.

Mükrimine Sultan annesi gibi gördüğü ve çok sevdiği Despina Mara Sultan'ı hiç yalnız bırakmıyordu. Ziyaretçileri beraber ağırlıyorlardı. Bir taraftan saray kıyafetleri diğer taraftan ziyaretçilerin getirdiği hediyelerle sandıklar ve mücevher kutuları doldukça doldu. Aslında bu biraz da Osmanlı'nın o yıllardaki zenginliğinin bir işaretiydi.

Mükrimine Sultan bir ara duygusallaşarak Despina Mara Sultan'a sarılıp ağlamaya başladı. Hüzün yüklü buğulu gözlerle yüzüne bakarak:

— Çok üzgünüm, ben nasıl alıyacağım yokluğunuza,

— Üzülme kardeşim, kavuşmak neşe, ayrılık hüzün getirir. Allah her şeye kadirdir. Elbette bu karanlık bir şafak vakti bitecektir. Ne yapayım, tomurcukken soldu benim güllerim. Size Allahtan güzellikler diliyorum.

Mükrimine Sultan ağlamaktan cevap bile veremiyordu. Bu arada Harem Ağası Reyhan Ağa destur diyerek seslendi;

— İshak Paşa'nın zevcesi ziyaretinize geliyor Sultan'ım.

Bu haber üzerine Mükrimine Sultan gözyaşlarını silerek toparlanmaya çalıştı. Cariyeler diğer odada Despina Mara Sultan'ın özel eşyalarını itinalı şekilde sandıklara koymakla meşgul oluyorlardı. Çok geçmeden misafirler harem salonunda görüldüler. İshak Paşa'nın eşi gösterişli saray kıyafetleriyle görüldü. İki tarafında da nedimleri ellerinde taşıdıkları hediyelerle geliyorlardı. Ayakta karşılandılar. Sarılıp hoşladı misafirlerini Mara Sultan. Sonra kocaman misafir odasının kıymetli parlak kumaşlarla kaplanmış sedirlerine oturdular. İshak Paşa'nın eşi Despina Mara Sultan'a iltifat dolu sözlerle moral vermeye

çalışıyordu. Çok sürmedi ziyaretleri. Gene ziyaretçi gelmişti saraya. Harem Ağası oda kapısının dışından destur diye bağırınca misafirler toparlanmaya başladı.

Misafirler gidince Despina Mara Sultanla Mükrima Sultan bir süre yalnız kalabildiler, konuşuyorlardı. Mükrima Sultan önceden yanında getirdiği sedef kakmalı orta boy kutuyu açarak söze girdi:

— Sultan'ım, size bir hediye sunmak istiyorum, kabul eder misiniz?

— Memnun olurum, merak ettim nasıl bir hediye?

— Elbistan'da düğünümde taktığım gelin başlığımı vermek istiyorum. Beni anmanız için.

Kutudan çıkardı hediyesini, üzerinde tepeliği, alınlığı olan, cıngılları hamaylı yılan dişi sedeflerle süslü gelin başını iki eliyle Despina Mara Sultan'ın kucağına bıraktı.

— Giydiğiniz saray kıyafetlerinde hep Türkmen motifleri var. Haremdeki cariyeler de etkilendiler. Onların kıyafetlerinde de benzer motifleri görüyorum. Belki sarayın dışına da taşmıştır getirdiğiniz yenilikler.

— İnşallah Avrupa'ya da yayılır.

— Zaten ben Sırbistan sarayına taşıyacağım. Sayenizde yemek geleneği de değişti, Türkmen yemekleri yapılıyor daha çok.

— Sevdiniz demek Türkmen yemeklerini.

— Sevmez olur muyum? Onları da Sırbistan sarayına taşıyacağım.

— Çok sevindim.

— Ben de size bir hediye sunmak istiyorum.

Despina Mara Sultan da önceden hazırlamıştı hediyesini.

— Ben de düğünümde taktığım şu pırlanta kolyeyi sunmak istiyorum.

Pırlanta taşlarla bezenmiş pırıl pırıl ışıldayan kıymetli kolyeyi Mükrimine Sultan'ın boynuna takıverdi. Bir süre hüzünlü şekilde göz göze geldiler. İkisinin de bakışları çok derin anlamlar taşıyordu. Hala çocuğu olmayan Mükrimine Sultan'ın bakışlarında, sanki acaba benim de kaderim senin gibi mi olacak sorusu vardı.

Yolculuk için önceden belirlenen gün gelmişti. Sabahtan başladı yol hazırlıkları. Sarayın iç avlusuna üç adet çift atla çekilen araba getirildi. Arabaların birisinde Despina Mara Sultan yolculuk edecek, diğer ikisi ile de eşyaları taşınacaktı.

Padişah Sultan Mehmet yola çıkmazdan önce son defa görüşüp helalleşmek üzere odasına geldi Despina Mara Sultan'ın. Çok değerli mücevherleri hediye etti kendisine. Babası ve annesi için de sandık dolusu kıymetli hediyeler gönderdi.

Hareket saati gelmişti. Bütün cariyeler ve harem görevlileri haremın önünde sıralandılar. Hepsi ile vedalaştıktan sonra arabasına bindirildi. Herkes üzgündü, çoğu ağlıyordu. Hele Mükrimine Sultan hıçkırıyor, gözyaşları boynuna kadar süzülüyordu. Çok yalnız hissetti kendini. Uçamayan, kanadı kırılmış bir kuş gibi hissediyordu kendini.

Sadrazam, vezirler, paşalar ve bütün devlet erkânı sarayın önünde toplanmışlardı. Despina Mara Sultan'ın bindiği araba

sarayın cümle kapısından çıkınca bir süre burada bekledi. Sonra Despina Mara Sultan saltanat arabasının perdelerini çekerek onu uğurlayanlar için gelen zevata el sallayarak veda etti. Zevat da saygıyla eğilerek onu uğurladı.

Konvoyun önünde saray askerleri, çabuk yürüyen okçular vardı. Arabanın iki tarafında babayığit yürekli korumalar, arkadan da onları takip eden de kılıç takınmış süvariler geliyordu. Padişahın emriyle bu yolculukta güvenliğe çok önem verilmişti. Despina Mara Sultan kalabalık bir koruma ordusu ile yola koyuldu.

Despina Mara Sultan, Sırbistan sarayına geldikten sonra mutsuz bir şekilde hayatını sürdürdü. Sultan Mehmet isteği üzerine Selanik'teki bir kiliseyi ona hediye etti. Bunu da bir fermanla duyurdu. Babasının ölümünden sonra Despina Mara Sultan kendisine armağan edilen bu kiliseye taşınarak ölünceye kadar burada rahibeler gibi bir hayat yaşadı. 1478 yılında öldü.

MÜKRİME SULTAN'LA GÜLBAHAR SULTAN'IN DAYANIŞMASI

Despina Mara Sultan'ın Edirne sarayından ayrılışından sonra haremde daha değişik bir yaşam başladı. Padişah Sultan Murat Han'ın ölümünden sonra cenaze merasimini takiben taziye ziyaretleri de sona ermişti. Uzun süredir Dimetoka sarayında yaşayan Padişah Mehmet'in ilk eşi Gülbahar Hatun da Edirne sarayına taşındı. Daha bir yaşını doldurmuş olan oğlu Beyazıt ile mutlu bir yaşam sürdürüyordu.

Gülbahar Sultan, Dimetoka'dan gelirken uzun süre kendisine hizmet etmiş olan Mahmure Hatun'u da beraberinde getirdi. Mahmure Hatun, Karadeniz kıyısında Varna taraflarındaki bir köyden at sırtında kaçırılarak Edirne'ye getirilmiş bir dişi köleydi. Güzelliği sayesinde Edirne sarayına verilmiş, haremde eğitildikten sonra Gülbahar Sultan'ın hizmetine sunulmuştu. Edirne sarayının haremde yönetim kalitesi daha yüksekti. Bu sebeple Mahmure Hatun ikinci sınıf cariyeye grubuna alınarak kadın efendilerin hizmetine verilmişti. Birlikte yaşamış birçok hatıraları sebebiyle Gülbahar Sultan ona karşı gene de sıcak ilgi ve alakasını esirgemiyordu.

Haremde cariyeler sıkı bir disiplin altında yaşıyorlardı. Hadım edilmiş Harem Ağalarının dışında hareme erkek sinek bile giremezdi. Bazen aşırı şehvete kapılıp yasak aşk yaşayanlar da oluyordu. Fakat bu yasak aşkların çoğunlukla sonu idamla son

buluyordu. Ya kementle boğuluyorlar ya da kelleleri koparılyordu.

Mahmure Hatun, bütün güzelliğine rağmen bir defa bile aşk yaşamamıştı. Yaşı otuz olunca artık beklemekten vazgeçmiş, gençlik iyice tükenmeden yasak aşk yaşamaya karar vermişti. Aslında Gülbahar Sultan'ın yardımı ile Padişahın izni ile yaşlı bir paşa ile ev kurabilirdi. Fakat onun hayalindeki aşk dünyasında böyle bir evliliğin yeri yoktu.

Tunca Nehri kıyısındaki yeni sarayın bahçesinde, “Has Bahçe” eğlenceleri düzenlenmişti. Haremde yaşayan bütün kadınlar akşama kadar bu güzel bahçede gönüllerince eğlendiler. Onların güvenliğini Bostancıbaşı Yusuf Ağa sağlıyordu. Emrinde yirmiyi geçkin bostancı vardı. Bostancılar, sarayda görev yapan yeniçeri ocağına mensup yakın korumalardı. Doğrudan padişaha bağlıydılar. Sarayın içinde ve dışında görev yapan bu askerler aynı zamanda sarayın bahçe işlerini de yapıyorlardı.

Has bahçe eğlencesi yapılırken o gün uzaktan da olsa Mahmure'nin çapkınca bakışları Yusuf Ağa'yı etkilemişti. Yusuf Ağa da arzulu bakışlarla cevap verince büyük aşkın ateşi tutuşuverdi.

Yusuf Ağa devşirmeydi. Makedonya Ohri yakınlarındaki bir köyde yaşıyordu ailesi. Bu Hıristiyan ve Arnavut ailenin iki kız ve üç erkek çocuğu bulunuyordu. Ailenin en gürbüz çocuğu koparılıp götürüldü. Ailesi günlerce gözyaşı döktü evladı için. Babasının gözyaşları içine akıp yüreğini yakıyordu. Osmanlı özellikle Balkanlardan topluyordu Hıristiyan çocukları. Ailenin erkek çocukları arasından sadece bir tanesi, en gürbüzü ve en yeteneklisi seçiliyordu. Dokuz-on altı yaş arası olması

gerekiyordu çocukların. Yusuf Ağa diğer devşirme çocuklarla birlikte yedi yıl disiplinli bir eğitim gördü. Bu eğitimden sonra bir kısmı devlet adamı yetiştirilmek üzere ayrılırken bir kısmı da asker olarak yetiştirildi. Yusuf Ağa güçlü kuvvetli bir delikanlı olarak askerlik eğitimine ayrıldı. Sonunda yüksele yüksele Bostancıbaşığa kadar yükseldi. Sonunda idam bile olsa Mahmure'nin arzulu ve davetkâr bakışlarına karşı ilgisiz kalamazdı. Birkaç ay karşılıklı bakıştılar. Kafes arkasından mendil sallamalarla geçti zaman. Artık harekete geçmenin zamanı gelmişti. Mahmure Hatun, Harem Ağası Reyhan Ağa'dan izin alarak haremde hizmet eden hatunlardan birisini de yanına alarak alışverişe çıktı. Sarayın iç avlusunda Bastancıbaşı'nın odasının önünden geçtiler öncelikle. Mahmure Hatun kendini Bostancıbaşı Yusuf Ağa'ya göstermek istiyordu. Dış avludan sarayın cümle kapısına giderken Bostancıbaşı yetişti arkalarından. Mahmure Hatun önceden hazırladığı, etrafı kırmızı oyalı beyaz ipek mendili bıraktı arkasından. Konuşmasına gerek kalmamıştı. Zaten ipek mendil her şeyi anlatıyordu. Ne şarkılar ne türküler söylenmişti ne menkıbeler anlatılmıştı o ipek mendil için.

Bostancıbaşı Yusuf Ağa bir cümle ile cevap verdi bu cömertçe davete;

— Herkes uyuduktan sonra bu gece seni bekleyeceğim.

Hava kararmaya başlayınca Yusuf Ağa gece için kendine göre hazırlıklar yapmaya başladı. İç avludaki fenerlerin bazılarını söndürdü. Burada nöbet tutan bostancıları da sarayın başka noktalarında görevlendirirken iç avluya çok güvendiği sırdaşı olan bir bostancıyı bıraktı.

Haremin iç güvenliğini Harem Ağaları sağlarken dış güvenliğinden ise Bostancıbaşı sorumluydu. Harem Ağası geç saatlere kadar harem içine göz kulak olsa da belli bir saatten sonra da haliyle uykuya çekiliyordu. Mahmure Hatun tilki gibi kulaklarını kabartarak Harem Ağasının uyumasını bekledi. Gecenin bir yarısıydı, Harem Ağası dâhil bütün hatunlar derin uykudaydı. Ayaklarının ucuna basarak çıktı haremde. Haremin kapısı Bostancıbaşı'nın marifetiyle o gece kilitlenmemişti. İç avluda duvar diplerinden sessizce yürüyerek Bostancıbaşı Yusuf Ağa'nın odasına geldi. Sevgilisi onu kapıda bekliyordu. Güçlü kollarını açarak kucakladı dışı ceylanını. Güzel kokular sürünmüştü dışı ceylan. O kadar susamıştı ki aşka, doymak bilmiyordu. Sarıldıkça sarıldılar birbirlerine. Konuşarak vakit harcamak bile istemiyorlardı. Mahmure Hatun Yusuf Ağa'ya sordu:

— Yusuf biz evlenemez miyiz?

— Evlenmek o kadar kolay değil.

— Bir yolunu bulamaz mısın?

— Biz askeriz, emekli olmadan evlenemeyiz, çocuk sahibi olamayız, emekli olunca da iş işten geçmiş olur. Bizim babamız padişahımızdır. Ölünce de bütün malımız mülkümüz yeniçeri ocağına kalır.

— Buna üzüldüm, böyle gizli gizli buluşmalarla, nereye kadar...

— Gittiği yere kadar gider.

— Tekrar ne zaman buluşuruz?

— Biraz ara verelim, dillere düşmeyelim. Buluşacağımız gece için ben sarı cepken yeleğimi giyeceğim, gündüzden. Avluda dolaşırken kafeslerin arkasından beni görürsün.

— İnşallah görürüm.

— Habersiz gelme sakın.

Gecenin en karanlık anlarıydı. Şafak sökmek üzereydi. Bu tatlı uykudan sonunda zor da olsa uyandılar. Gitme zamanıydı. Yusuf kapıya çıkarak iç avluyu gözden geçirdi, kimseler görünmüyordu. Mahmure geldiği gibi, duvar diplerinden, ayak uçlarına basarak yuvasına dönüverdi.

Mahmure Hatun'un gizli gizli buluşmaları bir yıl kadar devam etti. Fakat sonunda karanlık yerlerdeki bu buluşmalar aydınlığa çıkmaya başladı. Harem Ağası Reyhan Ağa duyduğu halde kimseye açılmıyordu. Çünkü çok korkmuştu. Onun korumasındaki haremde bir cariye vardı işin içinde. Sonunda kendisi de sorumlu tutulabilir ve cezalandırılabilirdi. Reyhan Ağa'nın artık gözüne uyku girmiyor, küçük bir çıtırtı duysa yattığı yerden fırlıyor, bütün haremi dolaşıyordu. Endişeleri iyice arttı, artık dayanılacak gibi değildi. Delirecekti adeta. Düşündü taşındı, buna bir hal çaresi bulmak için derdini Mükrim Sultan'a anlatmaya karar verdi. Mükrim Sultan'ı çok severdi. Çünkü o iyiliksever merhametli bir insandı. Ondan kimseye zarar gelmezdi. Ne yapar yapar bu işe bir çare bulurdu.

Bütün bunları kafasında çevirirken bir taraftan da konuyu nasıl açacağını düşünüyordu. Bu arada birden kendini Mükrim Sultan'ın muhteşem dairesinin kapısında buldu. Önce boğazını temizledi ve seslendi:

— Destur...

Kimse yoktu yanında Mükrim Sultan'ın, onu nezaketle karşıladı.

— Hayrola Reyhan Ağa, bir olay mı var?

— Yok Sultan'ım bir maruzatım var.

— Anlat o zaman, seni dinliyorum.

Ürkek bir tavırla, sağına soluna baktı önce, sonra da çok yavaş bir sesle:

— Mahmure Hatun'dan bahsedecektim Sultan'ım. Sizin de kulağınıza gelmiş olmalı.

— Evet, bir şeyler işitmiştim. Anlat bana bütün bildiklerini.

— Mahmure Hatun, geceleri Bostancıbaşı'nın odasına kaçıyormuş. Önce inanmadım, fakat takibe alınca gözlerimle gördüm. Gençlere yazık olacak. Bu işin sonu bana da ulaşır Sultan'ım.

— Haklısın Reyhan Ağa, yazık olacak gençlere. Bu işin sonu idamdır.

— Bir çaresini bulamaz mıyız, Sultan'ım?

— Bulalım bulmasına da nasıl, senin bir fikrin var mı?

— Önce Mahmure Hatun'u bu işten vazgeçirelim. Mabeyin Başkâtibi Sadullah Efendi emekli oluyor. Zengin adam. Tunca Nehri boyunda yalısı var.

— Onunla mı evlendirelim diyorsun.

— Eğer münasip görürlerse,

— Padişahımız izin verir mi, bilmem ki.

— Eşi olarak padişahımıza en yakını sizsiniz, bir de Gülbahar Sultan.

— Düşünelim, Gülbaharla da konuşurum.

Ertesi gün Mükrime Sultan, Gülbahar Sultan'ın dairesine giderek bu tehlikeli konuyu açtı. Padişahın eşleri olarak bu tehlikeli aşk oyununu çözerek tatlıya bağlamak, tehlikeden uzaklaştırmak için çareler aramaya başladılar.

— Mahmure Hatun'un yaptıklarını duydunuz mu Gülbahar Sultan'ım.

— Haberim yok, neler yapmış ki?

Aslında Gülbahar Sultan her şeyi biliyordu, fakat başı belaya girer korkusu ile uzak durmuştu yaşananlardan. Hâlbuki bunca yıllık geçmişi vardı Mahmure Hatun'la.

— Reyhan Ağa bana her şeyi anlattı. Mahmure Hatun bir yıldan beri Bostancıbaşı Yusuf Ağa ile gizli gizli buluşuyormuş.

— Hayret doğrusu, bu ne cesaret. İkisinin de kelleleri gidecek, haberleri yok. Bunların gözlerine perde inmiş şehvetten.

— Hiç sorma Sultan'ım, bilerek kendilerini ateşe atmışlar. Şimdi de bize onları bu ateşten kurtarmak düştü.

— Mahmure Hatun'u severim akıllı bir kızdır. Nasıl girdi bu belalı işe, inanamıyorum.

— Onları bu beladan kurtarmak için bir çare düşündüm.

— Çaresi ne olabilir ki.

— Önce Mahmure'yi bu işten vazgeçirelim. Sizin sözünüzü dinler sanırım. Mabeyin başkâtibi Sadullah Efendi emekli olacakmış, zengin adam. Tunca Nehri kenarında yalısı var. Rahat eder kızcağız, sevaptır.

— Gece yarısı buluşmalarını engelleriz, fakat iki sorun var; birisi Mahmure, Sadullah Efendi’yi kendine münasip bulacak mı, çünkü onun gözü gençlerde. İkincisi, Padişahımız bu evliliğe izin verecek mi?

— Olur veya olmaz, bizim görevimiz bir defa kendisi ile konuşmak. Kabul ederse ben de Padişahımızı ikna etmek için uğraşırım.

— Sadullah Efendi’nin fikrini sormayacak mıyız?

— Ona sormaya gerek yok, nerden bulacak öyle körpecik hatunu.

— Çok zor bir işi üstlendin Mükrime Sultan’ım, Allah işinizi rast getirir inşallah.

— İnşallah Gülbahar Sultan’ım. Siz önce Mahmure ile konuşun bakalım ne diyecek. Eğer sözümüzü dinlerse ben de padişahımızla konuşarak Sadullah Efendi ile evlenmesi için izin isteyebileceğim.

— Konuşacağım, hayırlı olur inşallah. İstersen beraber konuşalım.

— Belki benden çekinir, size alışkıdır, yalnız konuşmanızda yarar var.

Çok geçmeden Gülbahar Sultan, Reyhan Ağa ile Mahmure’ye gelmesi için haber gönderdi. Aniden gelen bu davet üzerine Mahmure heyecana kapıldı. Hele Reyhan Ağa aracılığı ile çağırılması onun heyecanını bir kat daha arttırmıştı. Ne için çağırıldığını tahmin edebiliyordu. Ne olabilirdi ki. Tabii ki Yusuf Ağa ile olan gizli aşkı konu edilecekti. Ertesi gün sabah namazından sonra çıkacaktı Gülbahar Sultan’ın huzuruna. O gece

gözüne uyku girmedi. Acaba haremde mi kovulacak yoksa celladın kemendi ile acımasızca boğulacak mıydı? Hep bunları düşünerek sabahı zor etti. Ve nihayet sabah namazından sonra Gülbahar Sultan'ın huzuruna çıktı.

— Buyurun Sultan'ım geldim, emrinize amadeyim, diyerek söze başladı. Gülbahar Sultan da duyduklarını, bildiklerini birer birer anlattı kendisine. Sözüne hiç karışmadan sessizce dinledi Sultan'ını. Gülbahar Sultan daha sonra esas konuya geldi:

— Mükrim Sultanla birlikte seni bu bataklıktan kurtarmak istiyoruz. Bu işin sonunda idam var, biliyorsun değil mi? İkinci de yazık olacak.

— Biliyorum, haklısınız Sultan'ım.

— Şimdi sözümü iyi dinle, Yusuf Ağa ile ilişkini keseceksin. Onu sileceksin kafandan. Bana söz veriyor musun?

— Zor olacak Sultan'ım, fakat gene de söz veriyorum.

— Bununla iş bitmiyor. Tehlike gene devam edecek. İyice dillere düşmeden, Padişahımızın kulağına gitmeden kökten çözmemiz lazım bu işi.

— Nasıl gerekirse öyle olsun, emrinize amadeyim.

— Mabeyin Başkâtibi Sadullah Efendi emekli oluyor. Padişahımızın rızası ile onunla evlendireceğiz seni.

— Yaşı geçmiş değil midir Sultan'ım.

— Yaşı altmış beş, pek yaşlı sayılmaz. Tunca Nehri kenarında köşkü var, zengin adam. Uşakları var, bahçıvanı var. Bir elin yağda bir elin balda olacak, rahat edersin.

— Ben otuz yaşındayım, aramızda otuz beş yaş var, çok değil mi?

— Bundan sonra rahatına bak. Yaşlısı daha iyidir, söz dinler, her dediğini yapar. Üstelik biz seni büyük beladan kurtarmak istiyoruz. Sen yaş diye tutturmuşsun.

Gülbahar Sultan'ın yüzüne içi acıyarak baktı ve hüzünlü bir ses tonuyla:

— Siz münasip gördükten sonra Sultan'ım, diyerek teslim oldu. Zaten başka bir seçeneği de yoktu. Ya yaşlı bir adamla evlenecek, yaptıkları ört pas edilecek veyahut da cezasını çekecekti.

MAHMURE HATUN SADULLAH EFENDİ İLE EVLENİYOR

Sadullah Efendi küçük bir devlet memuru olarak başladı çalışmaya. Çalışkanlığı, dürüstlüğü ve kabiliyeti ile Mabeyin Baş Kâtipliğine kadar yükseldi. Sarayın yazı işlerini yürüten kurumun başı olarak maaşı çok yüksekti. Padişahın takdirini kazanarak defalarca üstün hizmet mükâfatları da almıştı. Varlıklı bir saray görevlisi olarak Tunca ve Meriç nehirlerinin birleştiği Bülbül Adası'nda sekiz odalı güzel bir yalı yaptırdı kendisine. Tunca Nehri kıyısındaki yalının ahşap iskelesinde bir küçük zevrak bir de en az on kişinin gezebileceği bir kayık bağlı duruyordu.

Sadullah Efendi'nin eşi kırk yaşlarındayken o yıllarda çok yaygın olan ince hastalığa yakalandı. Çok uğraştılar iyileşmesi için fakat maalesef Sadullah Efendi çok sevdiği eşini bir türlü kurtaramadı. Onun ölümünden sonra içine kapandı. Eşinin ölümünü hazmedemiyor, sürekli yasını tutuyordu. Bu sebeple evlenmeyi düşünmemişti.

Sekiz odalı bu güzel yalıda kendisinden başka bir oğlu ve bir kızı vardı. İkisi de evliydi. Kızından iki, oğlundan da iki olmak üzere dört de torunu vardı yanında. Kocaman bahçenin ve kocaman yalının işlerini yürütecek hizmetliler de yaşıyordu. Bir bahçıvan, bir uşak ve iki halayık yapıyordu işleri. Onların kaldıkları yerler yalıdan ayrı bahçenin başka bir köşesindeydi.

Yalının arkasında yarım dönüm kadar bahçesi bulunuyordu. Bahçenin ön tarafında bodur ağaçların arasında rengârenk çiçekler açıyordu. Çiçek bahçesinden sonra da meyve bahçesi uzanıyordu. Bahçenin etrafı yeşil sarmaşıklarla örtülmüş yüksek duvarlarla çevriliydi. Başka yalılar da vardı nehir kıyısında. Bülbül Adası yüksek ağaçlarla kaplı bir ormandı. En çok da suyu seven söğüt ve kavak ağaçları yer alıyordu adada. Bu ormanda sabahtan akşama kadar şakıyan söğüt bülbülleri yaşıyordu. Sabahın ilk ışıkları ile seher vakti adeta coşuyordu bülbüller bu adada. Bu sebeple bazı aileler bülbül sesi dinlemek için gece vakti yola çıkıp ormana geliyorlar, bülbül sesi dinliyorlardı. İşte bu sebeple Meriç ve Tunca nehirlerinin sarmaladığı bu yarımadaya Bülbül Adası adını vermişlerdi. Mahmure Hatun evlendikten sonra işte böyle bir mekânda yaşayacaktı.

Padişahın eşleri Mükrim Sultanla Gülbahar Sultan iş birliği yaparak Mahmure Hatun'un evlilik işini yoluna koydular. Padişah izin vermişti. Sadullah Efendi de Padişahın buyruğuna saygı göstererek Mahmure Hatun ile evlenmeyi kabul etti. İşin bu en zor kısmı halledildikten sonra Sultanlar kolları sıvayarak çeyiz hazırlığına başladılar. Evlilik hazırlıklarını duyan saray görevlileri eşleri aracılığı ile çeşitli hediyeler gönderiyorlardı. Varlıklı paşaların eşleri çok kıymetli altın ve pırlanta gibi takılar da gönderiyorlardı. Gelen hediyeler haremın büyük bir odasında toplanıyordu. Saraydan çıkarılan cariyelere muhakkak çeyiz verilirdi. Cariyelerin konumuna göre bazen altın ve binlerce dönüm arazi de hediye edilebiliyordu. Mahmure Hatun'a bir miktar altın verilirken geçinebileceği miktarda akçe aylık bağlandı.

Bütün hazırlıklar tamamlanmıştı. Nihayet sıra nikâh merasimine geldi. Nikâh merasimi Sadullah Efendi'nin yalısında

yapılacaktı. Saray arabaları eski sarayın önünde dizildiler, nikâha katılacak haremın hatunlarını beklıyordu. Mükrıme Sultanla Gülbahar Sultan ayrı ayrı arabalara bindiler. İkisının de yanlarında nedimeleri yer alıyordu. Onların arabaları farklıydı. Saltanat arabaları ile gıdiyorlardı. Mahmure Hatun'un yakın arkadaşları cariyeler ve kadın efendiler de diğeri arabalara binerek Sadullah Efendi'nin yalıısına geldiler. Diğeri yalı ve konaklardan da gelenler oldu. Sadullah Efendi'nin kızı Dilara ile gelini Mihriban bütün nikâh hazırlıklarını yapmışlardı. Babalarının mutlu olması için adeta çırpınıyorlardı. Mahmure Hatun ile ikisi de aynı yaşlardaydılar. Yeni bir arkadaş geliyordu yalıya. Biraz da onun için seviniyorlardı.

MAHMURE HATUN'UN NİKÂHI KIYILIYOR

Nihayet resmi nikâh töreninin yapılacağı saat gelmişti. Mahal-
lenin imamı, çifti evlendirmek için kadıdan gerekli izni alarak
Çarşamba günü öğleden sonra Sadullah Efendi'nin yalısına geldi.
Nikâhın kıyılacağı odaya geçerek hazırlıklarını yaptı. Mahmure
ile Sadullah Efendi, imamın karşısındaki sedirde yerlerini aldılar.
Davetliler kapısı açık diğer odalarda merasimi izliyorlardı. İmam
ile iki erkek şahidin huzurunda nikâh akdi tamamlandı.

Merasim başlamadan önce Sadullah Efendi'nin isteği üzerine
imam mehir şartlarını yüksek sesle okudu. Mehir, kadına veri-
len mal mülk ve tanınan hakların yazıldığı bir sözleşmeydi. Bu
sözleşme Kur'an'ın bir emriydi. Nisa suresi dördüncü ayetinde
şöyle deniliyordu; “Kadınlara mehirlerini gönül rızası içinde
cömertçe veriniz.”

İmam gelinin ve damadın isimlerini kaydetti. Kur'an'ın il-
gili ayet ve hadislerini okudu. Önce Mahmure Hatun'a üç defa
“Bu erkeği kabul ettin mi”, sonra Sadullah Efendi'ye aynı soru-
lar soruldu. Evet, cevabı alındı. Ayrıca imam Mahmure Hatun'a
“mihri aldın mı” diye üç defa sordu. Aldım cevabından sonra
Sadullah Efendi'ye “Mihri gönül rahatlığı ile verdin mi” diye
soruldu. Böylece nikâh merasimi tamamlanmış oldu.

Nikâh merasiminden sonra kadınlarla erkeklerin ayrı yerler-
de yediği muhteşem bir akşam yemeği verildi. Mahmure Hatun

ve Sadullah Efendi böylece resmen evlenmişlerdi. Fakat düğün töreni bitene kadar birbirlerine yabancı gibi duracaklardı. O gece yemekten sonra Mahmure Hatun saraydan gelen davetlilerle birlikte hareme geri döndü. Geceyi gene kendi odasında geçiriyordu. Yatağına uzandı fakat bir türlü uyuyamıyordu. Sadullah Efendi ile bir ömür nasıl geçirecekti. Acaba güzel günleri olacak mıydı? Tam çocuk doğuracak yaşıydı. Lakin kocasının yaşı çocuk yapabilmek için geçmişti artık. Hadi bunu kabulleneyim, çocuğum olmayacak, ya evlilikte aranan sevgi. Bir ara yüreğini yokladı; bomboştı. Sadece saygı duyabilirdi. Lakin mutlu olabilmesi için bu yeterli olur muydu? Sonra Bostancıbaşı Yusuf Ağa geldi gözlerinin önüne; boylu boslu, yakışıklı, güçlü kuvvetli, güzel adam.

GELİN ALAYI DA YAPILDI

Ertesi hafta gene Çarşamba günü Mahmure Hatun'un çeyizi saraydan alınarak Sadullah Efendi'nin Bülbül Adası'ndaki yalısına götürülecekti. Haremde gene hummalı bir faaliyet başladı. Bir taraftan düğün hazırlıkları yapılırken diğer taraftan da çeyizin eksik kalanları tamamlanıyordu. Nihayet bir hafta geçti, belirlenen günde, yani Çarşamba günü çeyizi taşıyacak arabalar sarayın dış avlusuna dizildiler. Harem Ağasının yönetiminde haremde hizmetindeki kadınlar çeyizi haremde avlusuna taşıdılar. Çeyizin çoğu çeyiz sandıkları içine yerleştirilmişti. Bazı eşyalar bohçalanmış, bohçalar da geniş kırmızı kurdelelerle bağlanmıştı. Madeni eşyaların bulunduğu küfeler de parlak kumaşlarla sarılıydı. Büyük tepsilerle çeşitli meyveler, tatlılar, çiçekler de götürülüyordu. Daha sonra arabacılar ve yardımcılar çeyizi haremde avlusundan alarak arabalara yerleştirdiler. Mahmure Hatun'un çeyizi renkli bir gelin alayı ile Bülbül Adası'ndaki yeni evine taşınıyordu. Hazırlanan diğer süslü saray arabalarına haremde yaşayanlardan Mahmure Hatun'un arkadaşları ile görevli kadınlar bindiler. Padişahın eşleri Mükrime Sultan ile Gülbahar Sultan alaya katılmadılar. Kendilerini temsilen Kâhya Kadın Meva Hatun'u görevlendirdiler. Mükrime Sultan'ın nedimesi Didenur da ona yardım edecekti. Didenur becerikli bir cariyeydi. Meva Hatun'la birlikte çeyizi de onlar sereceklerdi.

Arabalar sarayın cümle kapısından çıkınca büyük bir kalabalıkla karşılaştılar. Gelin alayını duyan meraklı Edirne halkı saray

önünde toplanmıştı. Çocuklar neşe ile koşarak arabaların önünde durdular, para istiyorlardı. Bazı yetişkinler ise evlenen çiftin mutlu olması için avuçlarını açmış dua ediyordu. Kâhya Kadın Meva Hatun önceden hazırlıklıydı. Oturduğu yerden arabanın perdesini açarak bağırsaın çocuklara doğru avuç avuç bozukluk para saçtı. Çocuklar neşe ile yerden paraları topladılar. İki sıra halinde dizilmiş insanlar arabalara bakıyor perde arkasından gelini görmeye çalışıyorlardı. Gelin alayı eski saraydan hareket ettikten sonra Tunca Nehri kıyısındaki yeni saraya doğru yol aldı. Buradan da birkaç araba katıldı alaya. Bülbül Adası'na doğru ilerlerken bazı konaklardan da kendi arabaları ile konvoyaya katılan paşa eşleri oldu.

Gelin alayı Sadullah Efendi'nin yalısına gelince Mahmure Hatun'un çeyizi onun için ayrılan iki odalık gelin dairesine taşındı. Yeni evliler için muhteşem nehir manzaralı iki oda hazırlanmıştı. Kâhya Kadın Meva Hatun eşyalar yerleştirilip çeyiz sergilenirken nezaret ediyordu. Mükrimine Sultan'ın nedimesi Didenur görevini en iyi şekilde yapmak için gayret ediyordu. Sadullah Efendi'nin kızı Dilara ile gelini Mihriban da ona yardımcı oldular.

Geleneklere uygun şekilde Mahmure Hatun'un bütün yeni kıyafetleri, çamaşırları, havluları, örtüleri, gümüş kahve takımları, yemek takımları, leğen ve ibrik takımları ve buna benzer eşyaları misafirlerin incelemesi için göz alıcı biçimde sergilendi. Başta saray yetkililerinin ve saraya yakın paşaların eşlerinin, geline hediye ettiği çeşitli mücevherler de yer aldı sergide. Bunlar birbirlerine kurdelelerle bağlı şekilde camlı bölme arkasında sergileniyordu.

GELİN HAMAMI ÇOK NEŞELİ GEÇTİ

Ertesi hafta Salı günü hamam günü olarak tespit edildi ve tanıdıklara bildirildi. Gelin Hamamına Mahmure Hatun'un haremdeki arkadaşları başta olmak üzere isteyen diğer hatunlar, damat tarafının yakın akrabaları ve samimi dostları ile yakın yalı komşuları davet edildiler. Eski saraya çok yakın olan saray hamamında yapılacak gelin hamamı.

Salı günü öğleden sonra bütün davetliler hamama, gelerek yıkanmaya başladılar. Gelin hanım hizmetine verilen iki halayık tarafından yıkanılıyordu. Önce sabunladılar sonra itina ile kesilediler, daha sonra da tekrar sabunlayıp bol köpüklerle yıkayıp pakladılar gelin hanımı. Saçlarının parlak olması için bitki özlü bir sıvı ile masaj yaptılar. Tekrar yıkadılar saçlarını, bol bol ılık sular dökerek duruladılar.

Yıkama işi tamamlandıktan sonra soğukluğa geçtiler. Burada saçlarını örüyorlardı. Saç örme işi epeyce uzun sürdü. Güzel kokular sürüldü Mahmure Hatun'un saçlarına ve vücuduna. Misafirler yıkanmışlar yandaki salonda gelin hanımın gelmesini bekliyorlardı. Kalabalık salondan müzik sesleri geliyordu. Mahmure Hatun kenarları zengin altın simlerle işli sabahlığını üstüne geçirip salona girdi. O sırada kadınlar birbirleri ile sohbet dalmışlardı. Sesleri yankılandığından anlayabilmek için bağıra bağıra konuşuyorlardı. Bu sebeple salonda sanki büyük bir curcuna vardı.

Gelin Hanım önce büyüklerin ellerinden öpmeye başladı, akranlarının da yanaklarından öpüyordu. Gelen misafirler de onu öptüler, tebrik ederek mutlu olması için güzel sözler söylediler. Daha sonra yardımcıları onu kurdeleler ve parlak kumaşlarla süslenmiş gelin tahtına götürdü. Gelin tahtında adeta kraliçe edasıyla oturan Mahmure Hatun müzik eşliğinde dans eden rakkaseleri seyretmeye başladı.

Dans ve müzik gösterisinden sonra yiyecek ve içecekler dağıtıldı. Sonra da tepsiler dolusu tatlılar ve meyveler getirildi. Kadınların hepsi çok neşeli ve mutlu görünüyorlardı. Bir araya gelerek sohbet etmek, uzun zaman görüşemedikleri dostlarını görebilmiş olmak onlara büyük bir keyif veriyordu. Sanki hamamdan çıkıp evlerine gitmeye hiç niyetleri yok gibiydi. Bu güzel günün bitmesini istemiyorlardı. Fakat neşe ile geçen sefalı saatlerden sonra akşam olmuştu. Gitmek gerekiyordu.

KINA GECESİNDEN SONRA DÜĞÜN DE YAPILDI

Gelin hamamından sonraki gün, yani Çarşamba günü akşamı kına gecesi yapılacaktı. Mahmure Hatun genç kızlığa veda ediyordu. Onun haremdeki bütün arkadaşları ile damat tarafından akrabalar ve yakın komşulardan gelen genç kızlar yalının büyük misafir odasında toplandılar. Mahmure Hatun bu genç ve bekâr kızların oluşturduğu uzun alay eşliğinde odaya girdi. Kızların hepsi çok şık görünüyordu. En güzel kıyafetlerini giymişlerdi saçları da parlıyordu. Çünkü saçlarını çiçekler ve mücevherlerle süslemişlerdi. Ellerinde küçük tabaklar içinde kandiller yanıyordu. Genç kızlar bir taraftan da yöresel ve geleneksel gelin türküleri söylüyordu. Mahmure Hatun iki yardımcısının yardımı ile gelin tahtına oturtuldu. Misafirler de sedirlerde oturup gelin hanımı seyre daldılar. O arada müzisyenler neşeli türkülerini çalıp söylemeye başladılar. İki rakkase odanın ortasında oynamaya başladı. Davetliler müziğe tempo tutarak el çırpıyorlardı. Kına gecesi müzik ve danslarla neşeli bir hal aldı. Herkes çok neşeli ve mutlu görünüyordu. Bu arada misafirlere tepsilerle çeşitli kuru yemişler dağıtıldı.

Misafirler çerezlerini atıştırıp eğlenirken Mahmure Hatun, Meva Hatun'un işareti ile iki yardımcısının eşliğinde dışarı çıktı. Özel eşyalarının bulunduğu bir odaya geçtiler. Üzerindeki çok kıymetli incilerle süslü ipek elbisesini çıkardı. Kına yakmak

üzere hazırlıklar başlamıştı. Üzerine keten bir gömlek ve altına da bir şalvar giydi. Başından aşağıya sarkan, yüzünü örten kırmızı tül bent taktılar. Sonra da hep birlikte eğlencenin yapıldığı odaya döndüler. Mahmure Hatun gene gelin tahtına oturtuldu. Gelinin sağ avuç içine kalınca bir tabaka halinde kına hamuru sürüldü. Meva Hatun da bu hamurun üstüne bir altın koydu. Sonra öteki eline de kına yakıldı. Sadullah Efendi'nin kızı Dilara ile gelini Mihriban da sol elinin avucuna büyükçe birer altın koydular. Hüzünlü gelin türküleri söyleniyordu. Mahmure gözyaşlarını tutamadı. Hıçkırığa hıçkırığa ağlamaya başladı. Davetliler de duygulandılar. Bazıları sessizce gözyaşlarını silmeye çalışıyordu. Türküler o kadar dokunaklıydı ki ağlamamak mümkün değildi. Kına tutana kadar kalmak üzere Mahmure'nin kınalı elleri beyaz bezlerle sarıldı. Kına gecesi daha sonra neşeli türkülerle devam etti. Bütün davetliler neşeli ve mutluydu. Gecenin bitmesini istemiyorlardı. Uykusu gelenler vedalaşarak ayrılmaya başladılar. Mahmure'nin yanında sarayı temsilen bulunan Meva Hatun ile Didenur gelin hanımı yalnız bırakmadı. Çünkü ertesi gün düğün başlıyordu. Haremde gelen iki arkadaşı da Mahmure'nin yanında yaldı. Gece yarısı uykuya dalana kadar sohbet ettiler. Arkadaşları onu son gençlik gecesinde yalnız bırakmak istemiyorlardı.

Ertesi sabah Meva Hatun, Didenur, Sadullah Efendi'nin kızı ve gelini Mahmure'yi düğüne hazırlamaya başladılar. Gelin hanıma önce parlak pullarla süslü beyaz bir bluz giydirdiler, altına da gümüş işlemeli ipek bir şalvar giydirdiler. Gelin kıyafetleri önceden itina ile hazırlanmış odanın sedirinde hazır bekliyordu. Mahmure ipek bluzunun üstüne vişne çürüğü renginde kadife bir kaftan giydi, Didenur'un yardımı ile. Kaftan gümüş ipler ve

incilerle süslüydü. Meva Hatun padişahın eşleri tarafından verilen değerli taşlardan oluşan bir gerdanlık taktı gelinin boynuna. Sadullah Efendi adına kızı ve gelini nikâh yüzüğünden başka iki de yakut yüzük taktılar gelinin parmaklarına. Daha sonra hediye olarak verilen pırlanta küpeler, altın bilezikler takıldı. Neditmeler Mahmure'nin saçlarını tarayarak örmeye başladılar. Sırtına doğru uzanan belikler gümüş tellerle birlikte örülüyordu. Sonra sıra gelinin yüzüne gelmişti. Pudra sürerek beyazlattılar yüzünü. Yanaklarına allık sürdüler. İnce sürme çektiler gözlerine. Alnına, çenesine, yanaklarına minik minik parlak taşlar yapıştırdılar. Gelinin yüzü ışık vurunca pırl pırl parlıyordu. Gümüş işlemeli uzun kırmızı tül duvakla tamamlanıyordu gelinin kıyafeti. Bu gösterişli gelin kıyafeti içinde Mahmure çok güzel görünüyordu.

Gelinin hazırlanmış olduğunu damat Sadullah Efendi'ye bildirdiler. Adet olduğu için damat gelinin duvağını kaldırıp yüzünü gördükten sonra yüz görümlüğü olarak hediyesini verecekti. O sırada Sadullah Efendi selamlıkta erkek misafirlerini ağırılıyordu. Haberi alınca tek başına sadece kadınların bulunduğu bölüme geçti. Mahmure gelin tahtına oturmuş, duvağı örtülü olarak damadın gelmesini bekliyordu. Sadullah Efendi gelinin duvağını kaldırarak yüzüne, gözlerinin içine anlamlı bir şekilde uzun uzun baktı. Bakışları ile ona olan sevgisini anlatmak istiyordu. Gelinin güzel yüzüne hayran kalmıştı. Yavaş şefkat dolu bir sesle kulağına fısıldadı: "Meğer sen umduğumdan da güzelmışsin. Gülen bu güzel yüzün hiç solmasın inşallah." Sonra cebinden iri elmas taşlı bir yüzük çıkararak Mahmure'nin parmağına taktı. Sadullah Efendi hediyesini verdikten sonra düğüne gelen erkek misafirlerini karşılamak üzere selamlık kısmına döndü.

Ellerinde çeşitli hediyeler olan kadınlar geliyordu haremlik bölümüne. Düğün sahibi olarak Sadullah Efendi'nin kızı ve gelini karşılıyordu misafirleri. Gelin tarafından da Meva Hatun'la Didenur karşılamada bulunuyorlardı. Yüz görümlüğü hediyesini aldıktan sonra Mahmure tekrar gelin tahtına oturdu. Misafirlerin her biri onu kutladılar, mutlu olması için dua ettiler. Yalının bütün odaları misafirlerle dolmuştu. Hizmetliler şerbet ve şeker ikram ediyorlardı.

Selamlıkta musiki heyetine özel bir yer ayrılmış. Türkülerle düğün evini şenlendiriyorlardı. Öğleden sonra sofralar kurulmaya başladı. Misafirler müzik eşliğinde yemeklerini yerken bazıları da aralarında sohbet ediyordu. Selamlıktan yükselen müzik sesi haremlikten de rahatça duyuluyordu. Müzik dinleyerek, sohbet ederek yediler yemeklerini. Yer sofraları kaldırılmadan şerbet ikramları başladı. Saz heyeti mola verdiğiğinde misafirler daha derin sohbetlere dalıyordu. Selamlıkta olduğu gibi haremlikte de değişen bir şey yoktu. Bütün misafirler düğün evinde mutlu görünüyorlardı. Üç gün üç gece devam edecekti Mahmure'nin düğünü. Akşamüzerine doğru misafirler birer ikişer ayrıldılar konaktan. Düğünün ilk günü böylece tamamlanmış oluyordu.

Mahmure, Sadullah Efendi'nin yakın akraba ve komşularından ve henüz ayrılmamış olan misafirlerden izin isteyerek gelin odasına geldi. Meva Hatun yönlendiriyordu gelin hanımı. Odaya beraber geldiler. Damada da haber verildi gelmesi için. Damat odaya gelince Meva Hatun ayağa kalktı ve damadın ve gelinin ellerini birleştirdi; "Allah sizi hiç ayırmasın, bir yastıkta kocatsın inşallah" dedi. Gelin ve damat bu samimi temenniye "Âmin!" diyerek cevap verdiler. Meva Hatun sordu:

— Şimdi sizi yalnız bırakacağım. Karnınız acıkmıştır, hafif yiyecek bir şeyler getireceğim.

— Siz bilirsiniz, dedi Mahmure.

Meva Hatun gidince bir süre sessizlik oldu odada. Sadullah Efendi gelinin elini tuttu ve gözlerinin içine derin derin bakarak;

— İnşallah sen ve ben mesut ve bahtiyar olacağız.

— Benim de bütün isteğim o, Efendim.

İkisi de konuşacak konu bulamıyorlardı. Aynı cümleleri birkaç kez tekrarlayıp durdular. Kapı çalındı, Meva Hatun geldi içeriye, iki hizmetli kadının da ellerinde yemek kapları vardı. Sedirin önündeki alçak yer sofrasına bıraktılar kapları ve hiç konuşmadan çıktılar odadan. Meva Hatun tekrar sordu, bir isteğiniz var mı diye. Yok dedi Mahmure. Meva Hatun, “Ben yandaki odadayım, ne ihtiyacınız varsa çekinmeden isteyiniz, yardımcı olacağım” dedi. Bu sözlerden sonra gelin ve damadı yalnız bırakarak çekip gitti Meva Hatun. Hem gelin hem damat heyecanlandılar. Yemek yiyecek halleri de yoktu aslında. Adet yerini bulsun kabilinden yer sofralarına oturarak birkaç lokma atıştırdılar. Önceden hazırlanmış ıslak havluya elini ağzını sildikten sonra Sadullah Efendi damatlık seccadesini serdi kibleye doğru. Gerdek gecesi damadın iki rekât nafîle namazı kılması adet edinilmişti. Bu arada sofraya toplanmış damat da nafîle namazını kılmış bulunuyordu. Meva Hatun Mahmure'nin gelinliğini çıkarmak için yardım edecekti. Birlikte yan odaya geçtiler önce, dikkatli bir şekilde gelinin başlığını duvağını çıkardılar. Sonra üstündeki kaftanını, bluzunu ve şalvarını çıkarıp itina ile katladı. Bu kıyafetleri Mahmure düğün süresince daha bir hafta giyecekti. Bu özel zıfaf gecesi için hazırlanmış uzun geceliğini giydirdi. Sonra örgülerini çözerek saçlarını tarayıp şekillendirdi.

Gelin yatağı bu odadaydı. Hazırlıklar tamamlandıktan sonra Mahmure'nin içini bir heyecan kapladı. Meva Hatun tekrar tembihledi:

— Gene hatırlatmış olayım, ben yandaki odadayım. Herhangi bir ihtiyacınız olunca seslenin yardım ederim.

— Sen merak etme, inşallah herhangi bir yardıma ihtiyacım olmaz.

— Sakın heyecana kapılma, sen sağlıklı bir kızsın, korkacak, heyecanlanacak bir sebep yok.

— Ben iyiyim, merak etme.

— O halde ben sizi gene baş başa bırakıyorum. Gelmesi için Sadullah Efendi'ye sesleneceğim.

Sadullah Efendi odaya gelince Mahmure ayağa kalktı, utan-
gaç ve heyecanlı bir şekilde bekliyordu. Damat bir taraftan so-
yunuyor bir taraftan da karısının tedirgin halini gözlüyordu.
Ellerinden tutarak sarıldı, buz gibiydi elleri, üstelik titriyordu.
Onun bu halini görünce sordu:

— Nedir bu halin, yoksa korkuyor musun?

— Şimdi geldi içimden bu korku, evet korkuyorum.

Sarılp öptü yanaklarından, yüzünü okşadı yavaşça. Ona sevgiyle şefkatle yaklaşarak sakinleştirmek için uğraşıyordu.

— Korkmana hiç gerek yok, artık sen benim karımsın, bu-
gün olması şart değil ki, yarın olur başka bir gün olur, yeter ki
sen rahat ol.

Mahmure bu sözleri duyduktan sonra biraz rahatladı.

Mahmure sabah erken uyandı. Yatağından çıkarak cam kenarına oturup yaslandı. Güneş yeni doğuyor, Tunca'nın ve Meriç'in suları aydınlanıyordu. Oturdıkları yalı Tunca ve Meriç nehirlerinin birleştiği noktaya çok yakındı. Bu sebeple Mahmure sanki bir deryayı seyrederek gibiydi. İlkbaharın en güzel günlerini yaşıyordu Edirne. Güllerin, katmer katmer, rengârenk cömertçe açtığı günlerdi. Yalının bahçesindeki çeşitli renklerdeki güller ve duvarlara tırmanmış yediveren güllerinin kokusu sabah yeli ile savruluyordu. Söğüt bülbülleri adeta yarışıyorlar, şakıdıkça şakıyorlar, durmadan. Ağaçlar yemyeşil yapraklarına bürünmüş, otlar bereketle Nisan yağmurları ile büyüyüp Bülbül Adası'nı yemyeşil cennet bahçesine çevirmişlerdi. Mahmure bütün bu güzelliklerin ortasında pencereden bakarak durgun suları seyrediyordu. Nedense bir türlü kendini mutlu hissedemiyordu. Hâlbuki yalıdaki hayatı sarayın hareminden çok daha rahattı. Emrinde hizmetçiler olacak, elini soğuk sudan sıcak suya sokmayacak, bir dediği iki olmayacaktı. Doğru, bunların hepsi gerçektir, fakat gene de o kendini altın kafesteki bülbül gibi hissediyordu. Hâlbuki o şu ağaçlarda şakıyıp duran, daldan dala konan bülbüller gibi olmalıydı. Kendi eşini kendisi seçmeliydi.

İşte hayali kanat germiştii gözlerinin önünde; sevdiği adamı, Bostancıbaşı Yusuf Ağa'yı düşünüyordu. Ne kadar ayıptı yaptığı, nikâhlı kocası yanı başında uyurken o neleri düşünüyordu. Fakat ne yazık ki bir türlü sevdiği adamın hayali gözlerinin önünden gitmiyordu...

Sadullah Efendi'nin uyanıp öksürmesi ile çıkabildi hayallerinden. Yüreği ezikti, kurumuş bir yaprak, kırılmış bir dal gibi

hissediyordu kendini. Kelebekler gibi sessizce kanat çırparak uçup gitmek istiyordu.

Mahmure bir süre daha durgun sulara baktıktan sonra ya-vaşça yatağına girdi. Ortalık iyice aydınlanmıştı. Kâhya Kadın Meva Hatun kapıyı çalarak seslendi, ikisi de yataklarından çıktılar, yalı gene hareketlenmişti. Sadullah Efendi giyinerek selamlık tarafına geçti. Burada erkekler için sofra hazırlanıyordu. Meva Hatun yanına Didenur'u alarak gelin odasına geldi. Mahmure'nin gelinliğini giydirecekler, saçını tarayacaklardı.

Haremlik tarafında da sofra kuruldu, yalıdaki bütün kadınlar sofraya davet edildiler. Bu arada hepsi Mahmure'nin yüzüne kaçamak bakarak bir şeyler anlamaya çalışıyordu. Fakat nedense bir türlü doğru dürüst bir anlam çıkaramıyorlardı.

Düğünün üçüncü gününden sonra hafta boyunca yalının bahçesine yer sofraları kuruldu. Zengin fakir, her kim olursa olsun verilen bu ziyafetlere davet edildiler. Osmanlı'da bu bir gelenektir. Bütün düğün derneklerde fakir halka sofraya açmak adettir.

1452 MART AYI İKİNCİ MEHMET İSTANBUL'U ALMAK İÇİN HAZIRLIKLARA BAŞLADI

Mükrimе Sultan ile Gülbahar Sultan, Edirne sarayında dayalıma içinde yaşamlarını sürdürüyorlardı. Gülbahar Sultan'ın oğlu Beyazıt dört yaşına gelmişti. Annesiyle birlikte Dimetoka sarayında yaşarken Edirne sarayına geldiklerinde küçüktü. Emeklemeyi, desteksiz oturup oyuncakları ile oynamayı, tay tay durmayı, sonra da ilk adımlarını atarak yürümeyi Edirne sarayında öğrendi. Süt dişlerini çıkarırken ateşleniyor annesine zor günler yaşatıyordu. Mükrimе Sultan bu zor günlerinde Gülbahar Sultan'a hep destek oldu. Hazırlanmasına öncülük ettiği ilk adım töreni hala konuşuluyordu. Evlerde aile içinde küçük bir eğlence olarak düzenlenen ilk adım çöreği Edirne sarayında debdebeli bir merasim halini almıştı.

İlk adım töreni, tay çöreği veya köstek çözme adı ile de biliniyordu. İlk adım töreni en eski geleneklerimizdendir. Minik bebek ilk adımlarını atarken kutlamak, iyi dileklerde bulunmak güzel bir gelenektir. Balkanlarda tay çöreği deniliyor, Anadolu'nun en eski geleneği olarak köstek çözme olarak isimlendiriliyor ve şenliklerle törenlerle kutlanıyordu. Bir Türkmen kızı olarak Anadolu geleneklerini çok iyi bildiği için Mükrimе Sultan düzenlemişti adım çöreği merasimini. Minik Beyazıt; yere sapasağlam bassın, hayatı boyunca yıkılmasın, dik dursun,

kendine güvensin, adımları güvenli ve güvende olsun isteniyordu. Ardına hiç bakmasın, zorluklarla karşılaşmasın, önüne köstek olacak şeyler gelmesin, işte hep bu temennilerle kutlanırdı ilk adım merasimi.

Un, su ve mayadan yapılan hamurdan yassı biçimdeki çığ çöreklerin birkaç tanesinin içine gümüş paralar kondu. Törenler geleneklere uyularak Cuma günleri düzenleniyordu. İçinde gümüş paralar olan çörekler özellikle törene katılan sadrazam ve paşaların eşlerine ikram edildi. Bir tanesi de bebeğin babası İkinci Mehmet'e. İkinci namazı sonrası tahtında ikram edilmişti.

Edirne sarayının haremindedeyayan hatunların günleri hep kapalı mekân içinde kafesler arkasında geçtiği için böyle kutlamaları çok seviyorlardı.

Padişah İkinci Mehmet son günlerde eşlerine karşı iyice ilgisiz kalmaya başladı. Hareme uğramaz olmuştu. Haliyle Mükrimme Sultan ile Gülbahar Sultan bu ilgisizliğe karşı üzüntü duyuyorlardı. Hatta bir gün aralarında ilgisizliğin sebebini anlamak için dertleşme ihtiyacı duydular:

— Sultan'ımız, haşmetlimiz nedendir acep yüzümüze bile bakmaz oldu, diye sordu Mükrimme Sultan'a.

— Merak etme, gözü kimseyi görmüyor.

— Yeni gelen gencecik cariye kızlar var, onları da görmüyor mu acep.

— Sanmam, gece gündüz toplantı. Tunca kenarında gezinirken bile hocalarımla, ulema ile İstanbul'u konuşuyor.

— Kafasına koymuş bir kere ille alacak İstanbul'u.

— Farkında mısın, eskiden günlerce süren sürek avlarına çıkardı, Çömlek köye kadar giderler her türlü yaban hayvanı avlardı.

— Artık başka avlarla uğraşiyor.

— Av partilerine ayıracak fazla vakti yok.

— Geçen hafta Gölbaba'ya kadar gitmişler, Döllük ve Suakacağı dolaylarında, Tunca Nehri kenarlarında avlanıp dönmüşler.

Bizans imparatoru Konstantin, İkinci Mehmet tahta çıktığı günden beri durmadan tahrik edici hareketlerde bulunuyordu. Üvey annesi Despina Mara Sultan ile evlenmek istemiş bunun için elçiler göndermişti. Maksudı Osmanlı'yı içerden fethetmek ve oyalamaktı. Başka bir amacı yoktu. İkinci Mehmet bu garip teklifi şiddetle reddetti. Konstantin'in istekleri bitmiyordu. Bu sefer yeni bir ihtilaf çıkardı. Elçilerle haber göndererek, Orhan Çelebi'yi serbest bırakacağını söyledi. Orhan Çelebi, Yıldırım Beyazıt'ın oğullarından Süleyman Çelebinin torunuydu. Şehzadelerin taht kavgaları sürerken özellikle Bizans sarayına gönderilerek tutsak edilmişti. Buna karşılık Osmanlı Bizans'a her yıl üç yüz akçe ödeme yapıyordu. Konstantin yazdığı mektupta; Orhan Çelebi'yi serbest bırakırsa saltanatta hak iddia edeceğini, padişahın başına dert olacağını söylüyor, daha çok haraç istiyordu. Sultan İkinci Mehmet bu teklifi şiddetle reddetti. Cevap vermeye bile tenezzül etmedi. Ödenen üç yüz akçe, Struma Nehri kenarındaki araziden toplanıyordu. Selanik kadısına gönderdiği fermanla vergi toplayan Bizans memurlarının kolulmasını emretti.

İkinci Mehmet'in babası İkinci Murat da İstanbul'u almaya teşebbüs etmiş fakat başarılı olamamıştı. Ölmezden önce bu güzel şehri alması için oğluna vasiyette bulunmuştu. Bu sebeple İkinci Mehmet gerekli hazırlıklarını tamamladıktan sonra harekete geçecekti. Konstantin'in bitmeyen istekleri ve tahrikleri sonucu padişah fetih hazırlıklarını hızlandırdı; "Ya ben İstanbul'u alırım ya da İstanbul beni" diyordu.

Bizanslılar kale duvarları arkasındaki hücumlara ve muhasaralara alışık olduklarından pek aldırış etmiyorlardı. Çünkü İstanbul tam on yedi defa muhasara edildiği halde başarı sağlanamamıştı. Bunun sebebini şehir halkı Meryem Ana'ya bağlıyorlardı. Hazreti Meryem dünyanın bu en güzel şehrinin sahibesi olarak mucize gösteriyor ve şehri koruyordu.

İkinci Mehmet'in tahta çıkışında kutlama için gelen elçiler döndüklerinde padişahın güçlü ve kararlı duruşunu, Osmanlı'nın zenginliğini anlatıp durdular. Ayrıca ticaret için gelen Bizanslı tüccarlar fetih için yapılan hazırlıkları anlattıkça halkın morali bozulmaya başlamıştı. Hazreti Meryem'in mucizesine olan inançları da zayıflıyordu. Sultan Mehmet'in ne gecesi belliydi ne gündüzü. Aklı fikri İstanbul'daydı. Geceleri gözüne uyku girmiyor, gündüzleri de çizdiği haritalar ve fetih planları üzerinde çalışıyordu. Hocaları, yetişkin ilim irfan sahibi ulemalar, zaman zaman onun bu çalışmalarında hazır bulunuyorlardı. Bu sıkıntılı günlerinde vaktini daha çok Tunca Nehri kıyısındaki yeni sarayda geçiriyordu. Bazen hocalarını yanına alarak nehir kenarlarında, söğütlerin yeşil dallarının gölgelerinde dolaşır, onlarla hep İstanbul'u konuşurdu.

Sultan Mehmet, Anadolu'dan Rumeli'ye orduyu nasıl geçireceğini düşünüyordu. Küçük bir tehlike gördüklerinde bile

Bizans Çanakkale boğazını kapatıveriyordu. Bunun için başka bir yol bulmalıydı. Bir gün yerinde görüp karar verebilmek için İstanbul'a boğaz sahillerine gitti. Sadrazam Çandarlı Halil Paşa, Vizirler, komutanlar ve ayrıca Mimar Müslihiddin Ağa da yanlarında. Tam da Anadolu Hisarı'nın karşısındaydılar. Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'ya döndü:

— Halil, şuraya bir hisar yapmak istiyorum. Artık Bizanslılar yolumuzu kesemezler, dedi. İnşa edilecek hisarın yerini işaret etti. Halil Paşa:

— İsaetli olur hünkârım, ancak bu topraklar bizim değil. Bizanslılardan izin almamız gerekir.

Sadrazam Halil Paşa'nın muhalefetine rağmen Mimar Müslihiddin Ağa'yı çağırdı, hisarın mimari planının yapılmasını emretti. 26 Mart 1452 tarihinde inşaata başlandı. Hatta temeller hazırlanırken büyük bir hamam ortaya çıktı ve onun taşları da temelin inşaatında kullanıldı. Padişah başta olmak üzere yaşlı vezirler, aksakallı âlimler taş taşıyor temel kazıyorlardı. Tam beş bin kişi seferber olmuştu. 1452 yılı Ağustos ayının yirmi sekizinci günü inşaat kusursuz bir şekilde bitirildi. Böylece İstanbul'un zaptı için en önemli hazırlık tamamlanmış oldu.

EDİRNE'DE AŞK CİNAYETİ

Mahmure, Edirne sarayının haremindedir sıradan bir cariye olarak yaşıyordu. Otuz yaşından sonra bütün umutlarını yitirmiş sonunda Bostancıbaşı Yusuf Ağa ile çok tehlikeli bir aşk ilişkisi yaşamaya başlamıştı. Haremde sahipleri Mükrim Sultan ile Gülbahar Sultan insani bir davranışla devreye girmiş ve Mahmure'yi sonu idam olabilecek bir maceradan zarar görmeden kurtarmışlardı. Saraya yakışan bir düğün yapılmış, gelin alayı, gelin hamamı, nişan ve bu gibi bütün güzel geleneklerle birlikte telli duvaklı, türkölü çengili şekilde yuvasını kurmuşlardı. Mahmure Tunca ve Meriç nehirlerine nazır yalıda, emrindeki uşaklar ve halayıkların elini sıcak sudan soğuk suya sokmaksızın yaşamaya başladı. Bülbül Adası'nda ve nehir boylarında başka yalılar da vardı. Buralarda Edirne'nin en ünlü şairleri, zengin aileleri, mevki sahibi vezirleri, paşaları oturuyordu. Mahmure kısa zaman içinde çevresindeki yalılarda yaşayan hatunlarla ahbablıklar kurarak gidip gelmelere başladı. Daha sonra çevresini daha da genişletti.

Sadullah Efendi uzun süre mabeyin başkâtipliği yaptığı için kalburüstü aileler tarafından tanınan ve çok sevilen bir kişiydi. Görevi icabı padişahın dışarı ile olan ilişkilerine bakıyor, onun buyruklarını ilgililere bildiriyor, kimi kişilerin dileklerini de padişaha bildiriyordu. Haliyle Edirne genelinde hatta ülke çapında çok tanınan bir kişi halini almıştı. Mahmure Hatun'un

yeni yeni dostlar edinmesi çevresini genişletmesi bu sebeple kolay oluyordu. Zamanla şehir içindeki konaklarda yaşayan zengin ve mevki sahibi paşaların eşleri ile de tanışmaya başladı. En çok da Eski saray ile Sarı Cami arasında kalan bahçe içindeki büyük konakta yaşayan Cavidan Hatun'a gidiyordu. Yaşlı kocası Feyzullah Paşa ölünce dul kaldı. Bu kocaman konakta annesi ile yaşıyordu. Fakat evin düzeni Paşa'nın sağlığındaki gibi aynen devam ediyor, bahçıvanı, halayığı, erkek hizmetlileri görevlerini sürdürüyorlardı.

Mahmure, Mükrime Sultan ve Gülbahar Sultan'la da iyi ilişkilerini devam ettiriyordu. Ona yapılan iyiliğe karşı nankörlük edecek değildi. Hareme son gelişinde Mükrime Sultan'la uzun uzun sohbet ettiler. Yeni yaşamının güzelliğini ballandıra ballandıra anlatıyordu. Hiç şikâyetçi olmadı yeni yaşamından dolayı. Mükrime Sultan, arada bir kasıtlı sorular sorarak Bostancıbaşı Yusuf Ağa için duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışıyordu. Bu konu açılınca Mahmure'nin aklının hala Bostancıbaşı'da kaldığı, onu kalbinden söküp atamadığı anlaşılıyordu. Gülbahar Sultan, oğlu Beyazıt ile meşgul olduğu için bu sohbe te katılamamıştı. Mahmure yalısına döndükten sonra Mükrime Sultan onun sözlerini düşünüp değerlendirmeye başladı. Onun Sadullah Efendi'yi hala kabullenememesi, hala Bostancıbaşı'ya olan aşkını kalbinin bir köşesinde saklamış olması Mükrime Sultan'ı endişelendirdi. "Bu hatun bir çılgınlık yaparsa bizi de rezil edecek" diye sayıklıyordu. Ertesi gün Gülbahar Sultan'la da konuştular. O da aynı görüşteydi. Mahmure'nin gene eskisi gibi Bostancıbaşı ile gizli gizli buluşabileceğini düşünüyordu. Sonra ikisi baş başa vererek bu işe bir çare aramaya başladılar. Ne yapabilirlerdi ki. Mahmure'yi bir odaya kapatarak üzerine

kilit vuracak halleri yoktu. Fakat gene de bir çare bulmalıydılar. Bostancıbaşı sarayın güvenliğini üstlenmiş bir asker olarak geniş yetkileri olan bir kişiydi. Bu geniş yetkiler ona böyle bir maceraya atılabilmesi için cesaret veriyordu. Onun cesaretini kırmak için ne yapılmalıydı, bunları düşünüyorlardı. Bu soruyu Mükrime Sultan cevaplandırdı: “Bostancıbaşı Yusuf Ağa’nın görevine son vermeliyiz” dedi. Nitekim öyle de oldu. Gülbahar Sultan, Sadrazam Çandarlı Halil Paşa’nın hatunu ile bu konuyu enine boyuna konuştu. Sonunda onu da ikna etti. Acıyorlardı Mahmure’ye, aslında bu bir kadın dayanışmasıydı. Çandarlı Halil Paşa ile konuşarak bu mesele sessiz sedasız halledilecekti. Aradan bir hafta bile geçmedi ki Bostancıbaşı görevinden azledildi. Yeniçeri ocağından da çıkarıldı. Kendisine azil namesi tebliğ edildi.

Bostancılar sarayın veya şehrin güvenliğini sağlarken ayrıca saraya ait bağ ve bahçelerin bakımını da yapıyorlardı. İkinci meslekleri bahçıvanlıktı. Bostancıbaşı’nın şehre çok yakın olan Avarız köyünde Tunca Nehri kenarında sebze bahçesi vardı. Bu bahçeyi görev süresi içinde adamları vasıtasıyla çalıştırıyordu. Aslında bütün bostancılar isterlerse görevlerinin dışında kendileri için bağ ve bahçe işi ile uğraşabiliyorlardı. Asıl görevlerini aksatmamak şartıyla üretim yapıyorlardı. Bostancıbaşı Yusuf Ağa görevinden azledildikten sonra Avarız köyündeki bahçesine çekildi. Geçimini artık sebze işinden sağlayacaktı.

Edirne’de dondurucu kış günleri geride kalmış ilkbahar rüzgârları ile topraklar ısınmaya başlamıştı. Tabiat yeni yeni uyanıyordu. Herkes bahçesinde hareket halinde; toprağı kazıyor, ağaçlarını buduyor, meyve ağaçlarını aşılamaya çalışıyordu.

Göçmen kuşlardan kırlangıçlar da gelmişler telaşlı bir şekilde evlerin saçaklarına yuvalarını yapıyorlardı.

Rahmetli Feyzullah Paşa'nın eşi Cavidan Hatun her yıl bahara çıkarken konağının kocaman bahçesine esaslı bir bakım yaptırmaktaydı. Kendi bahçıvanı yetmiyormuş gibi Bostancıbaşı Yusuf Ağa'yı yardıma çağırırdı. Yusuf Ağa meyve ağaçlarının aşılmasından, çiçek yetiştirme işinden çok iyi anlıyordu. Kocası Feyzullah Paşa ölmezden önce de gelip birkaç gün yardımcı olurdu. O yıl da Yusuf Ağa gene gelmiş konağın bahçesinde ağaçları budamakla meşguldü. Mahmure büyük bir tesadüf eseri olarak o gün Cavidan Hatun'a misafirliğe geldi. Akşamın belli saatinde yalının arabacısı tekrar gelerek onu alacaktı. Oturup karşılıklı sohbet etmeye başladılar. Hizmetli kadın önce şerbet ikram etti, daha sonra da tatlı ikramında bulundu. Konağın bahçeye açılan pencerelerinde kafes yoktu. Bahçenin güzelliği bütün çıplaklığı ile görülebiliyordu. Cavidan Hatun "Bugün hava çok güzel, biraz bahar havası alalım" diyerek pencereyi açtı. Bahçede yüksek sesle konuşmalar oluyordu. Birisinin sesi tanıdık geldi Mahmure Hatun'a. "Bu ses Yusuf Ağa'nın sesi" diyerek dikkat kesildi. Kalbi yerinden çıkacak gibi olmuştu. Heyecandan benzi sararmıştı, elleri titriyordu. Gözlerinden iki damla yaş geldi. Cavidan Hatun telaşla sordu:

— Hayrola Mahmure, hasta mısın?

— Yok bir şey, merak etme, şimdi geçer, yürek yarası depreşti de.

Su getirdi hizmetli kadın. Yüzünü yıkadılar. Rengi yerine gelmeye başlayınca tekrar sohbet etmeye başladılar. Cavidan Hatun onun geçmişte Yusuf Ağa ile olan ilişkisini duymuştu,

lakin bu kadar derin bir aşk olduğunu tahmin edemiyordu. Bu sebeple nasihat etmeye başladı:

— Bak kızım, kimseden kimseye fayda yok. Bozma rahatını, yıkma yuvanı.

— Elimde değil Cavidan Hatun. Yandı çiçeklerim susuzluktan, lalelerim birer birer soldular.

— Ben de çok üzülüyorum senin haline.

Daha sonra uzun uzun konuşup dertleştiler. Fakat sonunda birbirlerini delice seven bu dertlileri sevindirmeye karar verdi Cavidan Hatun. O gün Mahmure ile Yusuf Ağa'yı bir araya getirerek hasret gidermelerini sağladı. Fakat o günkü buluşmadan sonra yeni yeni buluşmalar birbirini takip etti. Cavidan Hatun sayesinde iki âşık haberleşiyor, hatta ara sıra da bir araya bile gelebiliyordu.

Edirne önemli bir ticaret merkezi halini almıştı. Bursa'dan ve Avrupa'nın çeşitli şehirlerinden göç ederek gelen Yahudiler, Edirne ticaretine büyük canlılık kazandırdılar.

Edirne 1361 yılında fethedildiğinde burada yerleşik küçük bir Yahudi topluluğu vardı. Fetihte Osmanlıları kurtarıcı olarak karşıladılar. Yahudiler dokuma, dericilik, şarapçılık işi ile uğraşıyorlardı. Bu Yahudiler o zaman başkent olan Bursa'da yaşayan Yahudilere çağrıda bulunarak, Edirne'ye gelmelerini ve Türkçeyi kendilerine öğretmelerini istediler. Sarayın da teşviki ile Bursa'da yaşayan Yahudilerin bir kısmı Edirne'ye göç etti. Gelenlerin çoğunluğu sarraflıkla uğraşıyordu. Daha sonra Edirne başkent olunca Bursa'dan daha çok Yahudi buraya göç

etti. Ayrıca vergi muafiyetleri verildiği için Edirne'ye Bosna, Sırbistan, Macaristan, Güney Almanya, İtalya, Fransa, Polonya ve Rusya'dan yeni göçmenler geldi. Balkanların henüz fethedilmemiş noktalarından da göçler oldu. İmparatorluğun idari merkezi Edirne göçmenlerle durmadan doluyordu.

Edirne, başkent olduktan sonra çeşitli Avrupa şehirlerinden krallar tarafından kovulan veya baskılara dayanamayan Yahudiler Edirne'ye göç ediyordu. 1376 yılında Birinci Louis tarafından Macaristan'dan kovulan Yahudiler Edirne'ye sığındılar.

Benzer bir şekilde 1394 yılında Fransa Kralı Altıncı Karlos tarafından kovulan Yahudiler de Edirne'ye sığındılar.

1420 yılında Venedikliler tarafından baskıya uğrayan Selanikli Yahudilerin de Edirne'ye kaçtığı bilinmektedir.

Edirne bütün bu göç olaylarından sonra Avrupa'nın en büyük Yahudi topluluğuna ev sahipliği yapmaya başladı. Dolayısıyla Edirne Hahambaşısı, bütün Güneydoğu Avrupa Yahudilerini yönetmeye başladı.

Şehrin Aşkenaz cemaati başkanı İshak Sarfati, batı Avrupalı soydaşlarına hitaben bir mektup gönderdi. Bu mektubunda onların Osmanlı topraklarına gelip yerleşmelerini önerdi. Haham Sarfati, baskılardan bunaltıp Almanya'dan kaçıp Edirne'ye yerleşen bir Yahudi idi. Haham Sarfati mektubunda aynen şöyle yazıyordu: "Tanrının kutsadığı Türk topraklarında huzur ve mutluluk buldum. Türkiye sizin için de barışın yeri olabilir. Burada bizim şikâyet edebileceğimiz hiçbir şey yoktur. Bizler servet sahibiyiz. Elimiz altın, gümüş dolu. Vergilerimiz ağır değil ve ticaretimiz serbest. Her şey ucuz ve her birimiz huzurlu ve hürdür." Bunun dışında haham mektubunda hacılığa

gidecekler için Edirne'nin kutsal topraklara ve Filistin'e yakınlığını da hatırlatıyordu. 1430 tarihinde bu mektup sarayın bilgisi dâhilinde gönderilmişti.

Haham Sarfati'nin mektubundan sonra Avrupa'nın birçok yerinden Aşkenaz kökenli Yahudiler Edirne'ye göç ettiler. Aşkenaz cemaati güçlendi ve kendi sinagoglarını kurdular.

Edirne'ye gelip yerleşen Yahudi aydınlar yeteneklerini gösterip devlet kademelerinde de görev aldılar, önemli mevkilere yükselenler oldu. İshak adında bir Yahudi İkinci Murat'ın mahiyetinde Hekimbaşı olarak görev yaptı. Gene Yakup isimli bir Yahudi İkinci Murat'ın mahiyetinde hekim olarak çalışırken daha sonra İkinci Mehmet'in de Hekimbaşılığını yapmaya başlamıştı.

O günlerde şehrin en hareketli çarşısı Bedesten çarşısıydı. Tabaklanmış, boyanmış deri mamulleri satanlar (sahtiyanlar) keçi kılından dokunmuş çul, yem torbası, çadır satanlar (mutafçılar) bakırcılar, manifaturacılar, sarraflar bu çarşıda toplanmışlardı. Ahi Evran inancına göre kurulmuş esnaf loncaları mükemmel şekilde görev yapıyordu. Edirne'de en çok sarraf bu çarşıda ticaret yapıyordu. Sarrafların tamamı da Yahudi'ydi. Manifaturacılar loncasının başkanı Agâh Efendi'nin de dükkânı Bedesten çarşısındaydı. Sadullah Efendi mabeyin başkâtipliğinden emekli olduktan sonra vakit buldukça Agâh Efendi'ye giderek sohbet ediyordu. Onunla ahbaplığı çok eski yıllara dayanıyordu. Sadullah Efendi'nin geldiğini gören komşu esnaflardan da gelirler tatlı tatlı sohbet ederlerdi. Bu tatlı sohbetlere çok zaman sarraflık yapan Yahudi esnaflardan da katılanlar olur, hoşça vakit geçirirlerdi.

Sadullah Efendi vakit namazlarını çoğunlukla değişik camilerde kılmayı tercih ediyordu. Bazen Muradiye, bazen Üç Şerefeli, bazen de Darülhadis Camii'ne gidiyordu. Edirne'de yaz sıcakları ile havalar epeyce ısınmıştı. Yemyeşil Söğütlük ormanından geçip Karaağaç'a Timurtaş köyüne gitmeyi düşündü. Seyrek de olsa Timurtaş köyüne giderek Timurtaş Paşa Camii'nde namaz kılmayı severdi. Önceden tembihlediği için araba hazırlanmış, yalı kapısında onu bekliyordu. Arabacı elindeki dizginleri salarak atın sırtına dokundurdu. Karaağaç, Timurtaş Köyüne doğru yol almaya başladılar. Yol boyunca etraftaki bahçelerden sesler duyuluyor, arada şarkılar, türküler söyleniyordu. Edirne'nin bütün bahçeleri nehir kıyılarındaydı. Bahçeler, nehirlerden dolaplarla çekilen sularla veya bostan kuyularından çekilen sularla sulanıyordu. Dolaplar atlarla çekilerek çalışıyordu.

Halkın içme suyu ihtiyacını karşılamak üzere çevre köylerdeki su kaynaklarında künklerle getirilen sular sarnıçlara doluruyordu. Yeni sarayın su ihtiyacı da Sarayakpınar köyündeki su kaynağının künklerle saraya kadar taşınması ile sağlanmıştı. Kaynak ile saray arasındaki seviye farkı nedeniyle sular saraya kendi cazibesi ile akıtıldı. Konakların da su sarnıçları vardı. Sakalar yakınlardaki kaynaklardan aldıkları suları eşek sırtında taşıyarak sarnıçlara döküyordu. Damlardan akan yağmur suları da sarnıçlara akıtılarak kullanılıyordu.

Sadullah Efendi Söğütlük ormanının derinliklerinde yol alırken söğüt bülbüllerinin şakıyışlarını da zevkle dinledi. Kısa süre sonra önce Karaağaç'a sonra da Timurtaş köyüne geldi.

Timurtaş köyü Karaağaç'ın yanı başında, bir, iki kilometre mesafede kurulu bir sayfiye yerleşimiydi. Edirne Osmanlı'nın

eline geçtiğinde Karaağaç mahallesinin yerinde Maraş adında bir köy bulunuyordu. Köy halkının anlaşmazlığı sebebiyle köy Eski ve Yeni Maraş adı ile ikiye ayrıldı. Eski Maraş daha sonra Karaağaç adını aldı. Buraları şehir merkezine göre yüksekte kaldığı için, ayrıca sürekli esen latif bir rüzgâr hâkim olduğu için serin oluyordu. Bir Rum köyü olan Karaağaç ve Timurtaş Köyü o günlerde bir mesire yeri olarak değerlendiriliyordu. Osmanlı gelen yabancı konuklarını buralarda ağırlardı. Sadullah Efendi de Timurtaş köyünün serin havasını bildiği için Edirne'nin o bunaltıcı yaz sıcaklarından arada bir buralara geliyordu. Bu arada çok sevdiği Timurtaş Camii'ni ziyaret ederek vakit namazını da kılıyordu.

Yaz sıcakları ile birlikte en uzun günlerinden birini yaşıyordu Edirne. Sadullah Efendi serin cami mekânı içinde ikinci namazını kıldıktan sonra cami kapısında bekleyen arabasına bindi. Bazen ılık bazen de sıcak bir rüzgâr, dalgalandırıyordu etraftaki boy atmış yeşil otları. Buraları bile epeyce ısınmıştı. En iyisi Bedesten çarşısında, arkadaşı Agâh Efendi ile muhabbet etmeye gitmeliydi. Üstelik Edirne'nin en serin yerlerinden birisiydi Bedesten çarşısı. Arabacı sordu:

— Ne tarafa gidiyoruz Bey'im?

— Şehre gidelim, Bedesten'de Agâh'la biraz laflarız.

— Etraftaki yeşil çimenlerden bir torba doldurdum. Ben de Şafak Hanı'nın avlusunda atı yemlerken beklerim.

— Akşam namazını evde kılacağım. Beni almak için zamanı ona göre ayarlarsın.

— Baş üstüne Bey'im.

Bir saat bile sürmedi yolculuk. Sadullah Efendi Bedesten çarşısına geldiğinde Agâh Efendi her zamanki gibi gene dostları ile sohbet ediyordu. Arkadaşının geldiğini görünce ayağa kalkarak ona yer gösterdi. Sohbeta katılan dükkân komşuları da ayağa kalkarak Sadullah Efendi'ye saygı gösterdiler. Kısa bir sessizlikten sonra nezaketen hâl hatır sordular birbirlerine. Sohbeta katılanlardan birisi manifaturacılar Bursa'dan ipek kumaşlar getiren bir tüccardı. Altı gündür Edirne'de manifaturacıları dolaşarak mal satıyor, sipariş topluyordu. Bu ziyaretleri esnasında şehirde dolaşan dedikoduları öğrenmiş, onları anlatmaya çalışıyordu. Sözü yarım kalmıştı devam etti:

— Saraydan çıkma bir hatun Bostancıbaşı'nın başını yemiş, deyince Agâh Efendi sözünü kesti.

— Böyle sözler sizin gibi bir tüccara yakışmadı. Ahi Evran terbiyesi ile yetişmiş biz esnafa hiç yakışmaz. Manifaturacılar lonca teşkilatının başı olarak sizi ayıplıyorum. Bu sözler üzerine etraf buz kesti. Misafir tüccar da söylediğine bin pişmandı. Fakat baltayı taşa vurduğunun farkında da değildi.

Demek ki Mahmure'nin Bostancıbaşı ile olan gizli aşkını sağır sultan bile duyduğu halde Sadullah Efendi duymamıştı. Yaşanan bu tatsız olay sebebiyle kimsenin sohbet edecek hali kalmamıştı. Komşular temennalarla izin isteyerek ayrıldılar. Agâh Efendi ile Sadullah Efendi baş başa kaldılar. İkisi de çok üzgün ve suskundu. Söze nereden başlayacaklarını, ne söyleyeceklerini bilemiyorlardı. Bir süre sağa sola bakındılar. Sonunda Sadullah Efendi sordu:

— Bu yabancı tüccar ne anlatmak istiyordu Agâh, sen benim candan arkadaşım eski bir sırdaşımsın. Benim de birtakım kuşularım var, onun için için aşkını öğrenmek istiyorum.

— Kuşkularında haklısın dostum, bu konuda daha fazla konuşamayacağım.

Sadullah Efendi Mahmure'yi seviyordu. Eşinin ölümünden sonra yıllarca dul bir erkek olarak yaşamıştı. Her ne kadar kocaman yalıda kızı ve oğlu ile birlikte yaşamış olsa da Mahmure gibi genç ve güzel bir kadınla yaşamak, birlikte olmak onu fazlasıyla mutlu ediyordu. Mahmure Hatun'un Bostancıbaşı ile bir ilişkisinin olup olmadığını tam olarak anlayabilmek için sorup soruşturmalara başladı. Önce yalıdaki hizmetlileri, bahçıvanı, arabacıyı sorguya çekti. Sonra yalıda yaşayan aile efradına geldi sorgulama sırası. Oğlunu, gelinini, kızını, damadını dinledi. Sevdiği kadın Mahmure'yi yakın takibe aldı. Bütün hareketlerini kontrol ediyordu. Daha sonra çok güvendiği yakın çevresine kulak verdi. Ve sonunda ne yazık ki, o çok sevdiği kadının Bostancıbaşı ile gizli gizli buluştuğuna kesin olarak kanaat getirdi. Bu buluşmaların bazen Bostancıbaşı Yusuf Ağa'nın Avarız köyünde, Tunca Nehri kenarındaki dolaplı bahçesinde, bazen de Feyzullah Paşa'nın dul eşi Cavidan Hatun'un eski saray ile Sarı Cami arasında kalan konağında olduğunu da öğrendi.

Gerçekler Sadullah Efendi'nin hayatını karartmaya yetti. Emekliliğinin tadını çıkarırken, hayatına giren o güzel kadın hayatına renk katmıştı. Ne kadar da güzel günler yaşıyordu. Nereden gelmişti başına bu koca bela. Bir türlü hazmedemiyor, geceleri gözüne uyku girmiyordu. Sadullah Efendi'nin huzursuzluğu bütün yalı halkına da yansdı. Mahmure yatakta dönüp duran, kalkıp gece yarısı gezinen kocasını gördükçe korkmaya başladı. Acaba başına bir iş gelebilir miydi? İhanetin cezasını yatağında boğularak da ödeyebilirdi.

Sadullah Efendi günlerce düşündü, planlar kurdu, bu işin için nasıl çıkacağına bir türlü karar veremiyordu. Başını aynı yastığa koyduğu karısını ipek bir organla boğmak geldi önceleri aklına, sonra bu fikrinden vazgeçti. Kıyamıyordu sevdiği bu güzel kadına. Asıl suçlu Bostancıbaşı Yusuf Ağa'ydı. Mabe-yin başkâtipliği gibi önemli bir görevi yıllarca ifa etmiş, onun gibi şerefli bir insana bu yapılır mıydı? Bu sebeple Yusuf Ağa, cezasını en ağır şekilde çekecekti. Padişah emrinde vazifeliyken birçok idam olayını görmüş hatta bazı idamlarda cellât temini işini de üstlenmişti. Fakat ona adam öldürecek, daha sonra da yaptığı işi bir sır olarak saklayacak cellâtlar gerekiyordu. Onları da bulmak onun için kolaydı. Çil çil altınları saydıktan sonra her işin kolayı bulunurdu. Etraf işsiz güçsüz sokak serserileri ile doluydu. Fakat ona sır saklayacak ve işini iz bırakmadan temiz bir şekilde yapacak tecrübeli adamlar lazımdı. Birkaç günlük araması sonunda cellâtlarını tespit etti. Söğütlük ormanının karanlık bir köşesinde gizlice buluştular. Üçü de iri kıyım, yüreğine bileğine kuvvetli, hızlı, cesur adamlardı. Yirmi altın karşılığı yapacaklardı bu işi. Altınların yarısını peşin aldılar. Sadullah Efendi sıkı sıkı tembihledi:

— Boğarak öldürün, sakın kan akmasın.

Osmanlı'da saray mensuplarının öldürülmesinde kanın akmamasına özen gösterilirdi. Görevinden alınmış bile olsa eski Bostancıbaşı Yusuf Ağa saray mensubu sayılırdı.

Bir hafta sonra Edirne bir cinayet haberi ile çalkalanıyordu. Eski Bostancıbaşı Yusuf Ağa kementle boğulduktan sonra kendi bahçesindeki bostan kuyusuna atılmıştı. Sebze bahçesinin kâhyası Abdullah duyurmuştu haberi. Kâhya Abdullah hem ağlıyor hem de intizar ediyordu sebebiyet verenlere. "Bu işin arkasında

kim var, biliyorum. Biraz bekleyin, öcümü bakın nasıl alacağım” diyerek tehditler savuruyordu.

Ağustos ayının son günlerinde, Bülbül Adası’nda çok sıcak bir gece yaşanıyor. Adadaki yalıların sahipleri yataklarından fırlamışlar don gömlek koşuyorlar, ellerinde su kapları ile yangını söndürmeye çalışıyorlardı. Alevler gökyüzünü kaplamış, orman kıpkızıl aydınlanmıştı. Bazıları kendi sarnıçlarından, bazıları da nehir kıyısından dolduruyordu kaplarını. Minare boyu yükselen o dev ateşi söndürmek imkânsız görünüyordu. Gece yarısı başlayan yangın ertesi gün de devam etti. Yalı sakinleri canlarını kurtarmışlardı fakat yıllarca çalışıp biriktirdiği altınlarını kurtarmaya çalışan Sadullah Efendi yanarak can verdi. Sadullah Efendi’nin kızı ve oğlu, eşleri ile akrabalarının yanına sığındılar. Çalışan hizmetliler de kendilerine yeni kapılar buldular. Mahmure Hatun da Feyzullah Paşa’nın dul eşi Cavidan Hatun’un konağına yerleşti. Orada onun için yeni bir hayat başlıyordu.

Rumeli Hisarı’nın yapılması ile İstanbul’un alınması için çok önemli bir avantaj sağlandı. Önceki yıllarda İstanbul’un fethi söz konusu olduğunda Çanakkale Boğazı kapatılır, işgal kuvvetlerinin Asya’dan Avrupa kıtasına geçmeleri engellenirdi. Ayrıca Bizans Tekfurunun yardım çağrılarında başta Papa olmak üzere bütün Avrupa devletleri yardıma koşarlar ve gemileriyle boğazdan geçerek İstanbul surlarının önlerinde yerlerini alırlardı. Cihan Padişahı Sultan Mehmet, Rumeli Hisarı’nı kısa süre içinde inşa ederek yabancı gemilerin yolunu kesmiş hem

Bizans'a yardımcı olmalarını engellemiş hem de onlardan vergi almıştı. İnşaat bittikten sonra Padişah Firuz Ağa'yı Rumeli Hisarı'na dizdar (kale komutanı) olarak tayin etti. Emrine kale muhafızı olarak beş yüz yeniçeri görevlendirirken kalenin yönetimi ile ilgili yazılı bir ferman verdi. Bu yazılı ferman uyarınca boğazın hâkimiyeti tam olarak sağlanmış olacaktı. Bunun için de kale komutanının müsaadesi olmadan boğazdan hiçbir gemi geçemeyecek, izin alan gemiler de geçişlerinde kaleyi top atışları ile selamlayacaklardı. Ayrıca her gemiden geçiş vergisi alınacaktı.

Firuz Ağa padişahıtan aldığı emir gereğince kale muhafızı olarak emrine verilen yeniçerilere kale dışında manevralar yaptırıyordu. Kaleden Bizans surlarına kadar bütün o geniş arazide manevralar yaparken buralardan Bizanslıların yararlanmalarını engelliyordu. Ayrıca Akçaylı Mehmet Bey, Bizans kalesi dışındaki yerlerde İstanbul'un çevresinde emrine verilen yeniçerilerle görevlendirildi. İstanbul'un etrafını yağma ediyordu. Hisarın dışında bulduğu kişileri esir alıyor, zincire bağlayarak padişahın huzuruna getiriyordu. Koyun ve kuzularına da el konuluyordu.

Buradaki işlerini bitirdikten sonra padişah kışı geçirmek üzere Edirne'ye gelecekti. Mevsim boyunca İstanbul'un fethi için hazırlık çalışmalarına devam edecekti. Bu sebeple Bizans surlarını yakından görme ihtiyacı duydu. Kale duvarlarının yüksekliğini, kale burçlarının dayanıklılığını, kale duvarları önündeki derin hendekleri dikkatlice inceledi. Edirne'de planları üzerindeki çalışmalarında bu gözlemleri işe yarayacaktı.

Son gelişmeler karşısında İmparator Konstantin de kendine göre önlemler almaya başladı. Öncelikle kaleye giriş ve çıkışları kontrol altına alarak Türklerin girişini yasakladı. Türkler ticaret

için bile içeriye alınmıyordu. Birtakım bahaneler gösterilerek şehir içinde bulunan bütün Türkler tevkif edildi. Sonra da zorla kale kapısından dışarı çıkarıldılar.

Rumeli Hisarı'ndan yapılan kontroller sayesinde gemi geçişlerinde tam bir hâkimiyet sağlanmıştı. Artık Bizans kalesine dışarıdan silah, erzak gibi savaşın seyrini değiştirebilecek yardımlar gelemeyecekti. Fakat Bizans kalesinin dışında çevrede ufak tefek de olsa daha birçok kale vardı. Muhasara devam ederken bunlardan gelebilecek yardımlar da savaşın seyrini değiştirebilecekti. Sultan Mehmet her eksiği görüyor, ufaklık tehlike bile olsa ortadan kaldırılmasını istiyordu. Bu iş için de dönemin güçlü komutanı Karaca Bey'i görevlendirdi. Karaca Bey, emrine verilen kalabalık bir süvari birliği ile harekete geçti. Karadeniz sahillerindeki, Marmara çevresindeki ufak tefek ne varsa bütün Bizans kalelerini, köylerini, şato ve kulelerini aldı. Artık büyük kuşatmada buralardan herhangi bir yardım gelemeyecekti.

BIZANS KALESİ İÇİNDEKİ ŞEHİR HALKININ DURUMU

Bizans surlarının dışında bu olaylar yaşanırken şehir halkı çok zor günler yaşıyordu. Bizanslılar her olayı batıl inançları ile açıklamaya çalışıyorlardı. Önceki kuşatmalara alışık olan Bizans halkının moralini Rumeli Hisarı'nın yapılışı iyice bozmuştu. Elleriindeki ikonalarla surlar boyunca yürüyerek taş duvarları kutsuyorlar, yıkılmaması için hep beraber ilahiler okuyarak Tanrıya yalvarıyorlardı. Tehlikenin yaklaştığını fark eden halk; “Artık Konstantin’in sonu geldi, çanlar bizim için çalmaya başladı. Tanrım canımızı al ki bu kulların şehrin elden gidişini, kendi gözleri ile görmesin” diyerek feryat ediyordu.

Bu arada Bizans'ta daha önce hiç yaşanmayan birtakım doğa olayları meydana geldi. Ufak çapta, yıkıcı olmasa da aralıklarla süren depremler oldu. Birkaç gece üst üste gökyüzünde birtakım yıldızlar görüldü. Çok şiddetli şimşekler geceleri gündüz gibi aydınlatıyordu. Ayrıca fırtına ve günlerce yağın yağmurlardan halk büyük bir endişeye kapıldı. Şehrin önde gelen kâhinleri ve falcıları felaketin kapıda olduğunu söylüyorlardı.

Şehir efsaneleri ardı ardına yayılıyordu. Başta Ayasofya olmak üzere bazı tapınaklardaki aziz tasvirlerinin, mezar taşlarının ve heykellerin terlediği söyleniyordu. Kiliselerin çanları durmadan çalıyor, papazlar devamlı olarak; “Tövbe ve istiğfar ediniz, Cenabıhak, günahlarınızdan dolayı bizi cezalandırmak istiyor” diyerek vaazlar veriyordu.

Batıl inanışları sebebiyle her olaydan türlü anlamlar çıkararak cahil Bizans halkı durmadan şehir efsaneleri yaratıyor felaket tellallığı yapıyordu. Kehanetlerin, hurafelerin ardı arkası kesilmiyordu. Şehirdeki yaygın rivayetlerden bir tanesi de “Şehri kuran birinci Konstantinos’tan yıllar sonra onunkiyle aynı adı taşıyan bir anneden doğan ve yine aynı adı taşıyan bir hükümdar zamanında şehrin yıkılacağıydı.” Ne tesadüftür ki iki adaş imparatorun annelerinin adı Helena’ydı.

Bizanslılar arasında büyük bir bölünme vardı. Ortodoks papazlar Katoliklerden adeta nefret ediyorlardı. Ortodoks papazları; “Katolik serpuşu giymektense Türk sarığı görmek isterim” diyebiliyorlardı. Papazlar her fırsatta halkı hâkimiyetleri altına almaya çalışıyorlardı. Bu olayları da kendilerine göre değerlendirerek bütün olaylara hâkim olmaya çalışıyorlardı. Sık sık konuşuyorlar; “Ey ahali bütün bu yaşanan olaylar Allah’ın gazabının bir işareti demektir. Artık gaflet uykusundan uyanın, kiliselere koşun, Yarabbi bizi sen affet diyerek af dileyin” diyorlardı. Papazların meydanlarda, kilise önlerinde devamlı şekilde yapmış olduğu bu korkutucu konuşmalarla halk iyice paniğe kapıldı. Çoluk çocuk, yaşlı genç hepsi kiliselere koşuyor; “Yarabbi biz günahkârız bu günahları affet” diyerek yalvarıyorlardı. Bizans halkı, şehir içinde dolaşan delileri birer evliya gibi kabul ederdi. Mümkün mertebe onları himaye ederler, yardım ederek güler yüz gösterirlerdi. Yaşamları boyunca hiç yıkanmamış, hırpani kılıklı, üstü başı pis kokan bu zavallı insanlar da şehir halkı gibi hareketlendi, meydanlarda, cadde ve sokaklarda oraya buraya doğru koşuyorlar, anlamsız birtakım sözlerle bağırıp çağırıyorlardı.

İmparatorla asilzadeler halkın korku ve endişelerinden etkilendiler. Bu şartlarda şehri savunmak mümkün değildi.

Öncelikle halkın moralini yükseltmek gerekiyordu. Bu sebeple bir toplantı düzenlendi; Saray erkânını, devlet görevlilerini ve bütün asilzadeleri toplantıya davet eden Kral onlara karşı etkili bir konuşma yaptı. Böylece şehre yayılmış olan korku ve dehşeti bir nebze yatıştırdı.

Savunma için hazırlıklara hız verildi. Surların tahkimi için malzemeler taşındı. Halkın elinde bulunan oklar, yaylar, kılıçlar, sopalar toplandı ve silah altına alınan askerlere dağıtıldı. Erzak depolarına buğday, zeytinyağı ve buna benzer iaşe malzemeleri taşındı.

Harp hazırlıkları en üst seviyeye çıkarılırken diğer taraftan Cenevizlilere, Anadolu'daki Prenslere, Avrupa Krallarına ve Papa'ya yardım için sefirler gönderildi. Bütün bu hazırlıklara rağmen imparator gene de pek umutlu değildi. Bu sebeple komutanlarını topladı, uzun uzadıya tartıştılar, sonunda şöyle ortak bir görüş çıktı ortaya; "Halil Paşa ile bunca müddet dostluk edip çeşitli hediyeler gönderdik. Gönderdiklerimiz işte bugünler içindir. Bugüne kadar onun himayesindeydik. Bundan sonra da eskiden olduğu gibi hediyelerimizi gönderelim. Herhalde bize bir derman olacaktır." Kocaman balıkların karnına altın doldurup, pişmiş olarak Halil Paşa'ya gönderdiler. Onları himaye etmesini istediler. Halil Paşa hediyeleri aldıktan sonra Padişaha, İmparatorun anlaşmaya razı olduğunu arz etti. Fakat Padişah her şeyin farkındaydı. Halil Paşa'ya şöyle dedi:

— Şimdi kış önüdür. Edirne'ye varıp kışı orada geçirelim. Bahar olunca mukadder ne ise o zamanda görelim.

PADIŞAH'A ÂŞIK ŞAIR KADIN, AMASYALI ZEYNEP HANIM

Amasya'da doğan Zeynep Hanım, Kadı Mehmet Çelebi'nin kızıdır. Babası kültürlü ve saygın bir kişi olarak kızının çok iyi bir eğitim görmesini sağladı; Arapça ve Farsça öğrenmesine, beste yapacak derecede musiki bilmesine sebep oldu. Her alanda yetişmiş çok kültürlü bir kızdı. Asıl adı Zeynü'n Nisa olan şair Zeynep Hanım, Padişah İkinci Mehmet'le akrandı.

Divan şiirinin bilinen ilk kadın şairi olan Zeynep Hanım, Türk Edebiyatında ismini tarihe yazdırmıştır. Divan şiiri motiflerine bağlı kalarak şiirlerinde aşkı içten bir anlatımla ifade etti. Yumuşaklık, duygusallık gibi kadına özgü değerler mısralarında hissedildi.

Eli eline değmediği halde Zeynep Hanım, Padişaha âşık olmuştu. Onun aşkı İkinci Mehmet'in şehzadelik döneminden başlar. Onların konağında eskiden bu yana İkinci Mehmet'ten hep övgü ile bahsedilir, çok üstün vasıfları olan bir devlet adamı olarak takdir edilirdi. Zeynep Hanım işte bu aile ortamından etkilenmiş olsa gerek İkinci Mehmet'e âşık olmuş, üstelik şu şiiriyle de ifade etmeye çalışmıştır:

“Şeh â bu süret-i izibâ sana Hak'dan inayettir.

Sanasın Süre-i Yusuf cemalinden bir ayettir.

Senin hüsnün, benim aşkım, senin cevrin, benim sabrım.

Demâdem, artar, eksilmez, tükenmez, bi-nihayettir.
Sadeleştirecek olursak:
Güzel varlığın Tanrının armağanıdır sana Sultan'ım.
Yusuf Suresinin bir ayeti benzeri senin güzelliğin,
Benim aşkım, senin incitmen ve benim sabrım,
Artıyor her an ve de artacak sonsuza dek.”

Zeynep Hanım, Kadı Mehmet Çelebi'nin tek evladıydı. Meslek hayatı boyunca sağlamış olduğu servetini kızı yönetiyordu. Çünkü Mehmet Çelebi ve eşi yaşlanmışlardı.

İkinci Mehmet tahta çıkınca Zeynep Hanım artık Amasya'da duramaz oldu. Edirne'ye gelmeli ve aşkını mısralarıyla Padişaha karşı ilan etmeliydi. Onunla konuşmalı, hatta onun haremine girmeliydi. İşte bu duygu ve düşünceler içinde ailesiyle birlikte evini Amasya'dan Edirne'ye taşıdı. Eski saraya yakın, çok güzel bir konak satın aldılar. Uşakları, hizmet eden kadınları ile yeni bir hayat kurdular. Şair Zeynep Hanım girişken bir insandı. Kültür zenginliği, sevimli halleri ve konuşkanlığı ile Edirne'de kısa zamanda çevresini genişletti. Sadrazamın eşi başta olmak üzere bütün vezirlerin ve paşaların eşleri ile arkadaş olmuştu. Konaklardaki misafirliklerinde zaman zaman, şarkılar söylüyor, şiirler okuyordu. Fakat Padişaha olan aşkını anlatan şiirini saklı tutuyordu. Onu Sultan'a karşı okumadan kimsenin duymasını istemiyordu.

MÜKRİME SULTAN'LA ŞAİR ZEYNEP HANIMIN TANIŞMASI

Son günlerde haremın monoton hayatından Mükrime Sultan sıkıldı. Kocasını Sultan Mehmet hareme uğramaz olmuştu. İstanbul'un fethi için hazırlanan planlarla sürekli meşgul oluyor, İstanbul'la yatıyor İstanbul'la kalkıyordu. Sultan'ın diğer eşi oğlu Beyazıt'la meşgul olduğu için Mükrime Sultan gibi sıkılmıyordu.

Yeniçeri Ağası Mahmut Paşa'nın eşi Cavidan Hatun bir ay kadar önce Mükrime Sultan'a ziyarete gelmişti. O da kocasını Yeniçeri Ağası Mahmut Paşa'dan şikâyetçi olmuştu. "Gözünü hiçbir şey görmüyor, varsa yoksa askerlerin talimi, hazırlık, hazırlık, hazırlık" diyordu. Bir çocuk sahibi olabilmek için yanıp tutuşan Mükrime Sultan'ın ümitleri bu şartlar altında tükenmeye başlamıştı. Böyle sıkıntılı günler geçirirken, iki harem ağası, sırf göze girmek amacıyla saray hizmetleri için paşalardan birinin hediye ettiği çok güzel iki cariyeyi hareme getirmişlerdi. Korsanların kaçırıp getirdikleri bu güzel kızları paşa satın almış ve padişahın gözüne girmek için hediye ediyordu. Sultan'ın gözü İstanbul'dan başka hiçbir şey görmüyordu aslında, bu güzel kızlara da bakacak hali yoktu. Fakat gene de bu olay Mükrime Sultan'ın canını sıkıyordu.

Mükrime Sultan son zamanlarda Yeniçeri Ağası Mahmut Paşa'nın eşi Cavidan Hatun'la iyi ilişkiler kurmuştu. Mahmut Paşa Türk asıllı değildi. İkinci Murat zamanında daha çocuk

yaşta iken esir olarak Osmanlı Sarayına getirildi. Edirne Sarayında fevkalade bir eğitim gördü. Burada devşirme usulünün esaslarına göre yetiştirildi. Yeniçeri Ağalığına kadar yükselmişti. Son yıllarda askerin başı olarak onu Sultan Mehmet yanından ayırmıyor, gece gündüz fetih planları üzerinde çalışıyorlar ve fetih için hazırlık yapıyorlardı. Mahmut Paşa'nın, Yeniçeri Ağası olarak yetkileri genişti. Yeniçerilerin başı olduğu gibi devlet kademelerinde sadrazamdan sonra geliyordu. Hem sivil hem de askeri görevleri vardı. Esnafı denetlemek, sarayı korumak da onun sorumluluğundaydı. Mahmut Paşa eski saraya çok yakın muhteşem bir köşkte ikamet ediyordu.

Mükrime Sultan, can sıkıntısını gidermek amacıyla çareler düşünürken Cavidan Hatun geldi aklına. Nasıl olsa Yeniçeri Ağası'nın eşi olarak onun da ilgisizlikten dolayı sıkıntıları vardı. Bu sebeple sohbet ederek birbirlerine moral verebilirlerdi. Ertesi gün Cuma alayı vardı. Onların köşkünün önünden geçiyordu Cuma alayı. Böylece Cuma alayını da izlemiş olacaktı. Harem Ağası Nergis Ağa'yı çağırarak talimatını verdi: "Yarın, Cuma vakti öncesi Cavidan Hatun'a ziyarete gideceğim. Bu geceden haberi olsun" dedi. Nergis Ağa haberi Bostancıbaşı aracılığı ile Cavidan Hatun'a gönderdiği gibi ertesi gün için de Mükrime Sultan'ı Mahmut Paşa'nın konağına götürmek için hazırlıklara başladı.

Ertesi gün öğlen olmadan saltanat arabası iç avluda haremliğin önünde yerini aldı. Dört bostancı saray kapısında bekliyordu. Harem Ağalarının öncülüğünde Mükrime Sultan iki nedimesi ile birlikte saltanat arabasına bindiler. Arkadan gelen süslü saray arabasına da Harem Ağası Nergis Ağa ile yardımcı iki cariyeler bindiler. Bu cariyeler Mükrime Sultan'ın eteklerini taşıyorlardı. İki bostancı sağda, iki bostancı da solda yürüyordu.

Mahmut Paşa'nın konağı aslında saraya çok yakın, yürüyüş mesafesindeydi. Ordunun en yetkili kişisi olarak Yeniçeri Ağası'nın köşkü saraya çok yakın olmalıydı. Çabucak geldiler köşkün cümle kapısının önüne. Harem Ağası'nın gözetiminde cariyelerin yardımı ile Mükrimine Sultan arabadan indirilerek köşke getirildi. Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'nın köşkünden bile daha ihtişamlıydı Mahmut Paşa'nın köşkü. Etrafı yüksek ağaçlarla çevriliydi. Geniş bahçenin ortasında büyükçe bir oda kadar, ayrıca bir köşk vardı. Bu köşke yedi sekiz basamak bir merdivenle çıkılıyordu. Köşkün duvarlarında yaldızlı panjurlar dikkat çekiyordu. Köşk asmalar, yaseminler, hanımelleri gibi çeşitli çiçeklerle süslenmişti. Bu köşkün ne işe yaradığını soracak olursanız; köşkün hatunları burada sefa sürerlermiş. Bunun dışında hatunlar burada toplanır el işleri yaparlar, şerbet içerler, sohbet ederler, müzikli eğlence yaparak günlerini renklendirirlermiş. Havalarda serin olduğu için bahçedeki bu köşke inmediler.

Köşkün kapısında misafirler iki harem ağası tarafından karşılandı. Uzunca bir koridordan sonra iç mekânda elbiseleri sırtma işlemeli cariyeler iki sıra halinde bekliyorlardı. Geniş bir salona geldiler. Yasemin kokusu vardı salonda. Ortada beyaz mermerden yapılmış havuzda fiskiye, suları tatlı bir şırıltı ile üç dört havuza dökülüyordu. Tavanı, sanki uzanıp koklanacak gibi canlı görünen çiçek resimleri süslüyordu. Yerlerde kıymetli İran halıları seriliydi.

Mahmut Paşa'nın güzel eşi Cavidan Hatun büyük bir saygı ile kapıda karşıladı Mükrimine Sultan'ı. Süslenmişti. Allah vergisi çok güzel bir kadındı. Bugün çok daha güzel görünüyordu. Köşkün cariyeleri başköşeye aldılar itibarlı misafirlerini. Cavidan Hatun güzelliğinin yanında zarif kıyafeti ile de göz kamaştırıyordu. Sırma diba bir entari giymiş, boylu boyunca beyaz

sim kenarlı, ince tül gömleğinden açık yakasından boynunun güzelliği meydana çıkmıştı. Gömleği çağla yeşili, şalvarı da pembe karanfil rengindeydi. Ayağındaki beyaz terlikler sade desenlerle süslenmişti. Zarif kollarını elmas bilezikler süslüyordu. Kemerinin tamamı elmas taşlarla süslenmişti. Başındaki çevre zemini de pembe sırma ile işliydi. Siyah saçlarını örgülerle ayrımış başının bir yarısına ustalıklı elmas iğneler takmıştı.

Herkes yerini aldıktan sonra hâl hatır sormaya başladılar. Perikızları gibi güzel cariyeler ayakta saf tutmuşlar, hanımın vereceği görevleri bekliyorlardı. Cavidan Hatun'un yanında çok şık giyimli genç bir hatun oturuyordu. Köşk sahibi kadar değilse bile ona yakındı takındığı pahalı mücevherler. Kendinden çok emin bir hali vardı. Cavidan Hatun tanıştırmak için söze girdi:

— Şair Zeynep Hatun. Çok güzel aşk şiirleri vardır. Ayrıca sesi de çok güzel.

— Memnun oldum onu tanıdığım için. Bizim bu aralar eğlenceye çok ihtiyacımız var. Saraya da beklerim.

— Emriniz olur Sultan'ım, ilk fırsatta gelirim.

Şair Zeynep Hatun'un sözlerinden sonra ikram faslı başladı. Şerbet ikram ediyordu cariyeler. İki cariyeye diz çöküp saçlarına elbiselerine ve mendiline kokular serptiler Mükrim Sultan'ın. Diğer bir cariyeye havayı amber ve sarısabır ile kokulandırdı.

Hep birlikte şerbetler içilirken köşk sahibinin işareti ile cariyelerden dört tanesi ut, def ve diğer müzik aletleri ile yöresel ağır, duygulu şarkıları çalmaya başladılar. Daha sonra müzik hareketlendi. Gene köşk sahibinin işareti ile dünya güzeli cariyeler, kıvrak, göze hoş görünen hareketleri ile dans etmeye başladılar. Mükrim Sultan'ın gamı, kederi dağılmıştı. Büyük bir zevkle seyrediyordu dans eden güzel cariyeleri.

Eğlence faslı bitince meyve ikramı başladı. Meyvelerini yerlerken Harem Ağası destur diyerek salon kapısından seslendi:

— Cuma alayı geçmek üzere, köşke çok yaklaştılar.

Köşk sahibi, Mükrim Sultan ile Şair Zeynep Hatun'u yol boyundaki diğer odaya davet etti. Kafes arkasından Cuma alayını seyredeceklerdi. Odanın dört adet kafesli penceresi vardı yola bakan. Her biri bir pencerenin önünde yerlerini aldılar. Kısa süre sonra köşkün önünden geçmeye başladılar. Öncü olarak başlarında iri beyaz tüyler bulunan kalabalık bir yeniçeri grubu gidiyordu. Onların arkasından gene kalabalık bir sipahi grubu geçmeye başladı. Bunların koyu ve değişik renklerde, gayet gösterişli ve zarif elbiseleri dikkat çekiyordu. Uzaktan bakınca rengârenk kıyafetleri ile adeta çiçek bahçesini andırıyorlardı. Arkasından Yeniçeri Ağası görüldü. Elbisesi kırmızı kadifeden, astarı ise gümüş rengindeydi. Cavidan Hatun kocasını görünce heyecanlandı. Yeniçeri Ağası'nın atını, gayet süslü elbiseler giymiş iki uşak götürüyordu. Ondandı sonra saray kadınlarının muhafızı olan Kızlar Ağası geliyordu. Sırtında koyu sarı, kürk kaplı bir elbisesi vardı. Daha sonra da Padişah görüldü. Sırtında yeşil bir elbise, siyah tilki derisinden çok değerli bir kürk bulunuyordu. Güzel gösterişli bir atın üstünde oturmuştu Padişah. Atın eyeri tamamen mücevherlerle işli olup göz kamaştırıyordu adeta. Arkasından gene eyerleri kıymetli taşlarla süslenmiş altı adet at uşakların elinde yedekleniyordu. Sarayın üç baş ağası vardı. Bunlardan birisi, biri altın diğeri gümüş iki kahve takımı, diğeri Padişahın oturması için işli bir iskemle taşıyordu. Alaya katılanların giydikleri elbiselerden hangi görevde ve hangi rütbede olduğu anlaşılıyordu. Cuma alayına katılanların üzerlerindeki mücevherler, pırlantalar, gene atların eyerlerini süsleyen

kıymetli taşlar o kadar çoktu ki, alay sonrası garibanlar yere düşen kıymetli taşları arıyorlardı.

Padişah Sultan Mehmet, Cuma namazlarını babası İkinci Murat'ın yaptırdığı Üç Şerefeli Camii'nde kılıyordu. Cuma alayı Üç Şerefeli Camii'ne doğru yol alırken, Mükrime Sultan çok sevdiği Mehmet'ini gözden kayboluncaya kadar kafesli pencerenin arkasından ayrılmadı. Onunla gurur duymuştu. Ayrıca Cuma alayı geçerken onun fiziğini, huyunu-suyunu, başarısını, kabiliyetini, şairliğini, ilim irfan sahiplerine önem vermesini düşündü. Ona olan sevgisi ve hayranlığı bir kat daha artmıştı.

Cuma alayı geçince tekrar havuzlu salona geçerek sohbet etmeye başladılar. Şair Zeynep Hatun, Mükrime Sultan'ın dikkatini çekmek, onun dostluğunu kazanabilmek için elinden gelen gayreti sarf ediyordu. Arada bir söze girerek duygusal, anlamlı kısa konuşmalarla giriş yapıyor, sonra da sözlerini güçlendirecek keyifli mısralarını sıralıyor, güzel şiirlerini yorumluyordu. Doğanın etkileyici güzelliklerini ve aşkı anlatıyordu şiirlerinde. Güzel sesiyle şarkılar da söyledi şair Zeynep Hatun. Bir grup cariyeye de şarkılarına eşlik ediyordu. Neşeli ve mutlu bir gün geçirmişti Mükrime Sultan. Artık veda etme zamanının geldiğini söyledi. Cavidan Hatun'un işareti ile cariyeler toplanarak iki sıra saf tuttular. Bu arada iki dünya tatlısı cariyeye güzel gümüş işli sepet getirdi. Sepetin içi el işi çevrelerle doluydu. Bu çevrelerden en güzelini seçmesini istedi Mükrime Sultan'dan. Diğerlerini de saraydaki nedimelerine, cariyelerine hediye etti. Biri sağında biri solunda olmak üzere nedimleri ile konağın cümle kapısına doğru yürüdü Mükrime Sultan. Harem Ağalarının ikisi de saray arabasının yanında bekliyorlardı.

EDİRNE'DE SON FETİH HAZIRLIKLARI

Sultan Mehmet İstanbul'un fethi için planlarını tamamlamış, uygulama çalışmalarına geçmişti. Anadolu'dan ve Rumeli'den askeri birlikler muntazam kıtalar halinde Edirne'de toplanmaya başladı. Meriç Ovası ile Tunca Nehri'nden Sarayakpınar köyüne kadar uzanan alanlar askeri birlikleri barındıran çadırlarla kaplanmıştı. Asker sayısı iki yüz bini geçmişti. Komşu illerden, ilçelerden esnaflar da Edirne'ye akın ettiler. Satıcılar ekmek parası kazanmak için tezgâh açmışlardı.

Şehre yakın kurulan çadırlar sanki saray gibiydi. Hepsi yeşil renkte, içleri birçok daireye bölünmüştü. Bunlar ordu komutanlarının çadırlarıydı. Çadırların üzerinde ordu komutanlarının rütbelerini gösteren birtakım işaretler bulunuyordu.

Edirne esnafı harbi pek sevmiyordu. Çünkü tüccarlar padişaha, maddi durumlarına uygun miktarda hediye vermek mecburiyetindeydiler. Ordu daha çok sefere Edirne'den çıktığı için tüccarlar bu hediye işinden artık bıkmıştı. Gerçi binlerce askerin Edirne'de toplanması ile aylarca süren hazırlıklar süresince şehirde büyük bir ticari potansiyel oluşuyor, tüccarlar iyi para kazanıyordu.

Ordu sefere çıkana kadar hazırlıklarını tamamlarken durmadan talim yapıyorlar, arada bir resmigeçit düzenliyorlardı. Bazen askerler mehter takımı öncülüğünde yürüyor "Ey gaziler,

yol göründü” sözleriyle başlayan mehter marşını söylüyorlardı. Bazen de halkın çok sevdiği esnafla birlikte hazırladıkları gösterileri resmigeçitte sunuyorlardı. Edirne halkına tebessüm ettiren bu renkli gösterileri şöyle anlatabiliriz, eyer takımları gayet parlak bir deveye binmiş Hoca Efendi askerin önünde gidiyor. Yastık üzerine konmuş, kılıfı çok kıymetli bir Kur'an'ı yüksek sesle okuyor. Hoca Efendi'nin çevresinde sekiz on yaşlarında, beyazlar giymiş çocuklar ayetler okuyor. Onların hemen arkasından bir çiftçi ekin saçıyor. Daha sonra buğday hasadı yapan çiftçiler ellerinde buğday başakları, oraklar, buğday biçer gibi hareketler yapıyorlar. Onları takiben bir öküz arabası geçiyor, üzerinde yel değirmeni var, çocuklar buğday öğütüyorlar. Sonra bir manda arabası geçiyor, üstünde fırın var. Birisi ekmek yoğuruyor, diğeri fırından ekmek çıkarıyor. Arada bir de seyircilere çiçekler atılıyor. Seyirciler onları havada kapıyor. Fırıncıların arkasından beyaz, tertemiz giyinmiş ekmekçi esnafı geçiyor. Fırın esnafının başlarında tepsiler, içinde çeşitli ekmekler, çörekler ve hamurlar var. Onları takiben iki maskara geçiyor, yüzünü gözünü una bulamış. Daha sonra da saf tutmuş halde kuyumcular, aktarlar, kürkçüler geçiyor. Kürkçülerin geçişi çok gösterişli, canlı gibi görünen tilki ve buna benzer yabani hayvanların derileri ile zengin bir hal alıyor geçişleri. Daha sonra da çalgıcılar ve oyuncular geçiyordu. Resmigeçidin sonunda padişahın hizmetinde ölmek şerefine erişmek isteyen gönüllüler geçiyor.

Sultan Mehmet fetih için mükemmel bir ordu birliği kurdu. Hatta bütün dünyaya örnek olabilecek bir zırhlı piyade kıtası hazırlamıştı ki en çok onlara güveniyordu. Fakat buna rağmen gene de birtakım endişeleri vardı. Kaleye hücum ederken bu

güzide askerlerini boş yere heba etmek istemiyordu. Bu sebeple ilk planda kalenin uygun birkaç noktasından gedikler açılmıyordu. Ancak ondan sonra bu zıhlı piyade birliğine hücum emri verilmeliydi. Fakat hâlihazırda ordunun elinde bu surları tahrip edecek güçte toplar yoktu. Onun için Bizans surlarını parçalayacak, gereken gedikleri açabilecek çapta toplar döktürmeliydi. Fakat bu çapta topları dökcek teknik bilgi sahibi ustalar Türkiye’de yoktu. Gerçi bu konuda yetmişmiş sanatkârlar varsa da bu kadar büyük toplar ne dökülmüş ne de tecrübe edilmişti. Sultan Mehmet, komutanları ile ve mevcut topçu ustaları ile bu konuları konuşup çareler ararken huzuruna URBAN adını taşıyan Macar asıllı bir topçu ustası getirildi. Urban, Bizans ordusundan iltica etmişti. Sultan Mehmet bu yabancı adamı yakından tanıyabilmek amacıyla birçok sorular sordu. Urban, Bizans ordusundan neden kaçıp Osmanlı ordusuna iltica ettiğini şöyle cevaplandırdı: “Ben Macar asıllı bir top döküm ustasıyım. Sanatımın zirvesindeyim. Dünyada kimse elime su dökemez. İmparator Konstantin müracaatım üzerine bana görev verdi. Eski toplarını bir tarafa atarak onlara daha etkili toplar dökeceğim. Lakin askeri görevliler yaptığımız sözleşmeye uymayarak benim haklarıma el koydular. Paralarımı keserek kendi aralarında pay ettiler. Bu haksızlığa dayanamadım. Bu sebeple kaçıp geldim.

Urban sözleri ile övünüp duruyordu. Lakin fetihde kullanılmak üzere gerekli olan büyük çapta topları dökebilir miydi? Sultan Mehmet en çok bunu öğrenmek istiyordu ve Urban’a sordu:

— Bizans kalesine zayıat vermeden girmek istiyorum. Bunun için de elimizdekilerden daha büyük çapta toplara

ihtiyacımız var. Düşündüğüm çapta ve surlarda gedik açacak topları dökebilir misin?

Urban tereddüt etmeden cevap verdi:

— Haşmetli padişahım, hiç şüpheniz olmasın, benim dökceğim toplar Bizans kalesini delik deşik edecek ve sizin kazanaçağınız zaferin en önemli sebebi olacaktır.

Bu konuşmalardan sonra Sultan Mehmet çok mutlu görünüyordu. Baş haznedarına emretti, ipek bohçalar içinde bir kaftan getirildi. Kaftan merasimle Urban'a giydirildi. Osmanlı'da kaftan giydirme merasimleri o kişiyi mükâfatlandırma anlamı taşıyordu. Ayrıca Urban'a, Edirne'de güzel bir konak tahsis edildi. Önemli ölçüde maaşa da kavuşan Macar ustası büyük bir şevkle çalışmalarına başladı.

Topun kalıbını hazırlamak epeyce zaman aldı. Daha sonra tuncu eritti. Erimiş tuncu kalıba dökerek çok zor bir işi başarı ile gerçekleştirdi. Nihayet Sultan Mehmet'in ölçülerine uygun olan bir top yapılmış oldu. Bu büyüklükte bir topun ortaya çıkması dünyada bir ilkti. Bu olay aynı zamanda tarihi bir önem taşıyordu. Topu görenler hayretler içinde kalarak ona Rumca VASİLİK, yani topların kralı adını taktılar. Daha sonra bu topa ŞAHÎ adı takıldı. Bu arada Sultan Mehmet, memnuniyetini ifade etmek için Urban'a övücü sözler söyledi.

Sıra imal edilen topun tecrübe atışına geldi. Tecrübe atışı Tunca Nehri kıyısındaki, yeni saray ile Sarayakpınar köyleri arasındaki arazide gerçekleştirildi. Atıştan önce Edirne halkının korkmaması için mahalleler arasında iki gün süreklî tellallar dolaştı. Halka top atışı ile ilgili olarak bilgi verildi. Hatta her

ihtimale karşı hamile kadınlar şehir dışına çıkarıldı. Top sesinin duyulamayacağı uzaklıktaki köylere taşındılar.

Top atışını izlemek üzere başta Sultan Mehmet bizzat bulundular. Ayrıca Sadrazam Halil Paşa, devlet erkânı ve kalabalık bir halk topluluğu top atışını seyrettiler. Güllenin düştüğü yerde altı metre derinliğinde bir çukur açılmıştı. Başarılı top atışından sonra Sultan Mehmet Urban'ı ayrıca ödüllendirdi. Bu vesileyle top atışını izlemek üzere gelen bütün devlet erkânı ile padişah kutlama yemeğine katıldı. Ayrıca seyir için gelen halka sofralar açıldı, ziyafetler verildi.

Nihayet ordunun İstanbul'a hareket etmesinin zamanı gelmişti. Harekete geçmeden önce gidiş güzergâhları tespit edildi. Bu yollarda geçişlerde zorluklar yaşanmaması için tedbirler alındı. Önce ağır harp malzemelerinin sevki gerekiyordu. Bu malzemelerin güvenli bir şekilde yerine ulaşabilmesi için on bin süvari görev aldı. Bu birliğin başında Karaca Bey vardı. Gidiş güzergâhları üzerinde devriyeler geziyor emniyet ve asayişi sağlıyordu. Ağır yükleri develer taşıyordu. Küçük çaplı demir topları, siper tüfekleri, tatar okları, namludan doldurulan tüfekler, çekme ve tırmanma halatları ile kancaları ve buna benzeyen malzemelerin hepsi deve sırtında taşınmaya başladı. Ayrıca ordu mensubu olan amele grupları yollara sevk edildiler. Bunlar büyük çaplı ve uzun namlulu topların rahat bir şekilde geçebilmesi için yol açıyorlardı.

Bunlara benzer birçok harp malzemesinin sevkiyatı yoluna koyuldu. Sonra topçu ustası Urban'ın döktüğü ŞAHÎ adını taşıyan ve dünyada o gün için bir benzeri daha bulunmayan topun sevkiyatına gelmişti sıra. Edirne'den çıkarak bütün Trakya toprakları geçilip onu Bizans surlarının önüne getirmek kolay

bir iş değildi. Her biri altmış manda veya öküz olmak üzere üç posta hayvan koşuluyordu. Bu hayvanlar ŞAHÎ topu ikişer saatlik sürelerle çekiyorlardı. Topun sağında iki yüz solunda iki yüz asker yürüyor topun dengesini sağlıyorlardı. Ayrıca iki yüz kişilik amele grubu yol açıyordu. Bazen önlerine dereler çıkıyordu. Dülgerler kısa süre içinde derenin üzerine topun geçebileceği gibi köprüler kuruyorlardı. ŞAHÎ topu toplamda yüz seksen adet manda ve öküz çekiyordu. Asker, amele, dülger olmak üzere yüzlerce kişinin gayreti ile ŞAHÎ top ancak iki aylık bir süre zarfında Bizans surlarının önünde yerini alabilmişti. Taşıma işi tamamlandı. Ordu birliklerinin hepsi yerlerini aldılar. Son hazırlıklarını da tamamladılar. Onlara komuta edecek Baş Kumandanın hareket emrini beklemeye başladılar.

Sultan Mehmet, on bin yeniçeri, üç bin süvari ile birlikte Edirne'den yola çıktı. 1453 yılı, Mart ayının gününü gösteriyordu takvimler. Süratle yol aldılar. Nisanın beşinci günü surların önündeydiler.

MÜKRİME SULTAN SIKINTILI GÜNLER YAŞIYOR

Mükrime Sultan, ikindi namazını kılmış akşam yemeğine hazırlanıyordu. Son zamanlarda canı sıkıldığı için Gülbahar Sultanla biraz dertleşmek istedi. Kalfa kadın Meva Hatun'a seslendi:

— Meva Hatun, Gülbahar Sultan'a söylesen de birlikte şöyle keyifli bir yemek yesek.

— Baş üstüne Sultan'ım, sofrayı da hazırlatayım mı?

— İyi olur.

Bir süre sonra Gülbahar Sultan geldi. Bu arada sofrada da hazırlanmıştı. Gülbahar Sultan merak ederek sordu:

— Bu yemekler özel olarak hazırlanmış sanırım.

— Evet, dedi Mükrime Sultan.

— Neler var bakalım?

— Son zamanlarda aynı yemekleri pişiriyorlar, bugün değişik yemekler yapmalarını istedim.

Mükrime Sultan'ın isteği üzerine Kâhya Kadın Meva Hatun da oturmuştu sofraya. Kilerci kalfalar kapaklı sahanlar içinde taşıdılar yemekleri; Çerkez tavuğu, haseki pilavı, Enderun yumurtası vardı sofrada. Yaz olsun kış olsun her yemekte hoşaf bulunurdu. Hoşaf lar sofraya bakır maşrapalar içinde getirildi.

Saray adabına uygun şekilde Sultanlar yemeklerini yediler. Kâhya Kadın Meva Hatun da Sultanlarına karşı saygılı davranışlar içinde eşlik ederek yemeğini yemişti. İzin isteyerek ayrılmak istedi yanlarından fakat Mükrimе Sultan bir süre daha yanlarında kalmasını istedi. İki Sultan sedirlerine rahatça oturmuşlar sohbe dalmışlardı. Kâhya Kadın ayağa kalkarak el çırpıtı. Yakınlardaki cariyelerden birisi gelerek Sultanların huzurunda diz kırıp eğilerek sordu:

— Emrinize amadeyim Efendim, ne emredersiniz.

Sultanlar kendi aralarında derin sohbe dalmışlar, cariyenin ne geldiğinin ne de ne söylediğinin farkındaydılar. Kalfa kadın verdi talimatı:

— Kilerci kadınlara söyle meyve hazırlasınlar. Başlarında bekle, meyve tepsisini kendin getirirsin.

Çok geçmedi, meyve tepsisi hazırlanmıştı bile. Güzeller güzeli cariyе kız ayaklarının ucuna basarak Sultanların önüne doğru ilerledi. Elindeki meyve tabakları ile dolu altın tepsiyi sedef işlemeli Şam taburesinin üzerine koyduktan sonra, ellerini göğsünün üzerine kavuşturarak bir iki adım geri çekildi, bir su şırıltısı bir şarkı namesi kadar tatlı bir sesle;

— Afiyetler olsun, başka bir emriniz var mıdır Efendim,

Dedi ve yanlarından yavaşça ayrıldı.

Meyvelerini yemeğe başladıklarında Gülbahar Sultan sözü padişaha getirdi:

— Ne gecesi belli ne gündüzü, hadi beni seni görmüyor gözleri, hiç olmadı biricik oğlu Beyazıt'ı gelip sevse ya. Ayda yılda bir yolu düşerse hareme uğruyor, Beyazıt için.

— Neyse bütün hazırlıklar tamamlandı, Ordu Bizans kapılarına dayandı artık. Hayırlısıyla, zafer inşallah padişahımıza nasip olacak.

Söze Kalfa kadın karıştı:

— Bizanslılar Edirne'ye casuslar göndermişler, casus kayınıyormuş çarşılar. Bilmem doğru, bilmem yanlış Padişahımızı zehirlemek istiyorlarmış.

— Ağzından yel alsın, dedi Mükrimine Sultan.

Gülbahar Sultan bu haberi ilk defa duymuştu, heyecanlandı;

— Bostancıbaşı'na görev verelim, kilercileri yakından takip etsin. Çeşnicibaşı'yı da takibe alalım. Görev verelim Reyhan Ağa'ya, çeşnicibaşının peşine adam taksın. Maazallah, bunun şakası yok.

Mükrimine Sultan Kâhya kadına seslendi:

— Padişahımızın yemekleri hangi tabaklarda getiriliyor sofrasına,

— Benim bildiğim kadarıyla Celadon porselenden yapılmış tabaklarla getiriliyor. Çin Hükümdarı hediye olarak göndermişler, mutfak bu tabaklarla dolu.

Gülbahar Sultan konuşmalardan iyice endişelendi. Harem Ağası Reyhan Ağa'yı çağırttı, kâhya kadınla, çok acele gelmesi isteniyordu. Reyhan Ağa acele adımlarla, adeta koşarcasına çıkageldi Sultanların huzuruna. Gülbahar Hatun tek tek sıraladı yapılması gerekenlerle alınması gereken tedbirleri. Gülbahar Hatun'un heyecanını gidermek ve onu teskin etmek üzere Reyhan Ağa şöyle cevap verdi;

— Siz hiç merak etmeyin Sultan'ım, Padişahımızın yediği her lokma Celadon porseleninden tabaklarda getiriliyor önüne. Bu soluk yeşil-sarı tabakların ufacak bir zehire bile temas edince siyaha dönüştüklerini biliyoruz.

— Karşımızda kuyruğu sıkışmış bir şeytan var. Hiç aklımıza gelmez hilelerle işlerini yürütürler. Herkes gözünü dört açacak.

Reyhan ağa eğilip temennalarla huzurdan ayrılırken “buyruklarımız gözüm başım üstüne” diyordu.

Bu tehlikeli konulardan sonra bir süre sessiz kaldılar. Meyvelerini yemekle meşgul oluyorlardı. Mükrime Sultan'ın Gülbahar Hatun'la birlikte yemek yerken özellikle Kâhya Kadın Meva Hatun'un yanlarında kalmasındaki isteği manidardı. Bu şekilde sofranın kurulması haremde pek adetten değildi. Fakat Mükrime Sultan bir türlü çözemediği bir olayı yardımlaşarak çözmek niyetindeydi. Bu amaçla konuyu uygun bir dille açmaya çalıştı:

— Son günlerde bilmem dikkatinizi çekti mi? Güzel cariyelerimizden Nigâr'a bir haller oluyor. Yüzü günden güne sararıyor, karnı büyümeye başladı. Sabahları öğürmeler, sanki aş eriyor, hamile midir nedir?

Gülbahar Hatun çocuğunla çok fazla meşgul olduğu için, üstelik harem dairesindeki olaylara pek ilgi göstermediği için olsa gerek hiçbir şeyin farkında değildi. Fakat güzel cariyeye Nigâr'ın son halleri Meva Hatun'un dikkatini çekmişti. Bu sebeple itirafta bulundu:

— Nigâr'ın son günlerdeki halleri benim de dikkatimi çekmişti Sultan'ım.

— O halde neden bildiklerini bizimle paylaşmadın ki...

— Sultan'ım siz bu sorunuzla yerden göğe kadar haklısınız, fakat bu işler tehlikeli işler, insanın başını belaya sokar, canından eder. Bizim boyumuzu aşan işler.

— Haremimizde olan bitenleri görmedikten sonra senin kâhya kadınlığının neye yarar. Şimdi beni iyi dinle, sorup soruşturacağız, önce bu işin aslını astarını öğreneceğiz. Harem Ağalarının sorguya çekerek başlayalım işe. Bana Reyhan Ağa'yı çağır.

İkinci Murat döneminde Belgrad seferi dönüşü Edirne'ye çok fazla cariye getirilmişti. Bir kısmı seçilerek sarayın haremine alındı. Fakat o kadar çoktu ki, gelen cariyelerin büyük bir kısmını Bedesten kapısında satılıyordu. İkinci Murat'ın ölümünden sonra oğlu İkinci Mehmet'in tahta geçmesinden sonra da hediye edilen birkaç cariye hareme alınıp eğitildiler. Harem kalabalıklaşınca yönetimdeki zorlukları gidermek amacıyla yeni yeni hadım edilmiş oğlanlar saraya alınarak eğitildi. Reyhan Ağa'nın yetkileri genişletildi. Ondan sonra da en yetkili harem ağası olarak Nergis Ağa geliyordu. Yeni yetişen diğer kızlar ağalarına da değişik yetkiler verilmişti. Padişahın harem dairesi kapısının muhafazası harem dairesindeki kadın ve kızların yaşam düzeni ve güvenliğini sağlamak hep harem ağalarının görevleriydi.

Son günlerde yetkileri arttırılmış Reyhan Ağa'ya bir haller olmuştu. Devlet erkânına mahsus olan gösterişli bir kavuk giyiyor, seraser denilen ağır ve sırmalı atlastan samur kürk giyip beline de som mücevher kabzalı ve altın köstekli bir kama takıyordu. Mükrimine Sultan'ın huzuruna da gene bu kıyafetle gelmişti. Her zamanki iltifatkâr sözleri ile Sultan'ını diz çökerek selamladı:

— Allah Sultan'ımıza tükenmez ömürler ihsan eylesin, emirlerinize amadeyim Efendim, dedi.

Mükrimе Sultan alaycı bir ifade ile söze girdi:

— Başındaki ağır kavuk, sırtındaki samur kürk, belindeki altın köstekli kama harem dairesinde sana biraz ağır gelmiyor mu?

— Her şey sayenizde Sultan'im, eğer uygun görülmemişse hafifletilir.

Mükrimе Sultan konuyu dağıtmadan, asıl söylemek istediklerini bir bir sıralamaya başladı.

— Reyhan Ağa, son günlerde sana haller oldu. Ayrıca geniş yetkilerle donatıldığın günden bu yana haremimizde görülmemiş olaylar yaşanıyor. Son örnek cariyelerimizden Nigâr.

— Nigâr kulunuz ne kabahat işlemiş ola Sultan'im?

— Onu sen satın alıp getirmişsin hareme, doğru mu?

— Doğrudur Sultan'im.

— Fakat Nigâr hamile.

— Olamaz Sultan'im, üç dört ay önceydi, Nigâr kulunuz hareme alınmadan, hastalar ustası ve ebe kadın tarafından titizlikle muayene edildi. Üstelik Kâhya Kadın da onay vermişti.

— Birtakım dolaplar dönmüş, anlaşılan. Bana Bostancıbaşı'yı çağır, araştırma yaptırıp bu işin aslını astarımı öğreneceğim.

Reyhan Ağa diz kırıp temennalar ve iltifatlarla dolu sözlerle huzurdan ayrıldı. Aldığı talimatı yerine getirmek üzere sarayın iç avlusunda Bostancıbaşı'nın odasına gitti. Mükrimе Sultanla

aralarında geçen bütün konuşmaları detayları ile Bostancıbaşı'na güzelce anlattı.

Bostancıbaşı ağırbaşlı, aklı başında, işini bilen bir insandı. Göreve geldiği günden bu yana gerek sarayın korunmasında gerekse şehrin asayişinde, hiçbir şekilde sorun yaşanmıyordu. Şimdi karşısına çıkan bu hamilelik sorunu onun için çok basit bir konuydu. Zaten ne yapması gerektiğini hemen kafasında planlayıvermişti. Tecrübeli bir Bostancıbaşı olarak dağarcığında bölük pörçük birkaç bilgi kırıntısı da bulunuyordu. Birkaç kişiyi sorguya çektikten sonra neticeye varabilirdi. Kısa süreli bir çalışmadan sonra cariye Nigâr'ın kimden hamile kaldığını, onu kimin muayene ettiğini öğrenecekti. Bu işin içinde muhakkak rüşvet vardır diye düşünüyordu.

Reyhan Ağa yanından ayrılırken;

— Mükrim Sultan'ımıza söyleyiniz, hemen geliyorum, siz de gerekli tedbiri alırsınız.

Bir erkek harem dairesine girdiği zaman halvet nöbetçileri onların önlerinde bulunuyordu. Ellerindeki kırbacı yerlere vurarak, “Desturrr!” diye bağıyorlardı. Bu sesi duyan kızlar derhal odalarına çekilirler, ortalık bomboş kalırdı.

Reyhan Ağa, Bostancıbaşı'nı harem kapısında karşıladı. Halvet nöbetçileri de kapının iki tarafında yerlerini almışlardı. Bostancıbaşı'nı görünce ellerindeki kırbaçları yerlere vurup şaklattılar. Ortalıkta gezinen cariyeler kaçıştı. Görünürlerde hiçbir hatun kişinin kalmadığını gören Reyhan Ağa Bostancıbaşı'nı içeriye buyur etti. Doğruca Mükrim Sultan'ın odasına gittiler. Reyhan Ağa sarayın adabına uyararak destur deyip Sultan'ın oda kapısında göründü. “Bostancıbaşı emrinize amadedir

Sultan'ım" diyerek yerlere kadar eğildi. Mükrime Sultan başını kaldırıp onun huzurundan ayrılması için eliyle işaret etti. Sonra da Bostancıbaşı'nı çağırdı:

— Gel bakalım Bostancıbaşı, yapılacak çok işlerin var. Bakalım bu karışık işlerin içinden çıkabilecek misin?

Bostancıbaşı önce başını öne eğerek yerlere kadar eğildi ve iltifat dolu sözlerle konuşmaya başladı.

— Allah size uzun ömürler ihsan eylesin, ulu padişahımız ve sizin gibi merhametli Sultanlarımızın emrinde, başa çıkamayacağımız iş yoktur. Önce Allaha sonra size güveniyoruz.

— Güzel cariyemiz Nigâr'ın durumunu sanırım Reyhan Ağa sana anlatmıştır.

— Her şeyden haberim var. Bana biraz zaman tanıyın, hepsini baştan sona ilmek ilmek çözerim Sultan'ım.

— Soruşturmalarını bana ayrıntıları ile yazarsın, hiç kimse-
den çekinme. Karşına saray erkânından kişiler de çıkabilir. Zor-
da kalırsan bana bildir, gereğini yapacağım.

— Hiç merak etmeyin Sultan'ım, ne gerekirse hepsi yerine getirilecektir.

— Mesele anlaşılmıştır, Allah yardımcın olsun, yolun açık olsun.

— Baş üstüne, Allah size ömürler versin, sağlığınıza duacıyım Efendim.

Bostancıbaşı ellerini göğsüne kapayıp temennalarla geri geri çekilerek odadan ayrıldı.

OLAY AYDINLATILYOR

Bostancıbaşı soruşturmayı çok yönlü yapacaktı. Kafasında cevaplanması gereken birçok soru vardı: Güzel cariyeye Nigâr'ı kimler kaçırpı ölkemize getirmişti? Esir edildikten sonra kimlere satılmıştı? Esir ticaretinde kaç el değıştirmişti? Kaçırıldığında kaç yaşındaydı? Sarayın haremine gelmeden önce nerede yaşamıştı? Öncelikle bütün bu soruların cevaplandırılması gerekiyordu. Bütün bu sorulara en iyi şekilde öncelikle güzel cariyeye Nigâr cevap verebilirdi. Nigâr'ı konuşurmak için ise en uygun kişi Kâhya Kadın Meva Hatun'du.

Meva Hatun, Bostancıbaşı'nın isteği üzerine güzel cariyeye Nigâr'dan gerekli bilgileri edindi: Zengin ve soylu bir ailenin kızı olan güzel cariyeye Nigâr bir gemi yolculuğunda korsanlar tarafından kaçırılmıştı. Venedikli soylu aile yumurta ikizi kızları ile birlikte yolculuk yapıyordu. Akdeniz'in ortasında geminin yolunu kesen korsanlar yolcuların üzerlerinde taşıdıkları ziynet eşyaları ile paralarını aldıkları gibi güzeller güzeli Nigâr ile kardeşini de sırtlarına vurup gemiyi terk ettiler. Birinci kaptanla tayfaların bir kısmını da yolcuların gözleri önünde öldürmüşlerdi. Kızların annesi ve babası çığlık atarak koştu lar korsanların arkasından çocuklarını kurtarabilmek için, güçleri yetmemişti.

Güzel cariyeye Nigâr ve kardeşi Gelibolu'da esir tacirlerine satıldı. Nigâr'ı burada kardeşinden ayırdılar. Edirne'den gelen esir

tüccarları Nigâr'ı satın alarak Edirne'ye götürdü. Kendilerine ait bir konakta daha önce satın aldıkları diğer kızların yanına koydular. Nigâr'ın asıl adı, Belinda'ydı, güzel anlamını taşıyordu. Kardeşinin ismi de Elizabet'ti, Tanrıya adanmış anlamını taşıyordu.

Önce esaslı bir muayeneden geçirdiler Nigâr'ı. Hastalar Ustası ile ebe kadın yapıyordu muayenelerini. Zaten bu iki kardeş on dört-on beş yaşlarındaydılar. Esir tacirlerinin her şeyi bilmeleri gerekiyordu. Çünkü ona göre fiyat biçeceklerdi. Birkaç ay konakta baktılar Nigâr'a. Üstünü başını yenilediler. Güzel yemekler yedirdiler. Uzun süren üzücü yolculukta zayıflamıştı. Üstelik solmuş sararmıştı güzel kız. Fakat aradan geçen birkaç ay içinde eski güzelliğine kavuştu. Onunki çok farklı, çarpıcı, adeta peri masallarındaki gibi bir güzellikti. Onu satmakta hiç zorlanmadılar. Esir tacirlerinin simsarları güzel kızı, Mühürdar İzzet Paşa'ya satıverdiler. İzzet Paşa Edirne'nin en güzel konaklarından birisinde yaşıyordu. Varlıklı bir insandı. Konağında bahçıvanı, kâhyası, at bakıcısı ile kadın hizmetkârlar ve cariyeleri ile debdebeli bir hayat yaşıyordu.

Konağın haremlik bölümünü yöneten Kâhya Kadın çok kültürlü bir insandı. Haremdeki cariyeler ve nedimleri çok iyi yetiştirmişti. Konağa yeni gelen güzel Nigâr'a hemen sahip çıktı. Ona önce Türkçeyi öğretti. Sonra da adab-ı muâşeretini. Güzel Nigâr bu konakta tam dört yıl yaşamıştı.

Bostancıbaşı soruşturmanın ilk bölümünü başarı ile tamamlamıştı. Şimdi de asıl sorunu çözecek önemli kısım kalmıştı geriye. Bu soruşturmayı başka bir yöntemle yapmaya karar verdi. Yeniçeri ocağından yeni gelen, çevrede henüz tanınmamış bir bostancıyı görevlendirdi. Mahmut isimli bu genç adam tebdili

kıyafetle Yelliburgaz kulesine yakın meyhaneleri dolaşacak burada daha önce Nigâr'ın yaşadığı konağın bahçıvanından bilgi sızdıracaktı. Bahçıvan Zeynel Ağa, içkiyi seven ve Yelliburgaz meyhanelerine sıkça uğrayan bir insandı.

Edirne'de 'Bizans'tan kalma muhteşem bir kale vardır. Bu kalede dört kule, dokuz kapı var. Duvarları üç metre kalınlıkta yüksekliği ise altı metredir. Duvarların toplam uzunluğu ise bir kilometre kadardır. On beş bin kişi yaşıyordu kale içindeki mahallelerde. Bunlar Bizanslılar, Cenevizliler ve Yahudilerdi. Osmanlı bu kalenin fethinden sonra dünya tarihinde eşine zor rastlanacak bir yöntem uyguladı. Fetihden sonra kalenin içini eski sahiplerine bıraktı. Şehir yeniden kalenin dışında kurulmaya başlandı. Kalenin Tunca Nehri'ne çok yakın olan köşesinde Yelliburgaz kulesi var. İşte bu kuleye yakın, kale duvarına bitişik birtakım meyhaneler yer alıyordu. Meyhanelerde şarap, bekni ve tatar bozası gibi içkiler içiliyordu. Bekni dedikleri, arpa ve buğdaydan yapılan bir içki türüydü. Tatar bozası ise mayalanmış darıdan yapılıyordu. Tatar bozası, içimi İslam dini açısından sakıncalı olmakla beraber dinini bütün olarak yaşamaayan bazı kişiler bozahane denilen bu gibi meyhanelerde demleniyorlardı.

Meyhanelere gene çok yakın, gene kule duvarlarına bitişik kafes denilen çamaşırhaneler bulunuyordu. Buralarda güya bekârların çamaşıruları para karşılığında yıkamıyordu. Hâlbuki gündüzleri çamaşır yıkama bahanesi ile görüşmeler yapıyordu. Bozahannede saz çalarak oynatıyorlardı kadınları. Her ne kadar kol ve yeniçeri devriyesi buralarda zaman zaman dolaşsa da sarhoşlarla başa çıkamıyorlardı.

Mühürdar İzzet Paşa'nın konağının bahçivani Zeynel Ağa ile Bostancı Mahmut, Yelliburgaz mahallesindeki bu meyhanelerden birisinde buluştular. Bostancıbaşı'nın talimatına uygun şekilde, sanki yeni tanıştığı bir arkadaş gibi çok temkinli konuşuyordu Mahmut. Tatlı tatlı muhabbet ediyorlardı. Bahçe işlerinden, yağışlardan, havadan sudan konuştular önce. Mahmut yapıyordu sakiliği. Bahçivanın boza maşrapasını hiç boş bırakmıyordu. Gecenin ilerleyen saatlerinde bahçivan peltek peltek konuşmaya başladı. Ağzından laf almanın tam zamanı gelmişti. Şundan bundan derken konu güzel cariye Nigâr'ın konaktan çıkarılmasına gelmişti sıra. Bahçivan Zeynel Ağa konuştuğuca konuştu, döküldükçe döküldü.

Bostancı Mahmut, ertesi gün sızdırdığı bütün bilgileri amiri olan Bostancıbaşı'ya anlattı: Güzel cariye Nigâr, Mühürdar İzzet Paşa konağında kaldığı süre içinde konakta yaşayan herkes tarafından çok sevilirmiş. Bahçivan şöyle anlatıyordu: “Haremdeki Kâhya Kadın bayılıyordu Nigâr'a. Saygılı ve sessiz bir insandı Nigâr. Annesini ve babasını çok özlemişti. Hele kardeşini... Yüreğindeki hasret ateşi günden güne büyüyordu. Annesinin çılgınlıkları çınlatıyordu kulaklarını zaman zaman. Hiç olmadı kardeşine kavuşabilseydi ya... Çok yalnız çok kimsesiz hissediyordu kendini. Kardeşine kavuşmak istiyordu. Her sabah kuşlardan, her gece yıldızlardan medet umuyordu.

Bir gün derdini kâhya kadına açtı. Ona yalvardı yakardı, gözyaşı döktü. Ondan kardeşini bulmasını istedi. Kâhya kadının bu yalvarışlar karşısında ağlayası geldi. Günlerce düşündü; Nigâr'ın kardeşi nasıl bulunabilirdi. Kendine göre güvendiği kişilere sordu ve sonunda karar verdi. Bu işi çöze çöze Edirne'nin en meşhur cinci hocası çözebilirdi. Kadınlar arasında çok

tutuluyordu. Hâlbuki cinci hoca sahtekârın birisiydi. Dertlerine derman arayanlar yıllardır hocanın eşiğini aşındırıp duruyorlardı. Hoca artık büyük hediyeler karşılığında cin tutan hastalara muskalar veriyor, çocuğu olmayan kadınların göbeklerinin etrafına misk ve safranla tılsımlar ve dualar yazıyordu. Birbirlerinden şikâyetçi olan evlilere nefes ederek, küskünleri barıştırıyor, kocalarının zulmüne dayanamayan kadınlara okunmuş koyun ve eşek dilleri veriyordu. Kadınlar bu dilleri kocalarına yediriyorlardı. Karılarına kahır eden bu kocalardan koyun dili yiyenler güya koyun gibi, eşek dili yiyenler de eşek gibi sabırlı oluyorlarmış.

Halkın cehaleti sayesinde cinci hoca servetine servet katıyordu. Kadınlar onun mekânında önce buhur kokuları ile sersemleyince, kurnaz cinci hoca konuşmaya başlıyor; “Hatun! Gözlerini adamakıllı yum, şimdi cinlerin padişahı gelip seni hoşlayacak, işte o zaman inanarak dileğin neyse içinden iste. Fakat sakın gözlerini açma, yoksa cinler seni çarparsa hayatın boyunca çekersin.

Cinci hoca, sofiyane bir şekilde kendilerini teslim eden bu kadınlara yaklaşıyordu. Büyü ve sihir dediği hocanın kendisinden ve onun kurnazlığından ibaretti. Hocanın davudi sesi ile okuduğu dualar ve buhur kokuları altında sersemleyen bu zavallı kadınlar bir hoş olunca, oraya cinlerin padişahının araya girerek onu tatlı tatlı sevdiğini, okşadığını zannediyorlardı.

Kâhya Kadın çok sevdiği Nigâr’ın yalvarışlarına dayanamadı ve konağın Harem Ağası ile tecrübeli bir kadını yanına katarak Nigâr’ı cinci hocaya gönderdi. Konağın harem arabasını bahçıvan Zeynel Ağa sürüyordu. Giderlerken harem arabasının perdeleri yarıya kadar açtı. Hatunlar ellerindeki elmas işlemeli ve

altın saplı yelpazeleri gözlerinin hizasına kadar kaldırarak yüzlerini göstermemeye çalışıyorlardı.

Bostancı Mahmut edindiği bilgileri bu şekilde anlattıktan sonra sözlerini şöyle tamamladı: “Bahçıvan Zeynel Ağa'nın söylediklerine göre, Nigâr kaybolan kardeşinin nerede olduğunu öğrenebilmek için cinci hocaya gitmişti. Hoca Efendi bir defada kanmamış Nigâr'ı defalarca makamına çağırmişti. Sonunda Nigâr'ın cinci hoca tarafından işgal edildiği Kâhya Kadın tarafından anlaşılmıştı. Kendisine herhangi bir şekilde zarar gelmemesi için konağın Harem Ağasının yardımı ile çözüm yolları aranmış. Harem Ağası Reyhan Ağa'ya rüşvet verilmek suretiyle Nigâr satılarak sarayın haremine gelmişti.

“YA BEN İSTANBUL’U ALACAĞIM YA İSTANBUL BENİ”

Sultan Mehmet on bin yeniçeri, üç bin süvari ile birlikte Edirne’den yola çıkmıştı. Takvimler 1453 yılının, Mart ayının yirmi üçüncü gününü gösteriyordu. Süratli bir şekilde yol aldı askerleriyle. Nisan ayının beşinci günü Bizans surlarının önündeydi. Ya o alacaktı İstanbul’u ya da İstanbul onu... Sultan Mehmet daha Anadolu Hisarı’nı yaparken Bizans’a elçi göndermiş, bir av köşkü yapacak kadar toprak istemişti. Konstantin Sultan Mehmet’ten gelen talebe alaycı bir şekilde cevap vermişti:

— Hermaion tepesinde bir av köşkü yapabilecek kadar toprak istiyor Osmanlı... Yazın: Ancak bir dana derisi kadar yer veririm ona.

Kralın emrini dinleyen elçi:

— Dana derisi mi dediniz Efendim?

— Evet, aynen öyle yazın, işine gelirse kabul etsin Sultan Mehmet. Yaptırabilirse yaptırın bakalım av köşkünü.

Fakat kısa bir süre içinde şartlar çok değişmişti. Sultan Mehmet surların yanına gelmiş İstanbul’u istiyordu.

Karargâhın yerini ordunun başkomutanı olarak o seçti. Önceki keşiflerinde kale çevresinde defalarca dolaştığı için çevreyi, arazi yapısını çok iyi biliyordu. Karargâh yüksek bir tepe

üzerinde ve Topkapı'ya hâkimdi. Zira o mevkideki surları parçalayarak kaleye oradan girmek niyetindeydi. Karargâhın bulunduğu tepeden bakıldığında muhteşem bir manzara görülmüyordu. Rengârenk iplerle süslü çadırların önünde altın alemnî tuğlar ve ayetlerle süslü sancaklar dalgalanıyordu. Buradan surların büyük bir bölümü görülebiliyordu. Marmara sahillerinden, Haliç kıyılarına kadar kale, askeri birlikler tarafından kuşatılmıştı.

Sultan Mehmet, atından inerek o muhteşem ipek çadırının altında seccadesini serdirerek iki rekât namaz kıldı. Allah'ın, ordusuna zafer ihsan etmesi için bir süre dua etti. Daha sonra savaş yönetecek olan ordu komutanlarını çağırarak kalenin muhasarasına başladığını ilan ettikten sonra onların moral değerlerini yükseltecek coşkulu bir konuşma yaptı. Verilen bu emirden sonra askeri birlikler arasında tellallar dolaşarak "Muhasara başlamıştır..." şeklinde duyuru yaptılar. Bizans halkı her ne kadar metin olmaya çalışsa da büyük bir korku ve heyecan içinde kale duvarlarına yığıldı. Etraftaki askerleri seyrediyorlardı. Sultan Mehmet yaptığı konuşma ile toplantıyı bitirirken ordu komutanlarının ulemaların, şeyhlerin ve dervişlerin askerlerin arasına girmelerini ve zafer kazanmak için onların manevî duygularını galeyana getirmelerini istedi.

İSTANBUL'UN FETHİNE KARŞI ÇIKANLAR VARDI

Sultan Mehmet'in en büyük arzusu İstanbul'u almaktı. Onun bütün ısrarına ve yapmış olduğu bunca hazırlıklarına rağmen İstanbul'un alınmasına karşı olan bazı kişiler vardı. Bunların başını da yaşlı sadrazam Çandarlı Halil Paşa çekiyordu. Çandarlı, olumsuz düşüncelerini birkaç defa padişaha açıklamıştı. Şöyle söylüyordu: "Topraklarımız arasında sıkışıp kalan ve bize zararı dokunmayacak olan bu şehrin işgaliyle vakit geçirmek bir şey kazandırmaz. Üstelik şehrin işgali bütün Hıristiyan âleminin üzerimize gelmesini sağlar. Zor durumda kalabiliriz. İmparator barışçı bir insandır. Onunla iyi geçinmek bizim menfaatimize dir." Buna benzer sözlerle kendine göre düşüncelerini açıklıyordu. Fakat üstün yetenekleri ve cesareti olan genç padişah, ihtiyar vezirin eskiden bu yana böyle düşündüğünü, karşı taraftan kıymetli hediyeler aldığını biliyordu. Çandarlı aslında yetişkin, tecrübeli bir devlet adamıydı. Genç padişahın babası Sultan İkinci Murat döneminden bu yana verilen geniş yetkilerle yönetimde bulunmuştu. Genç padişahın devlet yönetiminde daha etkili hale gelmesini istemiyordu. Sultan Mehmet ise bütün karşı çıkışlarına rağmen onu idare ediyor ve yönetimde samimi bir şekilde canla başla çalışmasını istiyordu.

Bir gece yanına çağırdı Çandarlı'yı. Ani bir şekilde çağırılmasından çok korkmuştu Sadrazam. Birtakım kıymetli hediyeler alarak huzura çıktı. Sultan Mehmet şöyle söyledi:

— Lala, emin ol ne hazineni isterim ne de hayatına kastım vardır. Muradım yalnız İstanbul'un fethine yardımındır. Şu yastığı görüyor musun, uykusuzluktan döne döne bu hale getirdim. İstanbul'un fethi gerçekleşmedikçe rahat etme ihtimalim yoktur.

İSTANBUL'UN FETHİNDE DONANMANIN ROLÜ

Sultan Mehmet'in fetih için yaptığı en önemli hazırlık çalışmalarından birisi de Bizans'tan üstün bir donanmanın kısa süre içinde hazırlanmasıdır. Diğerlerini de sayacak olursak; Rumeli Hisarı'nın inşa edilmesi, büyük topların dökülmesi diyebiliriz.

Sultan Mehmet, İstanbul'u almak üzere karar verdiğinde, eski muhasaraları gözden geçirerek başarısızlıkların nedenlerini tespit etti. Eski muhasaralardaki başarısızlıklardaki en önemli neden, güçlü donanmanın olmayışıydı. Bu sebeple Bizans'tan daha üstün bir donanmaya sahip olmalıydı. Hazırlıklar başlar-ken Gelibolu'ya giderek tersaneyi teftiş etti. Babasının döneminde de Kaptanı Derya sıfatıyla görev yapmış olan Baltaoğlu Süleyman Bey'i tekrar göreve getirdi. Kaptanı Derya'dan kısa süre içinde Osmanlı'ya Bizans donanmasından daha üstün bir donanma hazırlaması emrini verdi.

Sultan Mehmet donanma için gereken emirleri verdikten sonra kara ordusunun hazırlıkları için Edirne'ye dönmüştü. Kış mevsimi boyunca Edirne'deki ordu birlikleri gerekli hazırlıkları yaparken Baltaoğlu Süleyman Bey de devletin bütün imkânlarını kullanarak günün şartlarına göre üstün vasıflı gemilerden oluşan güçlü bir donanma hazırladı.

Sultan Mehmet'in kara ordusu Bizans kalesinin önünde yerini aldığı anda donanma Gelibolu'dan hareket etmiş bulunuyordu.

Başkomutan muhasaranın başladığını ilan ettiği gün Marmara Denizi'nin ufuklarında görünüyordu Osmanlı donanması. Donanmanın görüldüğü Sultan Mehmet'e duyurulunca atına binerek Zeytinburnu sahiline indi. Atının üzerinde gemilerini seyrediyordu. Kaptanı Derya Baltaoğlu amiral kadırgasından bir filikaya binerek karaya çıktı. Padişahın atının önünde yere kapanarak hürmet ve bağlılığını gösterdi. Donanma açık denizlerde dolaşarak Marmara Denizi'ndeki birkaç adaya uğrayarak talim yaptı. Padişah ile Amiralin bir süre karşılıklı konuşmalarından sonra donanmayı boğaza geçirdiler ve Galata Kulesi'nin biraz ilerisinde demirlediler. Liman zincirle kapalı olduğu için düşmanla hemen savaşa tutuşamazlardı. Belki bir imkân doğar, aradan Haliç'e kolayca geçebilirlerdi.

SAVAŞ BAŞLIYOR

Savaşı yönetecek olan padişahın otağının etrafı on beş bin yeniçeri tarafından sarılmıştı. Her ihtimale karşı genel karargâhın etrafına da derin hendekler kazıldı. Koruma amaçlı toprak siperler yapıldı.

1453 yılının Nisan ayının altıncı günü harekât başladı. Günlerden de cumaydı. Toplar surların çevresinde uygun yerlere yerleştirildi. En büyük üç top önce Eğrikapı karşısına yerleştirilmişken sonradan yeri değiştirildi ve Topkapı karşısına götürüldü. Eğrikapı bölgesinin kolayca tahrip edilemeyeceği bildirilmişti başkumandana. Bu sebeple bu toplar, Topkapı karşısına götürüldü. Bu en büyük top ancak iki saatlik süre içinde doldurulabiliyordu. Üstelik bir günde sekiz defadan fazla atış yapamıyordu. İlk atış sabah güneşi doğarken yapıldı. Bu topla gün boyunca surlara sekiz defa atış yapıldı.

Kuşatmanın başladığı günden itibaren askerler bir taraftan top atışları ile kaleyi dövüyor, bir taraftan da lağımçılar surların çökertilmesi için tünel kazıyorlardı. Lağımçılar, Osmanlı ordusunda bir ocaktı. Görevleri, özellikle kale kuşatmalarında tünel kazarak sur duvarlarına ulaşmak, surları alttan uçurmak veya kale içine kadar tünel kazarak kaleyi içerden fethetmekti. Lağımçılarda o zamana kadar barut kullanılmıyordu. Ok ve mancınıkçılar Osmanlı askerinin rahatça çalışabilmesi amacıyla Bizanslı koruyucuları hedef alıyorlardı. Bizans askerleri içerden

dışarıya doğru yaptıkları çalışmalarla tünelleri bularak zararsız hale getirmek için gayret sarf ediyorlardı. Bölgenin zemini kayalıktı. Tünel kazmakta güçlük çekiyordu askerler. Kazılan tüneller de bazen zararsız hale getirilince boşa gidiyordu çalışmalar. Bir süre sonra büyük topların üst üste yapmış olduğu atışlarla netice alınmaya başlandı. Günden güne kale duvarlarında ufak tefek delikler açılmaya başlamıştı. Bizans askerleri bu delikleri taş ve toprak dolu varillerle kapatmaya çalışıyordu.

DENİZLER DE HAREKETLENDİ

Türk savaş gemileri ilk defa Nisan ayının on beşinci günü Balta limanından çıkararak Beşiktaş'a gelip demirledi. Birkaç gün sonra beş büyük savaş gemisi Marmara ufuklarında grnverdi. Gemilerin Bizanslılara yardım için geldikleri anlaşıldı. Gemiler yola çıktıktan sonra hava şartları elverişli olmadığı için bir süre Sakız Adası'nda beklediler. Daha sonra lodos rzgrlarından faydalanarak yelkenlerini şişirmişler ve süratle İstanbul'a ulaşmışlardı. Kaptanı Derya Süleyman Bey vakit kaybetmeden gemilerini düşman gemilerine doğru sürdü. Böylece bir taraftan da deniz savaşı başlamıştı. En büyük düşman gemisinden top atışı başladı. Kızgın kömür, kükürt ve zift karışımından oluşan gregar ateşi ile deniz tutuşturuldu. Ceneviz gemilerinden atılan oklar Türk kreklerinin üzerine yağmur gibi geliyordu. Krekilerin işleri zorlaşınca kkk gemilerin yönetimi zorlaştı. Üstelik rüzgâr da şiddetini arttırıyordu. şiddetli rzgrla gemiler birbirlerine çarparken, birkaç Türk gemisi düşmanın atmış olduğu Rum ateşi ile yanmaya başladı. Türk denizciler birkaç hamle yapmış olsalar da netice değişmeyecekti. Düşman gemilerindeki denizciler, deniz savaşlarında daha tecrbeliydiler.

Türk savaş gemilerinin bütün uğraşları boşa çıkınca padişah çok üzülmüştü. Süleyman Bey'in savaşı yanlış yönettiğini gerekçe göstererek idamını istedi. Fakat onu seven diğer ordu komutanları ile ileri gelenler padişaha yalvararak onun hayatının bağışlanmasını istediler. Padişah merhamete gelerek onun hayatını bağışladı.

İSTANBUL'UN FETHİNDE GEMİLER KARADAN YÜRÜTÜLDÜ

Sultan Mehmet'in kuşatma çalışmaları hızlanınca, Bizans İmparatoru Konstantin'in emri ile Venedikli Bartolamio Soligo tarafından Türk donanmasının Haliç'e girmesini önlemek için Sarayburnu ile Galata rıhtımı arasına zincir gerilmişti. Zincir çok iri ve yuvarlak baklalardan yapılmış ve birbirine demir kanca- larla bağlanmıştı. Sultan Mehmet'in kuşatma hazırlıklarında işin ciddiyetini anlayan imparator talimatını verdi ve zincir Haliç'e 2 Nisan 1453 tarihinde gerildi.

Surlar top atışları ile yıkılıyordu, fakat fazla işe yaramıyordu. Çünkü yıkılan yerleri çok çabuk onarıyorlardı. Gerilen zincir sebebiyle gemiler de Haliç'e giremiyorlardı. Bu sebeple kaleye girebilmek için başka bir yöntem uygulanmalıydı. Sultan Mehmet, sabahlara kadar uyumuyor uzun uzun düşünerek çare arıyordu. Ufku geniş padişah kimsenin aklından bile geçemeyeceği çareyi bulmuştu. Donanmayı karadan yürüterek Haliç'e indirecekti. Vezirlerini, savaşı yöneten komutanlarını, ulemaları toplayarak düşüncesini açıkladı. Neredeyse hepsi söz birliği etmişçesine, bu uygulamanın çok zor ve hatta imkânsız olduğunu söylediler. Fakat o kararlıydı. Toplantıya katılanlara üst perdeden konuşarak şöyle cevap verdi: "Onlar korkulardan denizi zincirleyecek kadar akıllıysalar, biz gemileri karadan yürütebilecek kadar cesuruz. Biz Peygamber müjdesini

gerçekleştirmeye geldik. Biz Sultan Murat Han'ın oğlu Mehmet Han'ı, Allah'ın izni ve yardımı ile imkânsızı mümkün yaparız, davranın, amele bulun, usta bulun. Dolmabahçe'den Beyoğlu sırtlarına doğru geniş bir yol açın, yol boyunca kazıklar döşeyin. Cenevizlilerden yağ alıp kazıkları yağlayın, ama çok gizli tutun. Bizans durumu fark etmemeli.”

Üst perdeden yapılan konuşma ile verilen bu talimata karşı baş üstüne demekten başka çare yoktu.

Dolmabahçe'den Beyoğlu sırtlarına kadar uzanan bir yol açıldı. Kazıklar döşenip yağlandı. Gemilerin altına konacak arabalar kısa bir süre içinde imal edildi. Çevreden yeterli miktarda manda ve öküz temin edildi. Bizans'ın casusları yapılan bu çalışmaları görüyorlar, fakat ne amaçla yapıldığını tam olarak çözemiyorlardı. Ormanlık alanlarla toprak alanlar düzlendi. Açılan düzlenmiş yollara kalaslar döşendi. Üzerleri iç yağı, zeytinyağı ile kaygan hale getirildi. Bazı gemiler tekerleklerle yürütüldü. Sonuçta çok kısa süre içinde donanma Haliç'e indirildi.

Bizanslılar güneş doğduktan sonra Osmanlı gemilerini Haliç'te görünce hayret ederek endişeye kapıldı. Önce zinciri kırarak girmişlerdir diye düşündüler. Zincir sapasağlam yerinde duruyordu. Sonra gerçeği anladılar. Fakat yapacak bir şey yoktu.

HALİÇ'E BİR DE KÖPRÜ YAPILDI

22 Nisan 1453 sabahı Osmanlı gemilerini Haliç'te gören Bizanslılar büyük ve inanılması güç bir sürpriz ile karşılaştılar. Kumbarahane ile Defterdar arası, deniz üzerine kuruluveren bir köprü ile birleştirilmişti. Bu köprü üzerinde Osmanlı askerleri gidip geliyor, karşı sahilinden topları geçiriyorlardı. Binden fazla fiçı, sandal ve duba birbirlerine kalaslar ve demir çengellerle bağlanmıştı. En üstü de döşeme tahtaları ile kaplanmıştı. Yedi yüz metre uzunluğundaki bu köprü üzerinde beş asker yan yana yürüyebiliyor, toplar rahatlıkla çekilebiliyordu. Çok geçmeden, her iki tarafa yerleştirilen toplarla Bizans surlarının en zayıf noktaları ateş altına alınıyordu. Gelişen bu olaylardan sonra güç durumda kalan Bizans İmparatoru daha önce teklif ettiği vergilerden fazlasını vereceğini bildirerek, yeni şartlarla barış teklifinde bulundu. Fakat Sultan Mehmet, İstanbul'u almakta kararlıydı. Bu teklifi kabul etmedi. Barış teklifi kabul edilmeyince İmparator askerlerine emir vererek köprüyü yıktırmak istedi. Fakat surlardan dışarı çıkan yüz elli Bizanslı asker köprü üzerinde öldürüldü.

Bizans Prensi Dukas, Sultan Mehmet Han'ın yaptırdığı köprü ile gelmiş geçmiş bütün cihangirleri geride bıraktığını söyleyerek "böyle bir harikayı kim gördü, kim işitti" sözleri ile takdir etmişti.

Köprünün yapım işini Sultan Mehmet, vezir Zağanos Mehmet Paşa'ya vermişti. Sonunda bu başarısından dolayı onu alından öperek tebrik etti.

İSTANBUL KUŞATMASINDA TEKERLEKLİ KULELER

Sultan Mehmet'in İstanbul'un fethi sırasında kullandığı savaş araçları arasında en bilinenleri dev toplar ve karadan yürüttüğü gemilerdir. Ancak geçmişte ilk çağlara dayanan bir silah daha kullanılmıştı: Yürüyen kuleler.

İstanbul kuşatmasını yazan Nicolo Barbaro yürüyen kuleyi şöyle anlatmaktadır: “Türkler bu kuleyi bir gecede surun yakınında o derece çabuk ve saklı bir şekilde yaptılar ki, şehir hiçbir şey sezmedi. Eğer İstanbul'daki bütün Hıristiyanlar bu işe koyulmuş olsalardı bunu bir ayda bile yapamazlardı; yüksekliği dış suru aşılıyordu. Birbirine bağlı büyük kalaslardan yapılmıştı. Üzeri iki kat deve derisi ile kaplanmıştı. Buradaki amaç kulenin kolay ateş almamasını sağlamaktı. Ayrıca güllerin vuruşlarını körletmek için kerestelerin arasını balçıkla sıvamışlardı. Birçok ağaç tekerlek üzerinde olduğu için hareket edebiliyordu”

Yürüyen kulelerin Bizanslılar üzerindeki ürkütücü etkisi top atışlarından daha fazla oluyordu.

İSTANBUL TÜRKLERİN ELİNE GEÇİYOR

24 Mayıs günü eniştesi İsfendiyaroğlu Kasım Bey'i İmparator Konstantin'e elçi olarak gönderdi. Teslim olması halinde Konstantin ve ailesinin arzu ettikleri yere güvenle gidebileceği, halkın canına ve malına dokunulmayacağı son olarak hatırlatıldı. İmparator şehri teslim etmeyi reddetti. Fakat vergi vermeye hazır olduğunu söyledi. Sadrazam Çandarlı Halil Paşa'nın endişelerine rağmen kuşatmanın sürdürülmesine ve 29 Mayıs günü son hücumların yapılmasına karar verildi. Hücum kararı ve günü Osmanlı ordusuna duyuruldu, şehrin fethi halinde bütün askerlerin üç gün boyunca şehri yağmalama hakkına sahip olduğu padişah tarafından ilan edildi. Ayrıca padişah surların üzerine çıkacak ilk askere ödül verileceğini, kaçanları da idam edeceğini duyurdu. Yapılan şiddetli çatışmalardan sonra kale teslim alındı. Sultan Mehmet vezirleri ve komutanları ile birlikte St. Romanos kapısından (Topkapı) şehre girdi. Ayasofya'nın önüne gelen padişah serilen seccadeye kapanarak toprağı öptü, dua etti.

İSTANBUL'UN FETHİNDEN SONRA YAŞANAN OLAYLAR

İstanbul'un fethinden sonraki yaşanan olayları dünyaca ün yapmış ve önemli eserler bırakmış olan tarihçilerden öğreniyoruz. Bu tarihçilerden en ünlülerinden birisi Hammer'dir. Hammer, diplomat ve doğu bilimleri uzmanı olup aynı zamanda Avusturyalıdır.

Bize "Büyük Osmanlı Tarihi" adını taşıyan on ciltlik eser bırakmıştır. Diğeri ise Bizanslı tarihçi Kristovolos'tur. İmroz adasının soylu kişilerinden olan tarihçimiz, İstanbul'un fethinden sonra İmroz ve Limni adalarının yerli halkının göç etmesine telkinlerle engel oldu. Fatih Sultan Mehmet'e gönderdiği heyet sayesinde adalara taarruz yapılmadı. 1456 yılında İmroz adasının idarecisi tayin edildi.

İstanbul'un fethinden sonra yaşanan olayları ayrıntılı olarak yazan diğeri de Solakzade Mehmet Hamdi Çelebi'dir. Onun sarayda görev alması, dönemin başkent olayları ile saray içinde cereyan eden hadiselerle dair verdiği bilgiler önem taşıyor. Babası kapıkulu yeniçeri ocağında önemli bir mevki olan subaşı rütbesinde görevliydi. Savaşlarda ordunun sol cenahında yer aldığı için sülalesi Solakzadeler olarak anılıyor.

Surları aşan Türk askerleri dehşetli naralar atarak koşuyorlardı. Rum ve Latin askerleri bozguna uğrayarak kaçmaya başladılar. Karşı gelmeleri mümkün değildi. Çünkü yeniçeriler yalın

kılıç sel gibi adeta akıyordu. Aslında Bizanslı askerler elli yedi gün süren kuşatma süresi içinde görevlerini canları pahasına yerine getirmişlerdi. Fakat İkinci Mehmet'in azimle, akla glemeyecek savaş taktikleriyle ayrıca Osmanlı askerinin inançla gösterdiği direnişle Jüstinyen yenilmişti. Birinci Konstantin'in başlattığı tarih, On dördüncü Konstantin'le kapanıyordu. İmparator bir ara duraksayarak askerlerine: "Kaçın geliyorlar" diye bağırdı ve arkalarından hüznle yüreği yanarak seyretti. "Artık her şey bitti" dedi kendi kendine. Atını mahmuzlayıp çılgınca koşturuyordu. Yanındaki silahşor asilzadeler bir süre onu takip ettilerse de sonra her biri bir tarafa dağıldı. Bir süre sonra Haliç surlarına doğru sürdü atını. Beyaz atın ağzından köpükler saçılıyordu. Burada ellerinde kılıçlarla koşan yeniçeri grubu ile karşılaştı. Erguvan rengindeki pelerininin üzerinde çift başlı kartal resmi bulunuyordu imparatorun. Üzerinde taşıdığı savaş kıyafeti ve gösterişli atı ile onun imparator olabileceğini fark etmişti yeniçeriler. Yolunu kestiler, ürken atın başından tuttu bir yeniçeri, diğeri de savurduğu bir kılıç darbesi ile yere indirdiler zavallı imparatoru, sonra da başını gövdesinden ayırdılar. Hâlbuki padişah bu savaşta onu canlı olarak ele geçirmeyi çok istiyordu. Çarpışmalar sona erdikten ve ortalık sakinleştikten sonra Sultan Mehmet, Konstantin Dragazes'in başını Patrik'e gönderdi. Cesedini de buldurarak Hıristiyan dinine uygun şekilde yapılacak merasimle defnedilmesini emretti.

FETİH SONRASI İDAMLAR

İmparatorundan sonra Bizans'ın en yetkili kişisi olan Grandük Notaros esir alındı. Fatih onun hakkında birçok olumlu sözler duymuştu. Çok yetenekli bir kişi olarak İstanbul'un imarında işe yarayacağı söyleniyordu. Ayasofya ziyaretinden sonra onu huzuruna kabul etti. Uzun uzun görüştüler. Daha sonra birlikte şehri de gezdiler. Fatih, şehrin imarı ile ilgili olarak ondan bilgiler almak istiyordu. Etkilenmişti Grandük Notaros'tan. Onu şehrin imar ve iskân işlerine nezaret etmek için şehreminliğine tayin etmeyi bile düşündü. Gene şehri gezerken Notaros konuşmaları sırasında sözü eşinin hastalığına getirdi. Uzun süredir eşinin hasta yatağında olduğunu söyledi. Fatih ona karşı nezaket göstermek ve onu onurlandırmak istedi. Bu sebeple ertesi gün Grandük'ün hasta olan eşini evinde ziyarete gitti. Bu olay da gösteriyor ki, Fatih ona fazlasıyla değer veriyordu. Notaros padişahın onur verici bu hareketinden dolayı minnettarlığını belirtmek istedi. Birçok iltifatkâr sözler ve teşekkürlerden sonra çok değerli hediyeleri takdim etmek istemişti. Fakat Fatih bu hediyeleri nezaket göstererek kendisine iade etti. O günlerde büyük bir ziyafet düzenlendi. Fatih şeref konuğu olarak Notaros'u da davet etmişti bu ziyafete. Ona haber göndererek ziyafeti oğlunu da beraberinde getirmesini istedi. Oğlunun son derece zeki ve kabiliyetli olduğunu duymuştu Fatih. Fakat Notaros oğlunu bu ziyafete getirmede. Etrafındakilerin telkinlerine kapılarak oğlunun başına kötü şeyler gelebileceğini düşünmüştü.

İstanbul Fatihî bir hükümdar olarak isteğinin yerine getirilmesi onu çileden çıkardı. Onu azarlayarak üzüntüsünü anlatmaya çalışırken Grandük, küstahça cevaplar veriyordu. Bu olaydan sonra ona karşı güveni tamamen sarsıldı. Grandük, Fatih'in gözünden düşüverdi. Hıristiyan düşmanı Zağanos Paşa'nın da fikir değişikliğinde rolü oldu. Hatta başka paşalar da uygun bir dille Fatih'i uyardılar.

“Bu adama güven olmaz, yarın öbür gün yerini sağlamlaştırdıktan sonra birtakım gizli girişimlerde bulunabilir, Avrupa devletlerine casusluk yapabilir, Osmanlı'nın başını belaya sokabilir” diyorlardı. Ve sonunda Notaros başı kesilerek idam edildi. Hatta oğlu ile akrabalarından da idam edilenler oldu. Fetih sonrası Osmanlı'ya düşmanlık eden birçok konsolos oğulları ile birlikte idam edildi.

ÇANDARLI HALİL PAŞA DA İDAM EDİLİYOR

Fatih artık Çandarlı Paşa'nın Rumlarla haberleştiğini ve onları himaye ettiğini iyice anladı. Halil Paşa hain bir insandı. Servet sahibi olduğu halde gene de tatmin olmuyordu. Değerli hediyeleri ve mücevherleri rüşvet olduğunu bildiği halde Bizanslılardan almaktan çekinmiyordu. Üstelik tahta geçtiği ilk yıllardan bu yana yaptıklarını Fatih unutmamıştı. Çandarlı devletin yönetiminde kendi hâkimiyetini kaybetmek istemiyor, padişahın silik kalmasını istiyordu. Fatih artık Çandarlı hakkında kararını vermişti; idamı gerekiyordu. Bunun için de geçerli olacak çok önemli delil gerekiyordu. O geçerli delil şimdi kendiliğinden ortaya çıkmıştı. Fatih şehri aldıktan sonra Grandük Notaros'u huzuruna kabul etmiş konuşurken kendisine bir soru yöneltmişti:

— Size ben elçiler göndererek barış teklif etmiştim. Şehri kan dökülmeden teslim etmenizi istemiştim. Neden kabul etmediniz. Notaros hiç tereddüt etmeden cevap verdi:

— Biz vatanımızı savunmak için kararlıydık. Fakat öyle bir zaman geldi ki başaramayacağımızı anladık. Şehrimizin harap olmasını önlemek için teslim olmayı da düşündük. Fakat Halil Paşa'nın bize gönderdiği haberlerden cesaret alarak savaşmayı tercih ettik. Halil Paşa muhasarayı kaldıracığınızı söylüyor, bize şehri savunmaya devam edin diyordu.

Fatih duyduğu bu sözlerden çok etkilenmişti. Gene de metanetini koruyordu. Notaros'un sözünü keserek, Halil Paşa'ya doğru sert bir yüz ifadesi ile baktı. Sadrazam bu sözler karşısında yalan yanlış sözlerle kendini savunmaya çalışıyordu.

— Padişahım, bunlar bizim ezeli düşmanımız, şimdi fırsat bilip intikam almak istiyorlar. Devlet-i Aliye'nize yıllarca hizmet etmiş en sadık bendenizden sizi mahrum bırakmak istiyorlar. Bu sözler baştan aşağı iftiradır.

Fatih konu ile ilgili olarak derinlemesine soruşturma başlattı. Sonucunda gördü ki Halil Paşa gerek fetih hazırlıklarında gerekse fetih sırasında Bizans İmparatoru ile haberleşmişti. Orduda bulunan birkaç Rum vasıtası ile sağlamıştı haberleşmeyi. Böylece vatanına ihanet etmişti. İyice kanaat getirdikten sonra Fatih, Halil Paşa'yı idam etmeye karar verdi. Sadrazamı görevden alarak çocukları ile birlikte tutukladılar. Çocuklarını bir süre sonra serbest bıraktılar. Fakat kendisi Yedikule Altın Kapı'da kırk gün hapis kaldı. Bu arada gözlerine mil çekildi. 10 Temmuz 1453 tarihinde idam edildi. Daha sonra oğlu İbrahim Paşa tarafından İznik'e götürülüp türbesine defnedildi.

FETİH SONRASI ŞEHİRDEKİ YENİLİKLER

Fetihten sonra Fatih, şehir içindeki yeni düzenin kurulabilmesi için birtakım kararlar alarak değişikliklere gitti. Fetihten sonraki ilk Cuma namazı Ayasofya'da kılınmıştı ve Ak Şemsettin hutbeyi okumuştur. Cami olarak kullanılmaya başlanan bu eşsiz eser padişahın vakfı olarak ilan edildi. Ve devletin çok sayıdaki taşınmazının kiralrı buraya tahsis edildi. O günlerde yaşlı olan Patrik eceli ile vefat etmişti. Ölen patriğin yerine yenisinin görev alması için emir verdi. Şehirde yaşayan gayrimüslim toplumların yaşayışına dair düzenlemeler Fatih'in çıkardığı fermana bağlandı. Böylece Fener Rum Patrikhanesi dediğimiz Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin yasal statüsü süreklilik kazandı. Ayasofya'nın camiye çevrilmesi sebebiyle Patrik açıkta kalmıştı. Yeni bir Patrikhane yapılması düşünülmüyordu. Bu sırada yeni bir karar alındı. Meryem Ana manastırı geldi akıllarına. Buradaki rahibeler Aziz Yahya manastırına nakledilerek yeni Patrik'e yer bulunmuş oldu. Ayrıca kendisine bir saray tahsis edildi. Hıristiyanlar dinlerini özgürce yaşayacaklardı. Şehir, Müslümanların eline geçtiğine göre, şehre gelecek Türklerin ibadeti için camiler gerekiyordu. Bu sebeple bazı kiliseler camiye çevrildi. İhtiyaç görülen mahallelere de yeni camiler yapıldı. Fatih yeni binaların, eskilerin de onarılması için etrafındaki yöneticileri uyarıyordu. Amacı İstanbul'u dünya çapında mamur bir kent haline getirmektir. Fetihten sonra sağlam olan boş binalar yararlık gösteren komutanlara, ordu mensuplarına hatta ileri gelen esnafa dağıtıldı. Muhasaradan önce birçok

vatandaş İstanbul'u terk ederek Edirne, Bursa, Gelibolu gibi şehirlere gitmişti. Bunların çoğunluğu ilim irfan sahibi kimselerdi. Padişah bu gibi değerli insanlara sahip çıktı. Geçimlerini sağlayarak geniş imkânlar verdi, onlara yeni evler inşa ettirdi. Fatih şehrin asayiş ve güvenliği sağlandıktan sonra Hızır Bey'i İstanbul'un Şehremini olarak görevlendirdi. Hızır Bey şehrin çeşitli meseleleri ile ilgilenmeye başladı, adliye, belediye, emniyet ve imar hizmetlerinde önemli düzenlemelerde bulundu. Fatih esir alınan birçok Rum'un, fidyelerini ödemeleri şartı ile serbest kalmalarını emretti. Esirlerin fidye parasını kazanmalarına imkân sağlamak için inşaatlarda çalışmalarına izin verdi. Şehirden kaçanların geri gelmeleri halinde evlerinin tamir edileceğini duyurdu. Surların onarımı ve Yedikule'de müstahkem bir kale yapılmasını emretti. Kalenin inşaatında gene esirler çalışıyordu. Anadolu'dan ve Rumeli'den insan getirdi. Silivri ile sur dışında kalan Galata halkı İstanbul'a nakledildi. Osmanlı topraklarındaki diğer şehirlerin önde gelen kişileri, zenginleri, sanatçıları ve tüccarları İstanbul'a davet edildi. Savaş esirleri arasındaki çiftçiler şehir etrafında bulunan kasaba ve köylere yerleştirildi. Böylece İstanbul halkının ihtiyacı olan gıda ürünleri kolayca temin ediliyordu. İstanbul'a gelen her grup ayrı bir mahalleye yerleştirildi. Bu mahallelerin birçoğuna gelenlerin eski kasaba ve köylerinin ismi verilmişti. İstanbul fetih edildiğinde şehrin birçok genç ve güzel kadınları ve kızları esir alınmıştı. En güzellerini de padişah için ayırmışlardı. Bu arada üç gün süren yağma döneminde asilzadelerin, soylu ailelerin kızları askerler tarafından esir alınmıştı. Padişahın içine sinmemiştir bu olay. Emir verdi, belli bir bedel ödenmek suretiyle asilzadelerin kızları ve kadınları askerlerin elinden satın alındı. Kadın ve kızlardan oluşan diğer esir kafilesi ile birlikte Edirne'ye gönderildi.

FETİH SONRASI EDİRNE SARAYI'NDA YAŞANANLAR

İstanbul'un fethinde şehirde yaşayan birçok kız ve kadın esir edilmişti. Kızlar seçilirken padişahın emri ile manastırda bulunan rahibelere dokunulmadı. Onlara dini görevlerinden dolayı saygı gösterildi. Kadınlar kafilesi Edirne'ye doğru yola çıktığında Haziran ayıydı. Fatih de bir süre dinlenmek üzere Edirne'ye geldi. Esir edilmiş genç ve güzel kadınlar kalabalık bir yeniçeri askerlerinin korumasında gelmişlerdi. Hazırlanan yüzlerce araba ve atlarla taşınıyordu dilberler. Bazen yayan da yürüyorlardı. Kafilenin önünde bir grup atlı asker yol alırken iki tarafında da ayrı yeniçeriler yayan olarak yürüyordu. Kfile Edirne'ye girdiğinde ilkbaharın son günlerinden Haziran ayının on sekizinci günüydü. İhlamur ağaçları cömertçe açmış çiçeklerini, sokaklar ihlamur kokuyordu. Latif esintilerle özgürce dağıtıyordu o ihlamurlar o mis gibi kokularını. Lakin Bizans'ın genç kızları özgürlükten uzak ve tutsaktı. Bu kafilenin içinde Grandük Notaros'un eşi de vardı. Zaten hasta olan prenses yolculuğa dayanamayarak vefat etti. Ancak Mezene köyüne kadar gelebilmişti. Orada köy civarında bir yere defnedildi. Kadınlar kafilesinin içinde bir esir prenses daha vardı. Fakat o imtiyazlıydı. Rahat yolculuk yapabilmesi için özel ilgi gösteriliyordu kendisine çünkü o Fatih'in sevgilisi Bizans Kralı Konstantin'in üvey kızı Sofi Helena'ydı. Kalabalık kadınlar kafilesi Tunca kıyısındaki yeni

saraya değil de Sultan Murat'ın yaptırmış olduğu eski saraya getirildiler. Mükrime Sultan'la Gülbahar Sultan da son zamanlarda bu sarayda kalıyordu. Bizanslı kadınlara yeni bir harem dairesi hazırlanmıştı. Buraya yol yorgunluğunu gidermek, üstlerini başlarını temizlemek, yıkanıp paklanmak için haremdeki kâhya kadınlar ve eski cariyeler seferber oldular. Sofi Helena'ya burada da ayrıcalıklı davranıldı. Hazırlanan yeni harem dairesine değil de eski harem dairesinde özel bir odaya yerleştirildi. Bu oda padişahın harem dairesine çok yakın bir yerdedi. Günlerce süren yolculuk bütün kadınları çok yormuştu. Hayatları boyunca elini soğuk sudan sıcak suya değdirmemiş, zor görmemiş, el bebek gül bebek gün geçirmiş bu insanlar için İstanbul ile Edirne arası yolculuk ağır gelmişti. Birçoğu hasta oldu. Saray hekimleri, hastalar ustası kadınlar devreye girdiler. Sofi Helena da hastalanmıştı. Onu özel odasında Hekimbaşı Yakup tedavi ediyordu. Helena'nın tedavisi ile ilgili olarak Fatih sık sık hastasını ziyaret ediyor ve Hekimbaşı'dan bilgi alıyordu. Yahudi asıllı olan Hekimbaşı Yakup'un asıl adı Maestro Joopoy'du. İtalya'nın Gaeta şehrinde doğdu. Edirne'ye gelerek Müslüman oldu. İkinci Murat zamanında Edirne sarayında göreve başladı. Önce defterdar sonra da paşa unvanını aldı. 1481'de yeniçeriler tarafından, Fatih'i zehirlediği şüphesi ile linç edilerek öldürülmüştü.

Fatih'in Sofi Helena'ya karşı gösterdiği aşırı ilgi Mükrime Sultan'ı derinden üzüyordu. Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı olarak evliliklerinin ilk yıllarında ne kadar da saygı ve ilgi görüyordu. Fakat anlaşılan o ki artık Mükrime'nin pabuçları dama atılmıştı. Gülbahar Sultan'a gelince, umurunda bile değildi. Bir erkek evlat sahibi olmuştu ya, Beyazıt'ın sevgisi dünyalara bedeldi. Gerisi yalandı onun için.

Fatih daha Rumeli Hisarı'nın inşaatını yaparken tanıdığı Helena'yı. Savaş hazırlıkları için sur duvarlarını incelerken de birkaç kez görmüştü. Helena kalenin burcundan hayran hayran bakıyordu genç padişaha. Onun davetkâr bakışlarını padişah da cevapsız bırakmamıştı. Aşk ateşinin ilk kıvılcımı işte o zaman parladı. Kalbinde çok hoş, çok tatlı bir heyecan belirmişti. Savaş başladığında Helena surların tepesinde ok atarak şehrini korumaya çalışıyordu. Onun bu cesurca davranışı da etkilemişti Fatih'i. Onu yakından tanımayı çok istiyordu. Savaş devam ederken birkaç kez barış görüşmeleri oldu. Fatih haber göndererek görüşmeler için gelecek heyette Helena'nın da yer almasını istemişti. Kral, çok güvendiği, vatanını seven bu cesur kızın güzelliğini de ortaya koyarak barışa katkısı olur düşüncesi ile görüşmelere gönderdi. Böylece Fatih onu çok yakından görmüş, sesini duymuş, ona olan sevgisi ve hayranlığı bir kat daha artmıştı. Mükrime Sultan, İstanbul'dan gelenlerden bu bilgileri de elde etmişti. Ayrıca padişah fethettiği şehre yeni bir saray yapılmasını ferman buyurmuştu. Eski saray veya Saray-ı Atik-i Amire olarak bilinen bu sarayın inşaatına başlanmıştı bile. (Bugün Beyazıt Camii ile Süleymaniye Camii arazisini de içine alan, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü ile üniversitenin bazı bölümlerinin üzerinde bulunduğu alanı kapsıyor.)

Kadınlar kafilesinden önce Fatih, yapılan muhteşem karşılama merasimi ile girmişti Edirne'ye. Arka arkaya top sesleri duyuluyor, Muradiye, Üç Şerefeli, Gazi Mihal ile diğer onlarca küçük caminin minarelerinden ezan sesleri duyuluyordu. Mehter takımı karşılama merasiminde kahramanlık türküleri ile halkın heyecanını arttırıyordu. Edirne halkından evlerinde oturan kimse kalmamış, yaşlısı genci caddelere dökülmüşler

“Padişahım çok yaşa!” diye bağıyorlardı. Fatih, halkın coşkulu tezahüratları arasında beyaz atının üzerinde ilerleyerek bir süre dinlenmek üzere Tunca Nehri kıyısındaki yeni saraya geldi. Burada önceden hazırlanmış olan otağına yerleşti. Hava epeyce sıcak olduğu için saray bahçesinde ulu ağaçların gölgesindeki otağında dinlenmeyi tercih etti. Şehri yöneten üst düzey yöneticiler getirdikleri kıymetli hediyeleri vererek bir an önce padişahı görmek istiyorlardı. Saray bahçesinde beklemeye başladılar. Akşam hava kararana kadar sürdü kutlama merasimi. Padişah daha sonra haremde istirahate çekildi.

Ertesi gün ve daha sonraki günlerde sürüp giden şenliklerde Edirneliler çılgınca eğlendiler. Şairlere, ilim irfan sahiplerine çeşitli hediyeler dağıtılırken, fakir fukara, garip gurabaya sadakalar verildi. Meydanlarda yer sofraları kuruldu, fakirler doyuruldu.

Mükrime Sultan öğlen namazını kılmış, seccadesinde oturarak şükür dualarını okuyordu. Kâhya Kadın Meva Hatun yanına gelerek sevinçle konuşuyordu:

— Haberiniz oldu mu Sultan’ım, padişahımız size bir sandık dolusu hediyeler göndermiş.

— Bu kırık kalbim kıymetli hediyelerle çok zor tamir edilir, Meva Hatun.

— Hünkârımız sizi sevmese hediye gönderir mi ki?

— Ben onun hediyelerine değil, yakın ilgisine, sevgisine muhtacım.

Bu arada harem ağaları Nergis Ağa ile Reyhan Ağa hediye sandığını getirdiler. Reyhan Ağa sandığın kapağını açarken Mükrime Sultan’a karşı saygı ile eğilerek bilgi vermeye başladı:

— Hünkârımız size olan sevgilerinin nişanesi olarak bu hediyeleri gönderdiler. İçinde çok değerli ziynet eşyaları ile Çin'den Hint'ten gelen kıymetli kumaşlar var.

Reyhan Ağa, sandığın içinden içi kadife kumaş kaplı mücevher kutusunu açarak altın zemin üzerine monte edilmiş iri bir pırlanta yakut taşı gösterdi.

— Biliyor musunuz Sultan'ım bu paha biçilmez kıymetli mücevheri Hindistan Delhi Sultan'ı, Padişahımıza hediye olarak sunmuşlardı. Bakın sizi ne kadar çok seviyor ki, bu kıymetli mücevheri size layık gördüler.

— Hediyeler çok kıymetli olabilir, lakin benim gönlüm kırık, Nergis Ağa.

Meva Hatun mücevher kutusundaki diğer takıları da birer birer gösteriyordu. Lakin Mükrimine Sultan oralı bile olmuyordu. Sonra kıymetli kumaşları sedirin üzerine koyarak sergiledi. Fakat Mükrimine Sultan gene de ilgisiz kaldı. Nergis Ağa ayrılırken Padişahın haberini ilettiler:

— Hünkârımız bugün akşamüzeri sizi ziyarete gelecekler, bir maniniz yoktur inşallah. Daima emirlerinize amadeyiz Sultan'ım.

Harem Ağaları eğilip temennalarla Mükrimine Sultan'ın yanından ayrıldılar. Meva Hatun kıymetli kumaşları ve mücevherleri tekrar sandığın içine doldurdu. Ortalıkta gezinen bir cariyeyi çağırarak onun yardımı ile hediye sandığını taşıdı. Mükrimine Sultan'ın özel eşyalarının bulunduğu odada kilit altına aldı.

Önceden haber verildiği gibi Fatih akşamüzeri harem daireesine geldi. Padişahın gelişi ile ilgili olarak bütün görevliler ayakta beklerken cariyeler odalarına kapandılar. Padişah doğrudan Mükrime Sultan'ın harem dairesine yöneldi. Sevgili eşi onu kendine mahsus harem dairesinin kapısının içinde ayakta bekliyordu. Mükrime Sultan güler yüzle:

— Hoş geldiniz Sultan'ım, görüşmeyeli aylar oldu, ne mutlu bize.

— Görüşmesek de sen benim her daim kalbimdesin. İki gözüm Sultan'ım benim.

Karşılamadaki o kinayeli sözlere karşı padişahın cevabı Mükrime Sultan'ı tatmin etmemişti. Ona olan ilgisizliğinden şikâyetçi oluyordu. Fakat onun da ötesinde, onun canını en çok sıkan olay Fatih'in, Bizans Kralı'nın üvey kızı Sofi Helena'ya olan yakın ilgisiydi. Mükrime Sultan iltifatkar sözlere karşı rahatsızlığını dile getirmekten vazgeçmedi, içini dökmeye başladı:

— Ben sana geldiğimde küçük bir kızdım. Sen de çok gençtin. Ne güzel günlerimiz geçiyordu beraber. Bana gençlik şiirlerini okuyordun. Gerek senin sevgine gerekse Osmanlı sarayının bana gösterdiği saygıya duyarsız kalmadım.

— Mükrimem, sen her şeye, bütün güzelliklere, zenginliklere layık bir kadınsın. Sen asil Dulkadiroğlu ailesinin nur yüzlü hatunusun. Dulkadiroğlularının, Maraş Türkmenlerinin kültürünü sen taşıdın sarayımıza. Yemeğimize, içeceğimize, giyim kuşamımıza, velhasıl bütün kültürümüze Türkmen kültürünü sen taşıdın.

Söz döndü dolaştı Bizans'tan gelen esir kadınlara geldi.

— Sarayımızın harem dairesi çok kalabalık oldu. İhtiyaçtan fazla cariyeler dolaşüyor ortalıkta, üstelik Fetih'ten sonra

İstanbul'dan gelen kabileler... Onlar da onlar da mı Edirne sarayında kalacaklar?

— Evet, onlar Bizans asilzadelerinin eşleri veya kadınları, soylu insanlar. Eğitimleri çok kolay olacak.

Aldığı bu cevapla Mükrimine Sultan üzüldü. Yüzündeki ifade onun üzüntüsünü apaçık belli ediyordu.

— Onlardan sana zarar gelmez, istiyorsan onları yeni saraya gönderebilirim. Yeni sarayı daha çok seviyorum. Tunca kıyısında, insan huzur buluyor. Havası, suyu serin ve temiz.

— Siz bilirsiniz.

— İsterseniz sizi yeni saraya yerleştirelim, oraya yeni köşkler kasırlar yaptıracağım.

— Duyduğuma göre İstanbul'a da yeni bir saray yaptırıyor-muşsunuz.

— Bizans'ın sarayı şehir kenarında, Galata'da yaşayan Venedikliler laf çıkarmışlar, Fatih korkudan şehir dışında yaşıyor, diyorlarmış. Bizim kimseden korkumuz yoktur. Üstelik o sarayda yaşamak bizim şanımıza yakışmaz. Osmanlı'ya yaraşır yeni bir saray yaptıracağım.

— Hayırlı olsun.

— İstersen yeni yaptıracağım İstanbul sarayında yaşarsın.

— Anlaşılan bundan sonra senin yüzünü zor göreceğim, sesini zor işiteceğim. Ne İstanbul sarayında ne de Edirne'deki saraylarda, hiçbirinde yaşamak istemiyorum.

— Nerede yaşamak istersin, iki gözüm Sultan'ım. Eğer çok sıkıldınsa kardeşin Alaeddin'e haber salayım, seni alsın Maraş'a götürsün, memleket hasretini giderirsin. Gezi sana iyi gelir,

ruhunu yelpazeler, sıkıntılarında kurtulursun. Döndüğünde istersen İstanbul'da istersen Edirne'de yaşarsın.

— Benim içimi daraltan memleket hasreti değil, sizin hasretinizdir Sultan'ım. Edirne'den ayrılmak istemem. Edirne sarayının dedikodu ve entrikalarından huzursuz oluyorum.

— Sizi huzura kavuşturabilmek için ne yapabilirim ki.

— Ben bundan sonra vaktimi hayır işlerinde harcamak istiyorum. Bu sebeple benim yaşayabileceğim yeni bir saray yaptırmamı istiyorum. Ancak o zaman dedikodu ve entrikalardan uzak kalabilirim.

— Sen ki Dulkadiroğlu gibi asil bir ailenin soylu evladısın. Yeter ki huzurlu ol. Osmanlı gibi yüce bir milletin padişahı olarak size yeni bir saray yaptırmaktan asla kaçınmam.

Mükrime Sultan hafif başını eğip, gülümseyerek memnuniyetini ifade etti.

— Bu sözlerinle beni sevindirdiniz, size minnettarım Sultan'ım.

— Bu sarayın yerini düşündünüz mü?

— Evet uzaktan da olsa Meriç Ovası'nı görüyor, Karaca Bevvap mahallesinde.

— Mimar Müslihiddin'e görev vereceğim, hemen hazırlıklara başlasın. Şimdi bana gülen gözlerinle bakmanı istiyorum. Gönlün olmuştur inşallah.

Mükrime, Fatih'in yüzüne gülen gözlerle bakarken, Fatih de eğilip onun gülücüklerini öpücüklerle mükâfatlandırıyor.

1455 NİSAN- EDİRNE

Fatih İstanbul'u aldıktan sonra şehrin yönetimini de düzene soktu. Artık yeni seferlere çıkmanın zamanı gelmişti. 1454 yılının kış aylarında Edirne'de kaldı. Bu sırada Mükrim Sultan için yaptırılan yeni saray inşaatı ile de yakından ilgilendi. Edirne'de savaş hazırlıkları yapıyordu. Fakat bu hazırlıkların neresi için yapılacağı bilinmiyordu. Hudut komutanlarından Evrenoszade İsa Bey yönetim kargaşası içinde olan Sırbistan'ın zaptı için zamanın çok uygun olduğunu söylemişti. Osmanlı'ya düşmanca davranan Sırbistan'ın alınması gerekiyordu. Fatih'in batıdaki yeni seferlerini gerçekleştirebilmek için ortadaki bu engelin kaldırılmasından başka çare yoktu. Bu sebeple 1455 yılının baharında Fatih Edirne'den hareket ederek Sırbistan üzerine yürüdü. Fakat sefere çıkmazdan önce kış aylarında gerek Mükrim Sultan gerekse Gülbahar Sultan ile ilgilenmeye çalıştı. Gülbahar'dan doğma oğlu Beyazıt da yedi yaşını doldurmuştu. Onun da artık devlet yönetiminde yerini almasının zamanı gelmişti. Bu sebeple oğlu Beyazıt'ı hazırladığı bir fermanla Amasya'ya sancak beyliğine tayin etti. Osmanlı'nın geleneklerine uygun olarak annesi Gülbahar Sultan da oğlu ile birlikte gidecekti. Yanlarında lalası Fenarizade Ahmet de bulunuyordu. Hocası Hadım Ali Paşa da bu yolculukta talebesini yalnız bırakmadı. Orada yüksek seviyede en değerli hocalardan, devlet görevlilerinden dersler alacak ilim irfan sahibi olacak, devlet

idaresini öğrenecekti. Böylece çocuk yaştaki Beyazıt'ın yirmi yedi yıl sürecek şehzadelik yolculuğu başlamış oldu.

Gülbahar Sultan'ın ayrılışından sonra Edirne haremının bütün sorumluluğu Mükrime Sultan'ın üzerinde kaldı. Devlet büyüdükçe saraydaki ve sarayın haremindeki sorumluluklar da ağırlaşıyordu. Böyle ağır sorumluluklar altında yaşamak ona göre değildi. Hele gördüğü, sezdiği türlü saray entrikaları onu gündün güne manen yıpratıyordu. Bu sebeple, şu sarayımın inşaatı bitse de bir an önce sıkıcı ortamdaki kurtulsam, diyordu. O günlerde en çok güzel cariye Nigâr'a üzülmüyordu. Nigâr doğum yapmış, bir kız çocuğu dünyaya getirmişti. Adını Gülnur koydular. Fakat çevrilen birçok entrikalar sonucunda güzel cariye Nigâr hareme bakire olarak gelmediği gibi üstelik hamile olarak getirilmişti. Bu konuda Nigâr'ın hiçbir günahı yoktu. Mükrime Sultan bunun farkındaydı. Fakat olayı bütün ayrıntıları ile araştırıp, sebebiyet verenleri, suçluları ortaya çıkarmalıydı. Başka türlü vicdanen rahatlaması da mümkün değildi. Kendi çapında küçük bir araştırma yaptı, Nigâr'dan başladı sorgulamaya. Nigâr olaylarla ilgili olarak hatırlayabildiklerini uzun uzun anlattı. Mükrime Sultan da onu sabırla dinledi. Sonra Meva Hatun cevapladı onun sorularını. Daha sonra da Reyhan Ağa'yı sorguya çekmeye karar verdi. Meva Hatun'la odasına çağırtdı. Meva Hatun'un da yanında kalıp verilen cevapları dinlemesini istedi. Daha sonra beraber değerlendirme yapacaklardı. Haberi alınca Reyhan Ağa'nın yüreği cız etti. Fakat yılların harem ağası ne de olsa tecrübeliydi. Heyecanını, korkusunu gizlemeyi biliyordu. Gene her zamanki geveze haliyle temennalar, yerlere kadar eğilmelerle Mükrime Sultan'ın huzuruna geldi.

— Emrinize amadeyim, dedi.

Mükrimine Sultan önce gözlerinin içine baktı dikkatlice, sonra yüz ifadesini inceledi, ellerine ayaklarına baktı. Reyhan Ağa'da hiçbir korku ve heyecan belirtisi göremedi. Fakat onun ne kadar pişkin olduğunu biliyordu. Sonra da söze girdi:

— Reyhan ağa, Nigâr'ın halini görüyorsun. Sarayın harem geleneklerine göre çocuklu bir cariyenin, üstelik babasının kim olduğu belirsiz bir çocuğun annesi ile birlikte yaşaması mümkün değil. Nigâr'ı sen satın alıp getirmişsin. O halde ya bu kördüğümü çözeceksin ya da cezayı çekeceksin.

Ceza sözünü duyunca Reyhan Ağa'nın kimyası bozulmaya başladı. Yere eğilerek:

— Sultan'im ayağımızın altını öpeyim. Benim bu işte hiçbir günahım yok. Hastalar ustasına sorun, ebe kadına sorun. Onlar her şeyi bilirler.

— Ebe kadına biriktirdiğin altınlardan birkaç adet rüşvet olarak vermiş olmayasın.

— Hâşâ Sultan'im, siz gibi şan şeref sahibi Sultan'ımın himayesinde yaşarken böyle şerefsizce işlere hiç girer miyim?

— Ebe kadın suçunu itiraf etti. Cezama razıyım diyor.

— Benim bir günahım yok, gene de canım feda olsun. Lakin suçsuz olduğumu belirtmek isterim.

— Bu soruşturmayı derinleştireceğim. Bostancıbaşı'na görev verdim. Cinci hocayı da Nigâr'ın bundan önce yaşadığı konağın sahibi Mühürdar İzzet Paşa'yı da konağın çalışanlarını da dinleyecek.

- Size karşı boynum kıldan incedir Sultan'ım.
- Eğer suçlu bulunursan, cezana razı olacak mısın?
- Vereceğiniz her türlü cezaya razıyım Sultan'ım.
- O halde işinin başına dönebilirsin.

Bostancıbaşı soruşturmayı bizzat kendisi yapıyordu. Bilgi sızdırması olabileceğini düşünüyordu. Ayrıca sorgulayacağı kişiler Edirne'de toplum içinde saygınlığı olan insanlardı. Emekli de olsa Mühürdar İzzet Paşa'nın göstereceği tepki Bostancıbaşı'yı makamından edebilirdi. Cinci Hoca'ya gelince, o da yaptığı işlerle, başlı başına bir tehlikeydi. Bu sebeple çok temkinli bir yaklaşımla Cinci Hoca'ya yöneldi. Edirne'nin asayişinden sorumlu bir kişi olarak ileri gelenlerle adı bilinen, herkesi girdisi çıktısı ile, sevabı ve günahı ile çok iyi biliyordu. Hiç kimseye haber vermeden, hatta cinci hocaya da önceden haber vermeksizin gizlice bir gün akşam ezan saatinde hocanın kapısını tıklattı. Hava yeni yeni kararıyordu. Kandil elinde hoca kendisi açtı kapıyı. Davetsiz misafirini tanımaya çalışırken Bostancıbaşı kendini tanıtıyordu:

— Günün bu saatinde, üstelik habersizce geldiğim için üzgünüm, fakat görevim icabı böyle geldim, affedin hocam. Ben Bostancıbaşı Sadullah.

Cinci hoca bu vakitsiz ziyaretin sebebini tahmin edebiliyordu. İçinden, bu muhakkak cariye Nigâr'ın bebek meselesidir, dedi. Ve cevap verdi Bostancıbaşıya.

— Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, Bostancıbaşı. Buyrun içeride konuşalım.

— Buyurduk hocam.

Elinde kandil yol gösterdi misafirine. İçeride büyük bir odaya geçtiler. Burada duvarlarda yanan iki kandil vardı içersini aydınlatan. Elindeki kandili sedef işlemeli şimşir taburenin üzerine bırakan hoca, misafirine yer gösterdi. Karşılıklı oturup konuşmaya başladılar. Ortada yanan kandilin ışığı yüzlerini yeterince aydınlattığı için Bostancıbaşı Sadullah, hocanın yüz ifadesini inceleyebiliyordu. Önce havadan sudan konuştular. Şehrin asayişinden açıldı laf. Son günlerde Edirne’de meydana gelen ufak tefek asayiş olaylarını konuştular. Hoca asıl Nigâr ve doğan çocuğu ile ilgili soruyu bekliyordu merakla. Çünkü yeni doğan Gülnur’un babası ta kendisiydi. Doğum haberini Reyhan Ağa’dan almış ve kulağının üzerine yatmıştı. Fakat bu iş saray yönetimine intikal ettiğine göre muhakkak aydınlatılacaktı. Doğan bebeğin babası olduğu ispat edilirse beni asarlar diye düşündü ve içine bir korku girdi. Bostancıbaşı soru suale başlamadan hoca itiraflara başladı:

— Cariye Nigâr için mi gelmişsiniz acaba Bostancıbaşı?

— Evet, hoca Efendi, tam da üstüne bastınız.

— Biz o işi Reyhan Ağa ile halletmiştik.

— Nasıl halletmiş olabilirsiniz ki? Cariye Nigâr ile bebeği sarayın haremde Mükrim Sultan’ın himayesinde yaşıyorlar.

— Reyhan Ağa cariyeye Nigâr’la evlenmek istiyor.

— Nasıl olur, Nigâr gencecik bir hatun, Reyhan Ağa ihtiyar, üstelik hadım.

— Emekli olup konağına çekilecekmiş. Parası var pulu var. Nigâr’la evlenirse hazır çocuk sahibi de olur.

— Alt tarafı Harem Ağası, çok mu zengin ki, parası var pulu var diyorsunuz.

— Ondaki ziynet, takı, altın ve akçeler sende bende yoktur. Fakat onda var. Yillardır aldığı rüşvetlerle çok zengin oldu.

— Nerden biliyorsun ki?

— Ben her şeyi bilirim. Şeytanın yattığı yeri bile. İzbesinde bakır güğümler içinde saklıyor altınlarını, ziynet eşyalarını.

— Nasıl yapmış o serveti?

— Nasıl yapmışsa yapmış işte, erbab adam.

— Gelelim evlilik işine.

— Bana geldi kendisi dert yandı. Nigâr'ı istiyor, fakat Nigâr'ın gönlü yok. Bana üç tel saçını getir dedim getirdi, bağlama büyüsü yaptım.

— Sonra ne oldu, netice.

— Geçen gün geldi, olacak galiba dedi. Nigâr Hatun başlamış yumuşamaya.

— Çocuğun senden olduğunu biliyor mu?

— Bilmez olur mu?

— Peki, hoca Efendi, Mühürdar İzzet Paşa'nın bu işte bir alakası var mıdır?

— Asla yoktur. Konağın kâhya kadını başına dert açılacağından korktu Reyhan Ağa'ya rüşvet verdi. Nigâr'ı hareme alsın diye. Üstelik o da konak sahibinin kasasından çaldığı altınları verdi.

— Mühürdar İzzet Paşa bize duyurdu, bu hırsızlık olayını, bir ipucu bulamamıştı. Şimdi o mesele de anlaşıldı. Çok önemli bilgiler verdiniz. Mesele aydınlanıyor. Çok azı kaldı.

— Çok azı dediğiniz...

— Ebe kadını nasıl kandırmış olabilir?

— Reyhan Ağa, rüşvet olarak aldığı altınlardan iki tanesini de ebe kadına vermiş olamaz mı?

— Başka türlü zaten düşünülemez.

Bostancıbaşı soruşturmasını tamamladıktan sonra hazırlamış olduğu raporu Mükrime Sultan'a takdim etti. Raporu okuduktan sonra Nigâr'ın suçsuz olduğunu, kurnaz ve acımasız birtakım insanların oyuncuğı haline geldiğini anladı. Nigâr masumdu, suçsuzdu. Bu sebeple bu zarif, saygılı ve güzel cariyeyi bebeğı ile birlikte himayesi altına almaya karar verdi.

Mükrime Sultan, kendisi için yapılan saray inşaatı hızla devam ederken sarayın idaresi için hazırlıklara başlamıştı bile. Bu sarayda huzurlu bir hayat yaşamak istiyordu. Bunun için de etrafında ona hizmet edecek insanların uyumlu olması gerekiyordu. Hatta o insanları sevmeliydi. Meva Hatun her ne kadar yaşlanmışsa da ilk göz ağrısıydı. Birkaç gün düşündü, aklı gitti geldi. Sonunda gene de ondan vazgeçemedi. Yeni sarayına onu da götürecekti. Nedimesi Didenur'u da çok seviyordu. Harem ağlarına gelince ne Reyhan Ağa ne de Nergis Ağa, ikisini de defterinden silmişti. Hele güzel cariyeye Nigâr'ın hayatını karartan Reyhan Ağa, artık onun düşmanıydı. O güne kadar yaptıkları yetmemiş gibi Mükrime Sultan için ipe sapa gelmez dedikodular yayıyordu. Çok ustaca yaydığı dedikodularda;

Mükrime Sultan'ın kısır olduğunu bu sebeple her zaman uğursuzluk taşıdığını, birçok cariyenin bu sebeple hasta olduğunu söylüyordu. Bütün bu saçmalıklarla Mükrime Sultan'ın içi iyice daralmıştı. Bu lafları kimin dolaştırdığını tahmin ediyordu. Lakın ispat edilmesi çok zordu. Fakat yeni sarayına çıkmazdan önce muhakkak hesabı görülecekti. Reyhan Ağa, güzel cariyeye Nigâr'ın yaşadığı konağın sahibi Mühürdar İzzet Paşa için de birtakım çirkin dedikodular yayıyordu. Osmanlı'nın bunca yıl çok önemli makamında namlı, şerefiyle hizmetler vermiş bir insan için yaptığı dedikodular da yanına kar kalmayacaktı.

Reyhan Ağa için Mükrime Sultan'ın aklından geçen, haremde kovularak sarayla ilişkisinin kesilmesi idi. Fakat emekli aylığını alamayacaktı. Mühürdar İzzet Paşa'nın ne yapacağı pek belli olmazdı. Mükrime Sultan, harem ağası seçimi için de düşünmeye başladı. Bundan sonraki seçimlerinde Meva Hatun ile nedimesi Didenur'un da görüşlerini alıyordu. Harem ağasına sarayda eğitilmiş, Türkçe öğretilmiş gençlerden de seçebilir, dışarıdan da satın alarak eğitilebilirdi. Meva Hatun çok tecrübeli ve bilgili bir kadındı. Bu sebeple Mükrime Sultan onun fikrini almak istedi:

— Ne dersin Meva Hatun, sarayda yetmişmiş orta yaşlı kızlar ağalardan mı seçsek acaba?

— Sultan'ım, dışarıdan satın alacağım kızlar ağasının huyunu suyunu bilemeyiz. İyidir derler kötü çıkar. Sonra görevden atarak günaha gireriz.

— Hindistan'ın güneyinden gelen ak ağalar da görüyorum.

— Sadece Hindistan'ın güneyinden değil, korsanların kaçırıp hadım ettiği ak ağalar da var. Üstelik onlar iyi aile çocukları, evlerinde eğitilmiş.

— Bu konuda acele etmeyelim. İyi seçim yapmamız gerekiyor.

— Haklısınız Sultan'ım. Araştıralım.

— Dulkadiroğulları sarayında hadım ağası bulunmazdı, Edirne sarayına ne zaman geldi acaba?

— Padişahımızın babası İkinci Murat getirmiş Sultan'ım. Fakat harem ağasına kızlar ağası da diyebiliriz. Roma saraylarında da varmış. Sonra eski Yunanlılar, Mısırlılar, İranlılar ve Bizanslılar saraylarına hadım sokmuşlar.

— Herhalde Bizans saraylarından Edirne sarayına geçmiş bu uygulama.

1457 - EDİRNE'DE ŞEHZADELER DÜĞÜNÜ

Fatih'in iki eşinden iki erkek evladı vardı. Şehzade Beyazıt, 1448 yılına Dimetoka'da dünyaya geldi. Annesi Gülbahar Sultan. Şehzade Mustafa, 1450 yılında Edirne'de doğdu. Annesi Gülşah Sultan'dır. Şehzade Beyazıt dokuz yaşında, Şehzade Mustafa da yedi yaşındaydı. Artık onların sünnet olma zamanı gelmişti. Bu sebeple çocukları için muhteşem bir sünnet düğünü yapılacaktı. Fakat babaları Fatih, düğün hazırlıkları yapılırken, 1456 yılı baharında Belgrad kalesini almak üzere yollara koyuldu. Bu seferden müjdeli haberle dönmek niyetindeydi. Macaristan'ın elinde bulunan Belgrad'ı almak onun için büyük önem taşıyordu. Daha önce bazı bölgeleri Osmanlı idaresi altında olan Sırbistan'ı elde tutabilmek için kalenin alınması şarttı. Kuzeyden gelebilecek istilaları durdurabilmek, Macaristan'a rahat bir şekilde harekât düzenlemek için kalenin alınması öncelik taşıyordu. Fakat kalenin stratejik önemini Sırplar ve Macarlar da çok iyi biliyorlardı. Kale, Dayı Karaca Bey'in nezaretinde hem karadan hem nehir tarafından kuşatıldı.

Fatih'in askerleri kahramanca savaştı, uğraş verdi. Fakat başarı elde edilemedi. Dayı Karaca Bey bir top güllesinin vurması sebebiyle şehit olmuştu. Fatih Edirne'ye geri dönmek zorunda kaldı. Tuna Nehri'nin Sava Nehri ile birleştiği noktada bulunan Belgrad kalesinin alınması çok zordu. Çünkü suyolları vasıtasıyla şehre birçok yerden yardım geliyordu. Üstelik etrafında su

dolu çok geniş bir hendek vardı. Fatih'in babası İkinci Murat da bu kaleyi almak istemiş, başarılı olamamıştı. Fatih ümit ettiği başarıyı sağlayamamış Edirne'ye müjdeli haberle dönememişti. Fatih sefer dönüşü moral bozukluğunu kısa süre içinde üzerinden attı. Dügün hazırlıkları ile ilgili olarak yapılan çalışmaları gözden geçiriyordu. İstanbul'da fetihten sonra inşaatına başlanan sarayla da ilgileniyor Mimarbaşı, zaman zaman kendisine gelişmeleri bildiriyordu. Mükrime Sultan için Edirne'de özel olarak yaptırdığı saray inşaatı da hızla ilerliyordu. Sarayın yapımı için görevlendirdiği Mimar Müslihiddin'den inşaatın son durumunu da öğrendi. Köşkler, harem dairesi, padişah, vezirler ve devlet erkânının ağırılanacağı kasırlar tamamlanmış, binaların ince işleri ile saray bahçesinin düzenlenmesine gelmişti sıra. Fatih sünnet öncesi, sünnet olacak çocuklarının anneleri ile görüşme ihtiyacı duydu. Harem dairesindeki kendi dairesinde görüştü eşleri ile. Onlara kadife mücevher kutuları içinde çeşitli ziynet eşyaları hediye etti. Bu arada Mükrime Sultan'ı ayıracak değildi ya. Onun Padişahına bir erkek evlat doğuramadığı için ne kadar üzüldüğünün farkındaydı. Bu sebeple ayırım yapmak bir kenara, üzerine titriyor, sürekli onu onurlandırmaya çalışıyordu. Her ne kadar anne olamamışsa da Mükrime Sultan'ın saraydaki yeri çok başkaydı. Sadece Padişah değil, sadrazam ve vezirlerden tutun da diğer bütün görevliler hatta Edirne halkı Mükrime Sultan'a karşı büyük saygı duyuyordu. Üstelik onu çok seviyorlardı. Bu sevgi seline biraz da acıma duyguları karışıyordu. Beyazıt'ın annesi Gülbahar Sultan, Edirne sarayında yaşayan sıradan cariyelerden birisiydi. Hatta Fatih'in babası İkinci Murat oğlunun ilk evliliğinden pek memnun değildi. Mustafa'nın annesi Gülşah Sultan'a gelince, O da Edirne sarayına vaktiyle gelmiş, saray eğitimi almış sıradan bir cariyeydi.

Fakat Mükrime Sultan'ın durumu çok farklıydı. Dulkadir Hükümdarlarından Süleyman Bey'in en güzel kızıdır. Doğuşundan itibaren sarayda büyümüş, saray kültürü almıştır. Maraş bölgesinde yaşayan Türkmenlerin yemek kültürünü, giyecek kültürünü, örf ve adetlerini Edirne sarayına taşıdı. Kalıcı hale gelmesini sağladı. Bilgisi, güzelliği ve iyilikseverliği ile herkesin kalbini kazanmasını bilmişti. Her ne kadar bir erkek çocuğu doğurmasa da Fatih ona karşı daima saygı ve sevgi ile yaklaştı. Bu ziyaretinde gene bu samimi saygı ve sevgisini esirgemedi. Harem Ağası Reyhan Ağa'nın çağrısı ile padişahın harem dairesindeki odasına geldi. Mükrime Sultan'ı padişah ayakta karşıladı. Eşine, iltifat dolu laflarla başladı konuşmaya:

— Hakikatli, güzel huylu Sultan'ım, helalim, nasılsınız? Sağlığınız, sıhhatiniz.

— Hamdolsun şevketli Sultan'ım, zati şahaneleri nasıllar acaba?

— Belgrad seferi biraz yordu gibi, dinlendik, şimdi sıhhat ve afiyetteyiz, elhamdülillah. Tedbirlerimiz takdire muvafık gelmedi. Jan Hünyad Belgrad'ı şimdilik elimize geçmekten kurtardı.

— Sağlık olsun. Bir dahaki sefere inşallah muvaffak olacaksınız.

— Mimar Müslihiddin senin sarayınla yakından ilgileniyor, inşaat bitmek üzere.

— Hünkârım, eğer uygun bulursanız bu saray için birkaç harem ağası seçmek istiyorum. Belki de dışarıdan satın alırım.

— Gönlüne göre seçersin, yeter ki senin emrinde olsunlar, seni üzmesinler, huzurlu bir hayatın olsun.

— İnşallah bütün isteğim odur, ayrıca hayır işleri de yapmak istiyorum.

— Merak etme, ihtiyacın olan harcamalar için defterdara talimat vereceğim. Harcamalarını rahatça yaparsın.

— Allah sizi daima muvaffak etsin, ömrünüz bereketli olsun, Hünkârım.

— Siz de sağlıklı ve huzurlu olursunuz inşallah.

— Sünnet çocukları ile anneleri Gülbahar'la Gülşah Sultanlar aylardır hazırlanıyorlar. Sünnet merasimi için hangi gün فرمان buyurursunuz.

— Eğlenceler yarın başlayacak. Cuma günü Üç Şerefeli Camii'nde mevlidimizi okuttuktan sonra şehzadelerimiz sünnet edilecektir.

— Haremdeki kızlarımız, cariyelerimiz şenlikleri nasıl görecekler acaba, merak içindeler.

— Cihannüma köşküne yakın gölgelikli seyirlikler yapılıyor. Buralardan rahatça seyredebileceksiniz.

Gülbahar Sultan'ın oğlu Beyazıt yedi yaşına basınca şehzadelik görevini üstlenerek annesi ile birlikte Amasya'ya gitmişti. Sünnet edildikten sonra gene Amasya'ya gidecek ve orada yirmi yedi yıl sancakbeyi olarak görev yapacaktı. Daha sonra da Padişahlık mertebesine erişecekti. Sünnet olacak olan Gülşah Sultan'ın oğlu Mustafa'nın kader çizgisi çok farklıydı. Sünnet merasiminden sonra Şehzade Mustafa, Karaman'a vali olarak

atandı. Şehzade Mustafa iyi bir asker, iyi bir devlet adamı olarak yetiştirildi. Üstelik kadınların, kalplerini titretecek kadar yakışıklıydı. Cesareti ve kararlılığı ile de babasına benziyordu. Fakat onun hayatı çok kötü biçimde, bir cinayet ile son buldu. Hâlbuki o babası gibi hem siyasi mücadelelerle hem de savaş meydanlarında Osmanlı'ya yeni değerler katabilecek kabiliyette bir devlet adamı adayıydı.

Şehzade Mustafa, babası Fatih Sultan Mehmet'ten sonra onun en güçlü adamı Vezir-i Azam Mahmut Paşa'nın nikâhli karısı ile aşk hayatı yaşadı. Hâlbuki devletin en üst seviyesindeki bir devlet adamının nikâhli eşine göz koymakla hayatının hatasını hayatı ile ödedi.

Şehzade Mustafa, 1474 yılında Karaman Beyliğine karşı girişilen son askerî harekâta katıldı. Bu arada hastalandı. Niğde civarında bir hamamda yıkandıktan bir süre sonra can verdi. Can vermek üzereyken yakınlarına; “Beni Mahmut Paşa zehirledi, intikamını almalısınız.” dedi.

Vezir-i Azam Mahmut Paşa bir sefere çıktığında Şehzade Mustafa onun evinde kalmış ve dedikodular ayyuka çıkmıştı. Bu söylentileri dinledikten sonra Paşa, karısını boşadı. Kendisine sadık hadım ağası vasıtasıyla da Şehzade Mustafa'yı zehirlemişti. Şehzadenin ölümünden sonra başsağlığına gidenler arasında eski Vezir-i Azam Mahmut Paşa da vardı. Paşa Fatih'e: “Şehzade vefat etti amma devlete hizmet edecek olan ben buradayım” dedi. Fakat Fatih: “Mustafa'nın düşmanı hayatta kalamaz” cevabını vererek onu zindana koydu. Elli gün sonra da Yedikule'de idam ettirdi.

Cuma günü Mevlit-i Şerif okunduktan sonra sünnet edilecek olan Şehzade Mustafa'nın hayatı işte böyle çok acı bir olayla son buluyordu.

Düğün için Meriç Nehri sularının ortasındaki Bülbül Adası ile yeni sarayın önündeki Sırık Meydanı uygun görüldü. Misafirlerin ağırlanması, ulemaların ilmi sohbetleri Bülbül Adası'nda yapılırken gösteriler ve eğlenceler ise Sırık Meydanı'nda yapılacaktı. Bülbül Adası'na kurulan rengârenk çadırlarla burası bir ordugâh görünümü kazandı. Kıymetli hediyeleri ile gelen saygın misafirler önce burada ağırlandılar. Bunların arasında, yabancı devlet adamları, müstakil beyler, eyalet valileri, beylerbeyleri, şeyhler, müftüler, müderrisler, meşhur şairler bulunuyordu.

Gösterişli çadırların ortasına kurulmuş olan taht üzerinde Fatih, ulema zümresini huzuruna davet ederek sohbet ediyordu. Sonraki günlerde de mevki sahibi zevatla sohbetlerine devam etti. Şekerlemeler misafirlere altın kutular içinde ikram ediliyordu. Bir gün de devlet erkânı ile kumandanlar huzura girdiler. Devlet meseleleri konusunda fikirlerini sundular, söyleşide bulundular. Onlar da birçok âlim ve şair gibi nadide kürkleri, altın kabzaları elmaslarla işlemeli hançerlerle taltif edildiler.

1457 yılının Haziran ayının ortasıydı. Uzun süren hazırlık çalışmaları sonrası nihayet düğün başladı. İstanbul'dan, Bursa'dan ve ülkenin çeşitli yörelerinden, hatta İran'dan güreşçiler, ip cambazları, kukla ustaları gelmişti. Düğün öncesi ikramlar için binlerce kaz ve ördek toplatıldı çevre köy ve kasabalardan. Üç bin beş yüz sini, beş yüz sahan, dokuz adet büyük kazan, üç bini çini ve cam olmak üzere on binden fazla tabak sağlandı.

Mısır'dan yüzlerce oyuncu, deve sürücüsü getirildi. Bunların dışında binin üzerinde meşaleci görevlendirildi. Bir ay süren şenlik günlerinde hava karardıktan sonra meşalelerle Edirne'nin cadde ve meydanları şenleniyordu.

Gösteriler Tunca Nehri kıyısındaki yeni sarayın önünde, Sırk Meydanı'nda yapılıyordu. Bu geniş ve hafif meyilli alanın bir tarafına otağlar kuruldu. Otağların bir bölümü padişah ve sünnet olacak şehzadeler için, diğer bölümü de vezir, şeyhülislam ve diğer devletin ileri gelenleri için kurulmuştu. Gösteriler, ikinci namazından sonra başlıyor hava kararıncaaya kadar devam ediyordu. Hava karardıktan sonra da meşaleciler şarkılar söyleyerek caddelerde, meydanlarda dolaşıyordu.

Şenliklerin başlamasından üç gün sonra Cuma günü, Üç Şerefeli Camii'nde mevlit okundu. Aynı gün iki şehzade de sünnet edildi. Şehzadelerin sünnet edildikleri gün çevre kasaba ve köylerden gelmiş olan iki yüzün üzerinde çocuk da sünnet edildi. Daha sonraki günlerde de fakir aile çocuklarının sünnet edilmelerine devam edildi. Bu düğünde iki binden fazla Müslüman aile çocuğu sünnet edilirken, Müslümanlığı seçmiş olan iki yüz kadar Hıristiyan da sünnet edildi. Sünnet olacak çocuklar, mehter takımı öncülüğünde Padişah çadırının önüne getiriliyorlar, burada dualar okunuyor, daha sonra da sünnet edilecek yere götürülüyordu.

Şehzadelerin sünnet sarıklarında takılı pırlantalar göz kamaştırıyordu. Yeleklerinin iki ucunda da pırlantalar dikkat çekiyordu. Yeleklerinin düğmeleri ise incidendi.

İp cambazları, okçular, güreşçiler yaptıkları gösterilerle düğüne renk katıyorlardı. Padişahların ve vezirlerin en çok

sevdikleri gösteriler at yarışlarıydı. Yıldırım-Hıdırlık ile yeni saray arasında at yarışları için koşu güzergâhı hazırlanmıştı. Eskiden beri at yarışları bu güzergâhta yapılmış olsa da yollar tekrar gözden geçirilerek zemin uygun hale getirilmişti. Güzergâhın üst tarafında koşu yolunun tamamını gören bir noktaya, Padişah, vezirler ve devlet erkâmı için çadırlar kuruldu. Halkın seyredebilmesi için de ağaçtan çardaklar yapılarak üstleri dallarla örtüldü. Yarışlarda başarılı olan atların sahiplerine ve at sürücülerine Padişah tarafından armağanlar verildi.

MÜKRİME SULTAN KENDİ SARAYINDA

23 ARALIK 1459

Mükrime Sultan'ın sarayı tamamlanmış içinde yaşamaya bile başlamıştı. Karaca Bevvap mahalle bayırına kurulmuş olan sarayın bahçesinden Meriç Nehri, Meriç Ovası ile Bülbül Adası rahatça görülüyordu. Yemyeşil ovada uzayıp giden, geniş yatağında yavaşça akan Meriç Nehri insana huzur veriyor.

Mükrime Sultan, öncelikle beraber yaşadığı, ona candan davranan ve severek hizmet edenleri getirdi beraberinde. Kâhya Kadın Meva Hatun'u bırakamazdı. Nedimesi Didenur'u sanki kardeşiymiş gibi seviyordu. Güzel cariye Nigâr'ı da bebeği Gülnur'la birlikte getirdi yeni sarayına. Gülnur bebek, büyümüş serpilmiş gülücükler saçıyordu etrafa. Gözü hep Mükrime Sultan'daydı. Tay tay dururken onun kollarına atılmak istermiş gibi bir hali vardı.

Geniş bir alana kurulu olan saray Edirne saraylarının biraz küçüğü sayılırdı. Bu sebeple sarayı idare etmek üzere kalabalık bir yönetici ve hizmetli kadrosuna ihtiyaç vardı. Bütün bu görevlilerin temin edilerek göreve sevk edilmesi Mükrime Sultan'ın işi değildi. Bostancıbaşı, arabacı, bahçıvan ve buna benzer bütün yönetici ve hizmetlilerin seçilip görevlendirilmesi kolay değildi. Padişah, Defterdar Yakup Paşa'ya vermişti bu görevi. Hatta sarayın haremünde hizmet edecek cariyeleri, harem ağalarını, hatta kaba işlerde çalışacak hatunları bile Defterdar Yakup

Paşa görevlendirdi. Paşa'nın eşi Fahrünnisa Hatun da bu konuda paşaya yardımcı olmuştu. Sarayın donanımı ile ilgili olarak Fahrünnisa Hatun, Mükrim Sultan'la devamlı irtibat halindeydi. Aylarca süren bu dayanışma, defalarca yapılan destek Mükrim Sultan'ı çok mutlu etti. Çok sevdi Fahrünnisa Hatun'u, hatta onunla samimi bir dostluk kurmuştu.

1459 Aralık ayının son günleriydi. En sert kış günlerini yaşıyordu Edirne. Günler öncesinden yağın karla beyaza bürünmüştü Edirne. Şehir içinde olduğu gibi Meriç Ovası'nda da boydan boya her taraf bembeyaz görünüyordu. Meriç Nehri durgun akıyordu beyaz çayırıların arasında. Mükrim Sultan'ın yeni sarayın çinili sobalarında yanan meşe odunları ile sıcacık olmuştu haremdeki geniş salonu. Pencerele Meriç Ovası'nın bütün güzelliğini gösterebiliyordu görmek isteyenlere. Mükrim Sultan penceresinin önünde sedirine oturmuş bu güzellikleri seyrederken Kâhya Kadın Meva Hatun geldi yanına. Saygı ile eğilip, temenna ederken gülümseyerek konuşuyordu:

— Misafirimiz geldi Efendim.

— Kim ola ki Meva Hatun?

— Defterdar Yakup Paşa'nın eşi Fahrünnisa Hatun, Efendim.

— Oh..., çok sevindim, çabuk bekletme, dışarıları çok soğuk.

Fahrünnisa Hatun ellerini ovuşturarak ağzına getirip hohlayarak girdi içeriye:

— Aman Sultan'ım, burası çok güzel, sıcacık, sakın çıkmayın dışarıya, her taraf buz kesiyor.

— Hoş geldiniz, sefalar getirdiniz, beni çok sevindirdiniz sevgili kardeşim, can dostum benim.

— Ben de çok sevindim Sultan'ım, şükür görüştürene.

Oturmadan önce bir süre ayakta kalarak Meriç Ovası'nda nazlı nazlı Meriç Nehri'nin muhteşem manzarasını seyrettiler. Sonra Fahrünnisa Hatun girdi söze, gene soğuktan şikâyet ediyordu:

— Bir görseniz Sultan'ım, bizim köşkten sarayınıza güçlük-
le gelebildik, yollar vızır vızır kayıyor, arabacının bıyıkları buz-
landı, atların burnundan sanki dumanlar çıkıyor. Bazı evlerin
saçaklarından sarkan buzlar sanki yerlere ha değdi ha degecek-
ler. Vallahi acıdım arabacının haline.

— Sen merak etme, bizimkiler şimdi onu ısıtırlar, atları da
içeriye almışlardır, yerimiz var nasıl olsa.

— Vallahi bu kış kıyamette aklı olan dışarı çıkmaz, fakat da-
yanamadım. Sizin haberiniz yoktur sanırım:

— Hayrola, ne haberi acaba?

— Çiçek Sultan'ın çocuğu oldu, adını da Cem koymuşlar.

— Hadi hayırlısı, Beyazıt ve Mustafa'dan sonra üçüncü şeh-
zade. Ömürleri bol olsun, Sağlıklı büyüsünler inşallah.

— İnşallah, Allah onlara kardeş kavgası göstermesin. Os-
manlı artık bıktı bu kardeş kavgalarından.

— Anaları fişiklemeğe kolay kolay kavga olmaz, küçükler
büyüklere saygılı olsa, herkes hakkına razı olsa hiç mesele kal-
maz.

— İnşallah bundan sonra herkes hakkına razı olur.

— Ne çabuk oldu Çiçek Sultan'ın çocuğu, bir yıl oldu mu ki evlilikleri?

— Geçen yıl Temmuz ayında yapılmıştı düğünleri. Bir yılı çoktan geçti, neredeyse iki yıla yakın. (Cem'in doğum tarihi 22 Aralık 1459)

— Duyduğuma göre padişahımız Mora seferinden dönerken Mora Despotu Dimitros'un karısı Teodore ile kızı Helena'yı beraberinde Edirne'ye getirmiş.

— Evet, şu an Edirne'de yaşıyorlar.

— Hünkârımız haremlerine aldılar mı Helena'yı?

— Defterdar Yakup Paşa'nın söylediğine göre haremine almayacakmış kızı, Yunanlı olduğu için zehirleyebileceğinden şüphe ediyormuş.

— Padişahımız dur durak bilmiyor. O kadar uğraştı, dünyanın kraliçesi olan İstanbul'u aldı. Sefasını sürsene, dün Belgrad seferi bugün Mora seferi. Mora seferi de nerden çıktı Fahrünisa'cığım?

— Başınızı ağartmış olmayayım, çünkü anlatacak çok söz var.

— Vaktimiz var hem Meriç Ovası'nı seyredelim hem de konuşalım.

— İstanbul'un fethi sırasında, Mora son Bizans İmparatoru Konstantin'in kardeşleri Dimitros ile Thomas tarafından yönetiliyordu. Bu iki şahıs Bizans İmparatorluğu'nun varisleri sayılırdı. Bir gün İmparatorluğa hak iddiasında bulunabilirlerdi.

— Demek ki Padişahımız ilerisi için bir tehlike görmüş.

— Bu mirasçılar orada oldukça Bizans meselesi tam manası ile çözülmemiş demektir.

— Nitekim belki hatırlayacaksın. Mora Rumları bir ara Dimitros'u Bizans'a İmparator yapmak istemişlerdi, kardeşi Thomas razı gelmeyince olmadı.

— Demek ki iki kardeş arasında anlaşmazlık var.

— Evet bu girişimden sonra kardeşler anlaşmazlık içine düştü ve Mora iki kardeş arasında taksim edildi. Sonra da birbirleriyle mücadeleye giriştiler. Dimitros'a ait bazı yerlerin Thomas'ın eline geçmesi üzerine Dimitros, Fatih'e elçi göndererek yardım istedi.

— Padişahımız için iyi bir fırsat doğmuştu böylelikle.

— Padişahımız da askeriyle Mora'ya girdi ve Mora'nın büyük bir bölümünü de fethetti. İki despotla da yeminle güçlendirilmiş anlaşma yaptı.

— Onlar anlaşmaya uymazlar ki.

— Söylediğiniz gibi kısa bir süre içinde anlaşmayı bozdular. Bu sefer Padişahımız bunların peşine düştü. Thomas Roma'ya Papa'ya sığındı, kardeşi Dimitros ise kaçıyor.

— Kadınlar da mı kaçıyormuş?

— Dimitros'un eşi Theodore ile kızı Helena da başka bir şehre doğru kaçıyordu.

— Helena'yı nasıl ele geçirmiş Sultan'ımız?

— Dimitros'a haber göndererek Theodore ile Helena'yı geri çevirmesini, onlara eşlik ederek Edirne'ye getireceğini söyledi.

— Sonunda Despot'un güzel kızı Helena, Edirne'ye geldi, fakat Padişahımız onu haremine almadı diyorsunuz.

— Hünkârımız ona maaş bağladı, büyük bir mülk aldı, bizim konağımıza çok yakın olan bir konakta yaşıyor, etrafında pervane olan birçok hizmetlileri de var. İsterseniz onu tanışmanız için sarayımıza davet edebilirim Sultan'ım.

— Memnun olurum, tanışmış oluruz.

— Türkçe biliyor mu ki?

— Yanında ona Türkçe tercümanlık yapan yardımcısı da var. (Helena Edirne'de kendi konağında 1470 yılına kadar yaşadı. Bilinmeyen bir sebeple yirmi sekiz yaşında vefat etti.)

— Helena'nın annesi ile babasını merak ettim, onlara ne oldu?

— Dimitros padişahımızın yanına gelerek teslim olmuştu. Kendisine Enez Şehri ikametgâh olarak gösterildi. Geçimini sağlamak üzere Enez'deki tuz madenlerinden senelik altmış bin akçe gelir tahsis edildi.

FATİH'İN ÖLÜMÜ

Fatih, İstanbul'u aldıktan sonra hiç boş durmadı. Gerek Avrupa yakasına gerekse Anadolu'ya yaptığı seferlerle Osmanlı topraklarını genişletti. Otuz yıla sığdırdığı dünya çapındaki zaferleri ile on dört devlet, iki yüzden fazla şehir ve kale fethetti. Bizzat yirmi beş seferde bulundu, Avrupa'nın ve Anadolu'nun neredeyse yarısı böylece Osmanlı topraklarına katıldı.

Fatih'in ufku çok genişti. İdealleri ise akıllara sığmayacak kadar büyüktü. "Dünyada tek bir din, tek bir devlet, tek bir padişah ve İstanbul da cihanın payitahtı olmalıdır" diyordu. İşte bu büyük idealini gerçekleştirmek için hasta olmasına rağmen gene yollara düştü. Takvimler 29 Nisan 1481 tarihini gösteriyordu. Büyük Osmanlı ordusunun başında hasta haliyle bir at arabasının üzerinde Üsküdar'ı geçmiş ilerliyordu ki Hünkâr Çayırı mevkiine geldiklerinde hastalığı artmıştı. 3 Mayıs 1481 Perşembe günü ikinci vakti vefat etti. Herhangi bir karışıklığa meydan vermemek için Fatih'in ölümü gizli tutuldu. Padişahın hamam yapmak üzere İstanbul'a geçtiği söylenmişti. Böylece askerinin yerinde kalması sağlanacaktı. Fakat birkaç gün sonra kayıklarla izinsiz olarak İstanbul'a geçen yeniçeriler ölüm haberini duydular. Huzursuzluk çıkarmak üzere hareketlendiler. İstanbul'un içinde karışıklık yarattılar.

Vezir-i Azam Karamani Mehmet Paşa, vefat haberini Amasya Valisi Beyazıt'a bildirirken ayrıca saltanata geçmesini istediği

Cem Sultan'a da haber gönderdi. Cem'e gönderdiği mektup bir şekilde Sinan Paşa'nın eline geçince onun Cem taraftarı olduğu anlaşıldı. Sinan Paşa, Anadolu Valisi ve İkinci Beyazıt'ın kızı Ayşe Sultan'ın eşi oluyordu. Haberi alan yeniçeriler Çırağan Sarayı'nı basarak Karamani Mehmet Paşa'yı öldürdüler. Bu arada İstanbul'un içinde karışıklık yaratıp çapulculuk da yaptılar.

Bu olaylardan sonra İshak Paşa, işi ele aldı. Beyazıt'a arka arkaya gönderdiği otuz ulaktan hiçbirinin geri dönüşü olmayınca telaşa kapıldı. Cem Sultan, Konya'dan hareket ederek Beyazıt'ın yolunu kesmiş olabilir miydi? Bursa'ya önce gelerek saltanat makamına oturabilir miydi? İşte bu endişeler sebebiyle tedbir olarak Beyazıt'ın oğlu Korkut'u babası gelinceye kadar vekil tayin etti.

Beyazıt İshak Paşa'dan gelen mektuplardan babasının vefatını öğrendi. Çok acele Bursa'ya gelmesi isteniyordu. Mahiyetinde dört bin kişi olduğu halde Amasya'dan yola çıktı. Dokuz günde Üsküdar'ı geçti. Ertesi gün oğlu Şehzade Korkut'tan saltanatı resmen teslim alıp (22 Mayıs 1481) tahta çıktı.

Fatih'in ölümü ile ilgili saray görevlisi Baltacılar Kethüdası Kasım Bey'in, Sultan Beyazıt'a yazdığı mektuptaki şu sözler insanın içini acıtmaktadır: "Ol halde Hünkâr müteveffa (öldü) oldu. Üzerinde üç gün üç gece mum yanmadı. Vardım Kapıcılar Kethüdasına söylerim. Ol dahi İshak Paşa'ya söyledi. Emir eylediler, Mum yaktım, rayıhasından (kokusundan) kimse yanına varamadı. Ben fakir, usta ile birlikte içini ayıkladım." Birçok padişah gibi Fatih gut hastalığından vefat etti. Hastalığından dolayı son günlerinde çok şiddetli ağrıları vardı. Hastalık çok

ilerlemişti. Eklemlerinde iltihaba ve dayanılmaz ağrılara sebebiyet veriyordu. Gebze civarındaki Hünkâr Çayırında konaklanan ordugâhta rahatsızlığı artan Fatih'i, tedavi için sonradan çağırılan Hekimbaşı Yakup Paşa gereken ilaç tedavisini yapmıştı. Ölümünden sonra padişahın eceli ile ölmediği, Yakup Paşa'nın onu, verdiği bir ilaçla zehirlediği iddia ediliyordu. Etrafa yayılan bu haberler yeniçerilerin isyanına sebebiyet verdi. Hekimbaşı'nı yakalayıp parçalamak suretiyle linç ettiler. Bununla da kalmadılar, Paşa Yahudi asıllı olduğu için İstanbul'da Yahudi mahallelerini basarak yağma ettiler. Fatih, ölümünden tam on dokuz gün sonra kendisinin yaptırmış olduğu Fatih Camii'nin haziresine defnedildi.

SİTTİŞAH MÜKRİME SULTAN FATİH'İN ÖLÜM HABERİNİ ALIYOR

İstanbul'un fethinden sonra orada saraylar yapılana kadar Fatih, Edirne'de yaşıyordu. Sonraki yıllarda da Edirne'yi boş bırakmadı. Ne de olsa onun doğduğu yerdi Edirne. Çocukluğu, gençliği hep bu topraklarda geçmişti. Dünya tarihinde kolay kazanılmayacak bu zaferin bütün hazırlıkları bu topraklarda yapılmıştı. Onun dünya çapında bir kumandan ve büyük bir devlet adamı olmasını sağlayan ak saçlı, aksakallı hocalarından bu topraklarda ders almıştı. Ayrıca sefere çıkmazdan önce de Edirne'de bulunuyor, komutanlarına talimatlar veriyor, hazırlıkların eksiksiz olarak yapılmasını sağlıyordu. Böylece Edirne'de kaldığı sürelerde sevdiği eşi Sitti Şah Mükrime Sultan'ı kendi sarayında ziyaret ediyordu. Ona olan sevgisini, ayrıca diğer eşlerinden farklı olarak saygısını ifade edebilmek için kıymetli hediyeler ve çeşitli mücevherler getiriyordu. Gelin olarak on dört yaşında gelmişti Edirne sarayına Mükrime Sultan. Şimdi kırk altı yaşını doldurmak üzereydi. Evliliğinin ilk yıllarında çok üzülüyordu çocuğu olmadığı için. Fakat artık o üzüntülü günler çok gerilerde kalmıştı. Otuz yıllık Edirneli olarak çok sevmiştir buraları. Geniş bir çevre edinmişti kendine. İyilik yapmayı çok seviyordu. Fakir fukarayı, garip gurabayı kolluyor, zaman zaman meydanlara sofralar kurdurarak onları doyuruyordu. Baş sıkışanları, darda kalanları, haksızlığa uğrayanları öğreniyor,

onların dertlerine deva olmaya çalışıyordu. İslam dinini daha küçük yaşta Maraş'ta Dulkadiroğlu Hükümdarının Süleyman Bey'in kızı olarak sarayda öğrenmişti. Edirne sarayına geldikten sonra da dini bütün olarak yaşadı. Beş vakit namazını kılıyor, orucunu tutuyor kutsal günlerde de ibadetini ayrıca yapıyordu. Yaptığı iyilikleri de hep dini inanışları gereği yapıyordu. Dinini yaşayan, soylu bir aileden gelen, üstelik Fatih gibi kudretli bir padişahın eşi olarak en büyük arzusu kendi maddi imkânları ile ve kendi adını taşıyan bir cami yaptırmaktı. Etrafındaki birçok kişiye, hatta bazı vezirlerin eşlerine de bu konuyu açmıştı. Lakin eşine bu arzusunu dile getirmek için bir türlü fırsat bulamamıştı. "O, yakında nasıl olsa yeni bir sefere çıkacaktır. Hazırlık için Edirne'ye geldiğinde anlatırım" diyordu soranlara. Çünkü saray erkânından bazı vezirlerin hanımlarından soranlar oluyordu. "Caminin yapımına ne zaman başlanacak?" diyorlardı. Özlemiştir de hünkârını. Kolay değil otuz yıllık eşiydi. Gerçi çok az koymuşlardı başlarını bir yastığa, gene de eşiydi. Çok istiyordu ona bir erkek evlat vermeyi. Lakin bu dünyada insanın her istediği olmuyordu. Bunu da Allah'ın bir yazgısı olarak görüyordu.

1481 yılı mayıs ayının son günleriydi. Edirne'de ilkbaharın rüzgârları ile serinliyordu sokaklar. Meşhur Edirne gülleri rengârenk süslemişlerdi konakların bahçelerini. Genç kızlar bahçelerinden kopardıkları gülleri cami pencerelerinin içlerine demet demet bırakıyor. Aktarlarda bakır kazanlarda gül suyu satılıyor. Konaklarda hizmetli kadınlar kışa hazırlık için gül reçeli kaynatıyor. Misafirliklerde gül suları ikram ediliyor. Tunca Nehri kıyısında saray bahçesindeki Gülhane'de sarayın ihtiyacı olan gül yağı ve gül suyu yapıyor. Mükrime Sultan da özel sarayının bahçesinde gül yetiştiriyor, mevsim boyunca misafirlerine gül suyu ikram ediyordu. Defterdar Yakup Paşa'nın eşi Fahrünnisa

Hatun'u bekliyordu. Yakup Paşa emekliye ayrıları on yıl olmuştu. Fakat eşi Fahrünnisa Hatun'la olan dostluğu devam ediyordu Mükrimine Sultan'ın. Kâhya Kadın vefat etmişti, zaten yaşı da yerindeydi. Şimdi, gelinlik günlerinde nedimesi olan Didenur, Mükrimine Sultan'ın haremını yönetiyordu. Didenur, Kâhya Kadın olarak görevlendirilmişti. Mükrimine Sultan misafirlere hazırlık yapması için seslendi Didenur Hatun'a:

— Misafirlerimiz gelecek, ne ikram edeceksin?

— Siz ne buyurursanız Efendim.

— Bahçemizdeki güllerden yaptığımız gül suyundan ikram edelim.

— Limon tuzunu az koymuşuz, rengi açık olmuş demiştiniz.

— Olsun bu seferlik rengi açık olsun, tadı, kokusu yerindeydi.

İkisi konuşurlarken Mükrimine Sultan'ın manzaraya nazır muhteşem kapısından Harem Ağasının sesi duyuldu:

— Desturrr Sultan'ım,

Didenur kapıyı açarak harem ağasını içeriye aldı, genç harem ağası eğilip selamını verdi ve elindeki mektubu Mükrimine Sultan'a uzatarak:

— Sultan'ım bu mektubu size İshak Paşa göndermiş. Ulak bitkin vaziyette çok yorgun görünüyor. Atı dersiniz, gene öyle yorgun ter içinde.

— Ulak selamlıkta istirahat etsin, atla da arabacı ilgilensin.

Acı haber tez ulaşır derler, fakat bu seferki geç ulaşmıştı. Mayıs ayının sonuydu, hâlbuki Fatih 3 Mayıs günü vefat etmişti.

Bir ay geçmişti aradan. Hayırlı bir haber olmadığını hissetmişti Mükrimе Sultan.

Sevdiği misafirini beklerken sevinçli bir anında, kara haberle kararivermişti dünyası. Mektubun daha ilk satırından anlaşılıyordu haberin acıklı olduğu. Mektubu sonuna kadar okuduktan sonra çöküverdi koltuğuna. Gözü kimseleri görmüyordu. Harem Ağası ile Kâhya Kadın Didenur, öylece ayakta kalakaldılar. Meriç Ovası gene yemyeşildi, gene ağır ve edalı akıyordu Meriç Nehri. Leylekler gene gelmişler uzak diyarlardan, uçuyorlar nehir kıyısında. Her şey yerli yerinde, hayat devam ediyor. Sadece sevdiği, takdir ettiği, saygı duyduğu eşi Sultan'ı yoktu. Belki de ruhu ulaktan gelmiş sarayın bahçesinde onu bekliyordu. Birden çok karışık duygulara gömüldü. Önce yapayalnız hissetti kendini, hâlbuki onu sevenleri o kadar çoktu ki, onlar geldi aklına. Sonra yeni Padişah Beyazıt'ı düşündü. Az mı emeği geçmişti ona çocukluğunda. Evladı gibi seviyordu Beyazıt'ı. O da Mükrimе Sultan'a anne diyordu. Gözlerinden süzülen yaşları yanaklarını ıslatıyordu. Elinin tersiyle gözyaşlarını silerken Harem Ağası ile Kâhya Kadın Didenur'a işaret etti, gitmeleri için. Yalnız kalınca yeniden daldı hayallere. Şimdi de eski günlerini yaşıyordu, kardeşleri ile Elbistan sarayında evcilik oynadı, bir süre, sonra ağabeyi Melik Arslan onu Ahır Dağı'ndaki yaylalara götürdü, kardeşleri ile birlikte. Çiçeklerin en güzeli yaban orkidesi toplamışlardı. Nasıl da coşkuluydular, koşup duruyorlardı yeşil çayırlarda. Mükrimе Sultan hayaller âleminde gezinerek gelen kara haberin acısını gidermeye çalışıyordu. Sanki bütün çiçekler solmuş, bütün kuşlar susmuştu. Hüzün yüklü, buğulu gözlerle bakıyordu haremının penceresinden. Güneş solmuş, Meriç Ovası siyaha boyanmıştı.

1484 NİSAN AYI - EDİRNE

Babasının cenazesi geciktiği için Beyazıt'ın cülus merasimleri de geç yapılmıştı. Önce Eyüp Sultan'a giderek kılıç kuşandı yeni padişah. Dualar okundu. Daha sonra babası Fatih'in mezarını ziyaret etti. Sıra cülus bahşişlerinin dağıtım merasimine gelmişti. Askerler sabırsızlanıyordu. Önce yeniçeri ağaları padişahın huzuruna çıkararak saygı ve bağlılıklarını duyurdular, eğilip etek öperek divan durdular. Bir taraftan da yeniçeriler, kapı kulu askerlerinin ve memurların bahşişleri dağıtılıyordu. Önceden merasim günü duyurulmuştu. Bu sebeple yabancı devletlerin elçileri tebrike gelmişlerdi. Ellerindeki kıymetli hediyeler alınarak onlar için özel kabul törenleri yapıldı. Ertesi gün de biat törenleri düzenlendi. Yüksek rütbeli devlet adamları birer birer padişahın huzurunda eğilip eteğini öperek ona olan bağlılıklarını ifade ediyordu. Bu merasimlerde keder ve sevinç bir arada yaşanıyordu. Beyazıt tahta geçtikten sonra kardeşi Cem'le mücadele etmek zorunda kalmıştı. Cem'in kaçıp Osmanlı topraklarını terk ederek Rodos şövalyelerine sığınmasından sonra biraz rahatladı. Cem, Şövalyelerin elinde adeta oyuncak olmuş, Avrupa'da şatodan şatoya gezdiriliyordu. Beyazıt da bunun karşılığında onlara haraç veriyordu.

SOFU BEYAZIT CAMİSİ'Nİ YAPTIRIYOR

Fatih, oğlu Beyazıt'ın iyi yetişmesini, başarılı bir devlet adamı ve başarılı bir komutan olmasını istiyordu. Bunun için çok gayret sarf etti. Amasya'daki şehzadelik döneminde iyi öğretmenler gönderdi, fakat umduğunu bulamıyordu. Şehzade, Amasya'da eğlenceye düşkün hale geldi, bununla da kalmadı iyice yoldan çıkarak afyon türü maddeler kullanmaya başladı. Babası oğlunu sürekli takip ediyor ve üzüntü duyuyordu. Lalası Fener-i Zade Ahmet Bey'e görev vererek onu bu alışkanlığından kurtarmasını ferman buyurdu. Lalası gayret ederek, onu afyon kullanımından vazgeçirdi. Gece gündüz afyon çeken, eğlenen Beyazıt bu sefer de gece gündüz ibadet etmeye başladı. Kendini bütünüyle dine verdi. Onun bu halini görenler ona SOFU BEYAZIT lakabını takmışlardı.

Dinine çok düşkün olan Beyazıt padişah olduktan sonra babası gibi şanına yakışan, külliyesi ile birlikte bir cami yaptırmak istiyordu. Çocukluğunun geçtiği güzel Edirne'ye hem bir eser bırakmış olacak hem de sevabı ile duygularını tatmin etmiş olacaktı. Fatih de İstanbul'da Fatih Camii ve külliyesini yaptırmıştı. Bu eser zamanında İstanbul'un en önemli dini kültürel merkezini oluşturuyordu.

BEYAZIT KÜLLİYESİ'NİN TEMELİ ATILYOR 23 NİSAN 1484

Padişah, dönemin en ünlü mimarı, Mimar Hayrettin'den, şanına yakışacak bir cami yapılmasını istedi. Caminin yanında medresesi, misafirhanesi, değirmeni, imarethane ve şifahanesi ile bir külliye istiyordu.

Mimar Hayrettin, padişahı almış olduğu yazılı fermanı katlayıp cebine koyduktan sonra hiç vakit kaybetmeden hazırlıklara başladı. Öncelikle Sultan'ın namaz vakitlerinde saraydan çıkıp rahatça ulaşabileceği bir mesafede olmalıydı cami. Çünkü padişah cuma namazlarının dışında vakit namazlarını bile camide kılmak ve ibadet etmek istiyordu. Tunca Nehri kıyısındaki yeni saraya yakın sayılacak, gene Tunca Nehri kıyısındaki bir alanı seçti cami inşaatı için. Padişah saltanat kayığına binerek nehir yoluyla gelip camisinde namazını kılarak, rahatça tekrar sarayına dönebilecekti.

Uzak illerde, taş ocaklarında çalışmalar başladı. Çevre illerden taş yontu ustaları ekipler halinde Edirne'ye çağırıldı. Bunun gibi gerekli hazırlıklar yapıldıktan sonra inşaatın yapımına başlanacaktı. Külliyenin inşaatı için Uzunköprü Yayalar köyünden de taş ustalığı yapan bir ekip çağırıldı. Bu ekip Uzunköprü'nün temizliği ve bakımı ile ilgilendiği gibi ihtiyaç halinde yakın çevredeki taş yapıların inşaatı veya onarımı işlerinde de görevlendiriliyordu. Yayalar köyü, İkinci Murat zamanında köprünün

inşaatı sırasında kurulmuştu. Artuklu Türkleri ve Türkmenlerden oluşan taş ustaları yaşıyordu bu köyde.

23 Nisan 1484 Cuma günü, Cuma alayından sonra temel atma merasiminin yapılmasına karar verildi. Bir hafta sonra gene Cuma günü de inşaatı tamamlanan Sitti Şah Sultan Camii'nin açılışı yapılacaktı. Her zaman olduğu gibi beyaz atının üzerinde yeni sarayın cümle kapısından çıktı hünkâr. Cuma namazını Üç Şerefeli Camii'nde kılacaktı. Sultan camilerini tercih ediyordu, daha çok da Üç Şerefeli veya Muradiye Camii'ni. İlmi, askeri ve mülki erkân önceki Cuma alaylarında olduğu gibi üniformaları ve resmi kıyafetleri ile katıldılar yürüyüşe. Bazı bozuk yollara Meriç Nehri'nden getirilen kumlar serilmişti. Başta padişahın olmak üzere törene katılan devlet görevlilerinin güvenliğinden yeniçeri ağaları sorumluydu. Yeniçeriler sağlı sollu iki sıra halinde yürüyerek emniyeti sağlamaya çalışıyordu. Cuma alaylarını yabancı devlet adamları, elçiler de yol kenarından seyrederdiler. Bu seferki özel bir Cuma alayı olduğundan oturup rahatça görebilmeleri için camiye yakın bir yerde, yol kenarına seyirlikler yapıldı. O gün Edirne'de büyük bir şenlik yaşanıyordu. Halk yollara dökülmüş, saraydan camiye kadar iki tarafı dizilmişler: “Bin yaşa, muzaffer ol padişahım” diye bağıryorlardı. Cuma selamlıklarının amacı biraz da padişahla halk bütünleşmesini sağlamaktı. Devlet görevlileri hünkârın yakınında memleket meselelerini görüşme imkânı bulurken, halk da dileklerini ve şikâyetlerini iletebiliyordu. Üç Şerefeli Camii'ne yaklaşınca mehter takımı padişahın geldiğini haber veren marşı çalıyordu. Caminin bahçesinde toplanan halk tezahürat yaparak, padişaha olan sevgisini gösterirken, ellerindeki dilekçeleri sallıyorlardı. Merdiveni çıkıp bahçeye doğru bakınca bu manzara ile karşılaştı padişah. Yakınında duran Kapıcılar Kethüdası'na emir verdi:

— Halkımın arzuhalleri tez elden toplansın, Vezir-i Azama gönderilsin.

Padişahın bu emri üzerine görevliler dilekçeleri topladılar. Dilekçelerinde vatandaş daha ziyade devlet memurlarının kötü davranışlarından, kadıların adaletsiz kararından şikâyetçiydi. Padişahın namaza durması ile Cuma alayı sona erdi. Namaz kılındıktan sonra cumaya katılanlar sessizce dağıldılar. Padişah Beyazıt atının üzerinde sarayına dönüyordu. Üst düzey devlet erkânı ve kalabalık bir yeniçeri askeri vardı arkasında. Halk yollarda iki sıra halinde “Padişahım çok yaşa, muzaffer ol!” diyerek tezahürat yapıyorlardı. Sultan’ımız bir süre dinlendikten sonra ikinci vakti kendi adına yapılacak cami ve külliye için temel atma merasimine katıldı. Bu önemli gün için yurt dışından da yabancı devlet adamları çağırılmıştı. Edirne halkı merasim alanına gelmiş sevinç gösterilerinde bulunuyordu. Mehter takımı daha coşkuluymuştu bugün, marşları ile açılışa farklı bir renk katıyorlardı. Mehter marşlarına ara verildi. Beyazıt kısa konuşmasında, eserin Edirne’ye ülkemize hayırlı olmasını diledi. Daha sonra sadrazam Beyazıt’ın külliye ile ilgili hazırladığı vakfiyeyi okudu. En seçkin din adamları, güzel sesli hafızlar çağırılmıştı merasime. Bir taraftan dualar okunuyor, diğer taraftan da kurbanlar kesiliyordu. Külliye inşa edilecek imarethaneden dolayı buradaki mahalleye (Yeni İmaret), “İmaret-i Cedide” adı verilmişti. Okunan vakfiyede semtin adı bu şekilde geçiyordu. Gene okunan vakfiye uyarınca “İmaret-i Cedide” de oturanlar bütün avarız’ı diyaniyeden (her türlü vergiden) muaf tutulacaktı.

SİTTİ ŞAH SULTAN CAMİİ İNŞAATINA NASIL KARAR VERİLDİ?

Sultan Beyazıt tahtına oturduktan sonra, bir süre kutlamalar için gelen yabancı misafirler sebebiyle İstanbul'dan ayrılamadı. Hâlbuki aklında hep Edirne vardı. Nasıl aklında olmasın ki, doğduğu yeri Edirne. Çocukluğu hep bu güzel şehirde geçmişti. Kutlama merasimleri bitince Edirne sarayına geldi. Edirne'de görevli olan devlet görevlileri, şehrin ileri gelenleri padişahı makamında ziyaret ederek kutladılar, hediyeler götürdüler. Padişahın Edirne'ye gelişi sebebiyle şenlikler düzenlendi. Meydanlara sofralar kuruldu, fakir fukaraya, garip gurabaya sadakalar dağıtıldı. Padişah, şehrin yöneticilerine kendi eliyle hediyeler dağıttı. Beyazıt'ın annesi Gülbahar Sultan da gelmişti oğlu ile birlikte. Uzun süre ayrı kaldığı için güzel günler yaşadığı Edirne'yi özlemişti. Saraydaki harem görevlileri ve cariyeleri de görmek istemişti. Hele yıllarca beraber acı tatlı günler yaşadığı Mükrime Sultan'ı daha çok özlemişti. Günlerce süren yolculuktan sonra oğlu ile Tunca Nehri kıyısındaki yeni saraya yerleşti. Birkaç gün dinlenme ihtiyacı duydu. Daha sonra harem ağasını çağırarak emir buyurdu:

— Mükrime Hatun'u kendi sarayında ziyaret edeceğim. Tez elden kendisine haber verin.

— Baş üstüne Sultan'ım, dedikten sonra harem ağası yerlere kadar eğilip saygısını gösterdi ve huzurdan ayrıldı. Kendisi

gidecekti, haber vermeye. Sarayın arka kapısında görevli Kapıcı başına seslendi:

— Tez elden bir araba hazırlayın.

Harem Ağası acele hazırlanıp sarayın dış avlusuna gelen arabaya binerek Mükrim Sultan'ın özel sarayına gitti. Bizzat kendisi çıktı Sultan'ın huzuruna. Gülbahar Sultan'ın selamlarını ilettikten sonra ona ziyarete gelmek istediğini söyledi. Mükrim Sultan çok mutlu olmuştu bu habere.

— Ziyadesi ile memnun olduğumu söyleyin, yarın öğleden önce, bekleyeceğim, dedi.

Harem Ağası hiç vakit kaybetmeden yeni saraya dönerek, Gülbahar Sultan'a Mükrim Sultan'ın cevabını iletti. Harem Ağası huzurundan ayrılırken Gülbahar Sultan seslendi:

— Gitme, söyleyeceklerim var. Yarın sabah gitmeye kararlıyım. Arabayı hazırlayıp iç avluya getirsinler, nedimelerime söyle yanına gelsinler, onları da götüreceğim.

Gülbahar Sultan'ın oğlu Beyazıt tahta çıktıktan sonraki yaşamı çok değişmişti. İstanbul'da sarayın haremi tamamen ondan soruluyordu. Edirne sarayında durum farklıydı. Fatih'in annesi erken vefat ettiği için Valide Sultan konumunda olan kimse yoktu. Hâlbuki şimdi Gülbahar Sultan, padişah annesi olarak Valide Sultan'ın sıfatı ile saray hareminin mutlak hâkimi durumundaydı. Ertesi sabah sarayın saltanat arabası iç avluda yerini almıştı. Harem Ağası arabanın hazır olduğunu bildirdi, iki araba da koruma amaçlı olarak onları takip edecekti. Saltanat arabasına sadece Padişah ve ailesi binebiliyordu. Diğer devlet adamlarının veya hizmetlilerin arabaları farklıydı. Gülbahar Sultan

nedimleri ile birlikte iç avluda bekleyen saltanat arabasına binerek yolculuğa başladı. Valide Sultan arabanın kafesini yarıya kadar indirdi, özlemişti Edirne sokaklarını. İçini sevinç bürüdü, çevredeki insanları görünce. Nedimler ellerindeki yelpazelerle yüzlerini örtmeye çalışıyorlardı. Altın varaklarla süslü saltanat arabasını görünce yol kenarındaki insanlar dikkat kesiliyordu. Kısa süreli yolculuk sonunda arabacı iç avluya kadar sürdü arabayı. Sarayın bahçesi sanki bir cennet bahçesiydi. Mükrime Sultan yanında nedimleri, hizmetlileri ve Harem Ağası ile kapıda karşıladı Valide Sultan Gülbahar'ı. Meriç Ovası ve Meriç Nehri'nin seyredildiği büyük salona geçtiler. Çok özlemişlerdi birbirlerini. Önce sarılıştılar, sonra birbirlerine hitaben söyledikleri güzel sözlerle iltifatlarda bulundular. Haremin pencesinden bakınca gördüğü manzara Valide Sultan Gülbahar'ı etkilemişti. 1481 yılının sonbahar günlerini yaşıyordu Edirne. Eylül ayı biterken yeniden yeşillenmişti Meriç Ovası. Mevsim yağmurları ile sanki ilkbahar canlılığı vardı tabiatta. Meriç kıyılarındaki ağaçlar yeşilin, sarının çeşitli tonlarına bürünmüşlerdi. Valide Sultan bu güzel manzarayı bir süre seyrettikten sonra tekrar sohbe döndü:

— Yeni sarayını çok beğendim, Allah iyi günlerde yaşamayı nasip etsin inşallah.

— Allah razı olsun Sultan'ım, bundan sonra zaten başka bir dileğim yok. Rahmetli padişahımız beni kırmadılar. İstanbul saraylarında yaşamak istemediğimi, Edirne'de kalmak istediğimi söyleyince bana bu güzel sarayı yaptırdılar. Nurlar içinde yatsın inşallah.

— Çok iyi bir insandı rahmetli. Benim de bir dediğimi iki yapmadı. Ne istedimse fazlasıyla verdi.

— Sen de ona nur topu gibi bir evlat verdin, şimdi de padişah annesi oldun.

— Kısmette varmış, bunu Allah'ımın bir lütfu sayıyorum. Oğlum Beyazıt senin de oğlun sayılır. Az emeğin geçmedi, küçüklüğünde. Ne isteğin varsa çekinmeden söyle, rahat yaşamaya bak, paraya ihtiyacın olursa çekinmeden söyle.

— Hamdolsun paraya ihtiyacım yok günde iki bin akçe veriyorlar. Saray masrafları biraz fazla geliyor, fakat gene de yetiyor günlüğüm. Para da biriktiriyorum.

— Benim de günlüğüm üç bin akçe. Valide Sultanların biraz fazla oluyor. Edirne'ye gelmezden önce sarayın Harç-ı Hassa defterine baktım görevlilerin günlükleri de fena değil maşallah.

— Merak ettim, mesela Şeyhülislam'ın günlüğü ne kadar mı?

— Şeyhülislam'ın günlüğü yedi yüz elli akçe. Yeniçeri ağaları da günde beş yüz akçe alıyorlar.

— Biriktirdiğim para yeter mi, yetmez mi bilemem. Sarayımın bahçesinin kuzey cephesine adımı taşıyan bir cami yaptırmak istiyorum. Padişahımız ne derler? Ayrıca siz ne dersiniz?

— Hayır işi olduktan sonra, herhalde çok memnun olur.

— Bu isteğimi ona nasıl duyursam acaba?

— Saraya dönünce ben söyleyebilirim, fakat sizin ağzınızdan duyması daha uygun olur.

— Ben onu tebrik etme fırsatı da bulamamıştım. Eğer münasip bulursanız yarın ziyaretine gelebilirim.

— Çok memnun olacaktır. Sanırım bir manisi yoktur. Yarın ikindi vakti beklerim. Eğer bir aksilik olursa Harem Ağası ile haber göndereceğim.

Gün boyu sohbet ederek hasret giderdiler. Porselen şerbetliklerle getirilen şerbetler tombak bardaklarla ikram edildi. Gümüş tepsilerle çeşitli şekerlemeler ve meyveler yenildi.

İkinci ile akşam saatleri arası Valide Sultan saraya döndü.

MÜKRİME SULTAN PADİŞAHI ZİYARETE GİDİYOR

Beyazıt Edirne'deki kutlama merasimlerini dedesi Birinci Murat Hüdavendigâr'ın yaptırmış olduğu eski sarayda yapmayı uygun görmüştü. Valide Sultan da eski sarayda kalıyordu. Valide Sultan'ın yanı sıra padişahın ilk eşi Ayşe Sultan da gelmişti Edirne'ye. Ayşe Sultan, Mükrimme Sultan'ın kardeşi Dulkadiroğlu Hükümdarı Alaeddin'in kızı oluyordu. 1467 yılında Amasya'da valiymken evlenmişlerdi. Bu evliliğin gerçekleşmesinde Mükrimme Sultan, çok büyük rol oynamıştı. Mükrimme Sultan misafirlerini uğurladıktan sonra akşam namazına durdu. Yemek saati geldiği halde sofraya oturmak aklına bile gelmiyordu. Namaz sonrası uzun süre dua etti. "Artık hayatımdaki en büyük arzum bu. Kendi adıma bir cami yaptırmak. İnşallah bana nasip olur diyordu dualarında". O gece heyecandan uyuyamadı. Ertesi gün de sürdü, heyecanlı bekleyişi. Uzun yıllar geçmiş, kardeşi Alaeddin'in kızı Ayşe Sultan'ı da görememişti. Onunla da görüşüp hasret gidereceği için ayrıca sevinçliydi. Önceden tembihlemişti Harem Ağası'na, kendi sarayının saltanat arabasını hazırlaması için. Araba iç avluya çekilmiş Mükrimme Sultan'ı bekliyordu. Fakat Padişah Beyazıt Mükrimme Sultan'a olan saygı ve sevgisini ifade edebilmek amacıyla kendi saltanat arabasını göndermişti. Mükrimme Sultan, nedimesini de yanına alarak eski sarayın yolunu tuttu. Sarayın bütün görevlileri Mükrimme Sultan'ın padişahı

ziyaret edeceğinden haberdar edilmişti. Saltanat arabası sarayın daha dış avlusuna girmesi ile hareket başladı. Kapıcılar başı saltanat arabasını iç avluya kadar getirdi. Bostancıbaşı ile mahiyetindeki bostancılar uzaktan da olsa saygılı bir şekilde ayaklanarak arabanın geçişini seyrettiler. İç avluya gelince Harem ağaları girdiler devreye, yol gösterdiler. Padişahın, makamında onu beklediğini söylediler.

Umur görmüş, Fatih gibi bir padişahın saltanatında yaşamış bir kişi olduğu halde Padişahın huzuruna çıkarken heyecanlandı Mükrim Sultan. Padişah Beyazıt ayakta karşıladı misafirini. Yanında Mimar Hayrettin ve bazı vezirler vardı. Mükrim Sultan, görevinden dolayı padişahı tebrik etti. Beyazıt da kendisine güzel sözlerle iltifat ederek saygılarını sundu. Padişah, tahtında otururken Mükrim Sultan da yanı başındaki koltuğa oturdu. Vezirler ve Mimar Hayrettin ayakta duruyorlardı. Padişah konuyu kendisi açtı:

— Validem Gülbahar Sultan'ımla olan görüşmenizde adınızı taşıyan, cami yaptırmak istiyor muşsunuz?

— Evet Hünkârım. Eskiden beri hayal ederim. Birikimlerim de var. Sizce de münasip bulunursa...

— Hayır işi olduktan sonra neden olmasın. Nerede yapılmasını isterdiniz, ibadethanenizin?

— Sarayımın kuzey tarafında uygun bir alan var, oraya inşa edilsin isterim. Vasiyet edeceğim, beni caminin haziresine defnetsinler diyeceğim.

— Allah size uzun ömürler versin. İnşallah sizin için güzel bir cami yapılacaktır. Vezirlerim ve mimarım Hayrettin dinlediler. Böylece Sitti Şah Sultan Camii'nin inşaatına karar

verilmişti. Padişah, Mimar Hayrettin ile vezirlerine caminin yapımı fermanını verdiğinde 1481 yılı son günleriydi. Mimar-başı Hayrettin'in gayretleri ile cami 1484 yılının Nisan ayında açılış için hazır hale getirildi. Açılıştan bir hafta önce de gene Mimar Hayrettin'in eseri Beyazıt Camii'nin ve külliyesinin temeli atılmıştı. İnşaat devam ederken Mükrim Sultan'ın parası tükenmişti. Padişahın huzuruna çıkıp para istemek de yapabileceği bir iş değildi. Valide Sultan Gülbahar yetiştirdi imdadına. Ona açılabilmişti. Zaten onun vaktiyle onun sır ortağıydı. Hiç tereddüt etmedi. Bir sözle kendi birikimlerinden elli bin akçe yardımında bulundu. Ödünç olarak istemişti Mükrim Sultan. Fakat o hibe olarak vermişti. Beyazıt Camii ve Külliyesi'nin temel atma merasiminden bir hafta sonra bir Cuma günü Sitti Şah Sultan Camii ibadete açıldı.

Caminin kitabesine:

“Bu mübarek makamın binasını, büyük Sultan, Sultanoğlu Sultan, fetihler babası Sultan Beyazıt Han'ın devletli günlerinde -Allah onun (devletini) iyilikle ve hayırla daim kılsın- Zamanın kadınlarının taşlarının incisi Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı Sitti Şah, 1484 yılında muhkem kıldı” yazıldı.

Caminin ibadete açılmasından sonra Keşan'ın Tavruk, Kratova ve Depeli köyleri camiye vakfedildi.

On dört yaşında, çocuk denecek yaşta Edirne'ye gelin geldi Mükrim Sultan. Çok sevmişti Edirne'yi. Tam otuz altı yıl yaşadı sevdiği bu şehirde. Cami açılışından bir yıl sonra, 1485 yılında Ramazan ayı ortasında vefat etti. Elli yaşındaydı. Vasiyeti üzerine caminin haziresine defnedildi. Çok sade ve mütevazı bir yazı var mezar taşında; “Dulkadiroğlu Süleyman Bey'in kızı Sitti Hatun.”

YARARLANDIĞIM ESERLER

- 1- Edirne Sarayında Soylu Bir Prenses
Prof. Dr. Recep Mesut Hudut Gazetesi Yazı Serisi, 4 Mart 2016
- 2- Fatih Sultan Mehmet ve İstanbul'un Fethi
Editör: Füsun Dikmen Tutku Yayınevi
- 3- Fatih'in Harem Notları
Prof. Mehmet Ferit Ulusoy, Truva Yayınları
- 4- Valide Sultanlar ve Harem
Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil, Timaş Yayınları
- 5- Nurbanu
Teoman Ergül, İnkılâp Yayınları
- 6- Mükrimе Sitti Şah Sultan
Murat Aykoç Erginöz, Arıon Yayınları
- 7- Fatih Sultan Mehmet Han
Ziya Şakir, Akıl Fikir Yayınları
- 8- Armağan Edirne'nin 600. Fetih Yıldönümü Armağan Kitabı
Türk Tarih Kurumu Yayını, seri 43
- 9- Fatih'in Kahramanları
Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil, İstanbul Büyükşehir Belediyesi

- 10-Fatih Sultan Mehmet
Yavuz Bahadıroğlu
- 11-Harem Bir Aşk Yolculuğu
Aslı Sancar, Timaş Yayınları
- 12-Osmanlı'da Harem
Meral Altındal, Altın Kitaplar
- 13-Osmanlı Mimarisinde Birinci Murad Çelebi Mehmet
İkinci Murad ve Fatih Devri Eserleri Edirne,
Ekrem Hakkı Ayverdi
- 14-Edirne İmaretleri
Yard. Dç. Dr. Ratıp Kazancıgil, Edirne Valiliği
- 15-Adrianopol'den Edirne'ye
Aziz Nazmi Şakir, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları
- 16-Solakzade Tarihi
Sadeleştiren: Vahit Çabuk, İstanbul Belediyesi Yayınları
- 17-Muradiye Mevlevihanesi
Oral Onur
- 18-Hristiyan Tarihçi Dukas Kronik eseri
Çev: V. Mirmiroğlu, İletişim Yayınları, İst 2002 Not: Du-
kas, fetihde halkın arasında yaşayıp not tutmuş bir tarihçidir.
(1400-1462)
- 19-İstanbul'un fethi sırasında şehirde yaşayanlar ve psikolojik
durum
Tarih Dergisi, sayı 66, İstanbul 2007

YAZARIN YAYINLANMIŞ ESERLERİ

- 1- Suskun Güvercin, Ceren Yayınevi
- 2- Kırık Kanatlar, Ceren Yayınevi
- 3- İhlamlar Açarken, Ceren Yayınevi
- 4- Edirne'nin Yahudileri, Ceren Yayınevi
- 5- Edirne'de İz Bırakanlar, Edirne Belediyesi Yayınları (35)
- 6- Atatürk'ün Trakya Gezisi ve Edirne Anıları, Edirne Belediyesi Yayınları (36)
- 7- Edirne'nin Saadet Ablası, Edirne Yerel Tarih Grubu Yayınları (2)

Sitti Şah Mükrimme Sultan

Sitti Şah Mükrime Sultan'ın kabri

Sitti Şah Mükrim Sultan'ın Edirne'ye gelişini canlandıran bu resim, Bizanslı bir sanatçı tarafından, Bizans sanatına uygun şekilde yapılmıştır. Bizanslıların düğün hediyesi olarak verdikleri, İskenderiyeli, Yunan matematikçi, coğrafyacı ve astronom BATLAMYUS'un, "COĞRAFYA" adlı kitabında yer almaktadır.

Sitti Şah Mükrim Sultan, resmi çizilen ilk Osmanlı kadınıdır.

Sitti Şah Sultan Camii

Sitti Şah Mükrime Sultan'ın yaptırdığı camininin kitabesi